משנה · אחרונים · יכין · סדר טהרות

יכין אהלות

רבי ישראל ליפשיץ

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

יכין אהלות

רבי ישראל ליפשיץ

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/יכין-אהלות/

הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 22
סעיף א 22
סעיף ב 22
סעיף ג 22
סעיף ד 22
סעיף ה 22
סעיף ו 23
סעיף ז 24
סעיף ח 24
סעיף ט 24
סעיף י 24
סעיף יא 25
סעיף יב 25
סעיף יג 25
סעיף יד 25
סעיף טו 25
סעיף טז 25
סעיף יז 26
סעיף יח 26
סעיף יט 26
סעיף כ 26
סעיף כא 26
סעיף כב 27
סעיף כג 27
סעיף כד 27
סעיף כה 27
סעיף כו 28
סעיף כז 28
סעיף כח 28
סעיף כט 28
סעיף ל 28
סעיף לא 28
סעיף לב 29
סעיף לג 29
סעיף לד 29
סעיף לה 29
סעיף לו 29
סעיף לז 29
סעיף לח 30
סעיף לט 30
סעיף מ 30
סעיף מא 30
סעיף מב 30
סעיף מג 30
סעיף מד 31
סעיף מה 31
סעיף מו 31
סעיף מז 31
סעיף מח 31
סעיף מט 31
סעיף נ 31
סעיף נא 31
סעיף נב 32
סעיף נג 32
סעיף נד 32
סעיף נה 32
סעיף נו 32
סעיף נז 32
סעיף נח 32
סעיף נט 32
סעיף ס 33
סעיף סא 34

פרק ב 34
סעיף א 34
סעיף ב 34
סעיף ג 35
סעיף ד 35
סעיף ה 35
סעיף ו 35
סעיף ז 35
סעיף ח 35
סעיף ט 35
סעיף י 35
סעיף יא 36
סעיף יב 36
סעיף יג 36
סעיף יד 36
סעיף טו 36
סעיף טז 37
סעיף יז 37
סעיף יח 37
סעיף יט 37
סעיף כ 37
סעיף כא 37
סעיף כב 38
סעיף כג 38
סעיף כד 38
סעיף כה 38
סעיף כו 38
סעיף כז 39
סעיף כח 39
סעיף כט 39
סעיף ל 39
סעיף לא 40
סעיף לב 40
סעיף לג 40
סעיף לד 40
סעיף לה 40
סעיף לו 40
סעיף לז 40
סעיף לח 41
סעיף לט 41
סעיף מ 41
סעיף מא 41
סעיף מב 41
סעיף מג 41
סעיף מד 41
סעיף מה 42
סעיף מו 42
סעיף מז 42
סעיף מח 42
סעיף מט 42
סעיף נ 42
סעיף נא 43
סעיף נב 43
סעיף נג 43
סעיף נד 43
סעיף נה 43
סעיף נו 43
סעיף נז 43
פרק ג 44
סעיף א 44
סעיף ב 44
סעיף ג 44
סעיף ד 44
סעיף ה 44

סעיף ו 44
סעיף ז 45
סעיף ח 45
סעיף ט 45
סעיף י 45
סעיף יא 46
סעיף יב 46
סעיף יג 46
סעיף יד 46
סעיף טו 46
סעיף טז 46
סעיף יז 47
סעיף יח 47
סעיף יט 48
סעיף כ 48
סעיף כא 48
סעיף כב 48
סעיף כג 48
סעיף כד 48
סעיף כה 48
סעיף כו 49
סעיף כז 49
סעיף כח 49
סעיף כט 49
סעיף ל 49
סעיף לא 49
סעיף לב 49
סעיף לג 49
סעיף לד 50
סעיף לה 50
סעיף לו 50
סעיף לז 50
סעיף לח 50
סעיף לט 50
סעיף מ 50
סעיף מא 50
סעיף מב 51
סעיף מג 51
סעיף מד 51
סעיף מה 51
סעיף מו 52
סעיף מז 52
סעיף מח 52
סעיף מט 52
סעיף נ 52
סעיף נא 52
סעיף נב 53
סעיף נג 53
סעיף נד 54
סעיף נה 54
סעיף נו 54
סעיף נז 54
סעיף נח 55
סעיף נט 55
סעיף ס 55
סעיף סא 55
סעיף סב 55
סעיף סג 55
סעיף סד 56
סעיף סה 56
סעיף סו 56
סעיף סז 56
סעיף סח 56
סעיף סט 56

סעיף ע 56
סעיף עא 57
סעיף עב 57
סעיף עג 57
סעיף עד 57
סעיף עה 58
סעיף עו 58
סעיף עז 58
סעיף עח 58
סעיף עט 58
סעיף פ 59
סעיף פא 59
סעיף פב 59
סעיף פג 59
פרק ד 59
סעיף א 59
סעיף ב 60
סעיף ג 60
סעיף ד 60
סעיף ה 60
סעיף ו 61
סעיף ז 61
סעיף ח 61
סעיף ט 62
סעיף י 62
סעיף יא 63
סעיף יב 63
סעיף יג 63
סעיף יד 63
סעיף טו 64
סעיף טז 64
סעיף יז 64
סעיף יח 64
סעיף יט 64
סעיף כ 64
סעיף כא 65
סעיף כב 65
סעיף כג 65
סעיף כד 65
סעיף כה 66
סעיף כו 66
סעיף כז 66
סעיף כח 67
סעיף כט 67
סעיף ל 67
סעיף לא 67
סעיף לב 68
סעיף לג 68
סעיף לד 69
פרק ה 69
סעיף א 69
סעיף ב 69
סעיף ג 69
סעיף ד 70
סעיף ה 70
סעיף ו 70
סעיף ז 70
סעיף ח 71
סעיף ט 71
סעיף י 71
סעיף יא 71
סעיף יב 71
סעיף יג 72
סעיף יד 72

סעיף טו 72
סעיף טז 72
סעיף יז 72
סעיף יח 73
סעיף יט 73
סעיף כ 73
סעיף כא 73
סעיף כב 73
סעיף כג 74
סעיף כד 74
סעיף כה 74
סעיף כו 74
סעיף כז 74
סעיף כח 75
סעיף כט 75
סעיף ל 75
סעיף לא 75
סעיף לב 75
סעיף לג 75
סעיף לד 75
סעיף לה 76
סעיף לו 76
סעיף לז 76
סעיף לח 76
סעיף לט 76
סעיף מ 77
סעיף מא 77
סעיף מב 77
סעיף מג 77
סעיף מד 77
סעיף מה 78
סעיף מו 78
סעיף מז 78
סעיף מח 78
סעיף מט 78
סעיף נ 79
סעיף נא 79
סעיף נב 79
סעיף נג 79
סעיף נד 79
סעיף נה 79
סעיף נו 80
סעיף נז 80
סעיף נח 80
סעיף נט 80
סעיף ס 81
סעיף סא 81
סעיף סב 81
סעיף סג 81
סעיף סד 81
פרק ו 82
סעיף א 82
סעיף ב 82
סעיף ג 83
סעיף ד 83
סעיף ה 83
סעיף ו 84
סעיף ז 84
סעיף ח 84
סעיף ט 84
סעיף י 84
סעיף יא 84
סעיף יב 84
סעיף יג 85

סעיף יד 85
סעיף טו 85
סעיף טז 85
סעיף יז 85
סעיף יח 85
סעיף יט 85
סעיף כ 86
סעיף כא 86
סעיף כב 86
סעיף כג 86
סעיף כד 86
סעיף כה 87
סעיף כו 87
סעיף כז 87
סעיף כח 87
סעיף כט 88
סעיף ל 88
סעיף לא 88
סעיף לב 89
סעיף לג 89
סעיף לד 89
סעיף לה 89
סעיף לו 89
סעיף לז 89
סעיף לח 90
סעיף לט 90
סעיף מ 90
סעיף מא 90
סעיף מב 90
סעיף מג 90
סעיף מד 91
סעיף מה 91
סעיף מו 91
סעיף מז 91
סעיף מח 91
סעיף מט 92
סעיף נ 92
סעיף נא 92
סעיף נב 92
סעיף נג 93
סעיף נד 93
סעיף נה 93
סעיף נו 94
סעיף נז 94
סעיף נח 94
סעיף נט 95
סעיף ס 95
סעיף סא 95
סעיף סב 95
סעיף סג 96
סעיף סד 96
סעיף סה 96
סעיף סו 97
פרק ז 97
סעיף א 97
סעיף ב 97
סעיף ג 98
סעיף ד 98
סעיף ה 98
סעיף ו 98
סעיף ז 98
סעיף ח 98
סעיף ט 99
סעיף י 99

סעיף יא 99
סעיף יב 99
סעיף יג 100
סעיף יד 100
סעיף טו 100
סעיף טז 100
סעיף יז 101
סעיף יח 101
סעיף יט 101
סעיף כ 101
סעיף כא 102
סעיף כב 102
סעיף כג 102
סעיף כד 102
סעיף כה 104
סעיף כו 104
סעיף כז 104
סעיף כח 104
סעיף כט 104
סעיף ל 104
סעיף לא 105
סעיף לב 105
סעיף לג 105
סעיף לד 106
סעיף לה 106
סעיף לו 106
סעיף לז 106
סעיף לח 106
סעיף לט 107
סעיף מ 107
סעיף מא 107
סעיף מב 107
סעיף מג 107
סעיף מד 107
סעיף מה 107
סעיף מו 108
סעיף מז 108
סעיף מח 108
סעיף מט 108
סעיף נ 108
סעיף נא 108
סעיף נב 108
סעיף נג 109
סעיף נד 109
סעיף נה 109
סעיף נו 109
סעיף נז 109
סעיף נח 110
סעיף נט 110
סעיף ס 110
סעיף סא 111
סעיף סב 111
סעיף סג 111
פרק ח 111
סעיף א 111
סעיף ב 111
סעיף ג 111
סעיף ד 111
סעיף ה 112
סעיף ו 112
סעיף ז 112
סעיף ח 112
סעיף ט 112
סעיף י 112

סעיף יא 114
סעיף יב 114
סעיף יג 114
סעיף יד 114
סעיף טו 114
סעיף טז 114
סעיף יז 114
סעיף יח 115
סעיף יט 115
סעיף כ 115
סעיף כא 115
סעיף כב 116
סעיף כג 116
סעיף כד 116
סעיף כה 117
סעיף כו 117
סעיף כז 117
סעיף כח 117
סעיף כט 117
סעיף ל 117
סעיף לא 117
סעיף לב 117
סעיף לג 118
סעיף לד 118
סעיף לה 118
סעיף לו 118
סעיף לז 118
סעיף לח 119
סעיף לט 119
סעיף מ 119
סעיף מא 119
סעיף מב 119
סעיף מג 120
סעיף מד 120
סעיף מה 120
סעיף מו 120
סעיף מז 120
סעיף מח 121
סעיף מט 121
סעיף נ 121
סעיף נא 121
סעיף נב 121
סעיף נג 121
סעיף נד 121
סעיף נה 122
סעיף נו 122
סעיף נז 122
סעיף נח 122
סעיף נט 122
סעיף ס 122
סעיף סא 122
סעיף סב 123
סעיף סג 123
סעיף סד 123
סעיף סה 123
פרק ט 124
סעיף א 124
סעיף ב 125
סעיף ג 125
סעיף ד 125
סעיף ה 125
סעיף ו 126
סעיף ז 126
סעיף ח 126

סעיף ט 126
סעיף י 127
סעיף יא 127
סעיף יב 127
סעיף יג 127
סעיף יד 128
סעיף טו 128
סעיף טז 128
סעיף יז 128
סעיף יח 129
סעיף יט 129
סעיף כ 129
סעיף כא 129
סעיף כב 129
סעיף כג 129
סעיף כד 130
סעיף כה 130
סעיף כו 130
סעיף כז 130
סעיף כח 131
סעיף כט 131
סעיף ל 131
סעיף לא 131
סעיף לב 131
סעיף לג 131
סעיף לד 132
סעיף לה 132
סעיף לו 132
סעיף לז 132
סעיף לח 132
סעיף לט 132
סעיף מ 132
סעיף מא 133
סעיף מב 133
סעיף מג 133
סעיף מד 133
סעיף מה 133
סעיף מו 133
סעיף מז 134
סעיף מח 134
סעיף מט 134
סעיף נ 134
סעיף נא 135
סעיף נב 135
סעיף נג 135
סעיף נד 136
סעיף נה 136
סעיף נו 136
סעיף נז 136
סעיף נח 136
סעיף נט 137
סעיף ס 137
סעיף סא 137
סעיף סב 137
סעיף סג 137
סעיף סד 137
סעיף סה 137
סעיף סו 137
סעיף סז 138
סעיף סח 138
סעיף סט 139
סעיף ע 139
סעיף עא 139
סעיף עב 139

סעיף עג 139
סעיף עד 140
סעיף עה 140
סעיף עו 140
סעיף עז 140
סעיף עח 141
סעיף עט 141
סעיף פ 141
סעיף פא 141
סעיף פב 141
סעיף פג 141
סעיף פד 142
סעיף פה 142
סעיף פו 142
סעיף פז 142
סעיף פח 142
סעיף פט 142
סעיף צ 143
סעיף צא 143
סעיף צב 143
סעיף צג 143
סעיף צד 143
סעיף צה 143
סעיף צו 143
סעיף צז 143
סעיף צח 144
סעיף צט 144
סעיף ק 144
סעיף קא 144
סעיף קב 144
סעיף קג 144
סעיף קד 144
סעיף קה 145
סעיף קו 145
סעיף קז 145
סעיף קח 145
פרק י 146
סעיף א 146
סעיף ב 146
סעיף ג 146
סעיף ד 146
סעיף ה 147
סעיף ו 147
סעיף ז 147
סעיף ח 147
סעיף ט 147
סעיף י 147
סעיף יא 147
סעיף יב 148
סעיף יג 148
סעיף יד 148
סעיף טו 148
סעיף טז 148
סעיף יז 148
סעיף יח 148
סעיף יט 149
סעיף כ 149
סעיף כא 149
סעיף כב 149
סעיף כג 149
סעיף כד 150
סעיף כה 150
סעיף כו 150
סעיף כז 150

סעיף כח 150
סעיף כט 150
סעיף ל 151
סעיף לא 151
סעיף לב 151
סעיף לג 151
סעיף לד 151
סעיף לה 152
סעיף לו 152
סעיף לז 152
סעיף לח 153
סעיף לט 153
סעיף מ 153
סעיף מא 153
סעיף מב 153
סעיף מג 154
סעיף מד 154
סעיף מה 154
סעיף מו 154
סעיף מז 154
סעיף מח 155
סעיף מט 155
סעיף נ 155
סעיף נא 155
סעיף נב 155
סעיף נג 155
סעיף נד 156
סעיף נה 156
פרק יא 156
סעיף א 156
סעיף ב 156
סעיף ג 157
סעיף ד 157
סעיף ה 157
סעיף ו 157
סעיף ז 158
סעיף ח 159
סעיף ט 159
סעיף י 159
סעיף יא 159
סעיף יב 159
סעיף יג 159
סעיף יד 160
סעיף טו 160
סעיף טז 160
סעיף יז 160
סעיף יח 160
סעיף יט 160
סעיף כ 161
סעיף כא 161
סעיף כב 161
סעיף כג 161
סעיף כד 161
סעיף כה 162
סעיף כו 162
סעיף כז 162
סעיף כח 162
סעיף כט 163
סעיף ל 163
סעיף לא 163
סעיף לב 163
סעיף לג 163
סעיף לד 164
סעיף לה 165

סעיף לו 165
סעיף לז 165
סעיף לח 166
סעיף לט 166
סעיף מ 166
סעיף מא 166
סעיף מב 166
סעיף מג 166
סעיף מד 166
סעיף מה 167
סעיף מו 167
סעיף מז 167
סעיף מח 167
סעיף מט 167
סעיף נ 168
סעיף נא 168
סעיף נב 168
סעיף נג 168
סעיף נד 168
סעיף נה 169
סעיף נו 169
סעיף נז 169
סעיף נח 169
סעיף נט 169
סעיף ס 170
סעיף סא 170
סעיף סב 170
פרק יב 170
סעיף א 170
סעיף ב 170
סעיף ג 170
סעיף ד 171
סעיף ה 171
סעיף ו 171
סעיף ז 172
סעיף ח 172
סעיף ט 172
סעיף י 173
סעיף יא 173
סעיף יב 173
סעיף יג 174
סעיף יד 174
סעיף טו 174
סעיף טז 174
סעיף יז 174
סעיף יח 174
סעיף יט 175
סעיף כ 175
סעיף כא 175
סעיף כב 175
סעיף כג 176
סעיף כד 176
סעיף כה 176
סעיף כו 177
סעיף כז 177
סעיף כח 177
סעיף כט 177
סעיף ל 178
סעיף לא 179
סעיף לב 179
סעיף לג 179
סעיף לד 179
סעיף לה 179
סעיף לו 180

סעיף לז 180
סעיף לח 180
סעיף לט 180
סעיף מ 180
סעיף מא 180
סעיף מב 181
סעיף מג 181
סעיף מד 181
סעיף מה 181
סעיף מו 181
סעיף מז 181
סעיף מח 181
סעיף מט 181
סעיף נ 182
סעיף נא 182
סעיף נב 182
סעיף נג 182
סעיף נד 183
סעיף נה 183
סעיף נו 183
סעיף נז 183
סעיף נח 183
סעיף נט 183
סעיף ס 183
סעיף סא 184
סעיף סב 184
סעיף סג 184
סעיף סד 184
פרק יג 184
סעיף א 184
סעיף ב 184
סעיף ג 185
סעיף ד 185
סעיף ה 185
סעיף ו 185
סעיף ז 185
סעיף ח 185
סעיף ט 186
סעיף י 186
סעיף יא 186
סעיף יב 186
סעיף יג 186
סעיף יד 186
סעיף טו 187
סעיף טז 187
סעיף יז 187
סעיף יח 187
סעיף יט 187
סעיף כ 187
סעיף כא 188
סעיף כב 188
סעיף כג 188
סעיף כד 188
סעיף כה 188
סעיף כו 188
סעיף כז 188
סעיף כח 189
סעיף כט 189
סעיף ל 189
סעיף לא 189
סעיף לב 189
סעיף לג 189
סעיף לד 190
סעיף לה 190

סעיף לו 190
סעיף לז 190
סעיף לח 190
סעיף לט 191
סעיף מ 191
סעיף מא 192
סעיף מב 192
סעיף מג 192
סעיף מד 192
סעיף מה 192
סעיף מו 192
סעיף מז 193
סעיף מח 193
סעיף מט 193
סעיף נ 193
סעיף נא 193
סעיף נב 194
סעיף נג 194
סעיף נד 194
סעיף נה 195
פרק יד 195
סעיף א 195
סעיף ב 195
סעיף ג 195
סעיף ד 195
סעיף ה 195
סעיף ו 196
סעיף ז 196
סעיף ח 196
סעיף ט 196
סעיף י 196
סעיף יא 196
סעיף יב 197
סעיף יג 197
סעיף יד 197
סעיף טו 197
סעיף טז 197
סעיף יז 197
סעיף יח 198
סעיף יט 198
סעיף כ 199
סעיף כא 200
סעיף כב 200
סעיף כג 200
סעיף כד 201
סעיף כה 201
סעיף כו 201
סעיף כז 201
סעיף כח 201
סעיף כט 201
סעיף ל 202
סעיף לא 202
סעיף לב 202
סעיף לג 202
סעיף לד 202
סעיף לה 202
סעיף לו 202
סעיף לז 203
סעיף לח 203
סעיף לט 203
סעיף מ 203
סעיף מא 203
סעיף מב 203
סעיף מג 203

סעיף מד 204
פרק טו 204
סעיף א 204
סעיף ב 204
סעיף ג 204
סעיף ד 204
סעיף ה 204
סעיף ו 205
סעיף ז 205
סעיף ח 205
סעיף ט 206
סעיף י 206
סעיף יא 206
סעיף יב 206
סעיף יג 206
סעיף יד 206
סעיף טו 206
סעיף טז 207
סעיף יז 207
סעיף יח 207
סעיף יט 207
סעיף כ 207
סעיף כא 207
סעיף כב 207
סעיף כג 208
סעיף כד 208
סעיף כה 208
סעיף כו 208
סעיף כז 208
סעיף כח 208
סעיף כט 209
סעיף ל 209
סעיף לא 209
סעיף לב 209
סעיף לג 209
סעיף לד 209
סעיף לה 210
סעיף לו 210
סעיף לז 210
סעיף לח 210
סעיף לט 211
סעיף מ 211
סעיף מא 211
סעיף מב 211
סעיף מג 212
סעיף מד 212
סעיף מה 212
סעיף מו 212
סעיף מז 212
סעיף מח 212
סעיף מט 213
סעיף נ 213
סעיף נא 213
סעיף נב 213
סעיף נג 213
סעיף נד 213
סעיף נה 214
סעיף נו 214
סעיף נז 214
סעיף נח 214
סעיף נט 214
סעיף ס 214
סעיף סא 215
סעיף סב 215

סעיף סג 215
סעיף סד 215
סעיף סה 215
סעיף סו 215
סעיף סז 215
סעיף סח 216
סעיף סט 216
סעיף ע 216
סעיף עא 216
סעיף עב 216
סעיף עג 216
סעיף עד 217
סעיף עה 217
סעיף עו 217
סעיף עז 217
סעיף עח 217
סעיף עט 217
סעיף פ 218
סעיף פא 218
סעיף פב 218
סעיף פג 218
סעיף פד 219
סעיף פה 219
פרק טז 219
סעיף א 219
סעיף ב 220
סעיף ג 220
סעיף ד 220
סעיף ה 220
סעיף ו 220
סעיף ז 220
סעיף ח 220
סעיף ט 221
סעיף י 221
סעיף יא 221
סעיף יב 221
סעיף יג 222
סעיף יד 222
סעיף טו 222
סעיף טז 222
סעיף יז 222
סעיף יח 222
סעיף יט 222
סעיף כ 222
סעיף כא 223
סעיף כב 223
סעיף כג 223
סעיף כד 223
סעיף כה 223
סעיף כו 223
סעיף כז 224
סעיף כח 224
סעיף כט 224
סעיף ל 224
סעיף לא 224
סעיף לב 225
סעיף לג 225
סעיף לד 226
סעיף לה 227
סעיף לו 227
סעיף לז 227
סעיף לח 228
סעיף לט 230
סעיף מ 234

סעיף מא 234
סעיף מב 235
סעיף מג 235
סעיף מד 235
סעיף מה 235
סעיף מו 236
סעיף מז 236
סעיף מח 237
סעיף מט 237
סעיף נ 237
סעיף נא 237
סעיף נב 237
סעיף נג 238
סעיף נד 238
סעיף נה 238
סעיף נו 238
סעיף נז 238
סעיף נח 239
סעיף נט 239
פרק יז 239
סעיף א 239
סעיף ב 239
סעיף ג 240
סעיף ד 240
סעיף ה 240
סעיף ו 240
סעיף ז 241
סעיף ח 241
סעיף ט 241
סעיף י 241
סעיף יא 241
סעיף יב 242
סעיף יג 242
סעיף יד 242
סעיף טו 242
סעיף טז 242
סעיף יז 243
סעיף יח 243
סעיף יט 243
סעיף כ 243
סעיף כא 243
סעיף כב 244
סעיף כג 244
סעיף כד 244
סעיף כה 244
סעיף כו 244
סעיף כז 244
סעיף כח 244
סעיף כט 245
סעיף ל 245
סעיף לא 245
סעיף לב 245
סעיף לג 245
סעיף לד 246
סעיף לה 246
פרק יח 246
סעיף א 246
סעיף ב 246
סעיף ג 247
סעיף ד 247
סעיף ה 247
סעיף ו 247
סעיף ז 247
סעיף ח 247

סעיף ט 248
סעיף י 248
סעיף יא 248
סעיף יב 248
סעיף יג 248
סעיף יד 248
סעיף טו 248
סעיף טז 249
סעיף יז 249
סעיף יח 249
סעיף יט 249
סעיף כ 249
סעיף כא 249
סעיף כב 249
סעיף כג 250
סעיף כד 250
סעיף כה 250
סעיף כו 250
סעיף כז 250
סעיף כח 251
סעיף כט 251
סעיף ל 251
סעיף לא 251
סעיף לב 251
סעיף לג 252
סעיף לד 252
סעיף לה 252
סעיף לו 252
סעיף לז 253
סעיף לח 253
סעיף לט 253
סעיף מ 253
סעיף מא 254
סעיף מב 254
סעיף מג 254
סעיף מד 254
סעיף מה 254
סעיף מו 254
סעיף מז 254
סעיף מח 255
סעיף מט 255
סעיף נ 255
סעיף נא 255
סעיף נב 256
סעיף נג 256
סעיף נד 256
סעיף נה 256
סעיף נו 257
סעיף נז 257
סעיף נח 257
סעיף נט 257
סעיף ס 258
סעיף סא 258
סעיף סב 258
סעיף סג 258
סעיף סד 258
סעיף סה 258
סעיף סו 258
סעיף סז 258
סעיף סח 259
סעיף סט 259
סעיף ע 259
סעיף עא 259
סעיף עב 259

סעיף עג 259
סעיף עד 259
סעיף עה 260
סעיף עו 260
סעיף עז 260
סעיף עח 260
סעיף עט 260
סעיף פ 260
סעיף פא 260
סעיף פב 261
סעיף פג 261
סעיף פד 261
סעיף פה 261
סעיף פו 261
סעיף פז 262
סעיף פח 262
סעיף פט 262
סעיף צ 262
סעיף צא 262
סעיף צב 262
סעיף צג 262

פרק א

סעיף א
שנים טמאים במת

כלומר מצינו באדם וכלים שנטמאו במת. דרק ב' מהן שנטמאו זב"ז. א' טמא טומאת ז' וא' טמא טומאת ערב. ואדם או כלי שנגע בהב'. נשאר בטהרתו. ודע דמת דתני בכל פרקן לאו דוקא מת שלם אלא ר"ל כל אחד מהטומאות שמגוף המת. ואפי' עצם כשעורה. או כזית מבשרו או רביעית מדמו. דכולן הן אבי אבות ומטמאין אדם וכלים בטומאת ז'. וכן ברוב דוכתי במכילתין:

סעיף ב
שנים טמאין טומאת שבעה

ר"ל וכ"כ מצינו אופן באדם וכלים שנטמאו במת. ששנים מהנטמאים זב"ז טמאין טו"ז וכו':

סעיף ג
שלשה טמאין טומאת שבעה

ר"ל וכ"כ מצינו לפעמים אופן באדם וכלים שנטמאו במת זב"ז שג' מהנטמאים טמאים טו"ז וכו'. והשתא מפרש תנא כל הג' בבי:

סעיף ד
אדם הנוגע במת טמא טומאת שבעה

דמת הוא אבי אבות. ואדם הנוגע בו הוא אב וכל אב הטומאה שמחמת מת טמא טומאת ז':

סעיף ה
טמא טומאת ערב

מדאינו רק ראשון [אבל כלי שנגע בהאדם שנגע במת טמא טו"ז וכסי' ח']. מיהו כל זה שלא בחיבורין. אבל בחיבורין . דהיינו שנגע ב' בהא' בשעה שנגע א' בהמת אז בין שהב' אדם או כלי. גם הב' טמא טו"ז מדרבנן. אבל רק לתרומה וקדשים. ואסור ליגע בהן עד שיספור ז' ימים ויזה בג' וז'. אבל נזיר אינו סותר נזירתו עי"ז והעושה פסח בשאירע לו כך מותר לעשות פסחו בראשון אחר שהעריב שמשו. ואע"ג שאינו רשאי לאכול פסחו. הרי אכילת פסח אינו מעכב [ועי' נזיר דמ"ב ב ופסחים צח"ב]:

סעיף ו
כלים הנוגעים במת

הן אבי אבות. מדכתיב בחלל חרב. והרי מלת חרב מיותר. אלא קרא אתא לאשמעינן. דחרב שנהרג בו אדם דינו כהחלל עצמו להיות אבי אבות. מדנגע בהנהרג בשעת מיתה. מיהו להרמב"ם והר"ב חרב מתכות לאו דוקא. אלא כל כלי שנטמא במת. נעשה אבי אבות. חוץ מכ"ח שאינו נעשה רק ראשון. אולם לראב"ד ורש"י ור"ת. דוקא בכלי מתכות דומיא דחרב. אמרינן דדינו לענין טומאה כחלל להיות אבי אבות [ועי' ביבקש דעת סי' ח']. והא דקיי"ל חרב כחלל. לאו דוקא שנגע במת. אלא אפי' נטמא על ידו בטומאת אהל [כתוס' שבת די"ז א' ד"ה ועל]. וכיון שדין הכלי שנטמא במת. הוא כטומאת המת בעצמו. לפיכך גם לענין זה דינו כהמת בעצמו שאם הכניס כלי זה שנטמא במת לשום אהל. חוזר הכלי ומטמא כל אשר באהל. דהו"ל כאילו הכניס המת לאהל זה [תוס' נזיר נג"ב. וכן כתב הר"ב במכילתין פי"א מ"ח]. וכ"כ כלי שנטמא במת מטמא גם לאדם שנשאו. כאילו נשא המת בעצמו [תוס' חולין ע"א ב' ד"ה בלע. ואילה"ק לתוס' מלקמן [פט"ז מ"א] דמצרכינן ג' תנאים שיתטמא האיכר שנשא המרדע שנטמא מדהאהיל על המת. א' שיהיה לכל הפחות היקף המרדע טפח. ב' שבשעה שנשא האדם המרדע האהיל המרדע אמת. ג' רק משום גזירה טימאו האדם הנושא. ול"ל כולה האי. הרי בלאו כל הנהו נטמא האדם מדנשא כלי שנטמא במת. י"ל דלמ"ד חרב כחלל גם לטמא במשא. ס"ל דחרב כחלל רק בכ"מ. משא"כ מרדע. וכן משמע מתוס' [שבת די"ז א' ד"ה ועל]. ולפ"ז לרמב"ם ור"ב ודעימיה דס"ל דכל כלי דינו כחלל. ע"כ דס"ל דעכ"פ אמ"ט במשא]. אולם להרמב"ן פרשת חוקת. רק לענין מגע ומשא אמרינן בכלי חרב כחלל. אבל עכ"פ אין הכלי מטמא באהל. ולהרמב"ם [פ"ה מטו"מ הי"ג] רק לענין מגע אמרינן חרב כחלל. אבל לא לענין שיטמא במשא ואהל [וערתוי"ט לקמן פט"ז מ"א ד"ה אקפח ועמ"ש בס"ד בפירושינו פי"ח מ"ח. וכלים פ"ט סי' ה' דלענין בוקע ועולה לכ"ע אין דינו כחלל וזה דלא כתוס' [חולין ע"א ב' ד"ה כי]. ולאאמ"ו הגזצוק"ל בכל גוונא אין צריך הזאה ג' וז' רק הנטמא במת עצמו. ולא אמרינן חרב כחלל רק לענין טומאה שיהיה טטו"ז אבל לא שיהיה צריך הזאה. וכן כתב גם הרמב"ן פרשת חוקת. וכן נ"ל ראיה ברורה מש"ס [חולין ע"א ב'] דבבלע טבעת שנטמא במת. קאמר טובל ואוכל בתרומה. משא"כ התם בנטמא באהל המת נקט הזה ושנה וטבל ודו"ק. אולם רבעת"ס [נזיר דנ"ד ב ד"ה ת"ש] כתבו דהנטמא בכלי שנטמא במת צריך הזאה ג' וז'. [ועמ"ש בס"ד פ"ח דטהרות סוף מ"ג] דרוב רבותינו ס"ל כתוס'. מיהו לכ"ע לאו לכל מילי אמרינן חרב כחלל. דהרי נזיר אין

מגלח עליו כשנטמא בו [כרמב"ם נזירות פ"ז ה"ח]. וכ"כ אין חייב כרת וקרבן בנטמא בכלי זה ונכנס למקדש או אכל קדש [כהראב"ד פ"ג מביאת מקדש ה"ג ורק להרמב"ם שם חייב]. וכן מותר להכהן להטמא בהכלי ההוא. ולא הו"ל כהמת עצמו [רמב"ם פ"ג. מאבל ותוס' נזיר נ"ד ב' ותוס' חולין ק"ד א ד"ה תלה]. אולם ביו"ד [ס"ס שס"ט] מייתי י"א שיש לכהן ליזהר בזה:

סעיף ז

וכלים בכלים

נעשין רק אב:

סעיף ח

טמא טומאת ערב

מדאינו רק ראשון. וה"ה דהוה מצי למנקט אדם שנטמא במת נעשה אב. וכלים שנגעו באדם זה. ג"כ נעשין אב כמותו. דכל כלי שנטמא במת או באדם שנטמא במת. הרי הוא כהמגיע. וכשחזרו כלי או אדם ונגעו שוב בכלי זה שנעשה כהמגיע הרי הנוגעים הללו טמאים רק טומאת ערב. רק דבעי תנא למנקט שהיו ב' הנגיעות הראשונות שניהן בכלים כדי לאשמעינן רבותא. דאע"ג דכלים הראשונים שנגעו בהמת נעשו אבי אבות כהמת עצמו. אפ"ה הכלי שחזר ונגע בהכלי הראשון לא נעשה אבי אבות ככלי הראשון. דרק אדם אב עושה לכלי שנטמא בו כיוצא בו אבל לא כלי שנגע בכלי [ועמ"ש בש"ד סי' ט"ז בשם רב"א]:

סעיף ט

ואדם בכלים וכלים באדם

ג"כ נעשין אב. דכלי שנגע באדם או בכלי שנטמא במת. נעשה אה"ט:

סעיף י

השפוד התחוב באהל

היינו באהל הנעשה מיריעת צמר או פשתן וכדומה. דאהל כזה. כל זמן שהמת בתוכו. כולו אבי אבות. מטעם חיבורין. וכשיצא המת מתוכו. צד פנימי הוא אבי אבות. ככלים שנגעו בהמת. וצדו החיצון של האהל הוא ככלי שנגע בכלי שנגע במת [כלקמן פ"ז מ"ב עי' ביבקש דעת סי' ח'] ושפוד זה שתחוב בשפת התחתון של האהל מבחוץ. כעין יתידות האהלים כדי לחזק בארץ היריעה הפרוסה שלא יפריחם הרוח למעלה. וא"כ הרי נגע השפוד בהאהל. ונעשה אבי אבות כהאהל. דמדמחובר להאהל ותקוע בו דיינינן ליה כהאהל עצמו. ולא ככלי שנגע בהאהל:

סעיף יא
האהל והשפוד

שניהן אבי אבות:

סעיף יב
ואדם הנוגע בשפוד

נעשה אב:

סעיף יג
וכלים באדם

נעשה ג"כ אב כהמגיע:

סעיף יד
אמרו לו אין האהל מתחשב

דהשפוד לאו משום דנגע בהאהל טטו"ז. דא"כ היה האדם שחזר ונגע בהשפוד טטו"ע. ככל אדם שנגע בכלי שנטמא בכלי שנטמא במת. אלא משום דחשבת להשפוד כחלק מן האהל. להכי הוא אבי אבות כמותו. אבל אנחנו רק נוגעים בעינן למחשב שנטמאו זמ"ז. והרי הכא הוה כאילו נטמא השפוד בהמת עצמו. ואפי' תוקמא שתחב השפוד בהאהל אחר שיצא המת מתוכו. אפ"ה לאו משום שנגע בהאהל מטמאת ליה לשפוד טו"ז ומשוית ליה אבי אבות. דהרי מיד כשיפריש שוב השפוד מהאהל אינו רק אב. ורק כל זמן שתחוב בהאהל הוא כחלק מהאהל [ככלים פי"ח מ"ז ופכ"ז מ"ט וי'] והרי האדם שנגע בהשפוד דמטמאת ליה טו"ז. ע"כ שנגע בהשפוד בעודו תחוב בהאהל. דאם לאחר שהוציאוהו משם אז אפי' הי' תחלה השפוד תחוב בהאהל בעוד שהמת בתוכו אפ"ה לאחר שהוציאוהו משם ונשתנה. אינו רק אב [ככלים פכ"ז מ"ט וי'] ואדם הנוגע אז בהשפוד אין לנו לטמאו רק טו"ע. אע"כ דאוקמת לה שנגע האדם בהשפוד בעודו תחוב בהאהל הרי אז נחשב השפוד כגוף האהל. ואיך נחשוב האהל עצמו בין המגיעים:

סעיף טו
אדם וכלים מיטמאין במת

ר"ל לפי מה שאמרנו במשנה א' ב' ג'. למדנו שבין אדם ובין כלים אפשר שיתטמאו במת. אבל חומר וכו':

סעיף טז
וכלים מבאדם

לרב"א זצוק"ל ה"ק הא דנקיטנא במשנה ב' כלים במת וכלים בכלים הרי כולם טטו"ז.

ולא נקיטנא כלים במת ואדם בכלים טטו"ז. ואדם באדם טטו"ע. או הול"ל אדם במת וכלים באדם טטו"ז. וכלים בכלים טטו"ע. ה"ט. משום דסדר חומרתן נקיטנא להו. להכי ברישא בעינא לאשמעינן חומר דכלים מבאדם. לפיכך נקט בבבא דשנים במת. אדם במת ואדם באדם. הרי רק ב'. ויש בזה חומר בכלים. דהוה ג'. דהיינו כלים במת. וכלים בכלים. וכלים או אדם בכלים. והדר נקיטנא כיצד ד' לאשמעינן חומר דאדם מבכלים. שכל זמן שהוא באמצע. הן ד':

סעיף יז
שהבלים שלשה

כמשנה ב':

סעיף יח
והאדם שנים

כמשנה א':

סעיף יט
הן ארבעה

כמשנה ג':

סעיף כ
ושאינו באמצע חן שלשה

כמשנה ב'. מיהו בחיבורין אפי' אלף בין אדם בין כלים כולן טמאין. אבל אוכלין שנגעו זב"ז אפי' בחיבורין עד המת. הרי דינן כנגעו בחיבורין בשאר אה"ט. ומונין בהן ראשון ושני. ועוד יש חילוק בין אדם וכלים לאוכלים. דבאוכלין אפי' אותו שנגע במת עצמו אינו נעשה אב. ורק רש"י ס"ל [פסחים י"ז א' ד"ה רבינא. וגם תוס' שם וחולין קכ"א א' ד"ה זרעים] דרק לענין שיטמא אדם וכלים אמרינן דאין אוכלין ומשקין נעשין אב. הא לענין ראשון ושני מחשבו שפיר אב [ועמ"ש בס"ד ספ"ק דטהרות]:

סעיף כא
אדם ובגדים מיטמאים בזב

ר"ל בין אדם ובין בגדים אפשר שיתטמא מהזב. אבל חומר וכו'. ורבינו רב"א זצוק"ל כתב דלהכי נקט זב הכא מדדמי זב למת בענין הטומאות שנזכרו במשניות הקודמים במת. אלא שבזב חסר א' במנין הטומאות מבמת. שכל שיש במת ב'. יש בזב א'. כגון אדם במת ואדם באדם. הרי במת. ואילו בזב. אדם הנוגע בו אינו חוזר ומטמא אדם. אפי' בעודו בחיבורין. וכל שבמת ג'. יש בזב רק ב'. וכל שבמת ד'. בזב יש רק ג'. וכולהו

שמעינן ממתניתין שלנו. דקתני שאדם הנוגע בזב מטמא בגדים. משמע אבל לא אדם. הרי רק א'. ומדהנך בגדים אמ"ט תו להלן והרי במת אדם שנטמא במת וכלים באדם עדיין היו הכלים מטמאין אדם או כלים ש"מ דבזב דוגמת מת. אמ"ט רק ב'. ומדקתני בסיפא שהבגדים הנושאין את הזב מטמאין אדם לטמא בגדים שעליו דהנך בגדיו שניים אמ"ט תו להלן והרי במת כלים במת ואדם בכלים וכלים באדם הרי כלים השניים מטמאין תו בין אדם או כלים. שמעת מינה דבזב דוגמת מת אמ"ט להלן רק ג':

סעיף כב

מטמא בגדים

שלובשן בשעת מגעו בזב. וה"ה שאר כלים שנוגע באותה שעה. רק נקט בגדים לאשמעינן דכלים שנוגע בשעת מגעו בזב מיירי. וכדאמרן בסי' כ'. מיהו אפי' בשעת מגעו בזב. אין האדם הנוגע בהזב מטמא אדם וכ"ח. וגם שאר כלים ובגדים שנגע האדם בשעת מגעו בזב. או שלובשן באותה שעה אינן חוזרים ומטמאין שוב לכלים אחרים אפילו באותה שעה שנגע האדם בהזב. דאין דין חיבורין בזב. דדוקא כלים ובגדים הראשונים שנוגע האדם בשעת מגעו בהזב יש בהן דין טומאה בחיבורין ולא בכלים השניים. ואילו במת אדם שנגע במת וכלים שחזרו ונגעו בו מטמאין עד שלישי אפי' בלי חיבורין [ועי' לעיל בבועז רסי' א']:

סעיף כג

ואין בגדים הנוגעין בזב

או שנשאן הזב:

סעיף כד

מטמאין בגדים

דאפי' קודם שפירש מהזב הראשונים רק ראשון ולפיכך הכלים שחוזרים ונוגעים בהראשונים שטימאן הזב. טהורים לגמרי. דאין כלי מק"ט רק מאה"ט:

סעיף כה

שהבגדים הנושאין את הזב

שישב עליהן בשעה שלבשן. או שישב עליהן בלי שלבשן. וה"ה שאר כלים שראויין למשכב או למושב. רק נקט בגדים לאשמעינן דבכלים הראויין למשכב ומושב מיירי. דהרי בגדים כשלובשן הוא יושב עליהן. ואין אומרים להזב שיושב עליהן עמוד ונעשה מלאכתנו:

סעיף כו
מטמאין אדם

לטמא כלים ובגדים שנוגע האדם בשעה שנוגע או נושא המושב. ואפי' כבר פירש המושב מהזב. והיינו משום דכל משכב ומושב הוא אה"ט אפי' לאחר שפירש הזב ממנו:

סעיף כז
ואין אדם נושא את הזב

ואפי' נגע הנושא בהזב אז ג"כ:

סעיף כח
מטמא אדם

או כ"ח. אפי' קודם שפירש מהזב. אבל שאר כלים מטמא האדם הנוגע או נושא הזב באותה שעה. וכדתנן [זבים פ"ה מ"ב]. הטמא מלמעלה והטהור מלמטה מטמא שנים ופוסל א':

סעיף כט
אדם אינו מטמא עד שתצא נפשו

דהיינו עד שאין בו רוח חיים באפו [כיומא פ"ה א'] שנאמר הנוגע במת בנפש אדם אשר ימות. דמדכתיב כפול מת אשר ימות משמע שכבר יצא נפשו לגמרי. ורק מדלא כתיב אשר מת. ש"מ דאפילו מפרכס עדיין דינו כמת:

סעיף ל
ואפי' מגוייד

מחותך. ולרש"י [יבמות ק"כ ע"א] היינו דהוא מלא פצעים וחבורות. והוא מלשון גודו אילנא. ולערוך מגוייד היינו לשון גיד. ר"ל שהוסר או נפתח גיד מגידיו. וכך כתב הרא"ש מחותך הווירידין. ול"מ היה נ"ל דאי מגויד לשון חתוך הוא [אבי לא מלשון גיד] היינו שנחלק גופו לרחבו לשנים [וזהו כוונת הרמב"ם [ספ"א מטו"מ] וז"ל שנחלק בטנו. דאי"ל דכוונת רבינו שנחלק לארכו דהיינו שנבקע בטנו ליתא דזה ודאי יכול לחיות [כחולין נ"ז א']. א"נ דמלת מגוייד ר"ל שנחתכו בו ב' הסימנים [כי"ד סי' ש"ע]. וכל הנך אף שודאי לא יחיו עכ"פ בעלי שכל הם. והם בכלל החיים עדיין:

סעיף לא
ואפי' גוסס

בח"מ [ריי"א ס"ב] פי' מלת גוסס. דהיינו שסמוך למיתה עולה בגרונו ליחה. שע"י מיצר לו הנשימה. אולם באה"ע [קכ"א ס"ד] פי' יותר. דמלת גוסס הוא תרגומו של חזה. ור"ל

משום שבשעת מיתה החזה משמעת קול מחמת שכלי הנשימה צרים אז. ול"מ נ"ל דגוסס הוא לשון צד. דתרגומו של כסלים שהן מהצד של הגוף הוא גסיא. ור"ל אדם דמצדד אצדודי מהחיים למות. א"נ משום דאותו אדם מנתח נתוח כל חלקי הרכבתו. וכמו שמתרגם הפסוק של וירד העיט על הפגרים על גסיא. וקמ"ל בהא דאע"ג שרוב גוססין למיתה. אפ"ה מדעדיין בשכלו ואפשר שיחיה עוד. לא אזלינן בכה"ג בתר רובא:

סעיף לב

זוקק ליבום

דיבמתו אסורה כל עוד שיחיה:

סעיף לג

ופוטר מן היבום

שכשמת והניח בן מגוייד או גוסס. אין אשתו זקוקה להיבם:

סעיף לד

מאכיל בתרומה

כשאמו ישראלית אלמנת כהן. אז כל עיר שבנה ממנו שהוא מגוייד או גוסס חי. מותרת לאכול תרומה:

סעיף לה

ופוסל בתרומה

כשאמו בת כהן אלמנת אביו ישראל אז כל עוד שבנה כזה עדיין חי. אינה שבה לבית אביה לאכול תרומה:

סעיף לו

ובן בהמה וחיה אינן מטמאין

טומאת נבילות [אב"י במגע ובמשא]:

סעיף לז

עד שתצא נפשם

וכ"ש שרץ הקל בטומאתו מדאין בו אפילו טומאת משא. ואת"ל דמה"ט לא הו"ל נמי למנקט נבילה. דג"כ כ"ש ממת דחמור מכולן שמטמא באהל. י"ל דה"ט דקמ"ל דלא תימא דוקא אדם דאית ליה מזלא [כב"ק דב"ב ושבת נ"ג ב'] ויכול שוב לחיות אף שהוא גוסס. אבל שאר בע"ח לא. קמ"ל. והא דלא תני במשנתינו גם עוף. ה"ט משום דבין שהוא מין טהור או טמא. אין בו טומאת נבילות. רק במין טהור בבית הבליעה. ובזה לא שכיח שיבלענו חי:

סעיף לח
הותזו ראשיהם

שהותז המפרקת ורוב בשר עמה:

סעיף לט
אף על פי שמפרכסים

ה"ה באדם לענין הנך דיני דלעיל דהיינו לענין טומאה ויבום וכו' בכולן אם הותז ממנו ראשו. אע"ג שמפרפר עדיין. אפ"ה דינו כמת:

סעיף מ
כגון

ר"ל הא למה זה דומה:

סעיף מא
שהיא מפרכסת

שאין בו חיות כלל ואפ"ה מטמא [אב"י ל"מ הייתי אומר דהמשל מזנב הלטאה לא בא לאשמעינן אלא הטעם מפני מה הפרכוס אינו סי' החיים ואמאי מטמא. ע"ז אמר דתנועת הפרכוס הוא כרפרוף של זנב הלטאה שנפרד מהגוף לגמרי אפ"ה טבעו שמפרכס עוד אלמא דהפרכוס הזה אינו כלל סימן חיים רק תנועות שגרונא הוא קראמפף בל"א. ועי' ברמב"ם ותמצא יסוד גדול בחכמת הטבע] אם הוא כעדשה. מדיש בו בשר עצם וגיד אף שהלטאה עדיין חי הוא:

סעיף מב
האיברין

של מת נבילה ושרץ שנשנו לעיל. אולם לא נקרא אבר רק כשיש בו בשר עצם וגיד. והעצם שלם:

סעיף מג
מטמאין טומאתן

ר"ל אפילו אין בכל האבר כזית. אפ"ה אם הוא ממת מטמא במגע. משא. ואהל. ואם הוא מנבילה מטמא במגע ובמשא. ובשרץ אפי' אין כל האבר כעדשה אפ"ה מטמא במגע. והא דלא נקט נמי אבר מן החי מאדם בהמה ושרץ. דהרי גם הם אין להם שיעור כל א' לפי טומאתו [כרמב"ם כ"ב מטו"מ ה"ג וני"ב מאה"ט ה"ג ופ"ד מאה"ט ה"ד] ה"ט משום דכל הנך דנקט תנא יש עכ"פ בבשרן שיעור [אב"י וכמו דרמז במשנתינו אפי' פחות מכזית וכו'] במת ונבילה בכזית. ובשר שרץ מת בכעדשה. משא"כ אמה"ח של כל הג'.

בשר הפורש מאמה"ח של כל הג' טהור לגמרי. ואפי' יש בו יותר מכשיעור [וכ"כ עצם וגיד הפורש מן אמה"ח של כל הג' טהור]:

סעיף מד
שלשים בפיסת הרגל

ר"ל בהפרסה שהאצבעות מחוברות בה דהיינו ששה וכו':

סעיף מה
ששה בכל אצבע

שבכל אצבע שם אפי' באצבע הקטנה שברגל יש ששה עצמות בכל אורך הפרסה:

סעיף מו
עשרה בקורסל

קנעכעל בל"א. והוא מקום חיבור הפרסה לעצם הארוך התחתון שברגל. שמפסיק בין הפרסה להברך:

סעיף מז
שנים בשוק

הוא העצם הארוך התחתון הנ"ל. והוא הנקרא בבהמה בלשון הגמרא ארכובה הנמכרת עם הראש [כחולין ע"ו א] אבל רק כשמחובר עדיין בו הפרסה התחתונה נקרא כן:

סעיף מח
חמשה בארכובה

קניא בל"א והוא מקום חיבור עצם התחתון הארוך עם העצם האמצעי הארוך שברגל [אב"י הנקרא ירך]:

סעיף מט
אחד בירך

הוא העצם האמצעי הארוך. שבתחתיתו יש הברך:

סעיף נ
שלשה בקטלית

הוא העצם שלמעלה מעצם הארוך השני כנ"ל וזה עצם השלישי שבאורך הרגל הוא סמוך למתנים. ונקרא בלשון הגמ' בוקא דאטמא:

סעיף נא
אחד עשרה צלעות

שיוצאות בכל צד מהשדרה:

סעיף נב
שלשים בפיסת היד

היינו בכל אורך פיסת היד. וכלעיל בהרגל:

סעיף נג
שנים בקנה

הוא העצם הארוך המחובר לפיסת היד:

סעיף נד
ושנים במרפק

עללענבאגען בל"א והוא מקום כפיפת הזרוע:

סעיף נה
אחד בזרוע

הוא עצם הארוך העליון של היד והוא בין העללענבאגען להכתף:

סעיף נו
מאה ואחד מזה

הוא הסך הכל מכל העצמות שמנה התנא עד עכשיו מצד א' של הגוף:

סעיף נז
ששה במפתח של לב

הן עצמות החזה שסוגרים תחתם הלב הטמון בין כנפי הריאה משלש רוחות. וכל פנימיות חלול החזה מגונן עם אותן ו' העצמות:

סעיף נח
וחמשה בנקביו

הם העצמות שמסבבי' נקבי האחוריי' והשתן. ונקראין בעקקען בל"א [ומהר"ב משמע דרק על העצמות שמקיפין גיד השתן קאי. ואפ"ה נקט נקביו לשון רבים. מדיש באמצע הגיד קליפה דקה כקליפת השום המבדלת בין מהלך השתן למהלך הזרע וכדאמרינן בש"ס [בכורות מ"ד ב']:

סעיף נט
כל אחד ואחד מטמא

אבל כל אבר שאין בו עצם כלשון וכליות ולב וטחול וגיד השתן וכדומה. דינן כשאר בשר דדוקא כשיש בבשרן כזית מטמא במגע משא ואהל. ואותן העצמות שיש באשה יותר מבאיש דהרי יש אומרים שיש באשה רנ"ב עצמות וי"א שיש בה רנ"ג עצמות [כבכורות

מה"א] ולהרמב"ם היה הגירסא שם בש"ס רנ"א עצמות. הרי כל עצמו' שיתירות באשה מבאיש מטמא רק במגע ובמשא אבל לא באהל [רמב"ם פ"ב מטו"מ ה"ז]. וכן כל אצבע יתירה. אם יש בה צפורן. אז אפילו אינה עומדת בשוה עם שאר האצבעו' או בעומדת בשוה עם שאר האצבעות אפי' אין בה צפורן הרי הוא כשאר אברים אבל בתרתי לריעותא אם אין בו כזית בשר מטמא רק מד"ס במגע ובמשא ולא באהל [רמב"ם שם ה"ז. וצ"ל דהרמב"ם מיירי באצבע של נפל. דאי באצבע של אדם גדול איך כתב הרמב"ם שטומאתו מד"ס. הרי יש בכל אצבע לכה"פ עצם כשעורה שמטמא במגע ובמשא מהלממ"ס. ודנימא גם הכא שהרמב"ם קורא להלממ"ס ד"ס [כמ"ש רכ"מ ריש אישות] הכא א"א לומר כן דהרי כ' אח"כ ולמה גזרו וכו'. ואי בהלממ"ס קאמר לא שייך להקשות למה גזרו]. ומה"ט נ"ל דנקט הך דינא הכא. אף דכבר שמעינן כן במשנה ז'. אלא לדיוקא נסבה דדוקא הנך איברים שנשנו לעיל מטמאין מדאורייתא במגע ובמשא ובאהל. הא יותרת שיש בו ב' לריעותא כלעיל אמ"ט כלל מדאורייתא. א"נ נ"ל דמשו"ה הדר ונקט דין האברים הכא. ה"ט משום דבעי למתני סיפא דבאין עליהן בשר כראוי מטמאין עכ"פ במגע ובמשא. הא בנבילה ושרץ באין עליהן בשר כראוי טהור מכלום [וכלקמן סי' ס"א]. ונ"ל עוד דהא דנקט תנא רק מנין אברי אדם ולא גם מנין אברי בהמה ושרץ. ה"ט. משום דכל עיקר המנין דנקט תנא באברי האדם. היינו רק לאשמעינן דרק אותן שנמנו מטמאו במגע משא ואהל. הא יותרת לא וכדאמרן. אבל נבלה ושרץ אף יותרת שבהן. כל שיש בו בשר וגיד ועצם מטמא טומאתו וכמשנה ז'. א"נ דלהכי נקט רק מנין של אברי אדם משום דבעי למתני בפרק הבא. דרוב מנין עצמות מטמאין באהל משו"ה אשמעינן הכא כמה הן כל אבריו. משא"כ בבהמה ושרץ. הרי אין נ"מ כלל בשנדע מנין אבריהן:

סעיף ס

אימתי בזמן שיש עליהן בשר כראוי

והיינו שמשערין שאם היה האבר מחובר באדם חי. והיה בשר ניטל מעל העצם והיה נשאר רק כל כך בשר על העצם עד שהיה יכול להתרפאות על ידו. וישוב להתכסות בבשר כמו שהיה והיינו מעט פחות מכזית [כהר"ב רפ"ז דנזיר] היינו בשר כראוי. ואפי' נשאר תוך העצם רק מוח כשיעור הזה. ואינו מקשקש בתוכו מהני [רמב"ם פ"ב ה"ב ופ"ב מאה"ט הי"א ופ"ד שם ה"ט]. מיהו בכלל בשר כראוי. היינו שנשאר בו גידו. דאל"כ שוב לא יתכסה כולו עם בשר [אב"י ולפ"ד מרומזים במלת כראוי ב' דברים. א) אופן הכמות מעט פחות מכזית [עי' כלים פ"ק מ"ה]. ב) התואר האיכות שיהיה מחובר ע"י גיד. גם נכלל בו בענין הבשר עצמו שיהיה בשר יפה לא שהרופא גרדו].

סעיף סא
מטמאין במגע ובמשא

משום עצם כשעורה שבו. וזה רק באבר מת. דרק עצם כשעורה ממת מטמא עכ"פ במגע ובמשא. הא אבר מנבילה ושרץ. בין מחי או ממת. אם אין עליו בשר כראוי טהור מכלום. [ונל"פ דשיעור בשר כראוי בשרץ. היינו מעט פחות מכעדש']. וכ"כ בשר הפורש מאדם בהמה ושרץ. והן חיים. טהור מכלום. וכ"כ עצם הפורש מאדם חי או מנבלה ושרץ אפי' הן מתים טהור מכלום. ורק בשר כזית מנבילה. או בשר כעדש' משרץ. מטמא כל א' בטומאתו

פרק ב

סעיף א
אלו מטמאין באהל

הקדמת פ"ב מונה בפרקן כד דברים שמטמאין במת. יג מטמאין במגע ובמשא ובאהל. יש מהן מדאורייתא ויש רק מד"ס. והיינו הנך דתני להו בפרקן משנה א' וב'. חוץ מלא תרווד רקב דתני במשנה א'. ומלא תרווד ועוד עפר קברות דתני במשנה ב'. הנך ב אינן בכלל י"ג הנ"ל דמטמאין רק במשא ואהל אבל לא במגע. מדא"א ליגע בכל הפירורין שבהשיעור כולן כאחד. ז' מהכ"ד הנ"ל מטמאין רק במגע ומשא ולא באהל והיינו הנך דחשיב להו במשנה ג'. ב' מהן מטמאין רק במגע ואהל ולא במשא. והיינו הנך דחשיב ותני במשנה ד' [כל זה דברי רב"א בתוספת מעט]:

והא דלא תני נמי דמטמא במגע ומשא. היינו טעמא משום דאז הוה משמע דדוקא בשיש בהן השיעור האמור במשנתינו מטמא במגע ובמשא. והרי הא ליתא. דבאמת למגע ומשא סגי בבשר ועצם שיעור זוטא [כמבואר במשנה ג'] והרי כל הנך דתני במשנה א' וב' טומאת בשר ועצם הן. מיהו מגע בלא זה לא הוה מצי למנקט הכא מדחשיב תרווד רקב וקברות דאינו מטמא במגע:

סעיף ב
המת

מת שלם אפי' אין בו כזית בשר. וכגון שהוא נפל. ואע"ג דעכ"פ יש בו בשר כראוי לכל הפחות לאבר אחד הרי עכ"פ אין בו עדיין שום גיד. ובכה"ג אינו בכלל בשר כזית ממת וגם לא בכלל אבר ממת מדאין בו גיד. ואפ"ה מטמא באהל:

סעיף ג
וכזית מן המת

כזית בשר ממת:

סעיף ד
וכזית נצל

בשר מת שנמוח לליחה:

סעיף ה
ומלוא תרווד

כף מחזיק מלא חפניים:

סעיף ו
רקב

בשר מת שנרקב לאחר שכלה ליחותו ונעשה אפר. ודוקא שנקבר ערום. מוקף בארון אבן. דאז אין דבר אחר מעורב בהאפר. וגם לא היה חסר אבר בהמת. אז מלא תרוד מאפר זה מטמא במשא וגם באהל כשהאהיל על שיעור כזה [וט"ס יש ברתוי"ט שהזכיר רק משא. והרי המשנה מתחלת ואלו מטמאין באהל]:

סעיף ז

או או קתני. ואפילו אין בשר עליהן. וגם כל א' אינו מחזיק רובע:

סעיף ח
שיש עליהן בשר כראוי

ובכלל בשר כראוי היינו שהבשר מקושר בגיד:

סעיף ט
רובע

רובע הקב. והוא כשיעור ו' ביצים. ולא נקט לוג מדהוא מדת הלח:

סעיף י
עצמות מרוב הבנין או מרוב המנין

רוב בנין היינו רוב עצמות הגדולות שהגוף נבנה על ידן בקומתו. והן השוקיים והירכיים והצלעות והשדרה. מיהו שדרה כבר תנינן לה שכשהיא שלימה. ואפי' קטנה משיעור רובע מטמא באהל. אבל רוב בניינו דתנינן הכא היינו ב' שוקיים וירך א' [כבכורות דמ"ה א']. [וכבר אמרנו בפ' א' סי' מ"ז בס"ד דשוק דמכילתין היינו העצם הארוך שמחובר

להפרסה שנקרא במקום אחר ארכובה הנמכרת עם הראש]. ורוב מניינו היינו קכ"ה עצמות. אפי' הן קטנים כפרקי ידים ורגלים וכדומה. וכשהרוב בנין או רוב מנין הן עצמות שלימות. מטמאין באהל אף שאין בהן רובע. וכסיפא דמתניתין. מיהו הכא מיירי שהן עצמות שבורות. ור"ל שאין בהרובע עצמות שלימות רוב בנין או רוב מנין רק חסר מכל א' קצת. אז דוקא בשמחזיק זה או זה רובע מטמא באהל:

סעיף יא

ורוב בנינו ורוב מנינו של מת

היינו ב' שוקיים וירך א' שלימין שהן רוב גבהו ורחבו של אדם. או קכ"ה עצמות אפי' קטנות שלימות. שהן הרוב מרמ"ח אברי האדם שנמנו לעיל סוף פ"ק:

סעיף יב

אע"פ שאין בהם רובע

ומשכח"ל בנפל:

סעיף יג

כמה הוא רוב מנינו מאה ועשרים וחמשה

ק' וכי מניינא אתא לאשמעינן. וכי לא ידעינן דהרוב מהרמ"ח שמנויין ספ"ק הן קכ"ה. אלא קמ"ל דאפי' היה הגוף חסר או יתיר אברים אפ"ה לא סגי בפחות. וא"צ יותר מקכ"ה עצמות. וכל המנויין במשנתינו זו מטמאין במגע משא ואהל. חוץ מתרווד רקב שאמ"ט רק במשא ואהל ולא במגע מדא"א שיגע בכל הפירורין ביחד. וגם באהל לא מטמא אם לא יאהל על כל התרווד ביחד. אף דבשאר השיעורין המנויין. כל שהשיעור גוף א'. כגון כזית בשר ממת וכדומה סגי בשהאהיל על מקצת השיעור:

סעיף יד

רביעית דם

שיצא כולו לאחר מיתה טמא מדאורייתא:

סעיף טו

ורביעית דם תבוסה

תבוסה הוא לשון תערובות. ור"ל שזב דם מהגוף בשעת מיתה. מקצת רביעית מחיים והשאר לאחר מיתה. וזה טמא רק מד"ס [ועי' לקמן פ"ג מ"ה] ונקט תנא הכא תחלה רביעית דם דאורייתא. והדר נקט הך דטומאתו רק מד"ס:

סעיף טז
ממת אחד

ר"ל ודוקא שהרביעית דם ממת או הרביעית מתבוסה. הוא ממת א' טמא:

סעיף יז
רבי עקיבא אומר משני מתים

דס"ל דאפי' היה הרביעית מב' מתים טמא. ובדם תבוסה משכח"ל שיצא מכל אחד חצי רביעית מקצתו מחיים. ומקצתו לאחר מיתה. ופלוגתייהו. היינו מדכתיב בטומאת דם נפשות מת. חסר וי"ו במלת נפשת. לרבנן יש אם למסורת. כדכתיב נפשת. דהיינו נפש א' ולר"ע יש אם למקרא. והרי קרינן נפשות. ומיעוט נפשות שנים [כסנהדרין דד"א]. מיהו נ"ל דגם לר"ע דכל שיתר מב' גם ר"ע מודה דאמ"ט. והא דפליגי גם בתבוסה. היינו משום דכל דתיקון רבנן כעין דאורייתא תיקון [גיטין דס"ד ב']:

סעיף יח
ר' עקיבא אומר כל שהוא

דמדמינן דם לעצמות. מה עצמות כשהן כולן יחד. א"צ שיעור האמור בהן. דהיינו רובע. אף דם כשהוא כולו. א"צ שיעור האמור בו דהיינו רביעית:

סעיף יט
וחכ"א רביעית

דמה לעצמות שכן רובן טמא אף שאינן רובע. וכ"ש כולן משא"כ דם. אפי' הוא כל הדם שבגוף. אינו טמא רק ברביעית. א"נ י"ל דוקא עצמות דחמירי. שהרי עצם כשעורה אף שאינו באהל מטמא עכ"פ במגע ובמשא. להכי כשהן כולן יחד א"צ שעור האמור בהן. משא"כ דם. הרי כשהוא פחות מרביעית אין בו טומאה כלל. י"ל אפילו כשיש לפנינו כל דמו כשאין בו כשיעור טהור. א"נ שאני עצמות שכל מניינם לפניך. אבל דם הרי א"א שלא נשאר טפה ממנו בתוך הגוף ואין כולו לפניך:

סעיף כ
כזית רמה

מבשר המת שנתעפש ונתהווה תולעים:

סעיף כא
ר' אליעזר מטמא כבשרו

דנתהוה מבשר המת. שגם בחייו הוא רמה שנאמר אף כי אנוש רמה:

סעיף כב
וחכמים מטהרים

דלא דמי לרקב שג"כ נתהוה מהבשר. דרמה בריה חדשה היא:

סעיף כג
אפר שרופים

שנשרפו ע"ג אבן. דאז אין בו תערובות עצים שהובערו תחת האבן:

סעיף כד
וחכמים מטהרין

מטהרין לגמרי:

סעיף כה
מלוא תרווד ועוד עפר קברות

הכא נמי שנקבר המת ערום ומוקף סביב בארון של אבן. רק דרכם היה לסייד הארון בפנים בסיד. ולפיכך ברוב הימים כשנרקב הגוף. נתפרר ג"כ הסיד המועט שבדפנות הארון בפנים. ומתערב עם רקב גוף המת. ותערובות הזה נקרא עפר קברות. וה"ה בנתערב במלוא תרווד רקב מעט מעפר אחר. דלא דמי להנקבר תחלה בכסותו או בארון עץ או בלבנים. דאינו מטמא משום רקב משום דחיישינן לתערובתן. וכ"ש הכא דהרי יש בהרקבון תערובות. י"ל שאני הכא דכבר חל שם טומאה על הרקבון מקודם שנתערב. ורק מדלא נתערב שם רק סיד שהוא מעט מאד נגד הרקב של כל גוף המת. שיערו חכמים שבתרווד ועוד תערובות זה. ודאי יש שם תרווד רקב מהמת מדאין הסיד רק מעט מאד. וטומאה זו מד"ס היא. דמדאורייתא רק ברקב בלי תערובות כלל מטמא. אלא דחכמים גזרו הא אטו הא [עי' רמב"ם פ"ג מטו"מ ה"ד]:

סעיף כו
אינו חבור לטומאה

דאינו מטמא במגע. מדאינו גוף א' וחיבורי אדם אינו חיבור [כפ"ג מ"ד] אבל למשא ואהל מצטרף אפי' לא נגבלו יחד [רמב"ם פ"ב מטו"מ הי"א]. מיהו דוקא תרווד רקב אמ"צ לטמא במגע דמדדק כקמח. וא"א שירד ?ד כל השיעור כל כך עד שיהא כל קרטון וקרטון מונח לבד. ויגע ביחד בכל א' מהן. אבל כשנגע בב' חצאי זיתים כאחת ודאי נטמא [כרמב"ם פ"ד הי"ד מטו"מ. ועי' מ"ש בס"ד בפירושינו חולין פ"ט סי' נ"ז שהארכנו בזה ועי' עוד מ"ש שם בס"ד מגילה פ"ד סי' כ"ב]. מיהו גם באהל דוקא בהאהיל על כולו ולא בהאהיל על מקצתו. אבל כשהטומאה גוף א'. אפי' כשהאהיל על מקצתו טמא [וכן

מוכח לקמן פי"ג מ"ג]. וכל השנויין במשנה ב' מטמאין במגע משא ואהל. חוץ מרימה ואפר שרופים. אפי' לר"א. ותרווד ועוד עפר קברות לד"ה שמטמאין רק במשא ואהל אבל לא במגע מדאינן גוף א':

סעיף כז

וארץ העובדי כוכבים

ר"ל גוש מחו"ל שנכנס לא"י הנוגע בו או הנושאו טמא טו"ז. וצריך הזאה. מחשש עצם כשעורה. ודוקא כשהיה הגוש מחובר יחד וגדול כפיקה גדולה של שקאין [כבכורות כ"ב א] אבל לא כשהכניס לא"י עפר דק. ואפי' כשהיה אפר דק וגבלו יחד לגוש א' טהור. דצריך שיהיה גוש כברייתו. וכל זה כשהכניס הגוש לא"י. אבל אדם הנכנס לחו"ל אפי' לא נגע ונשא ארצה. רק נכנס לאוירה. כגון שרכב לשם טמא טו"ע ולא טמא טו"ז. וגם א"צ הזאה:

סעיף כח

ובית הפרס

דהיינו שהתחיל לחרוש מהקבר ולהלאה. לכל רוח עד מאה אמה נטמא העפר מחשש עצם כשעורה שהוליכה המחרישה מהקבר לשם. ואפי' קבור בעומק מאד. לא פלוג רבנן בתקנתייהו. ומקום כזה נקרא בית הפרס [על שם פריסת ושבירת העצמות דחיישינן להו]. וכל גוש ממקום הזה שגדול כפיקה הנ"ל. אפי' הוציאו משם מטמא במגע ובמשא. וטמא טומאת ז' וצריך הזאה. אבל הנכנס לשדה בית הפרס ולא נגע ולא נשא לא נטמא אף שהאהיל על קרקעה. אבל שדה שנאבד בה קבר שנקרא גם כן בית הפרס [על דרך השלוח] הנכנס לשם אפילו לא נגע או נשא טמא. שמא האהיל על הקבר ושייר ליה תנא ברישא ולא נקט ליה בין כל המטמאין באהל. כדשייר שם הנכנס לאויר חוץ לארץ. והנך תרתי דנקט תנא הכא טומאתן מד"ס:

סעיף כט

ואבר מן החי שאין עליהן בשר כראוי

כפ"א סי' ס':

סעיף ל

השדרה והגלגולת שחסרו

אפי' היו שניהן יחד. וחסר מכ"א משהו ומיירי שאינן רובע הקב. וכגון בנפל:

סעיף לא
כמה הוא חסרון בשדרה

שלא יטמא באהל:

סעיף לב
ובית הלל אומרים אפילו חוליה אחת

מיהו כשנעקרו רוב צלעות שבה אף שכולן מונחים בצדה. אמ"צ לטמא באהל. רק כשהן בקבר [נזיר נ"ב א]:

סעיף לג
בית שמאי אומרים במלוא מקדח

כעובי מקדח בארער בל"א ושיעור זה היה מקובל להם הלממ"ס ככל השיעורין [סוכה ד"ו א'] ופליגי בה לקמן באיזה מקדח נאמר:

סעיף לד
ובית הלל אומרים כדי שינטל מן החי וימות

הוא כרוחב סלע. שהוא מעט פחות משליש טפח [עש"ך יו"ד סי' ל' סק"ה] וכל טפח הוא ד' גודלין נמצא רוחב סלע הוא מעט פחות מרוחב גודל ושליש. [ונ"ל דעכ"פ הוא טפי מרוחב גודל ורביעי. והא דלא נקטו ב"ה השיעור כסלע. מדשיעורו מבורר טפי. נ"ל דה"ט מדבעי לאשמעינן דזהו נמי השיעור לטריפות שאינו חי [ועי' תוס' חולין מב"ב]:

סעיף לה
בקטן של רופאים

לפתוח המכות:

סעיף לו
וחכ"א בגדול של לשכה

שהשתמשו בו בעזרה. והיה מונח בלשכה מיוחדת והיה רחבו כפונדיון. והוא מטבע של נחושת שרחבו קצת טפי מסלע כסף [ועמ"ש בס"ד כלים פי"ז סי' ק"א] מיהו לכ"ע שיעורו דב"ש גדול מדב"ה:

סעיף לז
הגולל

גלל הוא תרגומו של שיש. שהיו רגילין לעשות כסוי לארון משיש. ועל שם זה קראו לכל כסוי של קבר בשם גולל [עי' רש"י עזרא ה'] וכל גולל אמ"ט רק בשלא היה הכסוי או הקבר פתוח בשיעור ד' טפחים. שמשם יצא הטומאה:

סעיף לח
והדופק

הם ד' הדפנות שבארון שהגולל נשען עליהן. ונקראין כך מדהן דוחקין ודופקין המת סביב [עי' רש"י שבת קנ"ב]:

סעיף לט
מטמאין במגע ובאהל

אפי' לאחר שפירשו מהמת [כרש"י עירובין ט"ו א]:

סעיף מ
ואינן מטמאין במשא

דדוקא מגע ואהל שיש בהן סמך בקרא שיטמאו מדכתיב בהו כל אשר יגע. היינו מגע על פני השדה. היינו מאהיל. משא"כ טומאת משא. שאף במת עצמו לא נאמר בפירוש. אלא דמק"ו מנבילה שמעינן לה דמטמא רק טו"ע ואפ"ה מטמא במשא. וכ"ש במת דטומאתו טו"ז [כרמב"ם פ"א מטו"מ ה"ב] וגולל ודופק מדטומאתן מד"ס [כרמב"ם פ"ג מטו"מ ה"ג] לא ילפינן ק"ו. ונ"ל דה"ט דלא ילפינן ק"ו בד"ס [כידים פ"ג מ"ב] ותו דעבדו הכירא דלא לשרוף עלה תרומה וקדשים:

סעיף מא
ר' יהושע אומר אם יש תחתיהן עפר קבורות

ג"ל דהיינו תרווד ועוד רקב כלעיל סי' כ"ה. ולהר"ב ר"ל עפר תיחוח בעומק ג' גודלין שתחת המת כלקמן [פט"ז מ"ג]:

סעיף מב
מטמאין במשא

דכשהסיטן הסיט נמי הרקב הנ"ל. והרי היסט דינו כמשא בכל מקום [כחולין קכ"ד ב']. והא דנקט גולל ודופק שהסיטן עם הרקב. ה"ה שאר דבר שמונח על הרקב והסיטו להרקב על ידו. רק אורחא דמלתא נקט:

סעיף מג
אבל דופק דופקין

הן אבני' או עצים שתומכין בהן את דפנות הארון מבחוץ:

סעיף מד
אלו שאם חסרו טהורין

לגמרי:

סעיף מה
כזית מן המת

שכן תחילת האדם כזית. וכ"כ רביעית דם ה"ט:

סעיף מו
ואבר מן החי שחסר עצמו

באין עצם שבו שלם וחסר רק כ"ש. טהור לגמרי אבל בבשר וגיד שבאמה"ח. יש חילוק. אם נשאר מהם על העצם כדי להעלות ארוכה. מטמא במגע ומשא ואהל [כמ"א] ובנשאר מהם על העצם רק פחות מזה. מטמאין רק במגע ומשא ולא באהל [כמ"ג] אבל עצם מהחי בלי בשר אפי' העצם שלם. או בשר מהחי בלי עצם. אפי' הבשר חתיכה גדולה. טהור. אבל אבר ממת אף שחסר קצת מהעצם שבו. ואפי' אין ג"כ עליו בשר כלל. מטמא עכ"פ במגע ובמשא משום עצם כשעורה ובשר המת אפי' בלי עצם כלל. אם הוא כזית. מטמא גם באהל כמת שלם. ורק כשהעצם שלם אפי' אין בו כשעורה [כגון בנפל] אם יש עליו בשר כראוי להעלות ארוכה. אפי' אין בו כזית. מטמא כמת שלם:

סעיף מז
השדרה והגולגולת משני מתים

שכל א' מהן היה רק חציו ממת א':

סעיף מח
ורביעית רם משני מתים

אע"ג דכבר תנא ליה במשנה ב' דפליגי בה ר"ע ורבנן. הדר נקט לה הכא אגב אינך. ולרב"א במשנה יתירה קמ"ל דבין שלא יצא רק חצי רביעית מכל מת. וא"כ לא היה שיעור טומאה תחלה. אפ"ה מטמא ר"ע. ובין שלקח כל חצי רביעית מרביעית שלם שיצא ממת א' דאז היה בו כשיעור טומאה תחלה אפ"ה מטהרי רבנן:

סעיף מט
ואבר מן המת משני מתים

חצי האבר מזה והשאר ממת אחר [ותמוהין דברי רש"י [נזיר נ"ב א] שכ' כגון זרוע שבו ב' עצמות והאחד היה ממת א'. והשני ממת אחר וכו'. וק' הרי ספ"א חשבינן לכל עצם שבזרוע. שנידון לאבר לבד. וא"כ בכה"ג לכ"ע טמא וצ"ע].

סעיף נ
וחכמים מטהרין

מטומאת אהל. וה"ה באבר מן החי מאיש א' שנחלק לב' מטהרי רבנן בשלהי פרקן רק

נקט מב' אנשים לרבותא דר"ע. מיהו כזית בשר מב' מתים מצטרף לכ"ע. וכ"כ כזית נצל ותרווד רקב מצטרפי ולהכי לא נקט להו תנא משו' דבהנך כ"ע מודו דמטמאי. וכן משמע בתוספתא [פ"ד דאהלות] דקאמר דרק ו' דברים ר"ע מטמא. והיינו כל הנך ו' דמשנתינו [עי' רמב"ם פ"ד מטו"מ ה"ב]. מיהו מודו רבנן בעצם מב' מתים. דעכ"פ מטמא במגע ובמשא משום עצם כשעורה שבהן:

סעיף נא

רבי עקיבא מטמא

במשא ולא במגע. אפי' נגע שניהן יחד [רמב"ם פ"ד מטו"מ ה"ד וכן הביא רתוי"ט בשמו]:

סעיף נב

לא אמרו עצמות כשעורה

ר"ל כשמסרו חכמים לידינו ההלמ"ס. לא אמרו בלשון רבים עצמות כשעורה:

סעיף נג

רובע עצמות שנדקדקו

שנשחקו:

סעיף נד

רבי שמעון מטהר

לגמרי:

סעיף נה

וחכמים מטמאין

במגע משא ואהל:

סעיף נו

טהור

ואפי' אם חברן אדם יחד אינן חיבור [כפ"ג מ"ד]. אבל אבר מעת שנחלק לשנים מצטרף [כרפ"ג]:

סעיף נז

שהוא טהור

משום דמעולם לא היה שיעור שלם:

פרק ג

סעיף א
כל המטמאין באהל

שנשנו רפ"ב:

סעיף ב
ר' דוסא בן הרכינס מטהר

ר"ל כל מה שבאהל טהור. דס"ל לר"ד דכל שאין בהן השיעור שלם אינו מצטרף. מיהו נ"ל דס"ל לר"ד. דבהנך שהמשוער הוא מגוף א' בנחלקי סגי אף שמונחים סמוכים מאד יחד וכשהמשוער אינו מגוף א' כגון תרווד רקב ורובע עצמות צריך שלא יהיו נוגעים יחד:

סעיף ג
כיצד

נקט כיצד. דקמ"ל דלרבנן דר"מ לאו דוקא במת ובטומאת אהל לחוד ס"ל לר"ד דאמצ"ט אלא גם במטמאי מגע ומשא שבכל המטמאין ס"ל לר"ד דאמצ"ט. והא דנקט פלוגתייהו באהל היינו לאשמעינן רבותא אלייהו דרבנן דאפי' באהל שיש לומר שהמקום שמאהיל על חצי זית זה אינו מאהיל על זה. אפ"ה ס"ל לרבנן דמצטרף [ואפשר ד"ה. כוונת רש"י שהבאנו בבועז לעיל ודו"ק]:

סעיף ד
הנוגע בכשני חציי זיתים מן הנבילה

ה"ה בב' חצאי עדש' משרץ. או בב' חצאי שיעור משאר טומאות. רק נקט נבילה. מדבעי למנקט צירוף משא. ונבילה הוא המצוי טפי משאר דברים המטמאין במשא:

סעיף ה
הנוגע בכחצי זית ומאהיל על כחצי זית

מאהיל דהכא וכ"כ בכולה רישא דפליגי בהו ר"ד ורבנן. מיירי בטומאה רצוצה. דהיינו שאין ריוח טע"ט בתוך האהל למעלה מהטומאה. דאז הר"ל כמגע ולהכי מצטרף למגע. משא"כ במאהיל דסיפא דלכ"ע אמ"צ למגע. היינו באינה רצוצה. ולהכי לכ"ע אינו מצטרף למגע:

סעיף ו
מאהיל על כשני חציי זיתים

לכאורה היה נראה דמדלא נקט נמי ההפוך ממאהיל על ב' חצאי זיתים. דהיינו שב'

חצאי זיתים מאהילין על הנאהל. ש"מ דבכה"ג גם לרבנן אמ"צ משים דאין אהל אחד על הכל שיצרפן. אתא אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא שמפסיק בין ב' החצאי שיעורין ומבטל להו [כעירובין ד"י ע"ב] אבל באמת א"א לומר כן דהרי נקט נמי מאהיל על חצי זית. וחצי זית מאהיל עליו דמצטרף. אלמא דלגבי טומאה לא ס"ל לרבנן דאויר המפסיק יבטל השיעור אלא ע"כ להכי לא נקט ב' חצאי שיעור המאהילין דמצטרפי. משים דמק"ו שמעינן כן. דהשתא מאהיל ונאהל מצטרפין. שניהן מאהילין לא כ"ש. ואפ"ה נקט מאהיל על ב' חצאי זיתים. לאשמעינן רבותא לר' דוסא. דאפ"ה ס"ל דאמ"צ:

סעיף ז

ר' דוסא בן הרכינס מטהר

ור' דוסא ודאי פליג על כל הנך דתנינן לעיל [פ"ב מ"ז] והכי אמרינן בפירוש [חולין קכד"ב] דר"ע כרבנן דר"ד ס"ל. וא"כ ה"ה ברובע שנדקדק התם. פליג ר"ד. ורק נקט אהל לרבותא דרבנן [וכמש"ל סי' ג']:

סעיף ח

וחכמים מטמאין אבל הנוגע בכחצי זית ודבר אחר מאהיל עליו ועל כחצי זית

מדלא איירי בסיפא כגוונא דרישא. דהיינו בטומאה רצוצה. וכלעיל סי' ה'. להכי נקט באהל דסיפא שהוא באופן שדבר אחר מאהיל עליו ועל כחצי זית. דהיינו שהדף שמאהיל על האדם ועל הכחצי זית מונח בשוה. והרי מדהאדם הוא גבוה הרבה מהכחצי זית א"א שהדף שמונח ממעל שניהן בשוה. יהיה הטומאה שתחת הדף רצוצה. דל' עליו משמע שמאהיל על כל גוף האדם. והרי האדם שתחת הדף אפי' יהיה מושכב כל ארכו על הארץ יהיה כל גבהו יותר מטפח שממעל להחצי זית. וא"כ איך אפשר שיהיה קצה השני מהדף רצוץ על החצי זית. וגם בל"ז מדנקט מאהיל א"א דמיירי בטומאה רצוצה. דא"כ אפילו היה הטומאה כזית. היה הכזית ההוא בוקע ועולה ויורד ולא היה נטמא האדם:

סעיף ט

או מאהיל על כחצי זית ודבר אחר מאהיל עליו ועל כחצי זית טהור

אפי' לרבנן:

סעיף י

אמר ר' מאיר אף בזה רבי דוסא בן הרכינס מטהר וחכמים מטמאין

דס"ל דכל טומאה אפי' אינה רצוצה כל אהל כמליא טומאה דמי:

סעיף יא
הכל טמא

ר"ל בכל גוונא מצטרף לרבנן דר"ד ודברי ר"מ היא. תדע דאי לת"ק הול"ל נמי חוץ ממגע עם האהל. [וכן משמע נמי מרתוי"ט ודלא כמשמע לכאורה מדברי הר"ב. שהרי כ' ואין הלכה כר"מ קודם ד"ה חוץ. וגם רב"א כתב כדברינו. וכן משמע נמי מהרא"ש]:

סעיף יב
זה הכלל

לאתויי ב' חצאי זיתים שמאהילין עליו או כחצי זית מאהיל על מקצת גופו. ודבר אחר מאהיל על כחצי זית ועל מקצת גופו אחר או שדבר אחר מאהיל עליו ועל ב' חצאי זיתים. דכל הנהו לא תני להו במתניתין ואפ"ה מצטרפי מדהם משם א':

סעיף יג
כל שהוא משם אחד

מגע ומגע וכו':

סעיף יד
מלא תרווד רקב

דמטמא באהל כרפ"ב:

סעיף טו
הבית טמא

ר"ל כל מה שבבית טמא. ואע"ג שמפוזר בתוך הבית ונמצא שמעורב עם עפר הקרקע שהוא טפי וטפי מהתרווד רקב של המת בעצמו אפ"ה מצטרף. דדוקא כשאין כאן לפנינו רק תרווד ועוד מתערובת עפר קברות. צריך שנדע שלא נתערב רקב גוף המת רק עם מעט עפר ממקום אחר עד שישוער שבכל תרווד ועוד מהתערובות יש תרווד מרקב גוף המת בעצמו. אבל הכא דידעינן שיש כאן וודאי תרווד רקב תוך הבית להכי אפילו מעורב עם עפר הרבה לא נתבטל [ועי' נדה כ"ג א' ובכורות כ"ב א']:

סעיף טז
ורבי שמעון מטהר

דס"ל לר"ש סופו כתחלתו מה תחלתו צריך שיהיה בלי תערובות. ולהכי צריך שיהיה נקבר ערום. כך בסופו צריך שיהיה הרקב בלי תערובות [כלעיל פ"ב סי' י"ד] והכא מדמפוזר יש כאן תערובת עפר בין קרטי הרקב. ואע"ג דכבר שמעינן פלוגתייהו לעיל [פ"ב מ"ב] התם נקט רבותא אליבא דר"ש. אע"ג דמכונס בצבור אחד [וגם לא נתערב רק

מעט עפר בהתרווד רקב] אפ"ה מטהר ר"ש. והכא נקט רבותא אלבייהו דרבנן. אע"ג דמפוזר [וגם מעורב עם הרבה עפר טפי מהתרווד רקב] אפ"ה מטמאי רבנן. א"נ איפכא. התם נקט לרבותא דרבנן. דאע"ג שבאמת מעורב בעפר אפ"ה מטמאי רבנן והכא נקט לרבותא דר"ש. דאע"ג דאינו מעורב ממש רק שעפר ואבק מפסיק בין הקרטין המפוזרין. אפ"ה מטהר ר"ש:

סעיף יז

הבית טהור

ר"ל מה שנכנס להבית אחר שנבלע שם הדם טהור:

סעיף יח

אם מתכבסת ויוצא ממנה רביעית דם

וזה יוודע ע"י שיכבסו הבגד במים במדה ואם לאחר שיכבסו הבגד. יוסיפו המים הנסחטין מהכביסה כדי רביעית יותר מתחלה טמא הבגד. דהרי הוברר שהיה בו רביעית דם שסופו לצאת ואע"ג דחוטי הבגד מפסיקין בין חלקי הרביעית וגם אחר שיכבסו הבגד. הרביעית שיצא מעורב הוא במימי הכביסה. וגם הנוגע לא נגע בדם בעינא. רק בבגד ובבלועו ואפ"ה לא גרע ממלא תרווד רקב שנתפזר בבית דאע"ג שמעורב מטמא [ולכאורה הי' נראה דמה"ט יהי' דינו כרקב. שיטמא רק בנשאו או בהאהיל על כולו אבל הנוגע בהבגד או במימי הכביסה. לא נעמא. ומשום דא"א ליגע בכל חלקי הרביעית המפורדים בהבגד או בהמים כאחת. דהרי חוטי האריגה וחלקי המים מפסיקין. אבל הרמב"ם [בפ"ד מטו"מ] כ' בפירוש שהבגד מטמא גם נמי שנגעו. לפיכך צ"ל דשאני הכא מרקב. ששם קרטי הרקב ודאי מפורדין זמ"ז. וא"א ליגע כולן כאחת. משא"כ הכא בשעה שנבלע הדם בהבגד ועודו לח. ודאי היה כל חלקי הרביעית שבהבגד מעורין זב"ז. וגם השתא שנתיבש נוגעים החלקים זב"ז ואפשר להחזירן ללתותן כשירטיבו הבגד ויהיו כל החלקי' כבתחלה לפיכך נחשבי' כולם כרביעי' שלם כבתחלה] ואם כשכבסו הבגד לא הוסיף רביעית על מדת מימי הכביסה שבתחלה אעפ"כ עדיין יש לחוש שמא נבלע רביעית מים ממימי הכביסה לתוך הבגד. ויצא תחתיהן רביעית הדם לתוך מימי הכביסה. ולהכי לא הוסיפו מימי הכביסה על מדתן בתחלה. ולפיכך מחשש זה יביא רביעית דם אדם. ויוסיף עליו מים עד שיהיה כל תערובות הזה כפי שיעור מימי הכביסה השתא לאחר שנסחט הבגד. ואם דומין במראה האדמימות הבגד טמא ומטמא כלעיל:

סעיף יט
טהורה

ר"ל אז אין הבגד מטמא לאהל שהכניסוהו לתוכו לאחר שנבלע בו הדם. דכל בלוע שאינו יכול לצאת כמאן דליתא דמי אבל עכ"פ הבגד נשאר בטומאתו. מדנגע בהרביעית קודם שנבלע בו. באופן שעדיין הי' יכול אז לצאת:

סעיף כ
שכל הבלוע שאינו יכול לצאת

ע"י כיבוס בלי דחק:

סעיף כא
טהור

ואע"ג דבצבע בגד במשקה ערלה נאסר הבגד. אף שאין הצבע יכול לצאת [כב"ק דק"א]. תרצו התם בתוס'. דהתם חזותא דניחא לי' הוא. אבל הכא הו"ל לכלוך דם דלא ניח"ל בו. והרי בטומאה בהקפדה תליא מלתא. וכשלא יצא אינו מקפיד עליו. א"נ נ"ל התם החזותא נאסר אף בלי ממשות. אבל הכא בדם המת לא נאסר החזותא רק צריך ממשות רביעי' והרי כשאין יוצא רביעית אין כאן ממשות:

ר"ל במקום שאין אהל על גביו:

סעיף כב
אם היה מקומו קטפרס

שהדם שפוך במקום משופע:

סעיף כג
והאהיל על מקצתו

ר"ל שהאהיל אדם או כלי על מקצת רביעית הדם השפוך דאע"ג דכל טומאת אהל. סגי בשיאהל על מקצת הטומאה ועל מקצת הטהרה. עכ"פ כל קטפרוס אינו חיבור. וכמפורד מהדדי דמי. וא"כ לא האהיל רק על מקצת השיעור:

סעיף כד
היה אשבורן

שהיה הרביעית מכונס בגומא:

סעיף כה
או שקרש

שנקרש הדם. ואפי' מונח קטפרס:

סעיף כו
טמא

ואילה"ק דיוקא דרישא וסיפא אהדדי דלמה צריך אשבורן בסיפא. הרי אפי' בקרקע שוה נמי משמע ברישא דטמא. י"ל דבכל כה"ג דסתרי דיוקא דרישא וסיפא אהדדי. אמרינן נעשה דיוק דרישא כמפורש בסיפא [וכקידושין דה"ב]. א"נ נ"ל דאשבורן דסיפא היינו אפי' שולי הקרקע משופע. עכ"פ כיון דכותלי הגומא מקיפין השפוע מצטרף:

סעיף כז
נשפך על האסקופה

שהרביעית שפוך על המפתן:

סעיף כח
בין מבפנים בין מבחוץ

ר"ל בין ששיפוע המפתן לצד פנים. ואז סוף הרביעית לירד לתוך הבית. ובין שהשפוע הוא לצד חוץ:

סעיף כט
והבית מאהיל עליו

על מקצת הרביעית:

סעיף ל
טהור

כל מה שבבית טהור. דאינו חיבור:

סעיף לא
היה אשבורן

שהיה גומא באסקופה. והדם מכונס בו. והבית מאהיל על מקצתו:

סעיף לב
טמא

כל מה שבבית טמא. אף שהאהיל רק על מקצתו:

סעיף לג
חוץ מן השינים והשער והצפורן

דשניים לא מחשבו כעצם כשעורה. מדלא נבראו עמו ושער וצפורן. אף שנבראו עמו. אלא שאח"כ נתגדלו יותר ככל אברי האדם. עכ"פ הנהו גזען מחליף. ולפיכך לא זה וזה דמו לשאר אברי האדם:

סעיף לד
ובשעת חבורו הכל טמא

בהאהיל עליהן או נגען או הסיטן. והן מחוברין במת. נטמא:

סעיף לה
כיצד

נקט כיצד. לאשמעינן דלא תימא בשער כיון דארוך כל כך עד שכשהמת בחוץ השער בפנים. לפיכך סד"א כל העומד לגזוז כגזוז דמי. ולא נטמא. קמ"ל דזהו דוקא בודאי עומד לגזוז [כנזיר נ"א א]:

סעיף לו
הבית טמא

ר"ל כל מה שבבית נטמא. מדהו"ל השער כיד לטומאה:

סעיף לז
עצם שיש עליו כזית בשר

מחובר בידי שמים:

סעיף לח
הכניס מקצתו מבפנים

שהכניס מקצת העצם בלי בשר שעליו:

סעיף לט
טמא

אע"ג דעצם אינו מטמא באהל מדאינו אבר. עכ"פ הכא הו"ל העצם כיד להבשר שעליו. והו"ל כהכניס הבשר להבית. ואף דעצם הוא כ"ש משער. דעצם גם כשהוא לבד שייך בו טומאה. אפ"ה נקט לה משום סיפא:

סעיף מ
והבית מאהיל עליהם טמא

דקיי"ל [חולין קי"ט] דיש יד לפחות מכזית. והו"ל כהכניס הב' חצאי זיתים לבית. דקיי"ל דמצטרפי כרבנן דפ"ד במשנה א'. ואת"ל א"כ כ"ש בכזית שלם בעצם אחד. ול"ל רישא. י"ל דמשום סיפא נקט לה. דבתתוב בידי אדם. אפי' כזית שלם בעצם א' אינו חיבור:

סעיף מא
היו תחובים בידי אדם

הבשר בעצמות. ברישא או במציעתא.

סעיף מב

שאין חבורי אדם חבור

ולא הו"ל העצם יד להבשר דדוקא בכלי שכולה מעשה ידי אדם. גם ידות שלהן שנתחברו בידי אדם הוה חיבור [ככלים פ"ה מ"ב ופכ"ט ופ"ל ועוד בדוכתי טובא] אבל בדבר שנוצר בידי שמים. כל המחובר לו בידי אדם לא מחשב יד [ועמ"ש בס"ד בעוקצין פ"ב לחלק באופן אחר]:

סעיף מג

איזהו דם תבוסה

שמפורש דינו לעיל [פ"ב מ"ד]: ונקט להך דינא הכא. מדדמי להך דלעיל במשנה ד' כשמחובר דבר שאין בו טומאה עם דבר שיש בו טומאה. ע"י חבורן כולו מק"ט:

סעיף מד

המת שיצא ממנו שמינית בחייו ושמינית במותו

ודוקא כשאותו שמינית שמחייו. זב מהגוף סמוך וקודם למיתתו. [כך כתב הרמב"ם [פ"ב מטו"מ הי"ג] וכן משמע לישנא דמתניתין הכא וכן לקמן משנתינו לא נקט דם חי ודמו משמת שנתערבו. ונ"ל עוד דלהרמב"ם זהו פי' מה דקאמר הש"ס [נדה ע"א א] ועדיין מטפטף ר"ל שמהחיים למותו הי' מטפטף והולך. וכדי שלא יהיה הדבר כהלכתא בלא טעמא. נ"ל דטעם הדבר דדוקא כשזב הדם מהגוף משעה שהוא חי עדיין עד אחר מותו. מצוי הוא שיתערבו ב' מיני דמים אלו. אבל שיערב בידים דם מהחי עם דמו משמת מלתא דלא שכיחא הוא ולא גזרו בה רבנן [כביצה י"ח א']. אמנם בתוס' [נדה הנ"ל ד"ה ה"ג] פי' ועדיין הוא מטפטף. ר"ל שבאותה שעה שנטמא הטהור בהדם היה גוף המת מטפטף והולך דאז גזרינן שמא יטפטף עוד עד שיהא שם ודאי רביעית מלאחר מיתה ויגע בו אח"כ]:

סעיף מה

ניטל מזה ומזה רביעית

עי' לעיל [פ"ב סי' י"ז]. וכ"ש בידע בודאי שיצא רוב הרביעית לאחר מיתה. וה"ה במסופק שמא יצא רוב הרביעית מחיים נמי גזרו בה רבנן. ורק בידע בודאי שיצא הרוב מחיים. אז במסופק שמא לא יצא מחצה לאחר מיתה. לא גזרו בה [ועי' רש"י נדה דע"א סוף ע"א ודו"ק. וכן משמע נמי מהרמב"ם [פ"ב מטו"מ הי"ג] דדוקא בידע ודאי שיצא חצי הרביעית לאחר מיתה הא במסופק שמא רוב הרביעית מחיים הו"ל כספק כולי מחיים דרובו ככולו. שמפורש דינו שם אח"כ [בה"ד] דברה"י טמא וברה"ר טהור]

סעיף מו

ר' אליעזר בר' יהודה אומר זה וזה במים

ר"ל תבוסה דר"ע ור' ישמעאל הם טהורי' כמים. ונ"ל דטעמא דר"א ב"ר יהודה משום דס"ל דמדזה וזה רק רביעית הרי ודאי מעורב בו דם טהור שהיה מבורר לעצמו קודם שנתערב. א"כ ודאי אין כאן רביעית דם ממת:

סעיף מז

איזהו דם תבוסה

לאו דברי ר"א ב"ר יהודה היא. אלא תנא הוא דמפרש תערובות דם של ר"ע כדאית ליה. וה"ה לר' ישמעאל כדאית ליה. אלא משום דהלכה כר"ע מחבירו. להכי מפרש רק אליבא דר"ע:

סעיף מח

ונמצא תחתיו רביעית דם

שהיה לכה"פ שמינית מחיים ושמינית האחר מלאחר מיתה. ומשכח"ל. כגון בשזב לתוך מדה. וראה שזב שמינית מחיים:

סעיף מט

טמא

דמדשוטף הדם והולך מחיים עד לאחר מיתה. א"א לומר דקמי קמי דמטי מדם המיתה לתוך דם שמחייו. נתבטל קודם שנתהוה מחצה על מחצה [כתוס' ב"ק ד"ק ע"ב ד"ה אומר]. ולאו דוקא צלוב. אלא דה"ה שאר מת שדמו שותת על דבר מה. הו"ל דם תבוסה. רק אורחא דמלתא נקט דצלוב מורגל שדמו שותת ממנו על העץ שתלוהו עליו עד לארץ. וכ"ש בשלא שתת. רק נתערב דם שסמוך למיתה עם דם המת. ושניהן רביעית רק נקט שתת לרבותא לת"ק. משום דבו פליג ר' יהודה:

סעיף נ

אבל המת שדמו מנטף

ר"ל אבל מת. שבמורגל דמו מנטף טיף טיף:

סעיף נא

ונמצא תחתיו רביעית דם טהור

דמדנפסק קלוח הדם שמלאחר מיתה. כל טפה וטפה שנטף לאחר מיתה לתוך דם שמחיים אמרינן ביה קמי קמי דמטי בטל [ועמ"ש בס"ד פ"ב דמכשירין]:

סעיף נב

דבי יהודה אומר לא בי אלא השותת טהור

דחיישינן שמא טפה אחת מהשמינית שלאחר מיתה נשאר דבוק בהעץ ששתת עליו. ונמצא שהיה רוב הרביעית של תבוסה מדם החי. ומדהו"ל ספיקא שמא היה כך. לפיכך ברשות הרבים טהור וברשות היחיד טמא. [ואי"ל האיך אפשר דניחוש שבשאר טפה מהשמינית שלאחר מיתה דבוק בעץ הרי על כרחך מיירי שזב השמינית דם שמחיים לתוך מדה [כלעיל סי' מ"ח] ומדמצא השתא שהתערובות הוא רביעית שלם. ע"כ שהשמינית האחר שבתערובות זה מדם מיתה הוא. י"ל אע"ג דקיי"ל דבידי אדם אפשר לצמצם [תוס' חולין כ"ח ב'] אפ"ה כאן ששתת בלי הפסק אפשר דבטפה אחת א"א לצמצם. ולפיכך י"ל שהטפה שחסרה מהשמינית שלאחר מיתה מדנשארה דבוקה בהעץ ששתת עליו. היתה יתירה בהשמינית שמחיים]:

סעיף נג

והמנטף טמא

דכל שנתערב שמינית שלאחר מיתה טיף טיף לתוך השמינית שמחיים. הרי ודאי מחצה מהרביעית הוא מדם המת. ואי"ל כיון דירד טיף טיף קמי קמי דמטי לתוך דם שמחיים בטל. דהרי ר"י ס"ל בכל דוכתא דאין דם מבטל דם דמין במינו לא בטל. [ולתוס' נדה דעא"א ד"ה ה"ג] מספקא להו דאפשר דלר"י אפי' בנתערב טפה אחת של מיתה בדם החי נקרא דם תבוסה. וגם לע"ד מסתבר כן דכיון דלר"י אין דם מבעל דם מה לי מחצה על מחצה או טפה א' ברוב. אולם הר"ב כתב דחיישינן שמא אותה טפה שהנשמה תלויה בה נשארה דבוקה בהעץ. ולא זכיתי להבין ד"ק דמה עדיפותא יש להטפה האחרונה שהנשמה יוצא בה משאר דם המת. ואפי' לענין חיוב כרת על אכילתו [כרפ"ה דכריתות] וכ"כ לענין הכשרו לזריקה [כזבחים ל"ה א'] וכ"כ לענין הכשר זרעים [חולין ל"ו א'] דבכולן צריך דם הנפש דוקא. אבל אין צריך טפה אחרונה דוקא אלא להיפוך מדין דם לטומאה דצריך דם מהחי דוקא דהיינו כל זמן שמקלח. אבל לדקדק על טפה אחרונה דוקא לא שמענו. ותו לא ידענא מנ"ל לרבינו הא. ותו דא"כ נפל דם תבוסה בבירא. דמאן יימר שמעורב שם טפה שנטפה ממנו ברגע אחרונה שלו אולי אז לא נטף ממנו דם כלל. וקיי"ל כר"ע מחבירו. דעכ"פ צריך שנתערב שמינית דם מלאחר מיתה וגם דוקא בשותת ולא חיישינן להא דר"י שטפה מהשמינית נדבק בהעץ ששתת עליו. כיון שמצא השתא רביעית בפנינו. אבל במטפטף אמרינן כל טפה וטפה מהשמיני' של מיתה שנטף להשמיני' שמחיים נתבעל ברוב [וערמב"ם פ"ב מט"מ הי"ג וי"ד].

סעיף נד
כזית מן המת

שמונח בבית:

סעיף נה
פתחו בטפח

ר"ל טע"ט:

סעיף נו
והמת פתחו בארבעה טפחים

דחכמים גזרו טומאה לפתח שאפשר שתצא משם הטומאה. שיהיה כל אדם או שאר דבר שבא תחת המשקוף שבכל פתח ופתח של הבית שהמת בתוכו נטמא. ואפי' היו כל הדלתות סגורים. אפ"ה גם מה שבא גם מבחוץ להדלתות תחת המשקוף נטמא [כלקמן פ"ז מ"ג] ואפילו הוציאו המת אח"כ בפתח א'. לא אמרינן הוברר הדבר למפרע שהפתח הזה עמד להוציאו בו. ונטהר למפרע כל הכלים והאדם שהיו תחת הפתחים האחרים. ליתא. דאע"ג דטומאה זו מדרבנן היא. וכל דבדרבנן אמרינן יש ברירה [כביצה ל"ח א'] אפ"ה כיון דעיקר טומאת מת מדאורייתא היא החמירו בה [ועי' תוס' עירובין ל"ז ב' ד"ה מאן] [ועי' עוד תוס' ביצה דד"ב] דגם לענין אין מבטלין איסור לכתחילה. בכה"ג הו"ל כדאורייתא. אולם מרש"י [ביצה ל"ח א וד"י ע"א] משמע דהפתח שודאי יוציאוהו בו הוא הללמ"ס דכדאוריי' דמיא אבל באינו יודע באיזה פתח יוציאוהו הוה מדרבנן ודו"ק. מיהו אם קודם שמת חישב שכשימות יוציאו בפתח א'. אז הפתחים האחרים טהורים. ועכ"פ גם לטהר הפתחים האחרים להבא סגי משעה שחישב להוציאו בא' אף שחישב רק אחר שמת נטהרו הפתחים האחרים להבא מאותה שעה. ואעפ"כ יש חילוק. דביש בבית כזית ממת סגי בשחישב להוציאו בפתח שהוא טע"ט. וליתר מכזית וכ"ש למת שלם צריך שיחשוב להוציאו בפתח שהוא ד' על ד' טפחים. ואע"ג דגברא באמתא יתיב [כסוכה ד"ז ב']. נ"ל דהכא יכול המוציאו ליטול זרועות המת ממעל לראשו ויכול שפיר להוציאו דרך פתח שהוא דע"ד טפחים:

סעיף נז
להציל הטומאה על הפתחים

נ"ל דרק אסיפא קאי וה"ק הא דקאמינא דמת שלם שיעור פתחו ד' טפחים היינו רק להציל וכו' דכשנפתח פתח של ד"ט נצולו הפתחי' האחרי' הנעולי'. וגם כשהאחרים

פחותים מד"ט. זה שהוא ד"ט מציל על האחרים הפחותים מד"ט. אפי' גם אותו שרחב ד"ט נשאר נעול. אבל וכו':

סעיף נח

בפותח טפח

אפי' במת שלם. דכל פתח פתוח שבבית שהמת בתוכו. אם מונחים בפתח ההוא כלים או בחדר הסמוך לו שפתוח לו בפתח פתוח טע"ט. נטמאו כולם:

סעיף נט

גדול מכזית כמת

ואינו מציל על פתחים אחרים שהן כשעורו כשנפתח. או שהן פחותים מד"ט אפי' נשאר זה נעול:

סעיף ס

רבי יוסי אומר השדרה והגולגולת כמת

מדניכר בו צורת גוף המת. אבל בשר אפי' גדול מכזית ס"ל לר' יוסי דאין דינו כמת [ועי' רב"א]. וכן נ"ל מדלא קאמר ר' יוסי אף שדרה וכו' ולרבנן אין חילוק בין בשר לשדרה וגלגולת או שאר דברים המטמאין באהל [כפ"ב מ"א] ולהכי אף כששדרה וגלגולת הן יותר מכזית מודו לר' יוסי דצריך לו פתח דע"ד טפחים. מדלא גרע מבשר יותר מכזית. עכ"פ כשאינן רק כזית או פחות מזה. וכגון מנפל. לא עדיף מכזית בשר שג"כ מטמא באהל. ואפ"ה סגי בפתח טפח על טפח. וקיי"ל כרבנן [ודלא כהר"ב ועי' רמב"ם פ"ז מטו"מ]:

סעיף סא

טפח על טפח על רום טפח מרובע

לאפוקי בארוך יותר מטפח. אבל אין ברחבו או ברומו טפח:

סעיף סב

מביא את הטומאה

כשהטומאה והטהרה באותו הרווח תחת אהל א':

סעיף סג

וחוצץ בפני הטומאה

כשתקרת האהל של טע"ט חוצץ בין הטומאה להטהרה:

סעיף סד
כיצד

ר"ל כיצד חוצץ. ונ"ל דלהכי שואל כיצד רק אחוצץ ולא גם אמביא טומאה. ה"ט משום דבמביא מבואר הדבר מעצמו. וליכא למטעי בפירושו. אבל בחוצץ סד"א דה"פ דכשיש אהל טע"ט. אפי' אם אין לו פתח טע"ט נמי חוצץ. קמ"ל דליתא דאדרבה אז הו"ל קבר סתום ומטמא כל סביביו. ותו סד"א דדוקא כשאין פתח בהתקרה שבין הטומאה להטהרה. אז חוצץ. אבל כשיש פתח ביניהן. אף שהפתח נעול אפ"ה אינה חוצצת. להכי קמ"ל ביב דודאי פתוח להבית אפ"ה כיון שקמור ומכוסה הוא חוצץ. ותו קמ"ל דדוקא ביב וכדומה שהאהל בעצמו אמק"ט חוצץ. אבל אדם וכלים שמאהילין על מת. אף שמביאין את הטומאה אינן חוצצין [כלקמן רפ"ו]:

סעיף סה
ביב

רעננע שברצפת הבית. לשפוך לתוכה שופכין כדי שיצאו לחוץ דרך פיה שברה"ר:

סעיף סו
שהוא קמור תחת הבית

ר"ל שהביב מקורה. והיינו שפניה שלמעלה הנראה בבית וגם פיה שבבית הם מכוסים [ער"ש רפ"ה]:

סעיף סז
יש בו פותח טפח

ר"ל אם יש בהביב למעלה מהטומאה אייר טע"ט:

סעיף סח
ויש ביציאתו

דהיינו פתח הביב שברה"ר:

סעיף סט
טומאה בתוכו

ר"ל אם כזית ממת מונח בביב:

סעיף ע
הבית טהור

דאף שיש להביב ג"כ פתח להבית. אפ"ה כיון דפתח זה מכוסה. אין טומאה מתפשטת דרך שם מהביב להבית ואמרינן דרך טומאה לצאת ואין דרכה להכנס מהביב להבית:

סעיף עא

שדרך הטומאה לצאת ואין דרכה להכנס

הך טעמא קאי ארישא וסיפא דברישא כשהטומאה בהביב אמרינן דדרך הטומאה לצאת משם דרך הפתח שמהביב לרה"ר. ולא להכניס דרך פתח הביב של הבית. ובסיפא כשהטומאה בבית אמרינן דרך הטומאה לצאת מהבית דרך פתחו שלרה"ר. ולא להכנס להביב דרך הפתח שבין הבית להביב. מיהו אם הטומאה הוא יותר מכזית. אז פשוט צריך שיהיה הפתח שליציאתה ד' על ד' טפחים. ואל"כ אף להכנס מתפשטת הטומאה. ואם שני אלו הפתחים קטנים משיעור ד'. כל הרווח טע"ט שהטומאה בתוכה בוקע למעלה ולמטה. ככל קבר סתום:

סעיף עב

יש בו פותח טפח ואין ביציאתו פותח טפח הטומאה בתוכו הבית טמא

דכיון שיש בהמקום של הטומאה אויר טע"ט ממעל להטומאה. ואין להרווח פתח טע"ט לרה"ר אף שהפתח שלהבית ג"כ אין לו טע"ט. עכ"פ כיון דמקום הטומאה טע"ט. והוא סגור מכל צד. הו"ל כקבר סתום שמטמא מדאורייתא דאם הקבר באויר מטמא למעלה עד הרקיע. ולמטה עד התהום כל שכנגד הקבר. וגם בצדדיו מתפשטת הטומאה בכל ד' אמות שסביב להקבר לכל צד [כרש"י ב"ב די"ב א'] ואם יש אהל ממעל להקבר. כי הכא שהבית מאהיל על חלול הביב. מתפשטת הטומאה בכל הבית. ונטמא כל אשר בו:

סעיף עג

טומאה בבית מה שבתוכו טהור

דאע"ג דכל אהל שטומאה מונחת בתוכה הו"ל כמליא טומאה [כשפוד פ"א מ"ג] וכל הטמון בהקרקע נגד כל האהל עד התהום טמא [כפט"ו מ"ה] זהו באין במקום שהטהרה מונח שם תוך הקרקע חלול טע"ט. אבל במונחת הטהרה בחלול שיש בו טע"ט שהוא תחת קרקע האהל. אז אף שאין להחלול ההוא פתח כלל. אפ"ה אין הטומאה בוקעת לתוך החלול ורק בקבר סתום שיש אהל תחתיו או ממעל לו בא הטומאה לתוך האהל [ועי' בקרית ארבע סי' ג' אות ב]:

סעיף עד

אין בו פותח טפח

שאין החלול שממעל להכזית שבביב טע"ט:

סעיף עה
ואין ביציאתו פותח טפח

נ"ל דלרבותא נקט הכי דלא מיבעי בסתום שם לגמרי. ודאי טומאה בוקעת לתוך הבית. אלא אפי' פתוח שם קצת רק שאין פתוח טע"ט אפ"ה טומאה בוקעת לתוך הבית ומתפשטת בהבית גם להצדדים בכל הבית. ואע"ג דכבר שמעינן לעיל כן בבבא דיש בו פותח טפח. היינו התם קמ"ל לענין קבר סתום דמטמא כל סביביו. והכא קמ"ל לענין טומאה רצוצה. דג"כ מתפשטת בכל הבית. ואע"ג דהוה מצי למנקט רבותא טפי. דאפי' יש בהפתח שמהביב לרה"ר פ"ט. אפ"ה מדאין חלול טע"ט במקו' הטומאה טומאה בוקעת משם לתוך הבית. נ"ל דמשום טומאה בבית נקט אין ביציאתו פותח טפח לרבותא. משום דבהכלל אין ביציאתו פ"ט. היינו גם מקום מוצא הביב להבית. להכי קמ"ל שפיר דכשהטומאה בהבית אף שאין מקום מוצא הביב מזה ומזה פ"ט. ואין דרך טומאה לכנוס שם אפילו הכי הביב טמא:

סעיף עו
הבית טמא

מדהו"ל טומאה רצוצה. ובוקעת ועולה להבית ומתפשטת שם הטומאה בכל הבית: *עו) דכל בית שטומאה בתוכו כל קרקעיתו עד התהום טמא. מדכתיב כל אשר באהל יטמא לרבות קרקעיתו [כלקמן כט"ו מ"ד] ולהכי כל הכלים הטמונים בקרקעיתו כמונחים בבית דמי. ולא כמונחים תוך צמ"פ. אלא כמגובלים שביב בטיט שאינו חוצץ [ודוקא כשיש אהל ע"ג הטומאה ועי' לקמן בקרית ארבע כלל א]:

סעיף עז
או שאכלתו מלחת

ארץ מלחה:

סעיף עח
וכן מדבך של אבנים

שורות אבנים סדורות שורות שורות זו ע"ג זו. ולפעמים נשאר חלול בין האבנים:

סעיף עט
וכן סואר של קורות

שורות קורות סדורות זו ע"ג זו. כולן ביש חלול ביניהן טע"ט הו"ל אהל להביא הטומאה ולחצוץ בפני הטומאה אף שנעשה אהל שלא בכוונה:

סעיף פ
כל אהל שאינו עשוי בידי אדם

נ"ל דר"ל אע"ג דמרבך וסואר ודאי נעשה אהל בידי אדם. אפ"ה מדלא נעשה בידי אדם בכונה שיהיה אהל. לא מחשב אהל. ורק בשקיפין וסלעים מודה. וכן משמע נמי בסוכה [דכ"א א] דהרי דלתות שעל גבי שוורים דלר"י לא הוה אהל. והרי גם הונחו בידי אדם על השוורים אע"כ דלר"י כוונת אהל צריך. וכך כ' כאן הרמב"ם בפירושו [ובזה יתורץ דלא תקשה הרי מרבך וסואר הוה זו ואצ"ל זו נגד מים שרצים ומלחת. די"ל דנקט מים ושרצים וכו' לרבותא דת"ק אף דלא חלו בה ידי אדם כלל אפ"ה נידון כאהל. ונקט מרבך לרבותא דר"י]:

סעיף פא
אינו אהל

מרש"י [סוכה כ' ע"ב] משמע דלא לחומרא שלא יחוץ אלא אפי' לקולא שלא יביא תחתיו טומאה ממקום למקום. ס"ל לר"י דמדלא נעשה בכונה אינו אהל:

סעיף פב
ומודה בשקיפים

נ"ל דשקיפין הוא מלשון שקופים אטומים. דפי' רש"י התם דר"ל חלון. וה"נ ר"ל חור מפולש שבציר מעבר לעבר מברייתו:

סעיף פג
ובסלעים

ודרך הסלעים שיש בהן חורים ונקיקים באמצע גבהן. בהנך מודה ר"י שהאהל שלהן רחב מאד וקבוע. הו"ל כשאר אהל. אף שבידי שמים הוא רגילים בני אדם להשתמש בו כבשאר אהל. ומודה נמי כשהאהל רחב כאגרוף של בן בטיח דהיינו כראש כל אדם. [כסוכה כ"א א']:

פרק ד

סעיף א
מגדל

שראנק של עץ. ורגיל להיות בדפנותיו חורין מפולשין להכניס אויר או להצניע שם כלים קטנים כמחטין וסכינים. ומיירי שהחורין הנ"ל אינן פתוחין בפותח טפח לבפנים ולבחוץ דאל"כ בין שהטומאה בחלול הגדול או בחללים הקטנים. פשטה הטומאה מזה לזה

דרך פתח טפח שביניהן. וכ"כ בסיפא כשהטומאה בהבית היתה הטומאה מתפשטת להחללים הקטנים ולחלול המגדל. דרך פתח החור שלחוץ בהחללים הקטנים [ועי' לעיל בקרית ארבע בדיני אהל סי' ה]. ואי"ל אע"ג שהחללים הקטנים סתומין לגמרי. הול"ל דנדון כותל המגדל זה ככותל בית דנדון מחצה על מחצה [כפ"ו מ"ג] די"ל דהכא שאני דאין חלול המגדל חשוב כל כך דנימא דהחלול שבחצי כתלו שלפנים הו"ל כלפנים. וגם לחלול הבית לא שדינן ליה. מדאינו משמש כלל לחלול הבית. ומיירי נמי שהמגדל מחזיק מ"ס. דאז הו"ל כאהל. ואמק"ט וחוצץ בפני הטומאה. דבאין מחזיק מ"ס. אז אם היה הטומאה בתוכו או בחללים שבעוביו כולו טמא. ואם היה המגדל עומד בתוך הבית. והטומאה בתוך הבית או תוך המגדל. כל מה שבבית ובמגדל. הכל טמא. ואפי' אם המגדל סתום בדלתו דהרי המגדל מק"ט. ואינו חוצץ בפני הטומאה:

סעיף ב

שהוא עומד באויר

תחת השמים:

סעיף ג

טומאה בתוכו

תוך החלול הגדול שבאמצע המגדל:

סעיף ד

כלים שבעוביו

בהחללים הקטנים שבדפנותיו שאינן פתוחין טע"ט לחלול הגדול של מגדל:

סעיף ה

טהורים

דאע"ג דכל החללים הקטנים הם בכלי א' עם חלול הגדול. והרי תנן בכלים [פ"ב מ"ז] בבית תבלין של עץ שנטמא א' מהן בשרץ נטמא חבירו. י"ל דהתם לענין טומאת הכלי עצמה. אמרינן דכל המחוברין יחד. ככלי א' דמי. אבל הכא שכל החללים הללו אפי' הקטנים אמק"ט כלל מדמחוברין לכלי המחזיק מ"ס [כרפי"ח דכלים] ורק דאנו דנין על התפשטות הטומאת מת מתוכו של זה לתוכו של זה. שדינן החללים הקטנים שבעובי המגדל בתר אויר המקיף המגדל לקולא. מיהו אפ"ה בסיפא בעומד המגדל בתוך הבית. אם הטומאה בתוך חלול הגדול של המגדל. אז חללים הקטנים שבעובי מגדל טמאים ממ"נ:

סעיף ו
ר' יוסי אומר מחצה למחצה

מהחצי ולפנים שבחללים שבעוביו דינן כלפנים וכו'. בין שהטומאה בתוך חלול הגדול או בהחללים הקטנים שבמגדל דס"ל לר"י דכותל מגדל שמחזיק מ"ס דינו ככותל בית שצד חיצון שלו פונה לאויר [פ"ו מ"ג] דאמרינן דכשהטומאה בכותל כך דינו. ולרבנן דוקא התם דתשמיש הבית חשוב טפי מתשמיש החורין הללו שהן רק לצורך תשמיש הבית. להכי לכל הפחות חציין שבפנים בטל לגבי בית. אבל הכא אין תשמיש שתוך החלול הגדול שבמגדל חשוב טפי מהתשמיש שבתוך החורין דמניחין חפצים כאן וכאן. ולהכי אין בטלים זל"ז. וה"ה דפליגי בסיפא כשהמגדל עומד בתוך הבית. וטומאה בתוך הבית. דלר' יוסי הו"ל כותל המגדל ככותל שבין ב' בתים [פ"ו מ"ד] דנידון מחצה למחצה. ולרבנן כותל מגדל לא נעשה כלל להבית. משא"כ כותל בית נעשה לצורך ב' הבתים. רק תנא נקט פלוגתייהו באופן דלהוי רבותא אליבא דר' יוסי. דאפילו בעומד באויר שדינן חציה שלצד חוץ לאויר. וכ"ש בעומד בהבית דשדינן חציו שלצד חוץ. לאויר הבית המקיפו. דצד חיצון של המגדל שייך לתשמיש הבית:

סעיף ז
טומאה בתובו

בתוך חלול הגדול שבמגדל. וכ"ש כשהטומאה בא' מחלליו הקטנים שבדפנות:

סעיף ח
הבית טמא

אי"ל דמדהוה החליל שהטומאה סגור בתוכו כקבר סתום. דהרי אף בכלי המטולטל שייך טומאת קבר סתום [וכמוכני בתוספתא דילן פ"ה]. ליתא. דהרי מדיש להמגדל פתח. אף שהוא נעול אין דינו כקבר סתום [ועי' כ"ג בבועז סי' יב]. אלא משו"ה הבית טמא. דאף שהחלול שהטומאה בתוכו נעול אפ"ה מדסוף הטומאה לצאת דרך הבית נטמא הבית. [וא"ת עכ"פ הרי יכול להוציא המגדל עם הטומאה שבתוכו ולא יטמא הבית דאין לדמותו לכ"ח עם צמ"פ שטומאה בתוכו שהבית טמא אע"ג שיכול להוציא. הכלי הסתום. אפ"ה צמ"פ מועיל מלהכניס טומאה ולא מלהוציא טומאה [כספ"ח דאהלות] כ"כ יש לנו לומר בכלי מחזיק מ"ס דמועיל רק מלהכניס טומאה ולא מלהוציא. ליתא דהרי בסיפא בעומד המגדל בפתח ופתחו לחוץ ודאי אף שיש לו גם פתח לפנים הבית טהור אלמא דגם בכלי מחזיק מ"ס מועיל גם מלהוציא טומאה. י"ל התם אין צריך להעתיק המגדל ממקומו]. מיהו כשהטומאה בתוך א' מחללים הקטנים

אף שאז הכלים שבתוך הבית טמאים עכ"פ החלול הגדול שבהמגדל נשאר בטהרתו. דהרי אין מקום הטומאה פתוח לשם בפותח טפח. ולא התפשטה הטומאה לשם כלל. וכ"ש כשהטומאה תוך הבית. אז כל הטהרות שבחללים שבהמגדל ובכותליו. כשאינן פתוחים טע"ט להבית. כולן טהורין מדאין דרך טומאה להכנס. והרי המגדל עצמו מחזיק מ"ס ואמק"ט. אבל כשהטומאה בחלול הגדול אז מה שבחללים הקטנים טמא ממ"נ וכלעיל סי' ה'. ולר' יוסי כשהטומאה בחלול הגדול. אז כל מה שבבית ובחללים הקטנים גם בחציין שלחוץ טמאים. ואם הטומאה בבית אז בחללים הקטנים רק החצי שלפנים טהר. משום דשם שייך לפנים לחלל הגדול שהוא טהור. ואם הטומאה בחללים הקטנים אם בהחצי שלחוץ. הבית טמא והחלול הגדול טהור. ואם בהחצי שלפנים הו"ל כמונח בחלול הגדול והכל טמא:

סעיף ט

מה שבתוכו טהור

דמדמחזיק המגדל מ"ס. לא. חשיב תו כשאר כלי הבית. רק הו"ל כאהל תוך אהל בכל דיניו [ועי' בקרית ארבע בדיני אהל סי' א] וגם מה שבהחללים שבדפנות המגדל טהור. ואע"ג דכל מגדל עומד באויר לא גרירי החללים הקטנים בתר החלול הגדול. למחשב כולן כחלול א' עם חלול האמצעי להטמא עמו. י"ל התם מדעומד המגדל באויר אמרינן דהחללים הקטנים שהן כגוף הכלי שמחזיק מ"ס מחשבי גם הם כלי א' כאהל לבד. ולא נטמא אוירו מהחלול הגדול [ועי' פי"ח דכלים] אבל הכא אף שהבית מצרף כל חלליו להחשב כחלול א'. והרי מה"ט כשהטומאה בהחלול הגדול נטמאו עמו. עכ"פ כשהחלול הגדול טהור גם הם טהורין. ואף שפתוחין להבית הרי אין פתוחין טפח על טפח. [ואפשר דאף דאין בכל חור טע"ט אפ"ה מה שבתוכו טהור. כדמשמע סתמא דמשנתינו. ואילה"ק על זה מכלים שבכותלי חדות [פי"א מ"ט] דאמרינן דבאין בהחלול ההוא טע"ט טמאין: י"ל התם החדות מחובר בבית ולהכי כשאין בחללי כותליו טע"ט בטלו לגבי בית. אבל הכא המגדל מטולטל חורי כותליו למגדל שייכי]: מיהו הא דחללי המגדל טהורין הנ"מ בשדלת כ"א נעול. דאל"כ הו"ל כחלון פתוח טע"ט שבין ב' בתים שמתפשטת הטומאה דרך שם מזל"ז:

סעיף י

שדרך הטומאה לצאת ואין דרכה להכנס

טעמא שדרך טומאה לצאת. קאי אירישא בטומאה בתוכו. וטעמא שאין דרכה להכנס קאי אסיפא. בשהטומאה בתוך הבית. מיהו בלא היה המגדל מחזיק מ"ס. אז בין

שהטומאה בתוכו או תוך הבית. היו כולן טמאין אף שהמגדל נעול עם צמ"פ. דהרי המגדל מק"ט. ואינו חוצץ:

סעיף יא

שבינו לבין הקורות

והטומאה בהבית או תוך א' מחללי המגדל:

סעיף יב

אם יש שם פותח טפח

בכל דוכתא במכילתין שמצינו מלות פותח טפח. לפעמים משמעותו שיש בחללו טפח. ולפעמים ר"ל שפתוח טפח [עי' פ"ג מ"ו וז'. ובפרקן כמה פעמים וגם בשאר דוכתי טובא] והכא ר"ל שהחלול ההוא שהכלים שם פתוח טע"ט לתוך הבית. ואפ"ה לא היה צריך תנא לפרש כדמפרש במשנה ב' משום דהכא דא ודא אחת היא. דכל שחללו טפח. הוא ג"כ פתוח טפח וכן כשאין חללו טפח ג"כ אינו פתוח טפח:

סעיף יג

טמאין

ואין אומרים בכה"ג אין דרך טומאה להכנס שם. דאף דגוף הטומאה אין דרך להכניסה שם. עכ"פ מדפתוח החלול ההוא להבית מתפשטת הטומאה ממקום שהיא שם לתוך החלול ההוא:

סעיף יד

ואם לאו טהורין

דבין שהטומאה בהבית או בחללי המגדל. החללים הללו שבין המגדל לארץ. או שבינו לקורות כנעולים דמי. ואמרינן אין דרך טומאה להכנס לשם. וכבמגדל לעיל. ואע"ג דבטומאה לא אמרינן לבוד לחומרא [כלקמן פ"י מ"ב] אפ"ה לקולא אמרינן לבוד. ולא דמי לביב שאין בו פ"ט. דאע"ג שמכוסה כולו. אפ"ה כשהטומאה בבית הביב טמא [כספ"ג] אע"ג שאין הביב פתוח טפח להבית. התם הביב הוא ברצפת הבית. וקרקע אהל טמא עד התהום [כפט"ו מ"ה] משא"כ הכא מגדל שמחזיק מ"ס אהל בפ"ע הוא. ולא בטל לגבי בית. ולהכי חוצץ מלהכניס התפשטות הטומאה למקום הלבוד שבין המגדל להכותל או להקורות או של תחתיו. ומה"ט לא דמי נמי לכלים בכותל [פ"ו מ"ד] דמחצי חללו ולפנים טמאין. הכא אפילו עומד המגדל סמוך לכותל דשייך לומר גביה כהאי גוונא. אפילו הכי כלים שתוך חללים הנ"ל כולן טהורין. דחללים הנ"ל לא שייכי כלל להבית משא"כ התם. אלא הכא דמי טפי לכלים שבחצץ [פט"ו מ"ד] דטהורים:

סעיף טו
טומאה שם

בהרווחים הנ"ל:

סעיף טז
הבית טמא

דאפי' היה אותו חלול סתום לגמרי אפ"ה לא עדיף רווח זה מאילו היתה הטומאה שם תוך מגדל נעול. ואפ"ה מדאין פתח לטומאה לצאת רק דרך הבית לפיכך הבית טמא דאף דמדנעול הו"ל כצמ"פ. אינו מועיל רק מלהכניס טומאה. אבל אינו מועיל מלהוציא [כלקמן ספ"ח] וה"ט מדאמרינן סוף טומאה לצאת. אף שיכול לטלטל הכלים עם הצמ"פ שבתוכה הטומאה. ולהוציא לחוץ אפ"ה הבית טמא. וכ"ש הכא שא"א לטלטל הרווחים ההם לחוץ. אם לא יתבטלו הרווחים דמעיקרא לגמרי ולפיכך בין שהיה למקום הטומאה פתח להבית טע"ט. או לא הבית טמא:

סעיף יז
תיבת המגדל

ארגז שופלאדע בל"א שמחובר בדופן המגדל מבחוץ:

סעיף יח
יש בה פותח טפח

שיש בחלל הארגז אויר טע"ט:

סעיף יט
ואין ביציאתה פותח טפח

שאין התיבה פתוחה להבית טע"ט. ותרווייהו לרבותא נקט. דאע"ג *) דכשאין בחלול הארגז טע"ט. אין הטומאה רצוצה שם לבקוע משם לאויר הבית שממעל להארגז. וגם פתח התיבה שכלפי הבית אין בו טע"ט שתתפשט הטומאה דרך שם להבית. אפ"ה הבית טמא:

סעיף כ
טומאה בתוכה הבית טמא

מדדרך טומאה לצאת וכדמסיק ומה"ט אפי' פתח התיבה סגור לגמרי הבית טמא. ואע"ג דכולה בבא שא"צ היא. דכבר שמעינן כולה ממשנה א' בבבא דמגדל ובבא דרווחים שחוץ למגדל. ואי"ל דלאשמעינן פלוגתא דר' יוסי נקט לה. דהרי הרא"ש ז"ל כ' בפירוש דגם במשנה א' פליג ר' יוסי. י"ל דנקט להך משנה לאשמעי' דאפי' תיבה שאינה מחזקת

מ"ס. עכ"פ מדמחוברת למגדל דינה כמגדל. ולא תימא דנהוי כמגורה שבתיבה שאינה חיבור לתיבה [ככלים פי"ט מ"ז] י"ל התם רק בנפחתה התיבה. להכי כשעכ"פ המגורה עדיין יש לה ב"ק מק"ט. משא"כ הכא שהמגדל והתיבה שלמין ומצטרפין יחד להשיעור מ"ס. ודאי תיבה דינה כמגדל. ואף את"ל דהתם גם בתיבה שלימה אין המגורה חיבור לה להטמא עמה. אפ"ה יש לחלק. דהתם מדשניהן כלי מה עדיפותא דתיבה לגבי מגורה. דנימא דנהוי המגורה טפל לתיבה להטמא עמה. אבל הכא דהתיבה מחובר להמגדל שהוא אהל. בטל תיבה לגבי מגדל. ככל המחובר לטהור טהור [ככלים פי"ב מ"ב]. ואילה"ק עכ"פ אי התם במגורות שלימות מיירי. מ"ש מבית התבלין. שיש לו הרבה ב"ק. וכולן חיבור. שנטמא א' כשנטמא חבירו [ככלים פ"ב מ"ז]. י"ל התם רק בבית תבלין. שכל בתי קבול שלו עשוי למין תשמיש א'. לפיכך כולן חשובין כב"ק א'. אבל במגורה שבתיבה שעשוי רק לגנוז שם חפצים קטנים שאין נאותין להניחן בחלול התיבה עצמה אינן חיבור זל"ז. ואעפ"כ יש לעיין בזה [כלים פכ"ה מ"ד ופכ"ט מ"ב ופרה פי"ב מ"ט ודו"ק] אלא מחוורתא כדאמרן. דמגורה שבתיבה מיירי רק בשנשברה התיבה וקמ"ל התם דלא נימא גבה בטל עיקר בטל הטפל דאין המגורה טפל לתיבה ודו"ק. מיהו משמע דכשהטומאה בתיבה רק בית טמא אבל מגדל טהור מדאין דרך טומאה לכנוס שם:

סעיף כא

טומאה בבית מה שבתוכה טהור

מדאין בפתח התיבה טע"ט אין הטומאה שבבית מתפשט' לשם ואין דרך טומאה לכנוס:

סעיף כב

ר' יוסי מטהר

ר' יוסי אירשא קאי דהיינו בטומאה בתוכה דבכה"ג מטמא ת"ק [כחולין קכ"ו א']:

סעיף כג

היה עומד בתוך הפתח

שהמגדל הנ"ל שכולו עומד תוך הבית רק כתלו א' שבו פתח המגדל ממלא כל פתח הבית:

סעיף כד

ונפתח לחוץ

נ"ל דמלת נפתח לאו דוקא. אלא ר"ל דהכותל של המגדל הוא בחוץ ואפי' הוא נעול. דהרי עיקר טעמא שנטהר הבית הוא רק מדדרך טומאה לצאת ובכה"ג אפי' בנעול. אם

רק חישב להוציאו שם מהני [כפ"ז מ"ג] מכ"ש הכא שאין להטומאה מקום יציאה רק דרך הפתח של מגדל שהוא בחוץ:
בתוך חלול המגדל שהוא אויר טע"ט:

סעיף כה

הבית טהור

דאע"ג שגוף המגדל שהטומאה שם בולט לתוך הבית הרי יש בחלול מקום הטומאה אויר טע"ט. ואין הטומאה רצוצה שם שתבקע למעלה לתוך הבית. ואע"ג שדלתו נעול אפ"ה אין דינו כאהל הסתום מכל צד. דאז כל האהל כקבר סתום דמי. ומטמא כל כנגדו למעלה ולמטה. דהרי יש לו פתח לצד חוץ אפילו הוא נעול מציל. ואע"ג שיש להמגדל גם פתח לצד פנים. לא דמי למת בבית שכל פתחי הבית טמאים [כפ"ז מ"ג] דהתם כולן פתחן לחוץ. אבל הכא אמרינן דרך טומאה לצאת ואין דרכה להכנס. ואע"ג שגוף המגדל בתוך הבית עכ"פ מדמחזיק מ"ס הו"ל אהל וחוצץ בפני הטומאה:

סעיף כו

טומאה בבית מה שבתוכו טמא

דאע"ג דאין לדון הבית כסתום לגמרי. ויהיה דינו כקבר סתום שמטמא כל אהל שסמוך לו. ליתא דכל שלא פרץ זוית הפתח אף שסתם הפתח לגמרי אפ"ה אינו דינו כקבר סתום [כב"ב די"ב א]. עכ"פ מדממלא המגדל כל הפתח. ואין להבית פתח לצד אחר. ודאי יצא הטומאה דרך פתח זה. ולהכי אפי' אין להמגדל פתח לצד הבית. נטמא תוך המגדל. ודוקא בממלא המגדל כל הפתח. וגם שאין להבית פתח אחר לחוץ. רק זה הפתח שהמגדל עומד בתוכו. נמצא שאין להטומאה שבבית מקום לצאת רק דרך שם. אבל בהיה פתח אחר להבית. או שבאותו רווח של פתח שהמגדל עומד בתוכו. נשאר בצדדי המגדל או למעלה ממנו או תחתיו אויר טפח פתוח מהבית לחוץ. הרי הטומאה יוצאת דרך שם. והמגדל וכל שבתוכו טהור:

סעיף כז

שדרך הטומאה לצאת ואין דרכה להכנס

הנך תרי טעמא דנקט תנא א"א דקאי אירישא וגם אסיפא אלא נקט שדרך טומאה לצאת משום טומאה בבית. דמה"ט המגדל טמא. והדר נקט ואין דרכה להכנס ליתן טעם אירישא בשהטומאה במגדל. משו"ה הבית טהור. מדאין דרכה להכנס:

סעיף כח
היתה מוכני שלו

מוכני הוא לשון הכיור וכנו אונטער זאטץ בל"א. והיינו שהמגדל יושב תוך דפנות הנמוכות שישנם להמוכני סביב ומיירי הכא שהמגדל עומד וממלא כל חלול הפתח כברישא:

סעיף כט
שלש אצבעות

ר"ל שחלול המיכני משוך מאחורי המגדל במרחק גא"צ לצד פנימי של הבית [ולרמב"ם [פי"ח מטו"מ] הא דנקט ג' אצבעות. ר"ל משום דבכה"ג אין המוכני פתוח טפח שהוא רוחב ד' אצבעות. דאם היה כן היתה הטומאה שבתוך המוכני מתפשטת דרך הטפח הפתוח גם להבית. וק"ל א"כ ל"ל לתנא למנקט ג' אצבעות. דהו"ל לישנא דלא דווקנא טפי הו"ל למנקט שהיה משוך לאחריו פחות מטפח כברישא. ול"מ היה נ"ל דבדיוק נקט ג' אצבעות. דדוקא במשוך לאחריו ומרוחק מאחורי המגדל רק עד ג' אצבעות הכי אורחא. ולפיכך מחשב כהמגדל. והו"ל כמונחת הטומאה במגדל שהבית טהור. אבל במשוך מהמוכני קצת טפי מגא"צ ואפילו אינו טפח. עכ"פ מדרגיל כך אינו כגוף המגדל וא"כ מוכני שהוא כלי אפי' היה סתום לגמרי בצמ"פ לא היה חוצץ מלהוציא הטומאה ובן כ' קצת מזה בפי' השני של הר"ש. אלא דק"ל הרי באינה נשמטת מיירי וכדקאמר בסיפא במד"א בשאינה יוצאת. והרי בהא לבד סגי וכדמשמט בכלים [פי"ח מ"ב] ומה מצריכינן הכא שגם לא תהיה משוכה לאחריה ג' אצבעות [ועי' בבועז סי' ח' ודו"ק]. וי"ל התם מיירי בשיודעים ודאי שאינה נשמטת. וכגון שמחובר המוכני במגדל במסמרים. אבל הכא קאמר דאפילו אינן קבועין יחד במסמרים. אפ"ה אם אינה משוכה אחריה גא"צ. אז ודאי אין נשמט. ובהא מתורץ נמי הקושיא שהקשיתי [בבועז סי' ט'] למה לא כלל תנא תנאי שתהיה משוכה רק ג' אצבעות בהדי אינך תנאי דנקט בבמד"א ודו"ק]:

סעיף ל
טומאה שם כנגד הקורות

שהטומאה מונחת תוך חלול המוכני במקום שהמוכני משוך לאחורי המגדל לצד הבית נמצא שהטומאה גלויה נגד קורות הבית. וקורת הבית מאהלת על הטומאה להדיא:

סעיף לא
הבית טהור

נ"ל דקמ"ל דאף דפשוט שהטהרות שיביאו שם תחת התקרה נגד המקום הפתוח

שבמוכני. אע"ג שאינו פתוח טע"ט. אפ"ה בקדמה שם טומאה להטהרות נטמאו [כפ"י מ"ב] אפ"ה לא תתפשט הטומאה משם לשאר רווח הבית. ותו קמ"ל בהך בבא דאע"ג דבמשנה ב' בתיבת המגדל. אמרינן דאפי' יש בחללה טפח. וגם אין ביציאתה פ"ט. אפ"ה בטומאה בתוכה הבית טמא מדסוף טומאה לצאת דרך הבית. ולפיכך סד"א דה"נ מדמשוכה מוכני לפנים אף שאינה פתוחה טפח לצד פנים. עכ"פ הרי סוף טומאה לצאת דרך הבית. ויטמא הבית. קמ"ל דשאני התם שהמגדל והתיבה עומדין שניהן תוך הבית. ולהכי שפיר אמרינן סוף טומאה לצאת דרך הבית. אבל הכא מדפתוח המגדל לחוץ. דיינינן גם להמוכני כעומד בחוץ. מדמחובר להמגדל. בתר מגדל נגרר. מיהו א"צ תנא לאשמעינן דכשהטומאה במוכני דכלים שבמגדל טמאים דזה פשיטא דהרי אפי' הטומאה תוך הבית. היה תוך המגדל טמא. מדאין דרך טומאה לצאת מהבית רק דרך המגדל שעומד תוך חלול הפתח. וא"כ כ"ש כשהטומאה הוא תוך חלול המוכני שמחובר להמגדל. ולא דמי לריש פרקן. דכשהטומאה תוך כותל של מגדל. דמדעומד בחוץ. תוך המגדל טהור. והרי ה"נ כעומד בחוץ דיינינן ליה. י"ל התם באמת עומד בחוץ. אבל הכא לפי מעמדו השתא א"א להוציא הטומאה מהמוכני רק דרך המגדל. וגם א"צ לאשמעינן הך מלתא גופה. דכשהטומאה בהבית דכלים שתוך חלול המוכני טמאים. דהרי גם זה פשיטא. דכיון דמוכני כמגדל חשבינן ליה. הרי מאותו טעם דמטמאינן תוכו של מגדל. והיינו מדאין דרך להטומאה לצאת רק דרך המגדל. מאותו טעם עצמו טמא נמי תוך המוכני:

סעיף לב

משמעות לשון פיתח טפח הכא. ר"ל שחלול מקום רווח הטומאה טע"ט וה"ק. בד"א שכשהטומאה תוך חלול המוכני הנ"ל כלים שבבית טהורים. היינו שיש במקום חלול הטומאה שבמוכני. רווח טע"ט. דאל"כ אף דחשבינן להמוכני חיבור להמגדל. עכ"פ לא עדיף מוכני מרגל המגדל. והרי אמרינן בתוספתא [פ"ה] דכשהטומאה רצוצה תחת רגל מגדל שעומד בתוך הבית. בוקעת הטומאה ועולה לתוך הבית:

סעיף לג

ר"ל שאין המוכני נשמטת מהמגדל. והיינו אינו נשמטת שנזכר [כלים פי"ח מ"ב] אז הו"ל המוכני והמגדל חיבור זל"ז. דאל"כ הרי המוכני אינה מחזקת מ"ס ומק"ט. וא"כ אינה חוצצת על הטומאה שבתוכה מלהתפשט בהבית. ואפי' נימא דמוכני היינו בסיס המגדל שאמק"ט [ככלים פכ"ד מ"ו] עכ"פ כלי בפ"ע הוא ואינו שייך למגדל. וכיון דרק המגדל ולא המוכני פתוח לחוץ. היתה הטומאה מתפשטת מהמוכני להבית אפי' אינו

פתוח להבית כלל מדדרך טומאה לצאת דרך הבית. [אבל אין לומר דהך אינה יוצאת. ר"ל שאין הטומאה יוצא והיינו מדאין המוכני פתוח טפח להבית דאם היה כן היתה הטומאה יוצאת ומתפשטת משם לתוך הבית וכן פי' באמת הגאון רב"א זצוק"ל. לפע"ד א"א לומר כן דהא כבר תני ליה תנא בדקאמר שהיתה משוכה לאחריו גא"צ. ותו דא"כ למה שני תנא בלישני' דנקט במשניות דלעיל. והול"ל גם הכא בד"א שאין ביציאתה פותח טפח. וכדנקט בכולה פרקן. אלא ודאי כדאמרן]:

סעיף לד

שמחזיק מ"ם. דאז אין מק"ט. דאל"כ אף שהמוכני מחובר להמגדל. הרי המגדל עצמו מק"ט ואינו חוצץ גם הוא על הטומאה שבתוכו מלהתפשט להבית. וכ"ש שהמוכני המחובר להמגדל שאינו חוצץ:

פרק ה

סעיף א

תנור

של חרס:

סעיף ב

ועינו קמורה לחוץ

עין התנור הוא צואר התנור שהעשן יוצא מתוכו רעהר בל"א. וקמורה ר"ל שהרעהר הזה נמשך מקורה מתוך התנור ומתארך לחוץ כעין קנה חלול שיוצא מהתנור [וכעין קמור לעיל פ"ג מ"ז]:

סעיף ג

והאהילו עליו קוברי המת

שבשעה שנשאו המת בחוץ. האהילו המת ממעל לצואר הרעהר שהיה משוך לחוץ. והא דנקט שהרעהר היה מקורה לצד מעלה. לרבותא נקט הכי דקמ"ל דאע"ג שאין נקב הרעהר בעליונו דאז הרי האהיל המת על הנקב להדיא. אלא אפי' כשהרעהר לצד מעלה מקורה. והנקב שלו מן הצד אפ"ה כשהאהיל עליו המת. כל האהל כמליא טומאה דמי. ונכנסת שפיר הטומאה בהנקב. ומיירי נמי שעין התנור היה פתוח רק פחות מטפח לחוץ. ואפ"ה אילו היה התנור כולו עומד בחוץ. היה נטמא התנור דאף שהתנור ועינו של חרס הן שאמק"ט מגבו. עכ"פ הרי אין לו צמ"פ. וכל נקב שבכלי שנעשה בכונה אפי' הוא פחות מטפח צריך לסתמו בצמ"פ [כרתוי"ט כלים פ"ח מ"ו ד"ה אם]. וה"נ היה

הטומאה נכנס להתנור דרך הנקב שבעין אף שהוא פחות מטפח. מיהו בבבא זו דהתנור עומד בתוך הבית. ומחובר בכותלי הבית. הו"ל כמחובר בדפנות אהלים. ודינו כאהל. שאין טומאה נכנס לתוכו מדאורייתא רק בפתח טפח [כפ"ג מ"ז]:

סעיף ד

בית שמאי אומרים הכל טמא

התנור וכל מה שבהבית. דגזרו בתנור עומד בפנים אטו עומד בחוץ. ומדנטמא התנור נכנסת הטומאה להבית דרך התנור דהרי אפי' כשהתנור סתום לגמרי בפנים לצד הבית. הרי אין צמיד פתיל מועיל רק מלהכניס טומאה לתוך הכלי שסתום בצמ"פ אבל לא מלהוציא. וכ"ש הכא שנטמא התנור. וכלי טמא אינו חוצץ בפני הטומאה. ומשו"ה אף דבכל דוכתי כ"ח המחובר עם דפנות אהלים חוצץ בין הטומאה לאהל הטהור [כלקמן מ"ג] היינו רק כשגבו של הכ"ח פונה לצד הטומאה דאין כ"ח מק"ט מגבו. אבל הכא הרי הטומאה נכנסת לתוך התנור. וי"ל בכה"ג אין דרך טומאה להכניס אלא להוציא. הכא שאני דכאילו הטומאה כבר בהבית דמי והתנור אינו חוצץ:

סעיף ה

והבית טהור

דדוקא לענין התנור שייך למגזר עומד בפנים אטו עומד בחוץ. משא"כ לענין הבית:

סעיף ו

רבי עקיבא אומר אף התנור טהור

דגם בתנור לא גזרינן עומד בפנים אטו עומד בחוץ. ולרתוי"ט ומהר"ם מיירי בשחור העין פתוח טפח לחוץ [ולזה נוטה טפי גם לשון התוספתא] ואפ"ה אין טומאה נכנסת לתוכו מדאורייתא מדהוא פתח שעשוי רק ליציאה. דהיינו שיצא שם העשן. ולא גם לכניסה. וכל כה"ג לא מחשב פתח מדאורייתא [כשבת קמ"ז א'] ורק מדרבנן גזרינן בה אטו פתח שעשוי ג"כ לכניסה [ועי' כלים פ"ט מ"ח ודו"ק] ולב"ש אלימא הך גזירה דלטמא גם הבית להתנור עומד בתוכו. ולב"ה רק בהתנור עצמו גזרו. אבל לא על הבית שהתנור עומד בתוכו ור"ע לית לי' הך גזירה כלל:

סעיף ז

ארובה

כל ארובה הוא חלון מפולש טע"ט בתקרת הבית:

סעיף ח
שבין הבית לעליה

והמת בבית:

סעיף ט
וקדרה נתונה עליה

תחובה בארובה וסותמתו או עומדת בעליה ממעל לארובה. וסותמתו. ומיירי שבין כך או כך היה גב הקדירה פונה נגד הטומאה. והרי כ"ח אמק"ט מגבו. ושפיר חוצץ בפני הטומאה. אבל קדירה זו נקובה וכו':

סעיף י
ונקובה בכונס משקה

דאל"כ לכ"ע היתה חוצצת שלא תכנס טומאה לעליה לטמא הכל שם [וכמ"ג]:

סעיף יא
ב"ש אומרים הכל טמא

כל מה שבעליה וגם הקדירה בעצמה נטמאו מהטומאה שבבית. דאע"ג שניקבה בכונס משקה. אפ"ה כיון דקדירה עשויה לבשל בה אוכלין ומשקין. אזלינן לחומרא דלעצמה מק"ט עד שתנקב במוציא זית כאילו מיוחדת לאוכלין [כרפ"ג דכלים]. וגם על כל מה שבעליה אינה מצלת. מדנקבה בכונס משקה יוצא הטומאה ועוברת דרך נקב זה [ככלים פ"י סי' ס"ח]. ואף דהכא שדבוקה בדפנות אהלים. דהיינו תקרת הבית. ודינה כאהלים ואין הטומאה נכנס לתוכה בנקב פחות מטפח [כפ"ג מ"ז] ב"ש גזרו דבוקה אטו אינה דבוקה בדפנות אהלים והרי אילו היתה קדירה זו עומדת באהל המת. וצמ"פ על פיה. והקדירה נקובה בכונס משקה. לא היתה חוצצת על טהרות שבתוכה ולהכי גם הכא אינה חוצצת. וגם מה שבבית ובעליה הכל טמא:

סעיף יב
וב"ה אומרים הקדרה טמאה

דכיון דקדירה עשויה לאוכלין ומשקין לפיכך גם בשנתנקבה בכונס משקה מק"ט עד שתנקב כזית [כספ"ט דכלים] ואע"ג דגבה נגד הטומאה טומאה נכנסת דרך הנקב לתוכה [ככלים פ"י מ"ח]. ואע"ג דהכא מדדבוקה למעזיבה. דינה כמעזיבה שאין טומאה יוצא בנקב שפחות מטפח שבמעזיבה גזרו ב"ה דבוקה אטו שאינה דבוקה:

סעיף יג
ועליה טהורה

דדוקא בקדירה עצמה מדמתטלטלת גזרינן דבוקה אטו אינה דבוקה משא"כ בעליה לא גזרי':

סעיף יד
רבי עקיבא אומר אף הקדרה טהורה

דמדמחוברת בתקרה דינה כתקרה. ולא גזר כלל דבוקה אטו אינה דבוקה. וכל פלוגתייהו היינו ממש כבתנור ברישא. רק קמ"ל תנור אף שדרכו לסמכו להכותל אפ"ה גזרינן אטו אינו דבוק וקמ"ל קדירה. אף שדרכה בתלוש אפ"ה לא גזר בה ר"ע:

סעיף טו
היתה שלימה

ומונחת על הארובה או תחובה בו וסותמתו וגבה שאמק"ט פונה נגד הבית שהטומאה בו:

סעיף טז
ב"ה אומרים מצלת על הכל

על הקדירה בעצמה ועל כל מה שבעליה. מדחוצצת בפני הטומאה. והא דהקדים בבבא זו דברי ב"ה לב"ש דלא כבכל דוכתא. ה"ט מדמייתי כאן במ"ג וד'. ג' אופנים. דהיינו קדירה. לגין. עריבה. ובכולהו פליגי ב"ה וב"ש. דחד טעמא איכא בכולהו. והרי בכולהו ג' חזרו בהן ב"ה והודו לב"ש ואילו הוה נקט הכא דברי ב"ה בתר דברי ב"ש. הוה סד"א דרק בתרי מילי בתרייתא הודו ב"ה. ולהכי נקט הכא דברי ב"ה תחלה. ואח"כ כל מילי דב"ש ומסיים אכולה וחזרו. לאשמעינן דבכולן חזרו:

סעיף יז
בש"א אינה מצלת אלא על האוכלים ועל המשקים ועל כלי חרס

דבשאר מילי גזרו שמא יעמידו על הארובה קדירת ע"ה. דהיא טמאה להחבר. דהע"ה מחסרון ידועתו אינו נזהר משאר טומאות. ולפיכך מדהיא טמאה אינה חוצצת בפני הטומאה. ואפ"ה אמרנו שחוצצת על אוכלין ומשקין וכ"ח שלא יתטמאו. משום דהנך רק לעצמו טהרנום. דהרי גם אם לא ידענו בהם שום חשש טומאה לא יקח אותם החבר מהע"ה אלא לצרכו טהרנום. והרי הוא מחזיק כליו בחזקת טהרה. ולפיכך כ"ח שלו חוצץ לכל דברים שהם לצרכו. אבל שאר כלים שאפשר שישאילם החבר ממנו ויסמוך על הטבילה שיטבלם מטומאת ע"ה קודם שישתמש בהם. והרי הנך כלים שנטמאו

מהמת שבהבית צריכין טומאת ז' והזאה. לפיכך אמרו שאינן נצולין ע"י הקדירה זו אבל לא הסתפקו לומר שכשישאילן החבר מע"ה יהיו טמאין טומאת ז' ויזה עליהן. דהרי אין אדם משאיל כליו על זמן מרובה כזו. להכי אמרו שגם אצל הע"ה נטמאו ז' וצרוכין הזאה. נמצא שכשישאילן ממנו החבר. וישתמש בהן אחר טבילה שפיר קעביד. אבל משום לא פלוג אמרו שגם אצל חבר אין כ"ח מציל על שאר כלים [ועי' פ"ט דכלים מ"ב ומ"ש שם בס"ד]:

סעיף יח

חזרו ב"ה להורות בדברי ב"ש

ל"ג הכא חזרו וכו'. רק בסוף מ"ד דכולהו ג' פלוגתות חד טעמא אית בהו. ובכולהו חזרו ב"ה בפעם א' וכן כ' רב"א:

סעיף יט

לגין

כלי של עץ או של מתכות שמונח בעליה שקדירה מונחת שם על פי הארובה שבתקרת אהל המת:

סעיף כ

והמשקין טהורין

מטעמא דאמרן. אלא דקמ"ל הך בבא לרבותא דאע"ג שהמשקין תוך הכלי שנטמא. אפ"ה לא חיישינן לחוכא. ומטהרינן למשקין. וקמ"ל נמי סיפא. דכשעירן לכלי אחר נטמאו:

סעיף כא

ואם פינן בכלי אחר

שעירה משקין הנ"ל לכלי שטף אחר שכבר נטמא בהעליה שם:

סעיף כב

טמאין

גם להע"ה דהכלי השני טימא להמשקין אף שלא נטמאו בכלי הראשון. דלא רצו לגזור כל כך לומר דדוקא כשהן שם בכ"ח ישארו המשקין בטהרתן. ולא כשיהיו בכלי שנטמא אלא אדרבה משו"ה טהרו המשקין שנשארו בכלי הראשון כדי שנדע שטומאת כלים אלו רק מדרבנן הוא ולא נשרף עלה תרומה וקדשים. [ותמוהין דברי הר"ב כאן. שכתב דלהכי לא נטמאו המשקין מכלי הראשון. דא"כ לא היתה הקדירה מצלת על המשקין שבעליה לעולם. ותמוה הרי אפשר שינצלו כשיהיו בכ"ח].

סעיף כג
האשה והעריבה טמאים טומאת שבעה

דגם על האדם גזרו טומאה שם. מהחשש שישתמש בו חבר כשיטבילנו. והרי צריך ספירת ז' והזאה:

סעיף כד
והבצק טהור

דהקדירה שבארובה הציל על הבצק. אבל לא על העריבה שהיא כלי עץ. דמושיל לה חבר מע"ה ומטבילה ומשתמש בה וגם באשה שיש בה חשש נדות. עכ"פ אפשר שישתמש בה חבר שתתעסק אצלו בטהרות כשתספור ז' נקיים לפנינו. והרי העריבה והאשה שניהן צריכין הזאה ג' וז'. מדלא הציל עליהן הכלי של הע"ה. מיהו הא דהבצק טהור. היינו דוקא כשלא חזרה האשה ונגעה בהבצק אחר שהגביה' ידיה מהבצק. דבחזרה ונגעה. הו"ל כפינה להמשקין לכלי אחר ברישא ונטמאה:

סעיף כה
ואם פינתו לכלי אחר טמא

ואצטריך לאשמעינן בצק. דאע"ג דהוה לן לטמויי מב' צדדים. מדנגע בהעריבה ומדנגע בהאשה. אפ"ה בעוד הבצק בחיבורן. טהור ותו קמ"ל נמי סיפא דכשפינהו. לאו דוקא משקין שעלולין לקבל טומאה גזרו בהו רבנן. אלא אפילו בצק שהוא אוכלין. וקמ"ל נמי אשה אע"ג דליכא למיחש גבה רק שישתמש חבר עמה לטהרות בלי הזאה. דהרי בלא זה צריכה ספירת ז' נקיים לפנינו. מדלא בקיאין הע"ה בדיני נדה. אפ"ה גזרו בה רבנן. והא דנקט במשקין ובבצק פינן לכלי אחר. זהו לאו דוקא אלא אפי' בכלי הראשון. בהוציאן מכלי הראשון. וחזר והחזירן לאותה כלי נטמאו. דלא עדיף מאילו הגביה האשה ידיה מהבצק וחזרה ונגעה בו שנטמאה [כתוספתא פ"ה] אלא אורחא דמלתא נקט:

סעיף כו
חזרו ב"ה להורות בדברי ב"ש

אחר שהודיעו ב"ש טעמן. וכן הדין בכ"ח המוקף צמ"פ ועומד באהל המת [כפ"ט דכלים] ומהך טעמא גופא:

סעיף כז
היו כלי גללים

כלים הנעשים מגללי בקר:

סעיף כח
כלי אבנים כלי אדמה

כלים הנעשים מטיט ולא נשרפו בכבשן. וכל אלו אמק"ט. והיה א' מהן מונח בארובה הנ"ל:

סעיף כט
הכל טהור

ר"ל בכה"ג אפי' אדם וכלי שטף שבעליה. כולן טהורים דמדאינן מק"ט. להכי אפי' כשהן ביד ע"ה. חוצצין בפני הטומאה. וה"הבהיה מונח בארובה כלי הבא במדה וכדמסיק במשנה ו'. דכולן מצילין. וכ"ש במונח בארובה פשוטי כלי עץ ואפ"ה לא נקט להו תנא. משום דבעי למתני שמצילין עם דפנות אהלים והרי בא במדה וודאי א"צ דפנות אהלים דהוא עצמו אהל. וכ"כ פשוטי כלי עץ א"צ דפנות אהלים [וכמשנה ו]:

סעיף ל
היה

מונח בארובה הנ"ל:

סעיף לא
כלי טהור לקדש

שיחדה להשתמש בה קדשי מזבח כמנחות או נסכים או בשר קדשים או שמן המנורה:

סעיף לב
ולחטאת

ר"ל או שיחדה להשתמש בה לאפר פרה אדומה:

סעיף לג
הכל טהור

דע"ה נאמן על טהרות הנך כלים המיוחדין להנך. כדי שלא יהיה כל א' בונה במה לעצמו להקריב עליה כשיראה שלא יאמינוהו בטהרות ולהכי חוצצין שפיר בפני הטומאה:

סעיף לד
שהכל נאמנין על החטאת

וכ"ש לקודש. רק רבותא נקט דאפי' חטאת דלית בה שום קדושה אפ"ה זהיר בה הע"ה. והשתא הדר תנא למלתיה וקאמר דלהכי כשהיה בארובה כלי שאמק"ט או כלי שהע"ה נזהר בטהרתו אז כל שבעליה טהור. מפני וכו':

סעיף לה
וכלי חרס טהורין

נ"ל דהכי גרסינן מצילין ומצילין. ור"ל דטעמא דכולה מתני' קאמר בזה דלהכי כשהיה בהארובה כלי שאמק"ט או כלי שנזהר הע"ה בטהרתו כל שבעליה טהור. מפני שכלי שהוא טהור מצ"ע. דהיינו שאמק"ט כלל. כגון כלי גללים וכו'. או כלי שהיא בר קבלת טומאה כגון שהיא כלי חרס אבל היא השתא בחזקת טהרה אפי' ביד ע"ה וכגון שמיוחדת לקודש ולחטאת. ב' מיני כלים אלו מצילין כשהן מונחים בארובה ולא לבד בארובה שרוב החציצה הוא בבנין. אלא מצילין גם בדפנות אהלים. דהיינו כשהדפנות לבד הן בבנין. ורוב החציצה הוא מכלים. אפ"ה מציל. ובזה מפרש במשנה ו'. כיצד מצילין עם דפנות אוהלים:

סעיף לו
כיצד

נ"ל דהך כיצד לא קאי רק אכללא דכלי שאמק"ט כלל. היאך יציל עם דפנות אוהלים. כדי שלא תימא דוקא כשכלי כזה תחוב או מונח בחור טפח שבכותל. שרוב החציצה הוא מדפנות האהל. וכקדירה שבארובה לעיל שהרוב החציצה הוא מעזיבה. אז מציל. להכי קמ"ל הכא בור וכפישא. שדפנות הבור הוא רק טפח ורוב החציצה הוא מכלי שאמק"ט ואפ"ה מציל. ותו קמ"ל בור דלא תימא דוקא בפני עליה שהוא חוץ לבית חוצץ כלי כזו קמ"ל דאפילו בפני הבור שהוא תשמיש הבית. והוא תוך הבית. אפ"ה ניצל ע"י כלי כזה:

סעיף לז
הבור

וחולית הבור גבוה טפח על הקרקע סביב לפיו. אבל הדופן שבקרקע עולם שתוך חלול הבור. לא מחשב דופן מדלא מנכר הדופן רק מצד א':

סעיף לח
והדות

ציסטערן והוא כעין בור בנוי לא תוך הקרקע רק ע"ג שטח הקרקע. וא"כ יש לו דפנות ממש סביב:

סעיף לט
שבבית

שיש מת תוך הבית. וכלים יש בבור ודות:

סעיף מ
וכפישה

כפישה הוא סל גדול שכובשין בו הזיתים מחזיק מ"ס שאמק"ט. והוא דוגמת כלי גללים הנ"ל. רק נקט כפישה. מדרגילה שאין לה דפנות גבוהות טפח דאילו היה לה דפנות גבוהות טפח. הרי כל כלי שאמק"ט שכפוי אפי' על ארץ חלקה שבבית שאין כאן דפנות אהלים כלל. היתה מצלת [כרמב"ם מטו"מ פכ"א ה"ג]. א"נ נקט כפישה לרבותא דאע"ג שהיא מעץ ויש במינה טומאה. אפ"ה מצלת וכ"ש כלי גללים וכו':

סעיף מא
נתונה עליו

כתב הרמב"ם דמירי שהכפישה כפוייה על פי הבור והדות. ונ"ל דלרבותא נקט כפוייה. אע"ג דבכה"ג דופני הכפישה פינים למטה. וסמוכים לדופני הבור. אפ"ה אין מצטרפין ב' הדפנות לגובה הטפח:

סעיף מב
טהור

ר"ל הכלים שבבור טהורים דאותו טפח שבשפת הבור הו"ל כדופני אוהלים. והכפישא שאמק"ט מצלת עמה. והו"ל שניהן יחד כאהל נעול שתוך אהל המת וכמגדל בבית [רפ"ד] דבטומאה בבית. מה שבתוכו טהור מדאין דרך טומאה לכנוס:

סעיף מג
אם היתה באר חלקה

שפי הבור שוה לקרקע הבית. וא"כ אין לה דפנות אהלים. ולא נקט בבבא זו דות. דכל דות יש לו דפנות טפח. וכמש"ל:

סעיף מד
או כוורת פחותה

ר"ל או שלא היו הכלים בבור רק תוך כוורת שמחזקת מ"ס. ונפחת קצת מדפנותיה. וה"ה בהיתה שלימה. אם כפישא נתונה עליה אינה מצלת על מה שבתוכה רק במחוברין שניהן יחד בצמ"פ אע"ג שכל א' מחזיק מ"ס [וכמש"ל בבועז רפ"ד בשם הר"ש] רק נקט הכא פחותה לרבותא דסיפא דאע"ג שפחותה אפ"ה כשמכוסה בנסר חלק מצלת על מה שבתוכה. מיהו כל כלי שמחזיק מ"ס וכפוי פיה על הארץ מצלת אשתחתיה [ככלים רפ"י]:

סעיף מה
וכפישה נתונה עליה

עפ"י הכוורת או הבור [ונקט עליה לשון נקיבה משום כוורת. וגם באר בל' נקיבה נקרא. כמו באר חפרוה שריה. וכי במשנתינו באר חלקה]:

סעיף מו
טמא

וקמ"ל בור חלקה. דאע"ג דודאי הוא כאהל. אפ"ה מדהוא חלק בלי שפה סביב לפיה. א"כ אין לה דפנות אהלים וקמ"ל כוורת. דאע"ג דודאי יש לה דפנות. עכ"פ מדנתנקבה ונפרץ קצת מהדופן. אינה עוד אהל. ולא מחשבו תו דפנותיה כדפנות אהל. ומיירי שאותו הפחת שנפרץ בהכוורת אין בו טע"ט. דאל"כ אפי' היה דינה כאהל. או שהיה נסר חלק על פיה. היה הטומאה נכנסת דרך נקב שבכוורת [ותמוה תמיהת רתוי"ט בזה וע"ש]:

סעיף מז
אם היה נסר חלק

ר"ל אם באר חלקה הנ"ל או כוורת פחותה הנ"ל מכוסים עם נסר חלק:

סעיף מח
או סרידה שאין לה גפיים

ר"ל או שהם מכוסים עם עריבה שאין לה אוגנים. וכך רגילה להיות עריבה של בעה"ב. דמדאין לה ב"ק אינו מקבל טומאה [ועי' מ"ש בס"ד כלים כ"ח מ"ג]:

סעיף מט
טהור

דמדמכוסים בהנך שאינן כלים א"צ בדפנות אהלים. דכך היתה הלממ"ס. דדוקא אהל שנסתם פתחו עם כלי אינו חוצץ בפני הטומאה עד שיהיה להאהל או להכלי דפנות טפח. אבל בנסתם האהל עם דבר שאינו כלי. אע"ג שאינן מדובקין יחד בצמ"פ. וגם אין דפנות לא להאהל ולא לדבר שסתמו. כגון בור חלקה שנסתם עם נסר חלק אפ"ה מציל. וה"ה בכוורת שנפחת. אף דלענין שיציל בצירוף כלי כיון שנפחת לא מחשב תו כאהל [וכלעיל סי' מ"ו] אפ"ה לענין שתציל הכוורת לבד. כגון בכפויה על פיה או בשפיה למעלה ומכוסה בנסר אע"ג שיש נקב מפולש בדפנה אפ"ה כיון שאין הנקב טע"ט מציל. וכמגדל לעיל [פ"ד מ"א]. עוד י"ל דכוורת אפי' נתנקב. עכ"פ מדמחזיק מ"ס לעולם מחשב כאהל. רק אם נסתם פיו בכלי צריך שיהיה דפנות אהלים. וזאת

הכוורת מדנפחת בדפנותיו. תו לא מחשבו דפנות אהלים. דדפנות שלימות בעינן. אבל כשמכוסה בנסר. הו"ל כשאר אהל בלי דפנות. וכבור חלק שכשמכוסה בנסר מציל:

סעיף נ

עד שיהא להן דפנות

ר"ל הא דאמרינן דדוקא במכוסה הבור בכפישה. אין הבור מציל עד שיהא שם דפנות אהלים אבל במכוסה הבור בנסר חלק מציל אפי' בלי דפנות אהלים. והרי על זה יש להקשות. ולאו ק"ו הוא ומה במכוסה בכפישה. שיש לה עכ"פ דפנות נמוכות פחות מטפח אפ"ה אינה מצלת בבור חלקה. מכ"ש במכוסה בנסר חלק. דהול"ל שלא יציל בבור חלקה. וע"ז משיב התנא. שאין הכלים מצילין וכו'. ור"ל דה"ט. דכך קבלנו הלממ"ס שאין הכלים עם דפנות מצילין אהלים עד שיהיו להן. דהיינו להכלים או לאהלים דפנות ממש. וכדמסיק וקאמר. וכמה תהא וכו' דצריך שיהיה הדופן שיציל גבוה טפח. אבל כשאין להכלי דופן כלל. כבור שמכוסה בנסר. אז אפי' גם אין דפנות להאהל כלל. אפ"ה כיון שהוא סתום מציל:

סעיף נא

וכמה תהא הדופן

שיציל בין שיהיה הדופן בהבור או בהכלי שנתכסה בו הבור:

סעיף נב

אינה דופן

ר"ל אבל אם היה חצי טפח גובה דופן להבור. וחצי טפח גובה דופן להכלי. אינו מצטרף:

סעיף נג

עד שיהא לה טפח ממקום אחר

בבור או בהכלי שמכסה פה הבור:

סעיף נד

כשם שמצילין

כלים בצירוף דפנות אהלים:

סעיף נה

מבפנים

תחת תקרת הבית:

סעיף נו
כך מצילין מבחוץ

כשהכלי שאמק"ט מונח באויר. ופיה סמוך לכותל הבית. דאע"ג דכל כלי אף שאמק"ט. אם מונח באויר וטומאה תחתיה נעשת הכלי אהל שתתפשט הטומאה לכל שתחתיה. אבל אינה חוצצת בין הטומאה והטהרה שא' מהן למטה וא' למעלה [והיינו על דעת הר"ש שהבאנו בבועז רפ"ד בס"ד] [וכפ"ו מ"א] הכא בסמוכה הכלי לכותל הבית דינה של הכלי כאילו היא אהל מחובר וחוצצת:

סעיף נז
כיצד כפישה

מחזקת מ"ס:

סעיף נח
שהיא נתונה על היתדות מבחוץ

והיתידות גבוהות טפח ופה הכפישה פונה לכותל הבית. ואין בין פיה לכותל אויר טפח. ונקט יתידות משום טומאה תחתיה. דאילו היתה הכפישה מונחת על הארץ וטומאה רצוצה תחתיה אז הרי אפי' אי הוה חשבינן הכפישה כתקרה היוצא מכותל הבית. הרי גם טומאה שהיא בתוך הבית רצוצה הטומאה בוקעת ועולה ויורדת אפי' בתוך חלול הבית. וה"נ היה מה שבתוך הכפישה טמא [וכ"ה בתוספתא]:

סעיף נט
כלים שבכפישה טהורים

דמדסמוכה לכותל הבית. הו"ל דופן הכפישה שלמטה כאילו היתה תקרה בולטת מכותל הבית שחוצצת בין שתחתיה לטהרה שבתוכה ושע"ג. אבל אילו לא היתה סמוכה לכותל אע"ג שכפישה אמק"ט אינה חוצצת [ואפי' להרמב"ם וראב"ד [פי"ב מטו"מ ה"ב ופי"ג] דכלי הבא במדה חוצץ. י"ל דהכא מיירי בשהכפישה אינה מחזקת מ"ס ואפ"ה אמק"ט מדמשמש כפוי [ככלים פי"ד מ"ג]. א"נ לעולם במחזקת מ"ס מיירי. ואפ"ה דוקא בעומד כדרכה ופיו למעלה או בכפוי דבזה ובזה הוא דרך תשמישו. להכי מציל מדין אהל אבל כשמוטה על צדו נפק מתורת אהל ואינו מציל רק בצירוף דפנו' אהלי' [ועי' פ"ט מ"ב ורמב"ם פכ"א מטו"מ ה"ב ודו"ק]] מיהו כלים שתחתיה בין שדבוקה או אינה דבוקה לכותל טמאים. דהרי גם כפישה שמחזקת מ"ס נעשת אהל לטמא [כלקמן רפ"ח] (ח):

סעיף ס
אינו מציל

אין הכפישה שסמוכה לכותל זה או זה מציל על כלים שבתוכה. דדוקא בשסמוכה לדפנות אהלים מצלת. אבל כתלי גנה וחצר אינן לאהל:

סעיף סא
קורה

בקורה רחבה טע"ט מיירי. דעי"ז מביאה טומאה לכל שתחתיה ממקום למקום ועי"ז גם היא דינה כמעזיבה או כזיז היוצא מכותל הבית. וכלעיל דמהני להחשב סתימה לפה כ"ח הסמוך לה:

סעיף סב
שהיתה נתונה מכותל לכותל

נ"ל דה"ה בבולטת רק מכותל אחד ורק לרבותא אלייהו דחכמים נקט מכותל לכותל דאע"ג דיש להקורה כותל מכאן ומכאן. אפ"ה אם הקדירה שתחתיה משוכה מכנגד תחתית הקורה אין הקורה נחשב לה כמעזיבה לסתום פה הקדירה:

סעיף סג
טומאה תחתיה

תחת הקורה דאילו תחת הקדירה. אז אפילו היה כל פה הקדירה מכוסה מהקורה. בין שהטומאה היתה רצוצה תחתיה. או שיש אויר טע"ט תחתיה. לכ"ע אינה מצלת על מה שבתוכה. ואפי' מה שלמעלה מאויר פה הכלי. כל מה שכנגד הכלי טמא [כלקמן ספ"ט] ורק במדובקת במשקוף הפתח מצלת עם דפנות אהלים כשיש רווח טע"ט תחתיה [כלקמן סוף פ"י]:

סעיף סד
רבי עקיבא מטהר וחכמים מטמאין

ביש טפח אויר בין פה הקדירה לתחתית הקורה שלמעלה מהקדירה. אפי' לר"ע היתה הטומאה מתפשטת לכל הטהרות שתחת כל אורך הקורה. ולפיכך הכלים שבתוך הקדירה טמאין. ואע"ג דלקמן [פ"י סוף מ"ו] אמרינן דכשהקדירה רחוקה הרבה מהמעזיבה. ואפ"ה כלים שבקדירה שעומדת שם למטה ניצולים מטומאה שבבית. התם אין הטומאה שבבית מתפשטת להאויר שממעל לפה הקדירה. דהרי הארובה שממעל לפה הקדירה מגולה הוא. משא"כ הכא מתפשטת הטומאה תחת כל אורך הקורה. ומשם חוזרת ומתפשטת להאויר שבין הקורה לפה הקדירה ונטמא כל מה שבתוכה. וה"ה אם

היה כל פה הקדירה מכוסה. ע"י שדבוק כל שפת פיה בתחתית הקורה. אפי' לרבנן היו הכלי' שבקדירה טהורי'. דמהיכן תבוא טומאה לתוך הקדיר' דאע"ג דכלי אינה חוצצת והרי כאן מונחת הטומאה תחת הקורה. והתפשטה הטומאה תחת כל ארכה. עכ"פ הקדירה בעצמה נשארת בטהרתה דכ"ח אמק"ט מגבו. וגם לא התפשטה טומאה מתחת הקורה לתוך הקדירה. דהרי פה הקדירה מכוסה בהקורה. ולא התפשטה הטומאה להאויר שממעל לפה הקדירה. מדאין כאן אויר בין פיה לתחתית הקורה. ואע"ג דאמרן לעיל [סי' ג'] דכ"ח שמודבק פיה בפנים בכותל הבית שמת בתוכו. אין הקרירה מצלת על מה שבתוכה אם אין הקדירה מודבקת בצמ"פ בכותל הבית אפ"ה היכא שמודבק פה כ"ח בתקרה מצלת על אוכלין ומשקין שבתוכה אפי' באינה מודבקת בהתקרה בצמ"פ [ועי' לעיל משנה ב]. רק פלוגתייהו דר"ע ורבנן במשנתינו. היינו בשמרוחק שפת פה הקדירה מתחתית פני הקורה פחות מטפח. דלר"ע דין הקורה כתקרה. להכי כמו בכפישא שסמוכה לכותל אמרינן לעיל דכשאין טפח בין פיה להכותל מצלת על מה שבתוכה וע"ג. וכ"כ אמרינן לקמן [פ"ט מ"ט] דכוורת שמודבק פיה לכותל הבית או שאין שפתותיה מרוחקין מהתקרה טפח. אז אם טומאה בבית תוכה טהור. ה"נ הכא בהקדירה שאמק"ט מגבה. אם שפת פיה מרוחק מתחתית הקורה רק פחות מטפח אין הטומאה נכנסת דרך שם. ולהכי מצלת הקדירה על מה שבתוכה. ולרבנן דוקא בשהקדירה עומדת תוך הבית ויש בין שפת פיה לתקרה רק פחות מטפח. מצלת הקדירה על מה שבתוכה מדמצורפת הקדירה לדפנות אהלים. דהרי להתקרה שסמוכה להקדירה יש דפנות מכל הצדדים סביב להכי מחשבה התקרה נמי כדפנות אהלים. אבל קורה זו שאין לה דפנות דגם ב' דפנות שב' ראשי הקורה סמוכה עליהן. לא להקורה הן עשויין רק להבית עבידן [כסוכה י"ז א'] להכי לא מחשבה הקורה כדפנות אהלים ורק במודבק פיה ממש להקורה אז מצלת:

פרק ו

סעיף א

אדם וכלים נעשין אהלין לטמא

אם אדם או כלים האהילו על הטומאה והטהרה נטמא הטהרה:

סעיף ב

אבל לא לטהר

דאין נחשבים כשאר אהל לחוץ בין טומאה לטהרה. כשא' מהן למעלה מהאדם והכלי.

וא' מהן למטה ממנו. ואפי' כשחצץ ביניהן כלי שאמק"ט. מיהו בכה"ג רק בצירוף דפנות אהלים או בצירוף מעזיבה. מדהכלי בעצמו אמק"ט רר"ז חוצץ. וכלי הבא במדה. ופיה פתוח למעלה וגם אין אהל טע"ט תחת שולי הכלי. אע"ג דכשהיא סתומה אפי' בלא צמ"פ דינה כאהל ומצלת על מה שבתוכה. אפ"ה הכא שפיה פתוח כלפי מעלה. אינה חוצצת בפני הטומאה משום דבין תחתיה או בתוכה אין בה אהל. אבל בשיש כסוי על פיה שכלפי מעלה או שיש אויר טע"ט בין שולי הכלי להקרקע אז נעשת אהל לטמא כל שתחתיה. וגם חוצצת בפני הטומאה [ועי' במחצצים סי' י' וי"א]. והא דאמרינן דאדם וכלים נעשין אהל לטמא ולא לטהר. מדרבנן הוא. דמדאורייתא אינן אהל כלל וגם אינן חוצצין [רמב"ם ספי"ט מטו"מ]. ונ"ל דגזרו שיביא טומאה מדדמי לאהל. ואפ"ה לא יחוץ. מדמצויין להתטלטל כל שעה טפי מבהמה. להכי גזרו ביה רבנן שלא יהיו כשאר אהל לחוץ בפני הטומאה [ונ"ל דמה"ט גם עובד כוכבים דינו בכל זה כישראל. וכן משמע סתימת הפוסקים]. ומה"ט כלי הבא במדה דעשוי לנחת באמת חוצץ. מיהו גם בבהמה שהיא רובצת וטומאה רצוצה תחתיה טומאה בוקעת ועולה ויורדת. ואין גופה חוצץ [תוספתא פי"ג]:

סעיף ג

כיצד

התנא מפרש רק באדם או כלי תמכו האהל. כדי לאשמעינן פלוגתא דר"א. דאי בשהן עצמן האהילו לא הוה פליג ר"א דמדמטמא האדם המאהיל. גם לר"א אינו חוצץ:

סעיף ד

ארבעה נושאין את הנדבך

אבן גדולה רחבה טע"ט. ונשאוהו תחת אויר הרקיע. וה"ה נסר חלק אע"ג שג"כ אמק"ט [כפ"ה סי' מ"ה]. רק נקט נדבך לרבותא אע"ג שאין במינו מק"ט:

סעיף ה

כלים שעל גביו טמאין

דמדנתמך הנדבך ע"י בני אדם אינו חוצץ אף שהנדבך עצמו אמק"ט. ולפיכך כל שכנגד הנדבך למטה ולמעלה. אפילו שלא כנגד הטומאה שלמטה מהנדבך. טמא. דכל תחתית הנדבך כמליא טומאה דמיא. אפילו כשהטומאה למעלה מהנדבך. הרי בקע לתחתיו וכדמסיק. וחוזר ובוקע משם גם למעלה ולמטה. שיהיה גם שם כל כנגד הנדבך טמא [כפ"ט סוף מי"ג]. רק התנא תחילת התפשטות הטומאה דרך הנדבך נקט:

סעיף ו
ר' אליעזר מטהר

דס"ל דהנדבך חוצץ ומיירי שלא האהיל הנדבך על הנושאים אותו. וכגון שאחזוהו בצדדיו או שנשאו הנדבך על מוטות שאין בעביין שליש טפח. שאז לא נטמאו הנושאין המוטות [כלקמן רפט"ז] ולהכי מדנתמך האהל ע"י טהורים. ס"ל לר"א דחוצץ ולרבנן גם בכה"ג כל אהל שנתמך על אדם אפילו הוא טהור אינו חוצץ:

סעיף ז
נתון

הנדבך הנ"ל:

סעיף ח
אפי' כלי גללים

שאמק"ט. ומיירי שאין מחזיקין מ"ס דאל"כ אפי' היו כלי עץ הו"ל כאהל ממש. שאפי' האהילו הן עצמן על המת שוליה חוצצין [כמחצצים הי' י"א] וכ"ש שחוצץ הדבר הנתמך על ידן:

סעיף ט
כלים שתחתיו טמאים

נ"ל דמדלא כלל תנא אדם וכלים בחדא בבא. ש"מ דרק באדם פליג ר"א. ומשום דכשהוא טהור. נזהר הוא בעצמו מלהטמא להכי לא גזרו בו טהור אטו טמא. מדלא שכיח כל כך. משא"כ כלי שאין בה דעת אף שזו אינה בת קבלת טומאה אפ"ה גזרינן בה אטו שאר כלי טהור שאפשר לק"ט. [ומצינו דוגמתו [כלים פ"ח] דגזרו במשקין טמאין שיטמאו כלים. ולא גזרו נמי שיטמאו אדם. וגם זה מהך טעמא וכמ"ש שם בס"ד]:

סעיף י
נתון על ארבעה אבנים או על דבר שיש בו רוח חיים

כולל בהמה חיה ועוף חוץ מאדם דאינו חוצץ:

סעיף יא
קוברי המת שהיו עוברים באכסדרה

הוא כמין תקרה שבולטת לחוץ מאמצע גובה הכותל של הבית. ונשאו המת תחתיו:

סעיף יב
והגיף אחד מהן את הדלת

קודם שהכניסו המת תחת האכסדרה. בא אדם שבבית ואחז הדלת שתשאר נעול.

עד שיצאו הנושאין המת מתחת האכסדרה. ועשה כן כדי שלא תתפשט הטומאה מהאכסדרה להבית דרך פתח הפתוח:

סעיף יג

וסמכו במפתח

ר"ל או שסתם הדלת ע"י מפתח שתחב שם. והרי אפי' כשמפתח הוא פשוטי כלי עץ שאמק"ט עכ"פ כלי הוא ואינו חוצץ:

סעיף יד

אם יכול הדלת לעמוד בפני עצמו

גם כשיסיר ידו או המפתח:

סעיף טו

טהור

ר"ל מה שבבית טהור:

סעיף טז

ואם לאו טמא

וקמ"ל הכא דאפילו מחיצה בלי אהל. כשנתמך ע"י אדם או כלי אינו חוצץ:

סעיף יז

שהן נתונות בחלון

שרחב טע"ט והוא פתוח בין אהל המת לאהל אחר. ותחב בהחלון חבית חרס שמלאה גרוגרות. או קופה שבתוכה תבן. כדי לסתום עי"ז החלון שלא תעבור בו הטומאה מאהל לאהל:

סעיף יח

אם יכולין הגרוגרות והתבן לעמוד בפני עצמן

בלי החבית והקופה שהן כלים ואין חוצצין:

סעיף יט

טהורין

ר"ל חוצצים דאז החבית והקופה אינן תומכין את שבתוכן וכליתנהו דמי. וכתב ע"ר אאמ"ו הגזצוק"ל דלהכי נקט גרוגרות בהדי תבן לגלויי דשניהן במוסרחין מיירי ולא חזו לבהמה. ולהכי חוצצין. ותבן מיירי דאית ביה נמי קוצים. דלא חזו גם לבנין. ומשו"ה מדתרווייהו לא חזו למידי מבטל להו בהחלון וחוצצין [כב"ב דיט"ב. ולבו"ת נראה דכל חד מהנך מגלי אחבריה דתני תבן לגלויי אגרוגרות לאשמעינן דכמו דתבן לא חזו לאדם

כ"כ גרוגרות דנקט מיירי בכה"ג ונקט גרוגרות לגלויי אתבן דכמו דגרוגרות לא קיימו לבהמה [כביצה דו"ב] וגם לבנין לא חזו ה"נ תבן דנקט מיירי בכה"ג וכגון תבנא סריא ואית ביה קוצים]:

סעיף כ

ואם לאו טמאין

מדנתמכין במקומן ע"י כלי. מיהו דוקא כשפה החבית שהיא כ"ח פונה נגד הטומאה. אבל כשגבה נגד הטומאה הרי גם בלי הגרוגרות הכ"ח עצמו חוצץ. מיהו בעביד מעשה רבה בחיבור החבית בשפתי החלון. אז אפי' אם פה הכ"ח לצד הטומאה. ואפי' היתה הכ"ח טמאה קודם שחיברה בהחלון. או אפי' סתם החלון עם כלי עץ או כלי מתכות טמא. כיון שעשה בה מעשה לחברה בחלון נתבטל טומאתו [ככלים סוף פכ"ה] וחוצצין ג"כ בפני הטומאה [כך כ' התוס' ב"ב די"ט ד"ה ותיפוק]. ולרמב"ם [עי' בועז ססי' ד]. קמ"ל הך בבא דאף שעל כרחך מיירי שמבטל הכלי להשאר שם. אפ"ה דוקא לשיחוץ בעצמו מהני ביטול. ולא בשכבר נטמא הכלי ויחוץ ע"י הגרוגרות שבתוכה. ולהר"ש דס"ל דמתניתין מיירי בלא ביטל להכלי בהחלון. אפ"ה קמ"ל הך בבא כשהועמדו ע"י כלי לא מהני. משום רישא שכשיכולין לעמוד בפני עצמו חוצצין אף שדרך הנך פירות להשאר תמיד בכלים:

סעיף כא

בית שחצצו בקנקנים

כדי להיות מחיצה בפני המת שבבית:

סעיף כב

וטח בטיח

בפנים או בחוץ:

סעיף כג

טהור

ר"ל חוצץ. ומיירי שהיה פה הכ"ח נגד הטומאה. דאל"כ היה גב הכלים בעצמן מצילין [ולרמב"ם הנ"ל סי' כ' מיירי אפי' כשגבן נגד הטומאה ואפ"ה צריך טוח טיט מדמיירי שלא בטלן שם]:

סעיף כד

ואם לאו טמא

מדנתמך הטיט ע"י כלים. וקמ"ל תו הך בבא דאף דהכלים רבים. וא"כ ודאי שלבסוף

יסתור מחיצה זו להשתמש בכליו. וסד"א אף שבטלן שם בטלה דעתו אצל כל אדם [כשבת צ"ב א'] קמ"ל דאפ"ה ביכול הטיח לעמוד בפ"ע חוצץ:

סעיף כה

כותל שהוא לאויר

בין הרחוב להבית:

סעיף כו

והטומאה בתובו

רצוצה תוך הכותל. שאין בהחלול שהטומאה בתוכו אויר טע"ט ברום טפח למעלה מהטומאה. דאם יש שם אויר כך. הו"ל הכותל כקבר סתום שמטמא כל סביביו. וגם הבית טמא כולו. אפי' מונחת הטומאה מחצי עובי הכותל ולחוץ [עי' קרית ארבע סי' ג]:

סעיף כז

והעומד מלמעלן טהור

ואפי' עומד ממש מכוון נגד הטומאה. הרי דייניגן להטומאה כמונחת בבית. וחלק הכותל שלמעלה מהטומאה היא כמעזיבה של הבית. והרי המעזיבה חוצצת בפני הטומאה. אפי' כשהטומאה בתוכה רצוצה [וכמשנה ד]: מיהו הבית טמא אף שהטיט שבכותל מפריד וחוצץ בין הטומאה שטמונה בהכותל ובין הבית. עכ"פ כיון דמונח מחצי עובי הכותל ולפנים הו"ל כאילו מונחת הטומאה טוחה בטיט. והיא בתוך הבית. שאין הטיט חוצץ:

סעיף כח

מחציו ולחוץ הבית טהור

ודוקא בשאין גג הבית מאהיל גם על הכותל במקום הטומאה. דאל"כ מתפשטת הטומאה מתחת הגג לתוך הבית. דאע"ג דהכא לא דמי להך דלקמן [רפ"ז] דהתם מדהוה מקום הטומאה טע"ט וסתום מכל צד. להכי מתפשטת הטומאה לכל החדרים שסביבו. מדדין מקום הטומאה שם כקבר סתום. אבל הכא דהטומאה רצוצה שאינה רק בוקעת ועולה כנגדה. וא"א לטמא חלול הבית רק מדגג א' מאהיל על מקום הטומאה והחדר. מ"ש מב' חדרים שהן תחת תקרה א'. וטומאה בחדר א'. שאין החדר שבצדו טמא. י"ל הכא שהטומאה תוך הכותל של החדר. אע"ג שהטומאה מהחצי עובי הכותל ולחוץ הגג מצרפן וכמונחת תוך הבית דמי [כך נ"ל טעם הרמב"ם פכ"ד מטו"מ ה"ה]:

סעיף כט

והעומד מלמעלן טמא

דמדלא חשבינן לה כמונחת בהבית. טומאה רצוצה היא ובוקעת למעלה ולמטה כנגדה [וכותל זה משערין כל א' כפי מה שהיא. דאי"ל דמשום שא"כ נתת דבריך לשעורין [כמגילה י"ח ב'] לפיכך נימא שמשערין הכותל כמנהג המדינה [כריש ב"ב]. ליתא דהרי בתוספתא [פ"ז] אמרינן דבניטל מהכותל בפנים [ועי"ז] הוסיף עליו מחוץ הבית טמא. דאי"ל דה"ק התוספתא דכשיעור שנטל מהכותל מבפנים חזר ובנה ועיבה שוב הכותל מבחוץ. ליתא דהרי למשל אם היה הכותל עבה אמה והטומאה מונחת בחצי אמה החיצונה הרי מיד כשנטל חצי אמה פנימית של הכותל כבר מיד נחשבה הטומאה כמונחת בפנים מדאינה כשיעור עובי הנהוג במדינה לכותל הבית. ואיך סד"א שכשיחזור ויעבה הכותל מבחוץ חשוב הטומאה להיות כלחוץ. אדרב' וא"כ פשיטא ודו"ק]:

סעיף ל

מחצה למחצה הבית טמא

תמוה וכי אפשר כן. והרי אמצעית של ב' חצאי הכותל הוא רק כרוחב שערה. והאיך אפשר שיהיה שם כזית. תירץ ע"ר אאמ"ו הגזצוק"ל דמיירי שמונחים באמצע כותל חתיכה מב' זיתים מצומצמים. זית על כל חצי כותל. ולפיכך יש ספק אם משהו האמצעי משלים לזית זה או זה. ואני בריה קלה עולימתא דלית לה עייניו. לא זכיתי להבין דברי קדשו. דמה יענה רבינו מאור עינינו ביום שידובר בו משנה ד' בפרקן. וכי גם התם צריך שיהיה רוב הכלים בפנים.ול"מ היה נ"ל דלעולם מיירי הכא בכזית א'. והא דקאמר הכא מחצה על מחצה. אין ר"ל שהטומאה מונחת על רוחב השערה שהוא מקום חצי עובי הכותל. אלא שמונחת במרחק שוה מבפנים כמבחוץ כגון אמה מבפנים ואמה מבחוץ והטומאה באמצע. וכ"כ בכלים בכותל לקמן במשנה ד' מיירי ג"כ בכה"ג שקצת הכלי מונח על חצי כותל זה וקצת הכלי על חצי כותל האחר. ובזה ובזה א"צ חצי מצומצם מכאן ומכאן דהרי בהאהיל מקצת על מקצת סגי [כפ"ג מ"ד ופ"י מ"א ורתוי"ט שם ד"ה מקצת ושם מ"ג]:

סעיף לא

ר"מ מטמא

דשדינן להזית כמונח בבית וכמונח בכותל דלחומרא אזלינן כאן וכאן. ולפיכך הבית

טמא. וגם העומד בחוץ למעלה כנגד הטומאה טמא. מיהו נ"ל דבעומד בחצי שלפנים למעלה נגד הטומאה. גם ר"מ מודה דטהור מצד ממ"נ. דאל"כ הו"ל תרתי דסתרי אהדדי:

סעיף לב

וחכמים מטהרין

דס"ל דשדינן הטומאה שהוא בכותל בתר הבית [כל דלא מסתבר להיפך] וכר' יהודה לקמן [פ"י מ"ג] ולא שייך הכא לומר אין דרך טומאה להכניס דככנוסה ועומדת חשבינן לה. הלכך הבית טמא. והעומד נגדה למעלה אפי' בהחצי שלחוץ טהור:

סעיף לג

רבי יהודה אומר כל הכותל לבית

אפי' כולה מונחת בהחצי של חוץ:

סעיף לד

טהור

ופשוט דהעומד למעלה בכל מקום טהור:

סעיף לה

מחצה למחצה שניהם טמאין

ונ"ל דהא העומד למעלה כנגד הטומאה טהור. ומטעם הנ"ל [סי' ל"א]:

סעיף לו

טומאה באחד מהן וכלים בכותל

נ"ל דמדנקט הך דינא דכלים בבבא דכותל בין ב' בתים. ולא בבבא דרישא בכותל שבין בית לשוק. מסתבר דדוקא בכותל שבין ב' בתים אמרינן דכלים שמונחים בהחצי כותל שסמוך להבית הטהור טהורים. דכמונחים באהל הטהור דמי. משום דתשמיש הבית הטהור חשיב כמו תשמיש הבית הטמא. וכיון דמונחים סמוך להבית הטהור. מוכרע טפי דלבית הטהור שייכי. אבל כלים שמונחים בכותל שבין הבית להשוק או לחצר. דאין תשמישן חשוב כל כך כתשמיש הבית [וכמש"ל]. להכי כשהטומאה בבית אף שהכלים מונחים בהחצי שלחוץ. אפ"ה טמאים משום דכמונחים בבית דמי. ואע"ג דבמונח טומאה שם לא שדינן לה בתר הבית. כלי שאני דתשמישי הבית הן. ושייכים טפי להבית:

סעיף לז

מעזיבה

שטחין אותה ממעל להתקרה [ב"מ פ"י מ"ב וכלים פ"כ מ"ה]:

סעיף לח
שבין הבית לעליה טומאה בתוכה

והיא רצוצה בהמעזיבה:

סעיף לט
מחצה למחצה שניהן טמאין

דכמו לעיל במחצה על מחצה שדינן הטומאה כאילו היא בב' הבתים. ה"נ שדינן להטומאה כאילו היא הכא והכא. וטעם הדבר דכמו דהתם ה"ט דמשום דהכותל עשוי לצורך ב' הבתים. ה"נ המעזיבה עשוי לצורך הבית והעליה. דמעזיבה נמי אחזוקי תקרה הוא [כב"מ קי"ז א']:

סעיף מ
הרי הן טמאין

דאע"ג דלעיל [מ"ג] בטומאה בכותל מחצה על מחצה. לחכמים טהור העומד מלמעלה. י"ל התם הכותל לצורך הבית עשוי. להכי כל שבתוכה הו"ל כמונח בפנים. אבל הכא המעזיבה לצורך בית ועליה עשויה [כלעיל סי' ל"ט]:

סעיף מא
רבי יהודה אומר כל המעזיבה לעליה

אבל בכותל שבין ב' בתים להי נשדיה טפי מלחבריה:

סעיף מב
טומאה בין הקורות

בין קורה לחבירתה והקורות הן תחת המעזיבה:

סעיף מג
ותחתיה כקליפת השום

טוח טיט. ועי"ז אין הטומאה נראה בבית [עי' כלים פ"ט מ"א]. והא דאיצטריך למנקט בבא חדשה מקורות. והרי שפיר הוה מצי למנקט כה"ג בטמון במעזיבה דנקט לה במשנה דלעיל. י"ל דה"ט משום דבעי לאשמעינן דביש שם פותח טפח. לכ"ע הכל טמא. וזה שייך רק באויר שבין הקירות. משא"כ במעזיבה לא שייך שיהיה טע"ט אויר במקום הטומאה. מדאינה רק לאשוויי גומות או לאחזוקי תקרה [כב"מ קי"ז א']. להכי אין רגילין לעשותה עבה כל כך שיהיה טע"ט חלול באמצע עוביה מלבד הטומאה וכמש"ל. ומה"ט נמי לא צריך תנא לפרושי במעזיבה דברצוצה מיירי דמסתמא כך הוא:

סעיף מד
אם יש שם פותח טפח

חלול טע"ט ממעל להטומאה:

סעיף מה
הכל טמא

הבית והעלי'. מדהו"ל מקום הטומאה כקבר סתום שמטמא כל האהלים שנוגעים בו סביב:

סעיף מו
רואין את הטומאה כאילו היא אוטם

ר"ל כאילו הטומאה שם רצוצה וכמעזיבה לעיל דיש חילוק בין חצי העליון לחצי התחתון [ועי' רב"א]:

סעיף מז
היתה נראית בתוך הבית

אפי' יש תחתיה כקליפת השום. אבל נראית מהצד. אבל ביש תחתיה הפסק כקליפת השום שמקיף הטומאה מכל הצדדים. אף שבולט לתוך הבית לא מחשב משו"ה כמונח בבית [ככלים פ"ט סוף מ"א]:

סעיף מח
בין כך ובין כך

הר"ב פי' בין שיש במקום הטומאה טע"ט או לא. ובמחכ"ר א"א לומר כן. דהרי גם באינה נראית אמרינן ברישא דביש בה פותח טפח הבית טמא. ובאין בו פותח טפח על טפח ג"כ אפשר שיהיה הבית טמא. כשהטומאה מחציה ולמטה. וא"כ מה חילוק יש בין נראית או לא נראית תוך הבית. ואי"ל דנ"מ עליה דברישא טמא ובסיפא טהור א"כ אדתני סיפא הבית טמא טפי הול"ל העליה טהורה. אלא נ"ל דה"ק בין שהטומאה בין הקורות או במעזיבה בין בחצי שלמטה או שלמעלה. כיון דנראית בבית הבית טמא ועליה טהורה [ועי' רב"א]. ואילה"ק דמ"ש הכא דאמרינן דבנראה תוך הבית כמונח בבית דמי. ומ"ש מלקמן [פי"א סי' מ"ה] אמרינן דאפי' נראה המנורה תוך הבית. כל שאינה בולטת לתוך הבית לא הוה כמונח בבית והמנורה טהורה. וכ"כ אמרינן [כלים רפ"ט] דאף בשנראת המחט תוך התנור. כל שאינה בולטת לשם התנור טהור. י"ל הכא שאני דתקרה לבית התחתון שייכי. וכל חור שבתקרה או שבכותל. הפתוח לחלול הבית לא גרע מחלול שתחת שפוע אהל. דאע"ג שאין בו טע"ט נחשב כחלול האהל [כפ"ז מ"ב]

משא"כ במנורה שבדות. אין דופן הדות שייך כלל להבית אלא דמי טפי לחורין שבדופן מגדל [רכ"ד]. וכ"כ במחט שברצפת התנור. אין כל הרצפה שתחת התנור מחשב כתנור מדדרך לטלטל התנור:

סעיף מט

בית המשמש את הכותל

שע"י חלול הבית נעשה הכותל. וכגון שחפרו ב' מערות זו אצל זו ועי"ז נעשה כותל מפסיק בין הרווחים. אבל כותל בית שע"ג קרקע הוא בהיפוך שע"י הכותלים נעשה חלול הבית מופרד. מחלול שחוצה לו. ולהכי כותל כזו נקרא כותל המשמש לבית: ולא אזלינן בתר קורבה וכלעיל בכותל שבין ב' בתים. דהכא הכותל נעשה ממילא מקרקע עולם. ולא נעשה להבית:

סעיף נ

כיצד כותל שבין שני כוכין

שהיו רגילין לחתור בכותלי המערות כמין חורין לתוך עומק קרקע הכותל והיה אורך כל חור כאורך ארון של מת. ומריצין הארון שהמת בתוכו לתוך אותו החור [ועי' ב"ב ספ"ו] וכך עושין במערה אחת כמה כוכין זה אצל זה נמצא שהכותל שמפסיק בין כוך לחבירו ג"כ נעשה מקרקע עולם:

סעיף נא

טומאה בבתים

ר"ל בחלול המערות או בחלול הכוכין [והא דלא נקט הכא כסדר דלעיל [מ"ג וד'] דהיינו תחלה טומאה בכותל ואח"כ טומאה בבית. ה"ט משום דהכא דמיירי מכוכין ומערה. מצוי טפי שיהיה הטומאה בחללן משתהיה תוך הכותל]:

סעיף נב

וכלים בבתים ועליה כקליפת השום טהורין

ר"ל הכלים טהורים ולא דיינינן בהו דין קורבה. מיהו ודאי שטומאה שבכותל בוקעת ועולה ויורדת כנגדה. ואפילו יש במקום הטומאה טע"ט. דאף דאין עליה דין קבר סתום לטמא כל החללים שיסבבוה. מדאין על הטמאה בנין בולט ע"ג הקרקע [ועי' בקרית ארבע סי' ג] עכ"פ כל שאין הטומאה מתפשטת לצדדים מדיש כותל מפסיק אז כל שכנגד האויר טע"ט שהטומאה טמונה שם וסתום מכל הצדדים בוקע ועולה ויורד כנגדה. ונ"ל דנקט תרווייהו כוכין ומערות. דקמ"ל דלא מבעיא כוכין שאין כותל שביניהן גבוה רק ז' טפחים. ואינה שיעור כותל דנימא שהוא כותל הכוך ובטל לגבי כוך. אלא קרקע עולם

הוא. אלא אפי' כותל שבין ב' מערות שגובה הכותל הוא ד' אמות [כספ"ו דב"ב] ולהכי סד"א הך כותל ודאי ככותל שבין ב' בתים הוה. ויהיה דינו כמותו. קמ"ל:

סעיף נג

טומאה תחת העמוד

שיש כמין עמוד בתוך המערה לתמוך התקרה שלא תפול:

סעיף נד

בוקעת ויורדת

ואע"ג דגם כשהטומאה בתוך העמוד כך הוא הדין. וא"כ ל"ל דנקט שהטומאה תחת העמוד. ותו ל"ל כלל דנקט עמוד הרי גם בכותל שבין ב' כוכין או בין ב' המערות דנקט ברישא ג"כ כך הוא הדין. דבין שהטומאה בתוך הכותל או תחתיה. טומאה בוקע ועולה ויורדת. נ"ל דעמוד דמתניתין אינה של בנין אלא הוא מגוף הקרקע שבאמצע מערה. ומדנקט סתמא משמע אף שאין הטומאה רצוצה. אלא אף שיש במקום הטומאה רווח טע"ט והוא סתום מכל צד [ודלא כהר"ב] לפיכך סד"א דכיון דאויר טע"ט. שהטומאה בתוכו תחת העמוד. והעמוד עליו מלמעלה בולט. ובליטת העמוד ניכר מכל צדדיו. להכי יהיה דינו כקבר סתום שנפש בנוי עליו. לטמא כל המערה שסביב לו. קמ"ל דכיון דהעמוד נעשה ממילא ולא בבנין ממש להכי אין דינו כקבר סתום. דכל כותל שנעשה בידי שמים אף שיש בתוכו אויר טע"ט אין דינו כקבר סתום. וככותל שונית לקמן [רפ"ז וכ"כ מחלקינן בתוספתא לענין דין מחצה על מחצה בין חציצה שבידי אדם או בידי שמים עי' שם פ"ז]. וקמ"ל רישא דטומאה שמונחת תוך כותל שנעשה מאליו. לא הוה כמונחת בכותל שבבנין. שנחשבת כמונחת תוך הבית. וקמ"ל סיפא דטומאה שמונחת תחת עמוד שנעשה מאליו. אע"ג שהעמוד ניכר מכל צדדיו אפ"ה אין דינו כנפש הבנוי על קבר ואינו מתפשט לכל האהלים שסביב לו:

סעיף נה

כלים שתחת הפרח

הוא כמו עטרה שבראש העמוד לנוי. ונקרא קפיטאל בל"א. וקצוות שפת העטרה שבראשה מתעקם ובולט בשפוע סביב. טפח סביב. והבליטה זו עשויה כעלי פרח שושן סביב לראש העמוד:

סעיף נו
טהורים

דמשום שהטומאה שתחת העמוד בקעה רק למעל' ולמטה לא התפשטה כלל לצדדין תחת הפרח:

סעיף נז
רבי יוחנן בן נורי מטמא

נ"ל דריב"נ ס"ל דכמו דאמרינן [ס"ז מ"ב] באהל משופע דאם הטומאה רצוצה תחת צד א' מהאהל אפי' הטומאה רצוצה במקומה אפ"ה מתפשטת משם לצד האחר של האהל אף שהאויר שתחת השפוע אינו מעורב עם האויר של האהל רק ע"י סדק דק. ה"נ חשבינן להחלול שתחת העמוד שהטומאה שם כאילו הוא חלול א' עם החלול שתחת הפרח. אף שאין ב' האוירין מעורבין רק ע"י סדק משהו אשר נשאר אחר שטמנו שם הטומאה בתחתיתו ולהכי כלים שתחת הפרח טמאים. ואם הרווח שהטומאה שם תחת העמוד הוא טע"ט י"ל דאף שהעמוד נעשה ממילא מחשב ליה כקבר סתום. ומטמא כל האהלים סביב. [ורתוי"פ. כ' בשם מהר"ם דהכא מיירי שהטומאה ממלאת כל תחתית העמוד. ולהכי בטל פרח לגבי עמוד. ותמוה דמנ"ל לרבינו הא לתלות זה בזה. ותו ממלא מאן דכר שמיה. ותו דלו יהא שהפרח כעמוד. והרי גם עמוד גופי' כשהטומאה תחת רוב תחתיתו כלים שבצדה תחת העמוד טהורים. ואי דמוקי הכא שתחת הפרח יש אויר טע"ט. א"כ למה צריך שתהיה הטומאה למלאות כל תחתית העמוד. ומ"ש מאהל משופע [לקמן פ"ז מ"ב] שהבאנו ראיה מינה דא"צ שתמלא הטומאה כל השפוע]. מיהו ודאי דלריב"נ מדהתפשטה טומאה תחת הפרח. התפשטה משם לכל תחתית תקרת המערה וכל הכלים שבמערה זו טמאים וכב' זיזין [פי"ד מ"ה]. ואפ"ה לא פליג ריב"נ ברישא כשאין פרח בראש העמוד דנימא נמי דהחלול שתחת התקרה יהיה נחשב כאילו הוא חלול א' עם החלול שתחת העמוד. דשאני התם. דאין חלול הגדול של המערה שייך כלל להעמוד שיחשב עמו כאהל א'. אבל הכא הפרח והרווח שתחתיו שייכים שפיר אהדדי. עם העמוד וכגוף א' הוו. אמנם בעמוד שבבית מדהוא בבנין. לכ"ע ביש שם במקום הטומאה טע"ט הו"ל קבר סתום שמטמא כל סביביו גם באין פרח בראש העמוד. ורק כשאין במקום הטומאה טע"ט שם. הטומאה בוקעת ועולה ויורדת:

סעיף נח
אם יש שם פותח טפח

שיש תחת הפרח טע"ט ברום טפח שבולט ממעל להטומאה והכלים שתחתיו:

סעיף נט
טמאין

אף דהפרח והעמוד הן מקרקע עולם ומאליו נעשה האהל. הרי קיי"ל דגם אהל שממילא מחשב אהל [כלעיל ספ"ג]. מיהו אפי' לריב"נ לעיל דלא מחלק בין שיש טע"ט תחת הפרח או לא. והרי מדסתם משמע אפי' אין תחתיו טע"ט מטמא. התם מדהטומאה תחת העמוד. ע"כ שיש שם חלול קצת להכי אף שאין תחת הפרח טע"ט מצטרף החלול שתחת הפרח עם החלול שתחת העמוד במקום הטומאה. אבל הכא שתחת העמוד אטום. והטומאה מונחת תחת הפרח פשיטא שצריך תחת הפרח לבד אויר טע"ט. ומיירי הכא ע"כ בשהעמוד עם הפרח שבראשו עומד תחת אויר השמים. דאי תחת תקרת מערה. אפי' אין תחת הפרח טע"ט. הרי ודאי מצטרף אויר שתחתיו עם האויר שתחת התקרה [כרישא דמשנה ה' בפי"ד וכ"כ בטומאה תחת השפוע בפ"ז מ"ב] ומתטמאים עי"ז כל הכלים שתחת התקרה. וכ"ש הכלים שתחת הפרח עצמו. [ונ"ל דלזה כתבו הר"ש והר"ב בריש משנתינו דבעמוד העומד ברה"ר מיירי]:

סעיף ס
טהורין

ואפי' יש על הטומאה אהל טפח ועל הכלים אהל טפח רק שאין ב' האוירים מחוברין. וכגון שבין אויר זה לזה. אין הפרח בולט טפח. אין הטומאה מתפשטת ממקום למקום תחת דבר שפחות מטפח [וכפי"ב מ"ג]:

סעיף סא
שני פרדסקים

פרדסק הוא כמין ארגז שראנק בל"א שהוא תוך עובי הכותל [ערוך]:

סעיף סב
או זה על גב זה

לא מיירי שהטומאה תוך הפרדסק. דא"כ קבר סתום הוא ומטמא כל אהל שסמוך לו [וכרפ"ז] ופרדסק השני אמאי טהור. ותו א"כ אפי' היה פרדסק הטמא נעול היה הבית טמא. מדסוף טומאה לצאת דרך הבית [וכלעיל במגדל נעול פ"ד מ"א]. אלא מיירי שהטומאה רצוצה תחת כותל הבית מכוון תחת הפרדסק. ונ"ל עוד דמיירי דוקא שכל פרדסק רחב טע"ט ברום טפח דאז כאהל בפ"ע דמי. ואפ"ה כיון שהטומאה רצוצה תחת הפרדסק. אע"ג שבוקעת לתוכו. אינה מתפשטת בתוכו. אלא רק נגד הטומאה טמא [ועי'

בקרית ארבע בדיני טומאה רצוצה]. אבל אם היה כל פרדסק פחות מטע"ט. אז מדאין בו תורת אהל. ככותל הבית חשוב. ואפי' נעול כפתוח דמי [וכמ"ג]:

סעיף סג

הוא והבית טמא

משום שהטומאה שתחת הפרדסק בקע לתוכו. וכיון שפתח הפרדסק פתוח. מתפשטת הטומאה מהפרדסק להבית דרך הפתח:

סעיף סד

וחברו טהור

דהרי אפי' היתה הטומאה ממש בהבית לא היתה מתפשטת לתוך הפרדסק הנעול. דכאהל בפ"ע דמי ודינו כאילו טומאה בבית שהמגדל הנעול טהור. מדאין דרך טומאה להכנס [כלעיל פ"ד מ"א] ואפי' היו הפרדסקין מכווינין זה תחת זה והטומאה תחתיהן לא אמרינן דהטומאה שתחת הכותל כמו שבוקעת לפרדסק התחתון תבקע ג"כ להפרדסק העליון. ליתא דזהו דוקא כששניהן נעולים אז ודאי טומאה בוקעת אפי' לכמה אהלים שזה ע"ג זה. לטמא בכל א' מה שכנגד הטומאה שלמטה וכמ"ש בס"ד במקום הנ"ל. אבל בשנפתח א' מהאהלים התפשטה הטומאה בכל אותו אהל הפתוח. והתקרה שעל גביו חוצצת שלא תבקע שוב ממנו ולמעלה. והרי גם אם היה קבר סתום דהיינו דמקום הטומאה היה טע"ט תחת הכותל. וכמה אהלים ע"ג. זה ע"ג זה. כיון שנפתח א' מהן. אין הטומאה בוקעת שוב להאהל שע"ג [כפ"ז סי' ז']. מיהו כשהפרדסק התחתון נשאר נעול והעליון נפתח. אז בתחתון הנעול טמא רק נגד מקום הטומאה. ומדלא יכלה לצאת משם דהרי נעול הוא. להכי חוזרת ובוקעת מהתחתון להעליון. ומשם מתפשטת להבית דרך הפתח הפתוח:

סעיף סה

ורואין את הפרדסקין כאילו הוא אוטם

ר"ל הא דאמרינן וחבירו טהור דמשמע דגם אפילו כשהתחתון נעול והעליון נפתח נמי דינא הכי. אבל בכה"ג אין הכוונה שהנעול טהור לגמרי. אלא דטהור רק מהתפשטות הטומאה מהבית לתוך כולו. אבל עכ"פ רואין הפרדסק הנעול כאילו הוא אטום. כלומר כחומה עבה. והטומאה שלמטה ממנה בוקעת לתוכה. לטמא שם כל מה שכנגד הטומאה שתחתיה. ומשם בוקעת לפרדסק העליון הפתוח:

סעיף סו

ידון מחצה למחצה

ר"ל ואם הבקוע הזה פוגש בחצי כותל שלפנים אז אפי' שניהן נעולים הבית טמא [וכלעיל מ"ג]. ואע"ג דהכא עיקר הטומאה מונחת תחת הכותל. דיינינן לה כאילו מונחת רצוצה תוך עובי הכותל. ואם מונחת הטומאה תחת הכותל נגד חצי הכותל שלחוץ. הבית טהור כשהפרדסקין נעולים. ואין אומרים בכה"ג דרך טומאה לצאת משם דרך הבית. אפי' היתה באמת טומאה ממש מונחת שם. מדאין מקום הטומאה שייך כלל להבית [וכלעיל מ"ג] וכ"ש הכא שאין כאן רק התפשטות הטומאה שתחת הכותל בהחצי ששייך לחוץ. מיהו בכה"ג שהטומאה תחת חצי כותל החיצון וב' הפרדסקין נעולים כיון שרואין התחתון הנעול כאילו הוא אטום. בוקע למעלה גם להפרדסק העליון. כל שבתוכו נגד הטומאה שלמטה טמא. וגם העומד למעלה על ראש הכותל נגד הטומאה טמא. ורק הבית נשאר בטהרתו [כלעיל מ"ג]:

פרק ז

סעיף א

ומקומה טפח על טפח

שיש רווח טע"ט ממעל להטומאה מלבד מקים הטומאה:

סעיף ב

כל העליות שעל גבה

לא מיירי שהכותל הטמא היה תחת אמצעה של עליה שע"ג ושוב בנה עליה ע"ג עליה. דבכה"ג באמת רק עליה ראשונה שמאהלת על כותל הטמא היה טמא אבל לא על העליות שהן שוב בנויין ע"ג עליה זו [כרמב"ם פכ"ה מטו"מ ה"ג וד']. אלא מיירי שהיה הכותל הטמא שדינה כקבר סתום גבוה הרבה. וראשי קורות של העליות שזו ע"ג זו. כולן תחובות בנקבים שבכותל ומאהילות על קצת כותל הטמא. ועל רווח של העליות לפיכך נטמא כל רווח העליות. מיהו עליות דקתני לאו דוקא אלא גם החדר שתחת העליות שבצד הכותל משום דגם חדר ההוא תקרתו מאהלת על כותל הטמא. אבל בבנה חדר בצד הכותל הטמא. ומעזיבת החדר רק נוגע בהכותל הטמא. אבל אין המעזיבה של עליה מאהלת על הכותל ממש רק על פני הכותל הטמא. בהא לא איירי הכא. רק בסיפא דמשנתינו בהסמיך לה סוכה דאע"ג דלת"ק התם גם בכה"ג טמא. ולא זו אף זו קתני. אפ"ה לר' יהודה בסיפא טהור דמצריך שיהיה מאהיל ממש על הכותל הטמא:

סעיף ג
אפי' הן עשר

זו ע"ג זו וכדאמרן:

סעיף ד
טמאות

דמדיש במקום הטומאה טע"ט והאויר שם סתום מכל צד הו"ל כל הכותל כקבר סתום לטמא כל אהלים שתקרתן מאהלת על קצת הקבר הסתום. אבל באין במקום הטומאה טע"ט אז יש חילוק. דאם מונחת הטומאה תוך חצי עובי הכותל החיצוני אין הטומאה מתפשטת כלל להצדדים. רק בוקעת כנגדה למעלה ולמטה. ואם מונחת מחצי כותל ולפנים. אז אותו חדר שהטומאה מונחת כנגדה רצוצה בכותל טמא. דכמונחת בתוכו דמי. ושאר החדרים שלמעלה ושלמטה מאותו חדר כולם טהורים וגם למעלה ולמטה מהכותל. אפי' כנגד הטומאה טהורים [כפ"ו מ"ג]:

סעיף ה
היתה עלייה אחת על גבי שני בתים

והכותל שהטומאה בה כנ"ל היא תחת חלול העליה:

סעיף ו
היא טמאה

ר"ל כל העליה התחתונה שהכותל תחת חללה כולה טמאה. דהטומאה שבכותל שהיא כקבר סתום בקעה לתוך העליה. והתפשטה שם בכל מקום [הא אם היתה הטומאה רצוצה תוך כותל זה אם יש חדר תחת העליה בצד הכותל דיינינן בה דין מחצה למחצה וכל העליה טהורה [כפ"ו מ"ג וד'] ואם אין חדר בצד הכותל. הרי הטומאה בוקעת ואיו טמא בעליה שע"ג הכותל רק נגד הטומאה [ועי' בקרית ארבע בדיני רצוצה סי' ב']:

סעיף ז
טהורות

דתקרת עליה תחתונה חוצצת שלא תבקע הטומאה ממנה ולמעלה:

סעיף ח
כותל שנית

לקמן [פי"ח מ"ו] אמרינן איזה שונית. מקום שהים עולה בזעפו. ור"ל הכא שע"י זעף הגלים. מסיק הים שם על שפתו שרטון מחול ואבנים וכדומה. עד שברוב הימים מתהווה מהשרטון זה כעין הר על שפת הים. והדייגים הדרים שם על שפת הים עושין ברגלי

ההר ההוא על שפת הים אהלים באופן שפתח האהל נגד הים וההר ההוא הוא כותל אמצעי של האהל:

סעיף ט

בוקעת יורדת

ר"ל שאם היה טומאה טמונה תוך הכותל. אפי' יש במקום הטומאה טע"ט ממעל להטומאה. אפ"ה אין דינה כקבר סתום. מדאינה בנין ממש [וכפ"ו מ"ו בטומאה תחת העמוד] אלא בוקעת ועולה וכו'. והבית טהור. ונ"ל דה"ה בטומאה רצוצה שם מדא"א לדון שם דין מחצה ומחצה אלא נידון כקליפת השום [כפ"ו מ"ו]. והא דנקט כותל שונית. ה"ה כל כותל שנתהווה מקרקע עולם אלא לרבותא נקט שונית דאע"ג דמבראשית לא היה שם הר רק אח"כ נעשה. אפ"ה מדנעשה מעצמו אין דינו כנפש בנוי לטמא כל סביביו. הא אם צבר אדם עפר יחד כעין הר כדי שיהיה כותל לביתו והיה תוך ההר הזה טומאה טמונה ורווח טע"ט על גבה דינה כקבר סתום:

סעיף י

נפש אטומה

ר"ל בנין כמין עמוד הבנוי על הקבר אטום דהיינו שאין על הטומאה שהיא תחת העמוד אויר טע"ט:

סעיף יא

טהור

דמדאין אויר טע"ט ממעל להטומאה. אין להנפש שע"ג דין קבר סתום לטמא בכל צדדיו להנוגע שם. רק הטומאה בוקעת למעלה ולמטה ורק כנגדה:

סעיף יב

בוקעת ויורדת

דלכל קבר סתום תרתי בעינן שיהיה בנין בידי אדם ושיהיה נמי אויר טע"ט ממעל להטומאה משא"כ כותל שונית דאע"ג שיש טע"ט ממעל להטומאה עכ"פ לא נעשה בידי אדם. וכ"כ נפש אטומה דאע"ג דנעשה בידי אדם. עכ"פ אין אויר טע"ט במקום הטומאה ממעל להטומאה. ולהכי בזה ובזה אין בהן דין קבר סתום ומה"ט נסמכו יחד ב' הדינין מכותל שונית ונפש:

סעיף יג
סמך לה סוכות

אדסמיך לה קאי. שהיה טע"ט אויר ממעל להטומאה. והסמיך הסוכה להנפש דהיינו שאין ראש הסכך על קצה הנפש. נמצא שסכך הסוכה אינו מאהיל אפי' על קצת מהנפש:

סעיף יד
טמאות

דלא דמי לפרח העמוד דתחתיו טהור [כפ"ו מ"ז] דהתם הרי אין על העמוד דין קבר סתום. דהרי קרקע עולם הוא. אלא דין טומאה רצוצה יש לו שרק בוקעת ועולה כנגדה ולהכי תחת הפרח טהור. משא"כ הכא הרי קבר סתום מטמא במגע ובאהל. וכיון שפני כותל הנפש הטמא הוא תוך הסוכה. הו"ל כאילו מאהיל הסכך על הקבר הסתום ועל האויר שתוך הסוכה. ודמי הכא ממש לריש פרקן אלא דהתם מדתחב ראשי הקורות תוך הכותל הטמא. הרי האהיל' התקרה ממש על הקבר הסתום ועל אויר העליה. ולהכי באמת לא פליג ר' יהודה התם. משא"כ הכא מדהסמיך רק הסוכה להנפש ופני הנפש הוא תוך חלול אויר הסוכה ס"ל לת"ק דגם זה מחשיב כמאהיל על קבר הסתום. [ומצינו דוגמתו לקמן [ספי"ב] בנגע במשקוף של בית שמת בתוך הבית דנטמא האדם. ופי' הרמב"ם [פ"א מטו"מ הי"א] דמיירי דצרף ידו עם המשקוף דמדהניח ידו בשוה עם המשקוף הו"ל כאילו הכניס ידו לבית הטמא. ה"נ ודפני הכותל מצורף להמעזיבה. הו"ל כאילו היתה הכותל תוך הסוכה ומתורץ בזה קו' רכ"מ להראב"ד ספ"ז מטו"מ וע"ש]:

סעיף טו
רבי יהודה מטהר

לפי פירושינו הנ"ל נ"ל דס"ל לר' יהודה. דלא דמי לריש פרקן. דהתם תקרת העליות תמוכות על קבר הסתום ומאהילות עליו באמת משא"כ הכא דהסוכה רק סמוכה ולא תמוכה על הנפש. ס"ל דלא חשיב כמאהיל על הקבר הסתום:

סעיף טז
באהלין

נ"ל דמדלא קאמר בתר הכי כיצד. ש"מ דסיפא לאו פירושא דרישא הוא. אלא ה"ק ברישא כל שפוע וכו'. דלא תימא דוקא אהל שהתקרה שלו שוה מטמא טומאת אהלים. דהרי טומאת אהלים ממשכן גמרינן [כשבת דכ"ח א'] והתם היו דפנות ותקרה שוה ע"ג אלא בטומאה כל שפוע וכו'. ואמר כל דר"ל בין שהתקרה משופעת על כותלים או שאין להאהל תקרה כלל רק שדופן האהל הוא בשפוע. ועי"ז נעשה כעין תקרה להאהל אפ"ה

דינו כאהל ומטמא טומאת אהלים. ולרמב"ם [פי"ח מטו"מ ה"ז] באמת גריס כיצד בתר הרישא. א"כ לפי הך גרסא הכי קאמר תנא. אף שאמרנו שכל אהל שאין בו טע"ט נידון כרצוצה. אפ"ה שפוע אהלים שגבוה מצד א' טע"ט. ותחת צד השני הוא נמוך מטע"ט אין בו דין טומאה רצוצה כשהטומאה במקום הנמוך ואין בו דין חילול בפ"ע כשהטומאה בתוך האהל. דנימא דמדאינן פתוחין זל"ז טע"ט. אין טומאה עוברת מזל"ז אלא הו"ל אותו חלול הקטן כחלול האהל ממש. וע"ז שואל שפיר כיצד:

סעיף יז

וכלה עד כאצבע

שכנף שולי האהל שלמטה אינו גבוה מהארץ רק כאצבע:

סעיף יח

טומאה באהל

היינו במקום שהיריעה מנושא טע"ט מהארץ:

סעיף יט

כלים שתחת השיפוע

ר"ל תחת יריעת האהל במקום שנמוך:

סעיף כ

טמאים

ולא אמרינן דמדמונחת במקום שאין טע"ט בין הטומאה להיריעה שע"ג תהיה הטומאה בוקעת ועולה ויורדת. ומדאין החלול ההוא פתוח טע"ט לחלול של האהל. לא תתפשט הטומאה כלל מתחת הרדוד לתוך האהל. אלא אמרינן דמדעכ"פ מעורבים ב' האוירים. בטל החלול הקטן הזה לגבי האהל וכמונחת טומאה באהל דמי. מיהו דוקא הכא שב' האוירים הם תחת תקרה א'. וכחור שבבית דמי. דמדאינו מפולש ומשתמש לבני הבית כחלול של בית דמי. ולא דמי לחללים שבעובי כותל מגדל [כפ"ד] דלא בטלו לגבי מגדל. דהתם לתשמישין בפ"ע עשוייה ולא לתשמישי המגדל. משא"כ הכא הוה אותו חלול כשאר זוית שבבית. אבל חור מפולש שבכותל בין בית לבית שאין בהחור טע"ט פתוח אע"ג שטומאה נכנסת לתוכו מהבית לטמא במחצה למחצה [כפ"ו מ"ד] עכ"פ אין הטומאה מתפשטת מהמחצה ולהלן. ובפתוח החור פחות מטפח רק לבית א'. נ"ל דמדפתוח רק לצד א' רק לתשמיש הבית שפתוח לו עשוי ואינו נידון במחצה ומחצה. אלא אם הטומאה בבית כולו טמא:

סעיף כא

טומאה מתוכו

שהטומאה מונחת תוך חלול האהל. בין שמונחת תחת מקום שהיריעה מנושא שם טע"ט או תחת השפוע הנמוך שם מטע"ט. וה"ה בכל אהל שקירויו שוה ויש חור בכותלו. רק מדאירי בשפוע אהלים נקט הך דינא הכא. ומירי נמי רק באהל הנעשה מצמר ופשתן או שער בע"ח. דמקבלי טומאה אע"ג דאיכא ב' לטיבותא שאינו כלי. וגם מחובר בארץ. דאי באהל הנעשה משאר גדולי קרקע. הרי אמק"ט רק בתרתי לריעותא דהיינו שאינו כלי וגם אינו קבוע בארץ. וכיון שכן אין חילוק בין תוכו לאחוריו דבנטמא א' נטמא חבירו ככל כלי מטולטל. [כך נ"ל דאוקמא בפשתן דוקא. ועי' בפתח האהל סי' א' ב']. ומיירי נמי שהיה כזית ממת וכדומה תוך האהל והשתא כשנגע בו הטהור. כבר הוציאו הטומאה מהאהל. דאי בעוד הטומאה תוך האהל. אפי' בנגע בו אז הטהרה מאחוריו טטו"ז [ועי' פתח האהל סי' ז]:

סעיף כב

הנוגע בו מתוכו

לאחר שיצא המת:

סעיף כג

טמא טומאת שבעה

ודוקא הנוגע בו. אבל הנכנס לתוכו לאחר שהוציאו המת או נשאו ולא נגע בו. טהור לגמרי. דרק מת עצמו מטמא גם במשא ואהל ולא הדברים שנטמאו בו [כרמב"ם פ"ה מטו"מ. ועמ"ש בס"ד לעיל פ"א מ"ג]:

סעיף כד

ומאחוריו טמא טומאת ערב

דדייניגן צד היריעה שכלפי פנים ככלי שנגע במת. וצד חוץ של היריעה ככלי שנגע בכלי הראשון. והרי בכה"ג רק אלו הב' כלים טמאים טו"ז. ולא האדם או כלי שחזר ונגע בכלי הב' [כפ"א מ"ב]. ולא דמי הך יריעות האהל לכלי שהאהיל על המת. דבנטמא בצד א' דוקא בנטמא במשקין לא נטמא כולו [ככלים פכ"ה] אבל בשאר טומאות כולו טמא. י"ל כלי שאני שאינו חוצץ בפני הטומאה [כפ"ו מ"א] אבל. הכא אע"ג שכל האהל נטמא. עכ"פ הרי צד פנימי וצד חיצון משונים בדינן. דצד פנימי נטמא במת. וצד חיצון חוצץ בפני הטומאה שלא תבקע להלן. [ות"ש סיעתא לרמל"מ פ"ה מטו"מ הי"ב. שכ' דגם אהל צמר ופשתן אף שהוא טמא. אפ"ה כשהוא נטוי כאהל חוצץ] ומדמשונין ב' צדדי

האהל בדינן להכי דיינינן להו כב' כלים שנגעו זב"ז. [מיהו ק' הרי כל עוד שהיה המת בתוך האהל. גם צד החיצון של האהל היה מטמא טו"ז להנוגע שם. וכיון שכן היאך אחר שהוציאו המת מהאהל פרח ממנו חומר טומאתו שבתחלה. שלא יטמא מהשתא להנוגע שם רק טו"ע. וכי טומאה שבה להיכן הלכה [כפסחים ל"ג ב']. ואת"ל הך טו"ז שהיה צד החיצון מטמא מתחלה לאו טומאת מגע עצמו היה רק מחמת המת שהיה אז בתוכו דמדאין האהל מתחשב הו"ל כאילו נגע בהמת עצמו. עכ"פ מ"ש מהא [כלים פי"ח מ"ז] כרע שהיה טטו"ז וחיברה למטה כולה טטו"ז אע"ג שהמטה מתחלה טהורה היתה. אפ"ה מדחיברה להכרע מחשבה כגוף א' וכולה טמא טו"ז כ"ש הכא שמתחלה בשעה שנטמא צד פנימי. גוף א' היה מעיקרא עם צד חיצון. והיאך לא נימא שגם לענין לטמא הנוגע לא יחשב כגוף אחד חיצון כפנימי. ואת"ל דוקא לענין טומאת עצם הגוף המחובר אמרינן התם והכא דמחשב כולה כגוף א'. משא"כ לטמא אחרים כמו דמחלקינן הכא בין צד חיצון לפנימי כ"כ מחלקינן התם בין נוגע לכרע או בהמטה שנתחבר להכרע. עכ"פ ק"ל כיון דדיינינן צד חיצון ככלי שנגע בפנימי. א"כ הו"ל לטהר הנוגע לגמרי וכ"כ צד חיצון טהור לגמרי דהרי מגע בית הסתרים היא שאמ"ט [כחולין עב"ב. ורמב"ם סוף טו"מ]. ואת"ל דאפ"ה מטמאינן הנוגע משום חיבורין. ליתא דכבר כתבו תוס' [שבת י"ז א'] דבמפסיק דבר שלא נתטמא במגע בעיקר הטומאה אין שם דין טומאה בחיבורין. ותו דהרי הר"ב כתב בעצמו שהאהל בין בפנים ובין בחוץ טמא טו"ז. והיאך יטמא צד חוץ טו"ז. והרי חשבית לי' כב' כלים. והם לא נגעו זב"ז רק בטומאת ביהס"ת. ונ"ל.דדוקא כשנטמא הב' מצד נגיעה. אמרינן שפיר דמגע ביהס"ת אמ"ט. אבל הכא הא דמטמאינן צד החיצון אינו משום שנגע בצד הפנימי. דהרי באמת גוף א' הוא צד הפנימי עם צד החיצון וכמו שהאהיל זה על המת כן האהיל זה. רק דאפ"ה הקילו בהנוגע בצד החיצון טפי מבנוגע בצד פנימי. משום דצד חיצון חוצץ בפני הטומאה קלישא טומאתו גם לענין הנוגע. ומה שאמרו רבותינו דהוה ככלים בכלים. לאו שיהיה הכא ממש כנגיעת כלים בכלים. אלא ר"ל שהקילו חכמים בנגיעת החיצון שיהיה שוה בדינו כנוגע בכלים שנגעו בכלים ושיהיה טמא רק טו"ע. תדע דאי באמת ככלים בכלים תדין להו. הרי הנוגע כלים בכלים בחיבורין לתוס' שבת [י"ז א' ד"ה ששמע וד"ה אמר] גם השלישי טטו"ז [דלא כרמב"ם פ"ה מטו"מ] אע"כ כדאמרינן דרק לענין קלות דין טומאתו השווהו לדין כלים בכלים ודו"ק]:

סעיף כה
טמא טומאת ערב

נ"ל דטעם הדבר. דהרי בכל ב' חצאי שיעור החמור מצטרף להקל. ואין הקל מצטרף להחמור [ככלים פכ"ז מ"ג וטהרות פ"א מ"ה ומעילה פ"ד מ"ד] והרי ה"נ לענין שיצטרף חצי זית שבחוץ להחצי זית שבפנים. הרי בשר המת שבצד א' אין בו כח לטמא צד הב' רק טו"ע ואיך יצטרף להבשר שבצד הב' שחמור ממנו. שיטמא צד הב' טו"ז. להכי החמור מצטרף להקל. ונחשב צד הב' כאילו כל הכזית בצד הא' ודו"ק. מיהו כל זה להנוגע בהאהל אבל האהל בעצמו ודאי טטו"ז. דלגבי אהל עצמו. ודאי מצטרפי נגיעת ב' החצאי זיתים כרבנן דר' דוסא [לעיל רפ"ג ועי' רמב"ם פי"ח מטו"מ ה"ז ועי' עוד שם פ"ד ה"ג]:

סעיף כו
מקצתו

של יריעות האהל:

סעיף כז
מרודד על הארץ

דבכה"ג אין האויר פחות מטע"ט שתחת הרדוד מעורב עם אויר האהל עצמו. דבמעורבים ב' האוירים במקצת הרי כבר אמרנו דדינו כשאר האהל:

סעיף כח
טומאה תחתיו

תחת אותו רדוד. וכגון שהטומאה מונחת בגומא תחת הרידוד:

סעיף כט
או על גביו

ע"ג הרדוד:

סעיף ל
טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת

ואף שלא נגע הטומאה בהרדוד. עכ"פ מדנמוך שם מטע"ט הרי בקעה הטומאה אל הרדוד והו"ל כאילו נגעה הטומאה בהרדוד. ונטמא האהל כולו. אבל הנכנס להאהל אפי' בעוד הטומאה תחת או ממעל להרדוד. לא נטמא דכל שאין אהל טע"ט ע"ג הטומאה. טומאה רצוצה היא. ובוקעת רק למעלה ולמטה ואינה מתפשטת לצדדים. ואע"ג דעכ"פ

בנגע בהאהל אף לאחר שהוציא הטומאה מתחת הרדוד נטמא. אפ"ה אין האהל מטמא להנכנס בו או להמאהיל עליו ואפי' במשא אמ"ט:

סעיף לא

מקצתו מרודד על הארובה שבין בית לעליה

והטומאה בבית. ומיירי שהעליה מקורה גם ממעל להארובה. דאל"כ היאך אפשר שתכנס הטומאה מהבית להעליה דרך הארובה. הרי כשהטומאה בהבית גם בבית עצמו נגד הארובה טהור [כלקמן פ"י מ"א] אבל כשהעליה מקורה אז הקרוי שממעל להארובה עירב האוירים שלמטה מהקרוי להטמא למטה גם נגד הארובה [כפ"י מ"ד]:

סעיף לב

רבי יוסי אומר מציל

שלא תכנס הטומאה מהבית להעליה:

סעיף לג

רבי שמעון אומר אינו מציל

נ"ל דבהא פליגי במה דאמרינן לקמן [פ"ח מ"א ומ"ג] דאין יריעה מצלת רק בשעשויה אהלים דהיינו גג ודפנות. ר' יוסי ס"ל דאף דלגבי תוך האהל שבעליה לא מחשב הרדוד כשפוע אהלים. ולא נטמא מה שבתוך האהל זה כשלא נגע בהאהל עצמו. והיינו משום דאין האויר שתחת הרדוד מעורב עם אויר האהל. נמצא שאין הרדוד מחשב כחלק מגוף האהל שיש לו גג ודפנות. עכ"פ כיון שרדוד הזה פרוס על הארובה שבמעזיבה שיש דפנות הבית תחתיה. להכי מחשב הרדוד שפיר כאהל עם גג ודפנות ומציל. ור"ש ס"ל דדוקא אם היריעה עצמה עשויה גג ודפנות מצלת. אף שעשוי מדבר המק"ט חוצץ [ועי' פתח האהל סי' ג] אבל הכא שהדפנות אינן ממין הרדוד. הו"ל הרדוד כשאר יריעה מטולטלת שמק"ט. וכל המק"ט אינו חוצץ בפני הטומאה [ולפ"ז נ"ל דדוקא הכא דהרדוד הוא ג"כ קצוות האהל ס"ל לר"י שמציל. אבל אם פרס יריעה פשוטה על הארובה. אז גם לר' יוסי כיון דהיריעה מק"ט. וגם אינה קצוות אהל. לפיכך גם לדידיה כל שאין היריעה עצמה עשויה גג דפנות אינה חוצצת [וכלקמן פ"י מ"ד]. ומיהו מה שבתוך האהל שבעליה. לכ"ע בין שנטמא העליה או לא בכל גונא אם האויר שתחת הרדוד והאויר שתוך האהל פתוחין זל"ז בשיעור טע"ט. נטמא תוך האהל. ואם אין פתוחין זל"ז טע"ט. לא נטמא תוך האהל. אפילו בעוד המת למטה בהבית. רק דהנוגע בהאהל בין בפנים ובין בחוץ ואפי' לאחר שיצא המת מהבית טמא. משום דנטמא הרדוד מדהאהיל על הטומאה בעוד שהמת בבית. והרי הרדוד גוף א' הוא עם יריעות האהל:

סעיף לד
כלן טמאין

ר"ל כל דבר אפילו אדם וכלים שבא תחת משקוף הפתח בעוד המת בהבית טמא כאילו היה יחד באהל עם המת. ואע"ג שהדלתות כולן נעולין ומפסיקין בין אויר הבית הטמא להאויר שתחת המשקוף עכ"פ מדיש בכלל כל הפתחים אלו חד פתח שודאי סופו להוציא משם המת והפתח ההוא ודאי טמא מהלממ"ס אף שהיא נעולה הרי כל הלממ"ס כדאורייתא דמי [כרמב"ם פ"א מאישות ה"ב]. והרי בדאורייתא אמרי' מדרבנן אין ברירה. וכולן טמאין. לפיכך אף שאח"כ הוציאו המת בא' מהפתחים אפ"ה לא אמרינן דהוברר הדבר למפרע שזה היה מוכן להוציא בו ונטהר שאר הפתח. ונ"ל דאי נימא כרמב"ם הכא דבית שפתחיו נעולים דינו כקבר סתום מיירי הכא שיש להבית עוד חור פתוח לחוץ טע"ט. ונתבטל עי"ז מלהחשב כקבר סתום. דאם לא כן אפי' חישב להוציאו בא' מהן כולן טמאין. מדדין הבית כקבר סתום. ותו דא"כ ל"ל דנקט ברישא פתח דוקא הרי בל"ז כל הנוגע בכותלי קבר סתום נטמא:

סעיף לה
נפתח אחד מהן

אפי' מאליו:

סעיף לו
וכלן טהורים

והיינו להבא אבל מה שהיה תוך הפתחים קודם שנפתח פתח זה. כבר נטמא הדבר ההוא קודם שפתח פתח זה מטעם אין ברירה:

סעיף לז
חשב

ר"ל שאמר כך [עמ"ש בס"ד לעיל ספכ"ה דכלים]:

סעיף לח
או בחלון שהוא ארבעה על ארבעה טפחים

דכך הוא השיעור להוצאת המת. אולם אם היה כזית ממת הוה סגי בחלון טע"ט [כלעיל פ"ג מ"ו]. והא דלעיל במת בבית וכ"כ בנפתח אחד מהן לא נקט שיעור זה של ד' טפחים. ה"ט משום דסתם פתח גדול טפי מזה. ונ"ל עוד דהא דבב' בבי דלעיל בכולן נעולים או בנפתח א' מהן לא נקט חלונות וחלון. ה"ט משום דכשהמת בבית באמת לא תימא שיהיו נטמאו כל החלונות הסתומות שבבית מדאין דרך להוציא המת דרך החלון וגם

בנפתח אחד מהחלונות בלי כוונה להוציא המת משם. אף שהחלון בעצמו שנפתח ודאי טמא. שהרי הטומאה התפשטה לשם. עכ"פ עי"ז לא נטהרו הפתחים שהדרך להוציאו בהן. והכי אמרינן להדיא בתוספתא דמכילתין [פ"ח]:

סעיף לט

הציל על כל הפתחים

שנשארו נעולים. והא דלא קתני הכא הוא טמא וכולן טהורין וכלעיל. נ"ל דהכא שהמציל עדיין נעול לא שייך למתני גביה הוא טמא. דהרי אפשר שיחזור לטהרתו. כשיחשוב שוב להוציאו בפתח אחר כשלא הערים [כתוספתא פ"ח ועי' פ"ג סי' נ"ז]:

סעיף מ

יחשוב עד שלא ימות המת

דס"ל דאחר שמת כבר הוחזקו הפתחים כולן לטומאה לפיכך רק מעשה מהני לטהר הפתחי' להבא:

סעיף מא

בית הלל אומרים אף משמת

מהני מחשבה לבד לטהר הפתחי' להבא. מיהו לטהר הפתחים למפרע כ"ע מודו דאפילו נפתח אחד מהן והתכוון שפותחו כדי להוציא בו המת. אפ"ה כולן טמאין למפרע. דטומאת הפתח שוודאי יוציאו משם הלממ"ס היא. וכדאורייתא דמי ואין ברירה:

סעיף מב

היה סתום

שהיה א' מהפתחים סתום באבנים ושאר הפתחים היו נעולין בדלת. והן היו מיוחדים לכניסה ויציאה תמיד:

סעיף מג

ונמלך לפתחו

אף שלא חישב להוציאו משם עכ"פ לא גרע מנפתח מאליו:

סעיף מד

בית שמאי אומרים כשיפתח ארבעה טפחים

בהפתח שהיה כולו סתום באבנים. אז נצולו כל שאר הפתחים:

סעיף מה

ובית הלל אומרים כשיתחיל

משיתחיל להסיר קצת מהאבנים. מיד נצולו הפתחים האחרים להבא:

סעיף מו
ומודים בפותח בתחלה

שלא היה בהכותל זה במקום זה פתח מעולם והשתא נמלך לעשות שם פתח:

סעיף מז
שיפתח ארבעה טפחים

דאינו מציל על הפתחים האחרים עד שיפתח וכו' בין שחישב או לא חישב להוציאו בו. נמצא דלב"ה ג' מדריגות יש. (א) בשנעול הפתח בדלת סגי בשחישב להוציא משם דרך אותו פתח ונצולו הפתחים האחרים. (ב) ואם הפתח סתום באבנים אינו מציל על האחרים עד שיעשה קצת מעשה בפתיחתו. (ג) ובלא היה שם שום פתח מעולם אינו מציל על הפתחים ממש עד שיגמור פתיחה כשיעור הראוי להוציא הטומאה שבתוכו:

סעיף מח
והוציאוה מבית לבית

ובבית הב' תוך זמן קצר משהכניסוה לשם ילדה נפל מת:

סעיף מט
הראשון

הבית הראשון שהכניסוה משם להשני:

סעיף נ
טמא בספק

אף דגם אם היה הנפל כבר מת בבטן האשה בבית הראשון הרי טומאה בלוע אינו מטמא. עכ"פ שמא כבר נפתח הקבר שם. דהיינו פי הרחם. עד שכבר היה נראה ראשו. ואז הו"ל כבר כיצא לשם ונטמא הבית:

סעיף נא
והשני בודאי

אף שהוציא הכלים קודם שיצא הולד. עכ"פ מחזיקין טומאה מזמן לזמן במקומה. ואמרינן שכבר נפתח הרחם קודם שהוציא הכלים:

סעיף נב
אמר רבי יהודה אימתי בזמן שהיא ניטלת בגפים

שחברותיה נשאו היולדת בזרועותיהן מבית הראשון להשני. דמדלא היתה יכולה לילך בעצמה לשם. להכי מספקינן שמא כבר נפתח שם הרחם. או שמא מכח חולשתה לא יכלה לילך:

סעיף נג
אבל אם היתה מהלכת

ברגליה מבית א' לבית ב':

סעיף נד
הראשון טהור

ר"ל לולי שנפתח רחמה בבית הראשון. לא היתה יכולה לילך משם לבית הב':

סעיף נה
עד שיעגילו ראש כפיקה

דברי ר' יהודה היא. וה"ק הא דאמרי דבהלכה ברגליה הבית הראשון טהור. זהו דוקא בשראש הנפל גדול ככדור שבראש הפלך שטווח בו הנשים חוט השתי. שהוא דק משל ערב [ולכן גם הפיקה א"צ כובד וגודל כ"כ כהפיקה שטווין בו ערב]. דמדגדול ראש הנפל כל כך ע"כ שנפתח הקבר כפי שיעור זה קודם צאתו. והוא בכדי שיראה הראש מבחוץ. ולהכי אילו היה נפתח הקבר לא היתה יכולה לילך. אבל בקטון ראשו מזה. אז אפי' נפתח הרחם כפי שיעור צאת ראשו זה. אפ"ה היתה יכולה לילך ולפיכך גם בהלכה ברגליה הבית הראשון טמא מספק:

סעיף נו
יצא הראשון מת והשני חי

שילדה תאומים. הראשון נולד מת והשני נולד חי:

סעיף נז
טהור

ר"ל אם הוציא הראשון המת מן הבית ואח"כ נולד החי. והרי הוא טהור מטומאת ז' דאף שהולד הראשון כבר מת במעי אמו. והרי נגע בו אז החי שבצדו. טומאה בלוע הוא ואמ"ט. ואע"ג שאחר יציאת הראשון היה נשאר הרחם פתוח בין לידת המת ללידת החי. ואיך לא יטמא החי שברחם מהמת שכבר נולד והוא בבית. דאע"ג דאין דרך טומאה להכנס. היינו רק כשהטהרה הוא במקום הסגור. אבל הכא כשהרחם פתוח טפח. הרי ודאי התפשטה הטומאה מהבית לתוך הרחם דרך הפתח פתוח טפח. נ"ל דדוקא לטומאה בלוע אמרינן [לעיל ריש מ"ד] דמשנפתח הקבר הו"ל כיצא. מדאיכא נמי סברא דסוף טומאה לצאת. אבל לגבי טהרה בלוע אף שנפתח הקבר. אע"ג שגם הוא סופו לצאת מעצמו. אפ"ה כל עוד שלא יצא לא הו"ל כיצא. ולהכי אף שהרחם פתוח טפח ותתפשט הטומאה שם מהבית. אפ"ה כיון דהולד כלא יצא דייניגן ליה. והו"ל טהרה

בלוע שאמק"ט כדאמרינן בבלע טבעת טהורה ונכנס באהל המת דנשארת בטהרתה [עי' סוף מקואות וחולין עא"א]. ואת"ל עכ"פ נימא עובר ירך אמו ומדהאם נעשת אה"ט. גם ולדה שברחם נעשה אה"ט. י"ל בשעת לידה שכבר נעקר הולד לצאת לא אמרינן עובר ירך אמו [ועתוס' ב"ק מז"ב ד"ה מ"ט]:

סעיף נח

טמא

אף שהוציאו החי מהבית קודם שנולד המת עכ"פ מיד שנפתח הקבר להראשון החי הו"ל גם המת שעדיין בהרחם כיצא וטימא לכל אשר בהבית. ואפי' בעוד החי תחוב בפה הרחם וסותמו. אפ"ה מדעכ"פ החי מק"ט. וכל המק"ט אינו חוצץ בפני הטומאה שלא יטמא המת שברחם את כל מה שבבית. וכ"ש שנטמא הילד החי בשעה שיצא. [והר"ש והר"ב כתבו דלהכי חי טמא משום שכשנפתח הרחם סוף טומאה לצאת. ותמהני דסוף טומאה לצאת לא שייך רק כשחדר הפנימי נעול [וכרפ"ד] אבל בפתוח ממילא מתפשטת הטומאה מחדר לחדר דרך הפתח טע"ט. ותו.כיון שנפתח הקבר והו"ל כילוד. אפי' לא נימא סוף טומאה לצאת. הרי גוף האם שמק"ט אינו חוצץ בפני הטומאה והו"ל כאילו מונח המת בהבית ונטמ' כל מה שבבית]:

סעיף נט

טהור

דס"ל לר"מ דדוקא כשנולדו בשפיר א'. להכי מדמונחין שניהן בכיס א' על כרחך שלא נסגר פי הרחם בין לידת ראשון החי ללידת השני שמת. נמצא שפתיחת הקבר להראשון היה ג"כ פתיחת הקבר להשני. לפיכך כשנולד הולד החי. הו"ל גם השני המת כאילו כבר יצא וטימא להחי מיד כשנולד. אבל כשנולדו בב' כיסין. שנסגר הרחם בין לידת ראשון להשני. להכי אין פתיחת הקבר של הראשון מועיל שיהיה עי"ז גם המת הבא אחריו דינו כאילו כבר יצא. להכי אמרינן החי טהור. ואע"ג שהקבר היה פתוח טפח. אפ"ה לא התפשטה טומאה מהמת שבתוך הרחם. לתוך הבית. דמדהו"ל עכ"פ כאילו לא יצא. הרי טומאה בלועה אין בה טומאה כלל [ועי' רב"א]:

סעיף ס

האשה שהיא מקשה לילד

וחוששין שתמות האם ע"י קישוי לידתו. והכא ודאי בולד בן קיימא מיירי. דאל"כ מה קמ"ל. ותו דבסיפא ביצא רובו אמאי להצלת האם לא יגע בו:

סעיף סא
מפני שחייה קודמין לחייו

לכאורה קשי' מה זה טעם. והרי זהו עצמו דקאמר ברישא. ונ"ל דה"ק דאפי' ידעינן בודאי שכלו לו חדשיו. וכגון שבעל ופירש [כשבת קל"ו א'] אפ"ה חייה קודמין לחייו קדימה זמניית דכל עוד שהוא במעי אמו. לאו נפש חי מקרי. דהרי בנוגף אשה הרה ויצאו ילדיה פטור ממיתה [רש"י סנהדרין ע"ב ב']:

סעיף סב
יצא רובו

היינו שיצא פדחתו כבר. דאז כבר יצא רוב ראשו. והו"ל כילוד:

סעיף סג
אין נוגעין בו

ואפי' לא ידעינן בודאי שכלו לו חדשיו. לא אמרינן אין ספק מוציא מידי ודאי [כנדה טו"א] אלא אמרינן רוב נשים ולד מעליא ילדן [כש"ס יבמות קי"ט]. ואע"ג דאין הולכין בנפשות אחר הרוב [סנהדרין דע"ט] היינו לעשות מעשה להרוג אדם. אבל לענין שב ואל תעשה מלהרגו כי הכא הולכין אחר הרוב. וא"כ לא גרע הוא מאמו. ולהכי אין נוגעין בו [ועי' יומא פד"ב בענין פקוח הגל ודו"ק].

פרק ח

סעיף א
יש מביאין את הטומאה

בהיה תחתם טומאה וטהרה אע"ג שלא נגעו אהדדי נטמא הטהרה:

סעיף ב
וחוצצין

בין כשהיו כמחיצה זקופה או כתקרה בין הטומאה לטהרה. נשאר' הטהרה בטהרתה:

סעיף ג
השידה

תיבה גדולה מאד:

סעיף ד
והתיבה

קטנה משידה:

סעיף ה
והמגדל

ארגז שראנק בל"א. ומחודד למעלה כמגדל וכולן כלי עץ ממש הן:

סעיף ו
כוורת הקש

עשוי מקש:

סעיף ז
כוורת הקנים

העשוי מקנים. וקמ"ל הנך. לאשמעינן דאע"ג דעשויין מגדולי קרקע שאינן כלי עץ ממש. אפ"ה דינן ככלי עץ וה"ה שאר מינין [רמב"ם פ"א מכלים הי"ג]:

סעיף ח
ובור ספינה אלכסנדרית

הוא חבית גדולה שעשויה כעין בור מעץ. וממלאין אותה מים מתוקים. שיוליכו עמם הספנים הנוסעים בספינות גדולות של אלכסנדריא שפורשים לימים רבים בים. ונקט אלכסנדריא. וה"ה כל ספינות גדולות המפליגות לים. ורק משום דבזמן המשנה. אחר אשר החריב אלכסנדר מוקדון את צור וצידון. שהיו מלפנים מרכלות עמים באניות רבות למרחקים [כנזכר ישעי' כ"ג ויחזקאל כ"ו וכ"ז] ואלו היו ראשי ממלכות הפעניציער המפורסמים. ולאחר שהשביתם שוב בנה עיר. וקראה על שמו אלכסנדריא. והחזיק ידה לשלוח אניות גדולות ורבות למרחקים תחת צור וצידון שהחריבם:

סעיף ט
שיש להן שולים

רחבים לישב עליהן בלי סמיכה אחרת:

סעיף י
שהם כוריים ביבש

אשידה תיבה ואינך כולהו דנקט במתניתין קאי. דבכל אחד צריך שיהיו ג' תנאים הללו [סי' רמ"ס] דהיינו שיהיה מושבו רחב כדי שיהיה לו קביעות כאהל. משא"כ במחודד. ושיחזיק תוך הכלי מ' סאה בלח דהיינו כמדת אמה על אמה ברום ג' אמות. ושיחזיק עם הגודש. ס' סאה ביבש. וזהו רק כשלא יהיה הכלי ארוך וצר. אלא פיו רחב. והכלי עגול בדפנות סביב וגבהו כחצי רחבו [כשבת לה"א ורש"י שם]. וכשיש בהכלי ג' תנאים הללו. אינן מתטלטלין מלאין. והו"ל כלי עץ העשוי לנחת דדינו כאהל ואמק"ט [כרפט"ו

דכלים] ולהכי חוצצין. והא דלא נקט סתמא כל כלי שיש לו שולים וכו'. ה"ט מדיש כמה כלים דאף שמחזיקין מ"ס וכו' אפ"ה עשויין להתטלטל ומק"ט ואינן חוצצין [וככלים שם. אמנם ק' אמאי שידה תיבה ומגדל ואינך מביאין וחוצצין והרי תנינן דהנכנס לחו"ל בשידה תיבה ומגדל טמא. מדקיי"ל אהל זרוק לא שמיה אהל [כעירובין דלע"ב]. ואת"ל דהיינו רק שלא תחשב הכלי אהל לחוץ על מה שבתוכה. ולכן האדם שבתוכה נטמא. אבל עכ"פ חוצצת היא בין האויר שלמעלה ושלמטה ממנה. ליתא דהרי אדרבה חזינן לקמן [פ"ט מי"ב] דבין אויר שלמעלה ושלמטה ממנה אינה חוצצת ועל מה שבתוכה חוצצת. והן אמת שלפי דעת רבעתו"ס [חגיגה כה"א ד"ה אהל] בנזרקת באויר לכ"ע אינו אהל. ובמונח במקומו לכ"ע דינו כאהל ופלוגתייהו רק כשבני אדם או בהמות מוליכין אותה. ובזה קיי"ל כר' דל"ש אהל. א"כ י"ל דהכא מיירי בעומד האהל במקומו דלכ"ע שמיה אהל. אלא לתוס' עירובין [דלע"ב] דרק במונחת במקומה פליגי וכגון שהיתה השידה מונחת סמוכה למצר א"י. ופיה בא"י וחללה בח"ל. ונכנס לתוכה. וגם בזה קיי"ל דלא שמיה אהל. ק' משנתינו היכי נוקי לה. והנה רבינו מהרש"א אף הוא היה מתכוון לומר שדברי רבתו"ס בחגיגה ובעירובין עולין בקנה א'. וכוונתם בחגיגה כך הוא כוונתם בעירובין. אבל פשטות לשונם בעירובין לא משמע כן וייע"ש. אלא נ"ל דהא דאמרינן אהל זרוק. ר"ל אהל מטולטל לא שמיה אהל. היינו רק לענין שיהיה נחשב כאילו האהל סתום מכל צד. והאדם מופרד בתוכו מאויר חו"ל שמקיף השידה מכל צד. אלא אויר האהל בעל לגבי האויר המקיפו ונחשב אויר שבתוכו כשאר אויר חו"ל ונמצא שנכנס לאויר חו"ל אבל לענין שיהיה נחשב השידה כמחיצה לחוץ בין הטומאה לטהרה. הרי אפילו היתה השידה מלאה נקבים חלולים מכל צדיה ומעורב אויר שבפנים עם אויר המקיפה. אפ"ה כל שאין בנקב טע"ט חוצצת. ורמל"מ [פי"א מטו"מ ד"ה ועוד נראה] ר"ל דלרמב"ם שם דנקט לשון פורח. היינו דוקא באהל שפורח ממש. דהיינו שנזרק האהל. ורק בזה קיי"ל דלא שמיה אהל. ובמחכ"ר לא יכולתי להלם דבר זה. דנימא דהנכנס בשידה לחו"ל. מיירי שזרק השידה לשם. ותו קשה מדאמרינן [חגיגה כה"א] דלהכי לא הביאו נסכים מגליל מדהיה חו"ל מפסיק. ובשידה לא היה יכול להביאן דאהל זרוק ל"ש אהל ואי נימא דרק בשידה נזרקת ל"ש אהל. הרי יכול להביאן בשידה מהלכת. ובשלמא אי נימא דרבי רק בהולכת במרוצה ל"ש אהל. י"ל דגזרינו הולכה בנחת אטו במרוצה [וכמ"ש בבועז כאן סי' ב'] אלא אי נימא דרק באהל הנזרק ס"ל ל"ש אהל. הכי ס"ד לומר דנגזר הולכה אטו זריקה הרי זריקת אהל מלתא דלא שכיחא היא ול"ג בה רבנן [כביצה דב"ב]. אלא ודאי גם כוונת הרמב"ם שנשאת השידה מבני אדם או בהמות.

ולאפוקי בנגררת השידה מהן ע"ג קרקע דהא ודאי כנח דמי. דכל גירור כמונח במקומו דמי [כשבת צ"א ב]. ולשון פרח דסמך עלה רמל"מ הוא פורח באויר דהרי מצינו לשון פרח גם בשנח צד א' ממנו ע"ג קרקע [כב"ק ד"ל ע"א]:

סעיף יא

ויריעה

הן עורות שפורסין להיות אהל:

סעיף יב

וסקורטיא

שירצע בל"א שלובשה העבדן בעסקו במלאכתו:

סעיף יג

וקטבליא

עור שמציעין על המטה או על השולחן. וקמ"ל דאע"ג דכל הנך כלים נינהו ומק"ט [ככלים פט"ז מ"ד] אפ"ה מדעשויין אהל בטלן מתורת כלי וחוצצין [הר"ש]:

סעיף יד

וסדין

אף דסתם סדין של פשתן הוא. והרי בכה"ג גם בשעשאו אהל מק"ט [כשבת פ"ב מ"ג] אפ"ה עכ"פ כל אהל חוצץ בפני הטומאה [הר"ש. ולתוס' שבת כ"ז ב' מיירי הכא בסדין קנבוס גמי או משי וכדומה שאיו מקבלין טומאת אהלים ועמ"ש בס"ד לעיל פ"ד בפתח האהל סי' א']:

סעיף טו

ומפץ

הוא מצע ארוג מגמי עשויה לסיכוך:

סעיף טז

ומחצלת

הוא מצע שנארג מקנים ושניהן דינן כפשוטי כלי עץ דהרי מגדולי קרקע עשויין. ואפ"ה התורה רבתה בהן טומאה [כהר"ב ספכ"ד דכלים]:

סעיף יז

שהן עשויין אהלים

נ"ל דר"ל שהן עשויין גג לדפנות. דאי"ל דבגג לחידא סגי. דא"כ למה צריך תנא לאשמעינן ברישא כל הנך שמחזיקין מ"ס שעי"ז אמק"ט. הרי חזינן בסיפא דאפי' במקבל

טומאה אפ"ה כשמאהיל על הטומאה חוצץ מדחשב אהל. אע"כ דכשהכלי מחזיק מ"ס שאמק"ט. אז אפי' בלי דפנות אהלים מציל. אבל כל הנך דחשיב ואזיל מיריעות ואילך דמק"ט. להכי דוקא כשנטוי כנטיית אהל. דהיינו בגג למחיצות אז חוצצין. משא"כ בגג לחודא. אולם לתוס' [שבת כז"ב] הא דקאמר תנא שהן עשויין אהלים. ר"ל שקבועים בקרקע [ערמל"מ פ"ה מטו"מ הי"ב]:

סעיף יח

ועדר בהמה טמאה וטהורה

הא דאצטריך למנקט טמאה וטהורה. נ"ל דלא זו אף זו קתני. דאפי' טהורה דראוייה לישראל כשישחטנה אפ"ה לא אמרינן דמדחזי לאכילתו לא מבטל לה התם [כב"ב דיט"ב ודכע"א]. ומיירי שעומדין הבהמות הללו ראשו של זה בין רגליו של זה דחוקים מאד יחד. שאין טפח על טפח אויר ביניהן [או שאין הטומאה שתחת הבהמה רחבה טפי מעובי בטן הבהמה] וקמ"ל דאף שאין כל החציצה מגוף א'. וגם הטומאה מונחת כנגד מקום הסדק שבין זל"ז. אפ"ה כיון דליכא אויר ורווח ביניהן אין הטומאה בוקעת דרך הסדק [כפ"י מ"ב]. וכ"ש כשהטומאה מונחת תחת או ממעל לבהמה אחת שחוצצת. דאהל אף שאינו עשוי בידי אדם שמיה אהל [כלעיל ספ"ג וסוכה כא"א]:

סעיף יט

ומכונות חיה ועוף

קינין של חיה ועוף לשון מכון לשבתך. וקמ"ל אף שהקן לא נעשה בידי אדם. ויש ג"כ רווח קצת בין עצי הקן וההוצין שהעוף עושה מהן הקן:

סעיף כ

והעוף ששכן

שישב בשום מקום והאהיל העוף בגופו. ואף שאינו קשור במקום ששכן [הר"ש]. ואת"ל מ"ש עוף דצריך שכן. ובבהמה סגי אפי' מהלכת. י"ל שאני עוף הפורח שהוא קל ומקפיא נפשו גם כשהולך כמבואר בש"ס [שבת קכ"ח ב]. ולרמב"ם כאן לא סגי בעוף שכן עד שיהיה קשור. מיהו למעט טע"ט של חלון או ארובה שבין אהל לחבירו. בעינן שיהא קשור שם [הר"ש ורב"א]:

סעיף כא

והעושה מקום לבנה בשבלים

י"ג לִבְנָהּ. ור"ל אשה שעשתה חתירה ומקום שכיבה לבנה הקטן להניחו שם בשעה שקוצרת. כדי להצילו מחמימות השמש. כדי שיגינו עליו השבלים שמזה ומזה שכפופין

עליו. וי"ג לְבֵנָה בלי מפיק ה"א. ור"ל שחטט בין השבלים מקום מרובע לתשמיש מה. וי"ג לְבֵנָה ר"ל שחטט בין השבלים מקום עגול כחצי לבנה. דהיינו שיהיו השבלים כפופים מזה ומזה על היושב תחתם. כיושב תחת קערורית חצי לבנה. ולכל הגרסות מיירי בכה"ג שהשבלים כפופים ומאהילות על המקום שתחתם. וקמ"ל דאף שהשבלים מתנועעים לכאן ולכאן. והרי קיי"ל דמחיצה שאינה יכולה לעמוד ברוח מצויה אינה מחיצה [כעירובין טו"א וסוכה כד"ב] אפ"ה נהי דמחיצה לא הוה. חציצה מיהו הוה. ומיירי שלא נתבשלו השבלים עדיין ואמק"ט דאל"כ כל העומד לקצור כקצור דמי [כסנהדרין טו"א ושאר דוכתי טובא] ואף די"ל דאף דכקצור דמי. עכ"פ לאו כנטול משם דמי. אפ"ה כל פירות שנתבשלו אף שעדיין מחוברין מק"ט [כחולין קי"ז ב] וא"כ כל המק"ט אינו חוצץ. אע"כ בשלא נתבשלו עדיין מיירי. [מיהו י"ל דלעולם בשנתבשלו השבלים מיירי ואפ"ה אף בחטה בקליפתה מק"ט [כחולין קי"ט א'] אעפ"כ בעודה בשבלים מחוברין אמק"ט [ועי' פ"א מ"ה דטבו"י וברתוי"ט שם ובפירושינו שם]:

סעיף כב

האירוס

הם מיני ירקות שמתקיימין בארץ בימות החמה ובימות הגשמים ולא יבולו בחורף. להכי מחשבו אהל למה שתחתם. [ונ"ל דרמב"ם לשטתיה אזיל דבעי שיבטלנו שם לעולם. אבל להרא"ש שהבאתי דבריו בהלכתא גבירתא בפרקן דסגי בשיבטלנו כל עוד שהטומאה שם. א"כ הכא אפי' לא יתקיימו ביה"ג חוצצין וק"ל להרמב"ם מ"ש משבלים שאינן מתקיימין ביה"ג ואפ"ה חוצצין וי"ל] ואע"ג שהן מאכל אדם. אפ"ה כיון שמחוברין אמק"ט וחוצצין:

סעיף כג

ואוכלים טהורים

ר"ל תלושין שלא הוכשרו. ואע"ג דעכ"פ הרי אין שום דבר חוצץ עד שיבטלנו במקום שהניחו. דהיינו שדעתו להניחו שם לעולם. והנך כיון דחזו לאכילת אדם לא מבטל ליה [כב"ב י"ט ב]. י"ל זהו בסתמא. אבל הכא מיירי שבטלו בפירוש [ועי' בהלכתא גברתא כאן ובפט"ו סי' נ"ג]:

סעיף כד

ר' יוחנן בן נורי לא היה מודה באוכלים טהורין

דסבירא ליה דכל דבר שאין רגיל לעשות ממנו אהל. אם אף על פי כן עשה ממנו אהל. בטלה דעתו אצל כל אדם:

סעיף כה
חוץ מן העגול של דבלה
שרגיל להשתמש בו לאהל.

סעיף כו
הזיזין
אבן או קורה הבולט ויוצא מהכותל לרשות הרבים:

סעיף כז
והגזריות
מפורש לקמן [רפי"ד] דקאמר איזהו זיז כל שראשו כפוף כלפי מטה. ואיזהו גיזרה כל שראשו כפוף כלפי מעלה ושניהן ממעל לפתח:

סעיף כח
והשובכות
שרגילין להניח השובך על קורה הנעוצה בארץ. והשובך בולט סביב ומאהיל על שתחתיו וקמ"ל אף דכל הנך לא נעשו להיות מאהילים על תחתן רק זיזין וגזריות עשויין שיניחו עליהן בני עליה חפציהם. וגם שובך רק לתוכו עשוי [ועי' סוכה י"ז א']:

סעיף כט
והשקיפים
מפורשים לעיל ספ"ג:

סעיף ל
והגהרים
לשון נהורא והן כעין חלונות שבכותלי מערה. והחלון הזה משופע כלפי מעלה. ובולט ויוצא מהמערה כמין צואר. שמשם בא האורה להמערה. וקמ"ל אף שגם הנך כולהו לא נעשו לאהל:

סעיף לא
והשננים
שיני סלע. שמתעקמין לפעמים בשפוע ונעשין אהל:

סעיף לב
והסככות
מפורש לקמן במשנתינו:

סעיף לג

שהן יכולים לקבל מעזיבה רבה

ר"ל ודוקא שהנקבים והסדקים הקטנים שיש בין הענפים והבליטות שבהסככות והפרעות. אינן רחבים כל כך עד שיזוב מביניהן טיט רך כשישימו על גבן. אז מצטרפין הענפים והבליטות לרוחב טפח כשיעור אהל:

סעיף לד

וחכמים אומרים מעזיבה בינונית

דאע"ג שתזוב המעזיבה רכה דרך נקבי הסככות והפרעות אפ"ה מצטרפי. ומביאין וחוצצים. אלא במעזיבה בינונית משערינן. דבשלא תחזיק בינונית מביאה מדבריהן ואינה חוצצת [רמב"ם פי"ג מטו"מ ה"ב]. ולהר"ב באינה מחזקת בינונית אינה מביאה ואינה חוצצת. [וק"ל לתרווייהו הרי מסכת פרוסה נמי אינה יכולה לקבל מעזיבה בינונית. ואפ"ה חוצץ ואינו מביא [וכמ"ד]. י"ל דוקא בסככות ופרעות שהן עצים ואבנים מיני בנין משערינן במעזיבה]. ומדאו' אפי' אינן יכולין לקבל מעזיבה בינונית מצטרפי וחוצץ. וגם זהו מדאורייתא דאפי' יכולה לקבל מעזיבה רכה. אפ"ה אם נסדקה על פני כולה אינו מביא הטומאה. ורבנן הוא דגזור כשיכולין לקבל מעזיבה רכה למר ובינונית למר. דלהוי אהל להביא טומאה תחת כולה [הר"ש ורב"א ולרמב"ם הנ"ל מדאורייתא כל אהל רעוע אינו מביא ואינו חוצץ]:

סעיף לה

אלו הן הסבבות אילן שהוא מיסך על הארץ

שענפיו מתפשטין וכפופין כלפי ארץ. ועי"ז נעשה תחתם כאהל:

סעיף לו

והפרעות היוצאות מן הגדר

פרעות הוא לשון גדל פרע. ור"ל הכא אבנים או עצים דקין. הבולטין סמוכין יחד מהגדר. וכשהרבה מהן סמוכין יחד. יש בכולן יחד רוחב טע"ט רק שיש בין המצורפין סדקים ונקבים:

סעיף לז

או או קתני:

סעיף לח
ואינן מחזיקים ארבעים סאה בלח שהם כוריים ביבש

דהרי מק"ט ואין חוצצין:

סעיף לט
שאין עשויין אהלים

אכולהו קאי שאינן נטויין כאהל עם גג ודפנות. רק פרוסים על קונדסין באויר נמצא שיש כאן גג בלי דפנות. [והר"ב פירש דר"ל שפרוס ע"ג ארובה שבין בית לעליה. ותמוה הרי אמרינן [עירובין דמ"ו] ר' יוסי ור"ש הלכה כר' יוסי. והרי [לעיל פ"ז סמ"ב] ס"ל לר' יוסי דכה"ג מחשב אהל וחוצץ ומביא. ואין לחלק ולומר דהתם שאני מדהוא רדוד מאהל שלם עם גג ואהל ליתא דהרי הר"ב בעצמו כתב שם דכשהטומאה תחת הרדוד. הבא להאהל טהור. א"כ לא שייך כלל הרדוד להאהל. וא"כ היאך נצרף הכא דפנות האהל להרדוד. ואת"ל אם גם בכל יריעה על ארובה ס"ל לר' יוסי דמביא וחוצץ. א"כ למה נקט התם פלוגתייהו ברדוד מאהל. י"ל משום רישא התם דמיירי ברדוד נקט נמי פלוגתא בסיפא ברדוד. א"נ לרבותא דר"ש נקט רדוד ודו"ק. וגם א"א לאוקמא הכא דמיירי בדפנות בלי גג. וכגון שהיריעה פרוסה באמצע הבית בין טומאה לטהרה. ליתא דהרי גם בכה"ג כיון דסמוך לדפנות הבית חוצץ בין מן הצד ובין מטה למעלה [כלקמן פט"ו מ"ד]. מיהו לתוס' שהבאנו לעיל סי' י"ז הא דקאמר הכא שאינן עשויין אהלים ר"ל שאינן קבועים בארץ]:

סעיף מ
ובהמה וחיה שמתו

דהרי הן נבילות וכל הטמא אינו חוצץ:

סעיף מא
ואוכלים טמאים

ואפי' רק הוכשרו דהרי נטמאו השתא מהטומאה שתחוץ בפניה:

סעיף מב
מוסף עליהם

ר"ל דכל הנזכרים לעיל בהמשנה. הן ההיפוך מהנך דתנא במשנה א' וב' דמביאין וחוצצין. ומדלא ידעינן אם הם בהיפוך היאך דינן. לפיכך אצטריך למתניי' דכשהן בהיפוך אז מביאין ולא חוצצין ולפיכך קאמר הכא. דעוד נוסף על ההפוכין דלעיל רחיים של יד אדם. דאע"ג שהוא כלי אבנים ובכה"ג אפי' אינו מחזיק מ"ס אמק"ט. אפ"ה כל חציצה היינו רק כשאין דעתו לפנותו משם [וכמש"ל]. משא"כ רחיים דיד

דרכו להתטלטל ולהשאילו לאחרים [כגיטין פ"ה מ"ט] ולפיכך אינו חוצץ. אבל רחיים דבהמה. או של מים אין דרכו להתטלטל וחוצץ. והא דלא תני לה ברישא תנא ושייר והרי גם במשנתינו שייר אדם וכל הכלים [כרפ"ו]:

סעיף מג
מסכת פרוסה

חוטי שתי המתוחין בין אויר טמא לטהור:

סעיף מד
וחבילי המטה

סרוגי חבלים שתולין אותה בשולי המטה וסרוגין מפסיק בין אויר טמא לטהור. ומיירי שאין חוטי השתי מתוחין בכסא האריגה. ולפיכך אמק"ט. דבמחוברין בכסא האריגה הרי מק"ט [כרפכ"א דכלים]. וכ"כ סרוגי חבלים מיירי שאינן מחוברין במטה שאז אף שדומין לאריג אפ"ה מדמלא נקבים כרשת אמק"ט [כעדיות פ"ג מ"ד וערתוי"ט רפכ"ז דכלים] אבל במחוברין במטה הרי מק"ט [כרפי"ט דכלים] וכל המק"ט אינו חוצץ בפני הטומאה [וכל זה דלא כהר"ש והר"ב הכא וע"ש]:

סעיף מה
והמשפלות

הוא סל גדול מלא נקבים עשוי מערבה או חבלים שמשימין בתוכו משא שעל הגמל:

סעיף מו
והסריגות שבחלונות

הוא כמין סבכה שעושין מעצים דקים מסורגין ומעמידין אותו בחלול החלון. וכל הנך שנזכרו במשנתינו. כלים מנוקבין הן. רק שאין בכל נקב ונקב טע"ט. דאל"כ היאך קאמר התנא שחוצצין. הרי הטומאה מתפשטת דרך הנקבים שרחבין טע"ט. וגם מיירי שהטומא' ממש אינה מונחת מכוון תחת או ממעל להנקב. דאל"כ אפי' אין בהנקב טע"ט הרי הטומאה בוקע למעלה או למטה. דעכ"פ נגד הנקב טמא [כלקמן פ"י מ"ב]. אלא מיירי שמונחין בחלול הארובה שבין בית לעליה. או בחלול חלון שבין חדר לחדר שמת מונח בא' מהן. וכל התפשטות הטומאה אינה יוצאת בנקב שהוא פחות מטפח. והכי מוקמינן לה בש"ס [חולין קכ"ה ב' ועמ"ש בס"ד בפירושינו לקמן פ"י סי' י"ג]:

סעיף מז
הזרעים

הן ירקות שיש בהן גרעינין הנאכלים:

סעיף מח
והירקות

הן ירקות שהן עצמן נאכלים. ולא הגרעיני זרע שבהן:

סעיף מט
המחוברים לקרקע

אתרווייהו קאי. וה"ק אפי' מחוברין שודאי אינם מקבלים טומאה. אפ"ה אינן חוצצין. ומשום שאינן מתקיימין כליתנהו דמי:

סעיף נ
חוץ מן הירקות שמנו

ר"ל הנך שנזכרו במשנה א'. אמנם החילוק שביניהן. דהנך דלעיל מתקיימין בארץ בקיץ ובחורף. להכי חוצצין. אבל שאר ירקות יש זמן בשנה שאע"ג שמחוברין הן מתיבשין ונעשין אבק. וי"א דהנך דלעיל הן גדולים כאילנות לכן דינן כענפי אילנות דהיינו סככות ופרעות דלעיל דמביאין וחוצצין. משא"כ שאר ירקות קטנות הן. להכי לא חשיבי כלל להיות אהל להביא או לחוץ [הרא"ש וקק"ל וכי עוף ששכן ולבנה בשבלים ואוכלין טהורין נמי בגדולים כאילנות מיירי]. מיהו בתלושין בין הנך דלעיל או הנך דמשנתינו כולן שוין דדינן כאוכלין דבלא הוכשרו מביאין וחוצצין. ובהוכשרו מביאין ולא חוצצין:

סעיף נא
וכיפת הברד והשלג והבפור והגליד

כיפא הוא בלשון יון אבן. וכן פי' בערוך [במלת כף האחרון] ור"ל הכא גוש ברד או גוש שלג. או גוש כפור [רייף בל"א]. או גוש של גליד והוא קרח [אייז בל"א]. כולן כשנתקשו ונקפו כאבן מיירי שהאהילו או סתמו עמהן חלון שבכותל:

סעיף נב
והמלח

שנדבקו יחד גרגרי מלח. ונתהוו גוש א' כאבן:

סעיף נג
והדולג ממקום למקום

בין אדם או שאר בע"ח שדלג ברגל א' ממעל להטומאה:

סעיף נד
והקופץ ממקום למקום

שקפץ אדם או שום בע"ח בב' רגליו יחד ממעל להטומאה:

סעיף נה
והעוף הפורח

אף שקשור בחוט. רק שהעוף פורח ומניע א"ע הנה והנה באויר [ולהרמב"ם דמוקי לעוף דמשנה א' בקשור היינו שקשור באופן שאינו יכול לעוף ממקומו ולהתנודד כלל]. ונקט הכא ההיפוך מרישא בעוף ששכן. והיינו דלא תני בסיפא כבספינה וטלית דבקשור מאהיל. משום דגם הכא בקשור מיירי:

סעיף נו
וטלית המנפנפת

שאינו קשור בשום מקום. רק הרוח הגביהו והוא עף באויר:

סעיף נז
וספינה שהיא שטה על פני המים

ואף דספינה אמק"ט. עכ"פ מדשטה הו"ל כעוף הפורח:

סעיף נח
קשר את הספינה בדבר שהוא יכול להעמידה

שלא תנוד הנה והנה כעוף הפורח:

סעיף נט
כבש את האבן על גבי הטלית

לא זו אף זו קתני לא מיבעיא ספינה קשורה שאינה מנידה א"ע כלל. אלא אפי' טלית שאע"ג שהניח אבן על קצהו הא'. אעפ"כ ע"י הרוח הוא מניד א"ע למעלה ולמטה עולה ויורד. אפ"ה כיון שעכ"פ נשאר אהילות שלו בצד א' הו"ל אהל. אע"ג שלפעמים הרווח שתחתיו גבוה ולפעמים נמוך:

סעיף ס
מביאה את הטומאה

נ"ל דהיינו רק לחומרא. אבל עכ"פ אינן חוצצין. מדהו"ל כסדין שאינו נטוי כאהל עם דפנות והו"ל כשאר כלים דמביא ואינוחוצץ [כלעיל מ"ג]:

סעיף סא
רבי יוסי אומר הבית שבספינה אינו מביא את הטומאה

א"א לומר דמיירי כשיש תוך הבית ההוא מת וכלים או אדם לא נטמאו. ליתא. דמ"ש בית זה מבית שביבשה. גם אי"ל דה"ק אם מת רצוץ בקרקע הים וספינה שטה על גביו. דאילו היה הבית ביבשה היה בוקע לתוכו. אבל הכא דשולי הספינה שאמק"ט מפסיק

אינו בוקע לתוכו. ולרבנן שולי הבית לאו כספינה חשיב ושפיר בוקע טומאה לתוכו. ג"כ ליתא דק' לרבנן דכיון דהבית מחובר להספינה שאמק"ט הרי כל המחובר לטהור טהור [ככלים פי"ב סמ"ב] ולמה לא יחוץ רצפתו בפני הטומאה. ואי נמי נימא דמיירי שהבית מטולטל בהספינה. עכ"פ נמי מי גרע רצפת בית זה מרצפת מגדל [רפ"ד] שכשטומאה תחתיו. אז תוך המגדל טהור. אלא נ"ל דר' יוסי ס"ל דהבית כגוף הספינה הוה. ומדאין הספינה קשורה. גם הבית אינו מביא הטומאה. ורבנן ס"ל דבית לא בטל לגבי ספינה והו"ל כגוף בפ"ע שאינו מתנועע ומביא הטומאה. א"נ גזרו בית שבספינה אטו בית שביבשה שמביא הטומאה:

סעיף סב

שתי חביות

סתם חבית של חרס הוא. ומונח חצי זית תוך כל א':

סעיף סג

ומונחות בתוך הבית הן טהורות

דהרי כל אחד מוקף צמ"פ ולפיכך אפילו אם היה כזית מונח בחבירתה. היתה היא טהורה. מכ"ש כשחצי זית מונח בחבירתה:

סעיף סד

והבית טמא

דצמיד פתיל אינו מונע מלהוציא טומאה. והרי כזית שנחלק מטמא באהל [כרפ"ג]:

סעיף סה

וכן שני חדרים שהן פתוחין לבית

חצי זית בכל א'. וההחדרים אין להם פתח רק דרך הבית. ואע"ג ששניהן נעולים עכ"פ סוף טומאה לצאת דרך הבית [עי' פ"ז מ"ג] אבל החדרים הרי הן טהורים דהרי אפי' היה כזית שלם ממש בהבית או בחדר א' החדר השני שבבית טהור. דאין דרך טומאה לכנוס [ועי' כלים פ"ח מ"ו]. והרי החדר הפתוח אומר להבית מטמאיך לא טמאני. ואתה תטמאני. וכל משנה זו כבר שמעינן לה [מרפ"ד] במגדל נעול שבבית. וביותר מב' פרדסקין [ספ"ו] דהוה ממש כמשנתינו. אלא דקמ"ל הכא בב' חצאי זיתים. דגם בפעם א' אמרינן דרך טומאה לצאת ואין דרכה להכנס:

פרק ט

סעיף א

כוורת

הוא כלי העשוי מקש. והרי כל כלי הנעשה מגדולי ארץ. דינו כשאר כלי עץ [כהר"ב פט"ו דכלים מ"א ורמב"ם ספ"א מכלים]. ולפיכך מק"ט. וגם בל"ז כל כלים אפי' כלי אבן וכדומה שאמק"ט. אפ"ה אינו חוצץ בפני הטומאה [כאהלות פ"ו מ"א]. אבל כוורת זו ששוליה פתוחים לרדות מתוכה הדבש. מיירי שמחזקת מ"ס. דאז דינו כאהל ומצלת על מה שבתוכה [כאהלות פ"ח מ"א] ומצלת ג"כ וחוצצת בין בית טמא לטהור [כמגילה כו"ב]. אבל בין מעלה למטה אינה חוצצת רק עם דפנות אהלים [כפ"ה סי' מ' מ"א]. והכא אין כאן דפנות אהלים. דמיירי שהכוורת מונחת בחלול הפתח מרוחקת טפח בכל צדיה מהמזוזה ומהמשקוף. ולפיכך אינה חוצצת בין מטה למעלה. ואע"ג דגם מחזקת מ"ס אינה מצלת על שבתוכה באהל המת רק בסתום צמ"פ בכל נקביו [ככלים פ"י מ"א]. והכא הרי הכוורת מנוקבת נקבים רבים בדפנותי' ליציאת הדבורים. ובכה"ג מיירי הכא וכדמסיק במשנה ג' דקאמר בד"א במחולחלת והיינו שמנוקבת [וכדאמרינן בעלמא [חגיגה כ"ח א'] ארעא חלחולי מחלחלא]. והרי ביש בהנקבים פותח טפח מיירי [וכמ"ש הר"ב כאן] ובל"ז הרי כל נקב שנעשה בכוונה אפי' אין בו טע"ט נכנס הטומאה דרך שם [כרתוי"ט פ"ח דכלים מ"ו ד"ה ואם]. וא"כ כיון דהנקבים הללו אינן סתומים בצמ"פ רק סתומים בקש איך יציל על מה שתוך הכוורת.י"ל כיון שדין הכוורת כאהל. מדמחזקת מ"ס. לפיכך דינן כנקבים שבאהל דא"צ לסתמן בצמ"פ. רק בסתימה בעלמא סגי להו. והא דקאמר ברפ"י דכלים דכלי עץ הטהורים מצילין בצמ"פ כבר כתב שם הרמב"ם. דהיינו כשפשוטי כלי עץ מונח על פה כ"ח או על פה כלי אבן דבוק בו בצמ"פ מציל. אבל כלי עץ שמחזיק מ"ס בסתימה בעלמא סגי לי' וככל נקב שבאהל [ועי' לעיל בפ"ח בהלכתא גבירתא מ"א. ותמוהין דברי הר"ב כאן שכתב דבכוורת ממ"ס מיירי משנתינו והוא בכבודו ובעצמו כתב ברפ"י דכלים. דכלי עץ הממ"ס צריך צמ"פ. והרי היא איו צמ"פ בנקביו ואיך יציל על שבתוכה כשהטומאה נגדה או בבית. וגם דברי הגאון רב"א תמוהין. דמוקי לה הכא בכוורת שאינה ממ"ס ואפ"ה אמק"ט מדמנוקבת הרבה ואין לה ב"ק. ומייתי ראיה מאבוב של קלאין [כלים פ"ב מ"ג]. ובמחכ"ר אי התם אמק"ט מדמנוקבת הרבה ק' מ"ש מטיטרוס שם מ"ו דג"כ מלא נקבים ואפ"ה מדנעשה מתחלה כך דרך תשמישו מק"ט [מ"ז] וה"נ הול"ל באבוב. ואי בטיטרוס דעשוי למשקה ונתנקב בכונס משקה. אפ"ה מדאינו מוציא רק מעט מעט לא מחשב כניקב בכונס משקה. מכ"ש

אבוב וכוורת שעשויין לאוכלין. אף כשנתנקבו כשיעור כלי של אוכלין [כספ"ט דכלים]. אפ"ה מדאינן מוציאין כלל מתשמישו הול"ל דהו"ל כשאר ב"ק ומק"ט. אלא אבוב ה"ט דאמק"ט מדהוא פשוטי כ"ח שאינו מקבל שום טומאה [כשבת פד"א]. ורבינו דחה טעם זה. דא"כ היינו טבלא דחשיב התם. ובמחכ"ר אין בקו' זו כדאי לדחות קושיתינו הנ"ל דיגיד עליו ריעו [שם מ"ז] דנקט תנא נמי כמה מיני כלי ב"ק לדוגמא בעלמא. מלבד שאין אנו בקיאין בתמונת כלים ההם אולי היה האבוב כפוף באמצע כעין סריד [שם פ"ח מ"ג] כדי להניח לתוכו בשר לצלות. וק"ל דא"ה מדאינו מגופף סביב לא חשיב ב"ק. ואף שיש לישב קו' זו מטיטרוס לאבוב [ע"ש בועז סי' ז']. עכ"פ ק' הרי כוורת זו מדהוא גדולי קרקע דינו ככלי עץ וכמש"ל וכל כלי עץ אינו מתטהר כשניקב. רק בשניקב כמוציא רמון כרפי"ז דכלים ורמב"ם פ"ו מכלים וא"כ היאך יוצל הכא מה שבתוכה בשמונחת מקצתה באהל המת הרי עכ"פ צמ"פ בעי על הנקבים ההם [כרמב"ם פכ"ב מטו"מ]. אע"כ דהכא בממ"ס מיירי דדינו כאהל. דלא בעי בנקביו צמ"פ רק סתימה בעלמא(א')]:

סעיף ב

שהיא בתוך הפתח

ומונחת קצתה בחוץ:

סעיף ג

ופיה לחוץ

שמוטה על צדה ופיה פתוח כלפי חוץ. שאין אויר תוכה מעורב עם האוירים שבבית שלמעלה ושלמטה הימנה [עפ"ד מ"ג]:

סעיף ד

או על גבה מבחוץ

מלת בחוץ גם אתחתיה קאי שהטומאה רצוצה תחתיה בחוץ. או שהטומאה מונחת ע"ג בחוץ שלא תחת תקרת הבית:

סעיף ה

טמא

ר"ל כל טהרות שבאויר שתחת הכוורת או ע"ג. והן כנגד הזית טמא. דהטומאה בוקעת ועולה ויורדת לטמא כל שכנגדה. דכלי שמחזיק מ"ס אע"ג שאמק"ט. אינה חוצצת רק על מה שבתוכה. או בין הטומאה שמונח בצד הטהרה. ולא כשא' מהן למטה וא' למעלה [כרפ"י]:

סעיף ו
תוכה

ר"ל וכל שבתוכה אפי' נגד הטומאה:

סעיף ז
טהור

דכשלא כנגד הזית בכל מקום טהור דמדאין תחת הכוורת אויר גבוה טפח. לפיכך אפי' מונחת הטומאה תחתיה. לא התפשטה הטומאה כלל לצדדים אפי' כשרצוצה תחת הכוורת. וכ"ש כשהטומאה ע"ג ובקעה רק לתחתיה אין הבקוע ההוא מתפשט תחת הכוורת לצדדים וגם כל שבתוכה אפי' מה שכנגד הטומאה. הכל טהור דמדאמק"ט מצלת על כל מה שבתוכה. ולא דמי לביב הקמור [פ"ג מ"ז] דכשהטומאה רצוצה בביב בוקעת לתוך הבית וה"נ כשהטומאה רצוצה תחתיה נימא שתבקע הטומאה לתוכה [ועי' קרית ארבע בדין טומאה רצוצה]. י"ל דכיון דכותלי הכוורת נפרדים מהאויר שהטומאה רצוצה שם. לא דמי לביב [ועי' בבועז פ"ד סי' ב]:

סעיף ח
בבית

ר"ל ואם הטומאה בבית:

סעיף ט
אין טמא אלא הבית

דאף מה שבתוך הכוורת טהור. ולא דמי למגדל שבתוך הפתח וטומאה בבית. דתוך המגדל טמא [כפ"ד מ"ג] התם המגדל ממלא כל הפתח. סוף טומאה לצאת דרך שם. אבל הכא הרי ע"כ יש רווח הרבה בין עליונה של כוורת למשקוף הפתח. ודרך שם יוצא הטומאה. ולכן רק כל תחת תקרת הבית טמא. ואפי' מה שבבית תחת הכוורת רצוץ טמא אף שהטומאה בבית שלא תחת הכוורת. דלא דמי לטומאה בבית דאמרינן דטהרות שהן תחת המגדל שבבית טהורין [כפ"ד סוף מ"א]. י"ל דשאני הכא דהכוורת מונחת תוך הפתח וכיון דסוף טומאה לצאת דרך חלול טפח על טפח שממעל להכוורת תחת המשקוף. לפיכך כל סביבת מקום ההוא שייך להבית. וכחור שבכותל בית הטמא. דאף שאין בהחור טע"ט. אפ"ה כשהטומאה בבית. הטהרות שבחור טמאים. וכדאמרינן [פ"ז מ"ב] באהל ששופע ויורד עד כאצבע. דכשהטומאה באהל. טהרות שתחת השפוע טמאים. וכ"כ אמרינן [פרק ג משנה ז'] בביב קמור תחת הבית. דאע"ג דאין תוך הביב טע"ט. אפ"ה כשהטומאה בבית. טהרות שבביב טמאים. ה"נ חלול פחות מטע"ט שתחת

הכוורת. מדשם מקום יציאה. שייך החלול ההוא להבית. וכל מה שבתוכו טמא. דאף דיש לחלק ולומר דביב שאני שהוא בקרקע הבית הטמא דטמא עד התהום [כהר"מ ור"ב שם]. היינו משום דהקרקע ההוא שייך להבית. וה"נ חלול שסביב מקום היציאה שייך להבית. משא"כ חלול פחות מטע"ט שתחת המגדל לא שייך להבית:

סעיף י

בתוכה הכל טמא

דכיון דטומאה בתוכה. וחללה טע"ט הרי הכוורת כמליא טומאה דמי. ולפיכך אף שמונחת הטומאה בהחלק שבתוכה בחוץ. והכוורת פתוח שם לצד חוץ. אפ"ה מתפשטת הטומאה משם גם להחלק שבתוכה לפנים. וכיון דמלאה נקבים טע"ט יוצא משם הטומאה גם לתוך הבית. דאע"ג דהנקבים פקוקים בקש לא עדיף מסתימה דצמ"פ דמהני רק מלהכניס טומאה אבל לא מלהוציא טומאה [כלים פ"ח מ"ו]. ואע"ג דבאהל שיש בכתלו נקב טע"ט וסתמו מציל שלא תתפשט הטומאה דרך הנקב [וכמש"ל]. היינו באהל ממש. אבל הכא כלי המחזיק מ"ס. אין דינו ממש כאהל. דהרי גם אינו חוצץ בין מטה למעלה רק בצירוף דפנות אהלים. וה"נ לענין נקבים שבו די לן דסגי ליה סתימה בעלמא מלהכניס טומאה אבל לא מלהוציאה:

סעיף יא

או על גבה

אפילו בחוץ.

סעיף יב

הכל טמא

דכיון שיש תחתיה אויר טע"ט להכי בין שהטומאה שם או שבקעה לשם מלמעלה. או שהתפשטה לשם מהבית. שוב התפשטה משם לכל שתחת הכוורת. והיא כלי. שאע"ג שמחזקת מ"ס ומביאה אינה חוצצת בין מעלה למטה רק בצירוף דפנות אהלים. וכמש"ל. ולפיכך ע"ג ותחתיה אפילו שלא כנגד הטומאה. טמא. וגם התפשטה מתחתיה לתוך כל הבית:

סעיף יג

אלא תוכה

ר"ל רק תוכה טהור. דאשבתוכה מצלת מדאינה מק"ט. ואפי' בשהטומאה תוך הבית. הרי יש מקום לטומאה לצאת בטע"ט שתחתיה:

סעיף יד
בזמן שהיא כלי מחולחלת

כלומר בד"א שאינה מצלת רק על תוכה ולא על שחוצה לה. זהו רק כשכל חסרון שבכלי זה נגד כלי אחר שממ"ס. הוא שזו מנוקבת נקבים הרבה שכל נקב הוא טע"ט. והן סתומים בקש. אלא מפני שהנקבים הללו שייכים לכלי זה. וחזיא עם נקביה למלתיה דהיינו ליציאת הדבורים. להכי עדיין לא בטל שם כלי מינה. והו"ל כשאר כלי שמחזקת מ"ס. שאינה חוצצת בין טומאה לטהרה שחוצה לה זה למעלה מזה:

סעיף טו
היתה פחותה

שנפחת ונשבר קצת מכותליה. באופן דלא חזיא תו למושב הדבורים ועי"ז נתבטל שם כלי מינה. להכי חוצצת גם בין מעלה למטה. וגם על שבתוכה מצלת. ואפי' נפחתה בפ"ט אפ"ה אין הטומאה נכנסת לתוכה דרך הנקב טע"ט שבה. מדפקוק שם בקש. הו"ל שפיר סתימה [וערתוי"ט פ"ח דכלים מ"ו ד"ה ואם ודו"ק]:

סעיף טז
ופקוקה בקש

סתימה ודאי צריך שלא תכנס הטומאה. אלא להכי נקט שסתום בקש. דאע"ג שהוא ממין כוורת אפ"ה הך סתימה לא הדר משווי לה כלי. מדלא חזר ותקנה כראוי. א"ננ"ל דלרבותא נקט פקוקה בקש. מדמיירי שהיה הפחת טע"ט או יותר. וסתם הפחת ההוא בקש שבטלו שם. והרי קיי"ל דתבן ובטלו. סותם חלון שבין אהל לאהל הטמא [כאהלות פט"ו מ"ו] וסד"א דה"נ נימא הכא. קמ"ל דדוקא למעט הנקב מטע"ט שלא תבקע הטומאה דרך שם מהני הך ביטול. אבל שתחזור להחשב כלי צריך תקון ממש. אבל הכא אין כאן תיקון כלל:

סעיף יז
או אפוצה

ר"ל או שאינה פחותה. אבל נתבטל מהכוורת תורת כלי ע"י שהיא אפוצה. דהיינו שכסוי שעל פיה דבוק בה. ונמצא שחללה סגור מכל צד [וכחבית של שייטין הנזכר בכלים פ"ב מ"ג]. דהשתא אינו כלי כלל. מדלא חזי למלתיה. מדהוא סתום מכל צד. כך פי' הערוך. ולרמב"ם אפוצה היינו שמילא ואטם כל חללה בקש. ונ"ל דר"ל שביטל הקש שישאר תוך הכוורת לעולם וכלעיל סי' ט"ז. [ול"מ היה נ"ל. הכרעה כהרמב"ם. דהרי משנה א' ב' ג' ד' כולה בפיה לחוץ מיירי. וכמבואר במשנה א' ובריש מ"ה. ואי כרבינו

בעל הערוך איזה פה יש לסתומה מכל צד. ותו שגם לישנא דמתניתין שאין לה טפח ממקום א' טפי משמע שאין לה רווח טפח]:

סעיף יח

כל שאין לה טפח ממקום אחד

לערוך הנ"ל ר"ל שאין לה טע"ט פתוח בכדי לרדות מתוכה הדבש דאז לא חזיא תו למלתה. ולרמב"ם הנ"ל ר"ל שאטומה כל כך עד שאין בתוך חללה נשאר רווח אויר טפח. ובין למר ובין למר קאמר הכא התנא. דאם הכוורת הפחותה או האפוצה מונחת בתוך הפתח ופיה לחוץ. אז אם מונח כזית וכו':

סעיף יט

כדת מן המת נתון תחתיה

והטומאה רצוצה:

סעיף כ

טמא

דמדאין רווח טפח על טפח תחתיה. אין הטומאה מתפשטת שם לצדדין. וגם לא משם לצדדין לתוך הבית. ומדנתבטלה מתורת כלי דהרי פחותה או אפוצה היא להכי דינה כנסר פשוט וחוצצת שלא תבקע טומאה לתוכה או לע"ג:

סעיף כא

טמא

ולא תוכה ותחתיה דהכוורת שאינה כלי חוצצת:

סעיף כב

אין טמא אלא הבית

דהרי יש מקום להטומאה לצאת בהפתח ממעל להכוורת. ועל מה שבתוכה הרי מצלת. ותחתיה הרי אין שם פ"ט שתתפשט הטומאה לשם חוץ להבית מהבית:

סעיף כג

אין טמא אלא תוכה

דהרי פיה לחוץ. ומדאינה כלי הרי שוליה חוצצין שלא תתפשט הטומאה מתוכה להבית. ומה"ט גם דפנותיה חוצצין שלא תתפשט הטומאה מתוכה למעלה או למטה מדפנותיה:

סעיף כד
היתה

הכוורת הנ"ל שאינה כלי:

סעיף כה
טמא

דהאויר שתחתיה והאויר שבבית מעורבין הן ברוחב טפח. לפיכך כאהל א' הוו ובאה טומאה מזה לזה:

סעיף כו
תובה וגבה

ר"ל מה שע"ג מבחוץ.

סעיף כז
טהור

דהרי פיה לחוץ ומדאינה כלי. דפנותיה חוצצין שלא תכנס הטומאה לתוכה מהחוץ. או מתוכה להחוץ. [ולכאורה ק' מהך דלקמן [פט"ו מ"ו] בבית שמלא תבן. דכשהטומאה תוך התבן. כלים שבחוץ טמאין. וכשהטומאה בחוץ יש חילוק אם הכלים שבפנים תוך התבן מונחים ברווח שיש בו טע"ט טהורים. ואם לאו טמאים. הרי עכ"פ חזינן התם שהתבן שאינו כלי אינו חוצץ והיאך נימא הכא דדופן האפוצה או פחותה יחוץ בין הטומא' להטהרה. הרי כמו התם אין התבן חוצץ משום דסתם תבן עתיד לפנותו [וכהרמב"ם פכ"ד מטו"מ ה"ג] ה"נ כוורת אפוצה זו הרי עתיד לפנותו. או נימא איפכא כמו דהכא מדאפוצה וממולאת בקש שביטל הקש תוך הכוורת כיון שאמק"ט. אע"ג שלא ביטל להכוורת במקום מעמדה חוצצת. כ"כ הו"ל התם. אע"ג שלא ביטל להקש במקומו. עכ"פ כיון שהקש אמק"ט מדאינו מאכל אדם [כרמב"ם פ"ב מאוכלין] הול"ל שיחוץ. י"ל דדוקא כשהטומאה והטהרה שניהן באהל א' אמרינן דאין שום דבר שאמק"ט מחשב חציצה ביניהן עד שיבטל הדבר שחוצץ שישאר שם לעולם. וה"ט דתבן התם. שהטומאה והטהרה שניהן בבית לא מחשב התבן חציצה עד שיבטלנו. אבל הכא שאין הטומאה והטהרה תחת אהל א'. אע"ג שלא ביטל הכוורת בהמקום שמפסיק אפ"ה מחשב חציצה. וכן מוכח מלקמן [רפי"ב] בנסר שע"ג תנור. דאע"ג דאין מבעל להנסר ע"ג תנור אפ"ה חוצץ]:

סעיף כח
במה דברים אמורים

עד השתא הוה מפרש תנא בכוורת ד' בבי בפיה לחוץ. והשתא הדר תו ותני ד' בבי בפיה לפנים. ומתחיל מבבא קמייתא. דהיינו דוגמת משנה א'. דמיירי בכוורת מחולחלת שמונחת בפתח. ואין תחתיה אויר טע"ט. רק דהכא מיירי שפיה לפנים:

סעיף כט
היה פיה לפנים

והרי מדפיה פתוח טפח פונה לפנים. עי"ז מעורבים אויר תוכה ואויר שבבית. להכניס טומאה מזה לזה דרך פיה:

סעיף ל
וכזית מן המת נתון תחתיה או על גבה מבחוץ

מלת מבחוץ גם אתחתיה קאי. שמונחת שם הטומאה רצוצה:

סעיף לא
תחתיה וגבה ותוכה

ל"ג ותוכה. דמ"ש ממשנה א' דג"כ אין תוכה טמא. והרי הכא והתם מדמחזקת מ"ס שאינה מק"ט להכי רק על שלמעלה ולמטה אינה מצלת. דכלי שאמק"ט אינה מצלת על מה שחוצה לה. אבל עכ"פ מדאין פיה פונה למעלה או למטה מצלת על מה שבתוכה [כסי' א]. וכי משום דהכא פיה פתוח לפנים. מגרע גרע לענין תוכה. ממשנה א' שפיה לחוץ:

סעיף לב
בתוכה

ר"ל ואם הטומאה מונחת בתוכה או וכו':

סעיף לג
הכל טמא

דב' האוירים שבבית ושתחתיה הרי מעורבין וטומאה נכנסת מזה לזה. וכיון שטומאה בתוכה אפי' רק ע"י שהתפשטה לשם מהבית דרך פה הכוורת כטומאה בתוכה דמיא והתפשטה הטומאה תוך כולה. והרי היא כלי שאינה חוצצת ולהכי גם ע"ג ותחתיה כל כנגד הכוורת טמא:

סעיף לד
היתה גבוה מן הארץ טפח

ופיה לפנים. וקתני הך בבא ב'. עד משנה ב' כשפיה לחוץ:

סעיף לה
הכל טמא

ויש בבבא זו חילוק נגד משנה ב' שהיא בת בוקתה דהתם שפיה לחוץ. לפיכך כשהטומאה בא' מג' המקומות. תחתיה או ע"ג או בבית. ניצל עכ"פ תוכה. משום דבכל ג' הצדדים הנ"ל מפסיק דופן של כלי שאמק"ט ויציל על שבתוכה. אבל הכא אע"ג דכשטומאה ע"ג מבחוץ. אין לו שום התחברות עם אויר תוכה. עכ"פ הרי בקעה מע"ג לתחת הכלי ומשם התפשטה גם להבית. ומהבית לתוכה ע"י פה הכלי שפונה לפנים להכי כשהטומאה בא' מכל ג' המקומות נטמאו כולן וגם למעלה ולמטה נגד כל הכלי:

סעיף לו
בד"א

זאת הבבא הג' של פיה לפנים נקט נגד בבא ג' של פיה לחוץ שמבואר דינו במשנה ג':

סעיף לז
כנגדו עד הרקיע טמא

וטעמא דכולהו דמדאינה כלי חוצצת:

סעיף לח
טמאים

משנה זו שוה בכל דיניה למשנה ג' דלעיל. ואעפ"כ יש חילוק. דלעיל שהשולים מפסיקין בין הבית לתוכה. להכי אין טומאה נכנסת מזל"ז. משא"כ הכא דפה הכלי פתוח להבית. להכי בנטמא א' נטמא חבירו. והא דאינה בוקעת למעלה ולמטה מתוכה לחוץ מהכוורת [וכלעיל מ"ה]. הכא שאני. דמדפחותה או אפוצה יצאה מתורת כלי וחוצץ דפנה [וכמ"ג]:

סעיף לט
היתה גבוה מן הארץ טפח

הך בבא ד' של פיה לפנים. נקט נגד בבא ד' של פיה לחוץ. דתני לה לעיל במשנה ד':

סעיף מ
הכל טמא

כל הג' מקומות דהרי כולם מעורבים. דמתחת לבית ע"י שיש תחתיה פ"ט. ומהבית לתוכה מדפיה לפנים:

סעיף מא
אלא גבה

ר"ל אבל ע"ג לצד חוץ. כולו טהור. דהכוורת שאינה כלי חוצצת:

סעיף מב
היתה ממלאה את כל הבית

ר"ל ואם הכוורת עומדת כולה תוך הבית ופיה פונה למעלה בין שהיא רק מחולחלת או פחותה. ובין שיש משוליה לארץ אויר גבוה טפח או לא. בכולן דינן שוה. ובלבד שתחזיק מ"ס. שאינה בת ק"ט דאל"כ אינה חוצצת:

סעיף מג
ואין בינה לבין הקורות פותח טפח

שאין שפת פיה הפתוח מרוחק מהתקרה טפח. דאף שאין פיה סתום בצמ"פ. חשבינן לה כמודבקת במעזיבה דמצלת כמו עם דפנות אהלים [כפ"י מ"ו] וכ"ש בכפויה על פיה א"צ שתתחבר בצמ"פ בקרקע [כרמב"ם פכ"א מט"מ ה"ג] וה"ה במרוחק פיה מהתקרה. אבל פיה סתום לגמרי. אפי' שלא בצמ"פ. מצלת על תוכה [כפ"ד מ"א]. אבל אם היה שפת פיה הפתוח מרוחק מהתקרה טפח. אז אם הטומאה בבית הרי נכנסת דרך שם להכוורת:

סעיף מד
טומאה בתוכה הבית טמא

מדאין להטומאה מקום לצאת רק דרך הבית. וה"ה בטומאה רצוצה תחתיה. ג"כ הבית טמא מה"ט:

סעיף מה
מה שבתוכה טהור

דשוה בכל דינה למגדל שעומד בבית [פ"ד מ"א]. דכמו דהתם אמק"ט מדמחזיק מ"ס. גם הכא אמק"ט. מדהיא מחזקת מ"ס:

סעיף מו
בין מוטה על צדה

ואין פיה מרוחק מהכותל טפח. דהרי בכה"ג ג"כ מצלת על שבתוכה ע"י דפנות אהלים [כפ"ה מ"ו]. וכ"ש בכפויה על פיה שאין רווח כלל בין פיה להקרקע:

סעיף מז
בין שתים

כגון שעומדות זו על גב זו. שולי עליונה על פה תחתונה. ואין בין פה תחתונה לשולי עליונה רווח טפח. וכן אין בין פה עליונה להתקרה רווח טפח. ופשוט שאם הב' שפתות הפיות של זה וזה פונים זל"ז. אז גם במרוחק שולי עליונה מהתקרה כמה טפחים מציל:

סעיף מח
היתה עומדת

לשון עומדת משמע שהכוורת עומדת כדרכה ופיה למעלה. והיא מחזקת מ"ס. בין שהיא מחולחלת או שנפחתה שנתבטלה לגמרי מתורת כלי:

סעיף מט
ואין בינה לבין המשקוף פותח טפח

וא"צ לפרש דגם תחתיה אין פ"ט. דפשיטא דמדקתני עומדת משמע דיושבת על שוליה:

סעיף נ
הבית טהור

דהרי פיה שלמעלה שרחוק מהמשקוף פחות מטפח. הו"ל כסתום עם המשקוף. ואין הטומאה מתפשט משם להבית דאין דרך טומאה להכניס [וא"ת עכ"פ כיון שיש בחלול הכוורת טע"ט. והוא סתום מכל צד נהווי כקבר סתום שמטמא כל אהלים הסמוכים לו [כפ"ז מ"א] וה"נ היה ראוי שיטמא הבית. ואף דבכוורת מחולחלת מיירי וביש בכל נקב טע"ט. עכ"פ הרי על כרחך שכל הנקבים סתומים בקש. דאל"כ היתה הטומאה נכנסת ויוצאת משם לסביב לה וא"כ ע"י נקבים הללו שסתומים לא נתבטל מינה תורת קבר סתום. נ"ל דכל שאין החלול טע"ט סתום מכל צד בבנין. אין לו דין קבר סתום. וחילי ממת בבית שדלתותיה כולן רק הן טמאין ולא כל כתליו סביב כדין כל קבר סתום [כפ"ז מ"ג. ועי' מ"ש בס"ד פ"ג בקרית ארבע סי' ג']. א"נ י"ל דכל כלי מטולטל אף שממ"ס אין דין קבר סתום. אמנם ק' בטומאה בתוכה אמאי הבית טהור ומ"ש מסוף משנה א' דבטומאה בתוכה הכל טמא. ונהי דלא ק' משם להך דפ"ד מ"ג דבטומאה בתוך המגדל. הבית טהור. די"ל דהתם אין המגדל נקוב בכותליו לצאת דרך שם הטומאה לבית. אבל במשנה א' הרי בכוורת מחולחלת מיירי. דאע"ג שנקביו סתומים בקש. לא מהני סתימתן רק מלהכניס ולא מלהוציא טומאה. אבל מהכא שפיר קשה למשנה א' דמ"ש הכא מהתם. דהרי כולהו תרווייהו במחולחלת מיירי. ומה שכתב הר"ב דהכא באינה מחולחלת מיירי. וא"כ דמיא הכא למגדל ספ"ד. אבל במחכ"ר זה דחוק מאד. דהרי היתה

היתה נקט תנא בכל ריש משנה. משמע דכולהו בחדא מחתא מחתינהו עם כוורת דריש פרקן דמיירי במחולחלת. ונ"ל דהכא שאני ממשנה א'. דמדהכא אין בינה להמשקוף טפח. הרי מחוברת עם דפנות אהלים. ובכה"ג דינה כאהל ממש דכשסתומין הנקבים שבדפנות האהל מצילין גם מלהוציא הטומאה:

סעיף נא

מה שבתוכה טמא

דמיירי שממלאת כל רווח הפתח. ולפיכך מדאין לטומאה מקום לצאת רק דרך שם. הו"ל כמגדל שעומד תוך הפתח [לעיל פ"ד מ"ג]:

סעיף נב

ואין דרכה להכנס

הא דלא נקט תנא בהנך ב' משניות ט' וי' היאך יהיה הרין כשהטומאה תחתיה או ע"ג. ה"ט משום דאין בין פיה למשקוף אויר טפח והו"ל שם כסתום. וא"כ בטומאה ע"ג באויר ההוא. פשיטא דהו"ל כטומאה בתוכה שהבית טהור וכ"כ בשהטומאה תחתיה. הרי מדעומדת על שוליה. על כרחך שהטומאה רצוצה תחתיה. פשיטא שבוקעת תחתיה עד התהום ורק אינה בוקעת למעלה. דמדאמק"ט לא גרע מכ"ח שטומאה רצוצה תחתיה וסתומה בצמ"פ. שאין הטומאה בוקעת לתוכה בין שיש טע"ט תחתיה או לא [כמחצצים סי' י"ב]. והרי ה"נ מדאין אויר טפח בין פיה למשקוף לפיכך כל האויר שלמעלה משוליה כסתום בצמ"פ דמי וניצל ועד. כאן לא ס"ל לרבנן [לעיל ספ"ה] דבקדירה רחוקה רק פחות מטפח מהקורה אינה מצלת על תוכה. היינו רק משום דקורה אינה נחשבת דפנות אהלים [וכמ"ש שם בש"ד בסוף הפרק]. אבל הכא שמחובר הכוורת לדפנות אהלים. גם רבנן מודו דמצלת על תוכה. [ולפי כל האמור צריך אעפ"כ לאוקמי סיפא בשממלאת הכוורת כל הפתח. וגם צריך לגרוס בטומאה בבית תוכה טמא. דאע"ג דהתם בטומאה תחת הקורה. תוך הקדירה טמא. אף שתחתית הקורה פתוח לכל צד וא"כ למה לי הכא שהכוורת ממלאת כל הפתח. בל"ז תכנס הטומאה מהבית להכוורת דרך אויר פחות מטפח שבין פה כוורת למשקוף. י"ל שאני הכא דאיכא דפנות אהלים]. מיהו בשהטומאה תחתיה. פשיטא ג"כ דאם אין תחתיה טע"ט דהבית טהור [וכפ"ו סמ"ו]:

סעיף נג

היתה

הכוורת שהוא כלי שאמק"ט. וכדמסיק:

סעיף נד
מוטה על צדה באויר

הרי דינה ממש כמשנה א' ומשנה ב'. רק דכאן לא שייך להזכיר בית. מדמיירי שמונחת תחת רקיע:

סעיף נה
היתה גבוה מן הארץ טפח

דינה ממש כמשנה ב' ומשנה ו' לעיל. רק דהכא לא נקט בית מטעם הנ"ל:

סעיף נו
במה דברים אמורים בזמן שהיא כלי

ר"ל כלי שלם שאין מחולחלת. ואף שאין ממ"ס אפ"ה אמק"ט מדהיא מגללים וכדומה. והנה מריש פרקן עד משנה י"א. מדאיירי כולהו שהכוורת עומדת תחת אהל ונמצא דכשהטומאה באהל מתפשטת תחת כולו. ומקפת הטומאה את הכוורת. נקט נמי בכולם במד"א במחולחלת אע"ג דהוה מצי למנקט בכלי שלם שאמק"ט. וכגון כלי אבנים כלי גללים וכדומה. אפ"ה עדיפא ליה למנקט מחולחלת לרבותא. דאף שהיא מנוקבת אין הטומאה נכנסת רק יוצאת שם דרך הנקבים. משום דמחזקת מ"ס. והנקבים פקוקים בקש [וכמ"ש סי' א] להכי אין צריך צמ"פ על הנקבים הללו. אבל השתא דאיירי שעומדת בחוץ. וליכא רבותא כלל במה שהיא מנוקבת בדפנותיה. אשמעינן רבותא אפכא דאע"ג שהוא כלי שלם שאמק"ט. כגון כלי גללים וכו'. אפ"ה בשהטומאה תחתיה או ע"ג מצלת עכ"פ על תוכה:

סעיף נז
או מחזקת ארבעים סאה

ר"ל או שאינה פחותה רק שהיא כלי שלם מעץ או מתכת. אבל מחזקת מ"ס וטומאה רצוצה תחתיה:

סעיף נח
כדברי חכמים

נ"ל דר"ל לא מבעיא לר"א ור"ש דס"ל לקמן [משנה י"ד] דכלי שמחזיק מ"ס. אף שפיו פתוח למעלה אפ"ה דינו כאהל ממש. א"כ ודאי כ"ש הכא שפיה מונח מן הצד ודאי דינה כאהל. משום דדופן הכלי הוא לה כמו גג לחללה. אלא אפי' לחכמים דפליגי עלייהו שם. וס"ל דכשפיה למעלה אין דינה כאהל ממש. לא תימא דמה"ט גם כשפיה מהצד. אף דאין הטומאה בוקע לתוכה עכ"פ בוקע למעלה ממנה. וכמו בכוורת שלימה מחולחלת

במשנה א'. קמ"ל דרק כשפיה פתוח למעלה ס"ל דאין דינה כאהל ובוקע אפי' לתוכה. אבל הכא דפיה מהצד לכ"ע אין הטומאה בוקעת כלל לעבור בה וחוצצת בין למעלה ולמטה אפי' בלי דפנות אהלים:

סעיף נט
אין טמא אלא תוכה

כולה כדין משנה ג' וז'. דמדאינה כלי חוצצת:

סעיף ס
תחתיה טמא

אפי' שלא כנגד הטומאה דמדאינה כלי. בין ע"י שנפחתה ובין ע"י שמחזקת מ"ס. נעשת אהל לטמא ולטהר:

סעיף סא
תוכה טמא

כולה כמשנה ד'. ואינה דומה למשנה ח'. דהתם מדהתפשטה הטומאה מתחתיה להבית. התפשטה שוב מהבית לתוכה מדפיה לפנים:

סעיף סב
היתה יושבת על שוליה

באויר ופיה למעלה. ובין שוליה להארץ אין טע"ט אויר:

סעיף סג
והיא כלי

ר"ל אע"ג שהיתה כלי שלם ואמק"ט כלעיל סי' נ"ו:

סעיף סד
או על גבה

היינו חוץ לאויר תוכה:

סעיף סה
בוקעת ויורדת

ואע"ג דלעיל משנה י"א במוטה על צדה וטומאה תחתיה או ע"ג ניצל תוכה. הכא שאני דפיה למעלה ואין הפסק בין אויר טמא שלמעלה לאויר תוכה:

סעיף סו
או מכוסה

ר"ל או שמכוסה בכלי אחר שאמק"ט ואין צמ"פ ביניהן. דאי במכוסה בנסר או בכסוי

המחובר בהכלי עצמו. לא הוה גרע מכפוייה על צדה. שפיה פתוח רק מהצד. ואפ"ה כשהטומאה תחתיה או ע"ג. כל תוכה. וכן כל שלא כנגד הטומאה למעלה ולמטה טהור [וכמשנה י"א ועמ"ש במחצצים בס"ד בדיני חציצה בין מטה למעלה שם סי' ב אות ב]:

סעיף סז

או על גבה

נ"ל דמדאיירי הכא בכלי שלם וכן משמע פשוט דארישא קאי. א"כ ע"כ דמיירי נמי שאין שפת פה הכלי נוגע בהקרקע דאל"כ בטומאה ע"ג לא היתה בוקעת הטומאה לתוכה. דלא גרע מאילו היתה כפויה באהל המת. שכ' הרמב"ם [פכ"א מטו"מ] דכלי שאמק"ט שכפויה על פיה באהל המת מצלת אפי' אינה מרוחה בטיט בארץ. ודוחק לומר דרק התם מצלת. מדאין שם רק התפשטות הטומאה ע"ג באהל המת. ולא כי הכא שהטומאה ממש ע"ג אף בכפויה אינה חוצצת. ואפשר י"ל דלעולם בששפתותיה נוגעות בקרקע מיירי. ואפ"ה אין דינה כאהל לחוץ מדמיירי במחולחלת. ובכה"ג אינה מצלת בכפויה [ועמ"ש במחצצים הנ"ל סוף אות ב]:

דבין ששולי הכלי הם לצד מטה. ותחתיה יש אויר טע"ט ובקעה הטומאה מע"ג אל אויר שתחת הכלי. ובין שאין תחת הכלי אויר טע"ט. אבל הכלי מכוסה. או כפויה על פיה. ובקעה הטומאה רק לתוכה. הרי בין כך או כך בקעה הטומאה לתוך אויר טע"ט שיש עליו קרוי וע"י קרוי הזה התפשטה הטומאה תחת כל הקרוי ואפי' תחת כל שולי הכלי. דכלי נעשה אהל להביא טומאה תחתיו ולא לחצוץ. וחוזר ובוקע מכל תחתית הכלי נגד כל הקרוי למעלה [כרפ"ו]. להכי כל שכנגד הכלי בתחתיתה ותוכה וע"ג טמא:

סעיף סח

או מחזקת ארבעים סאה כדברי חכמים

דכלי שמחזיק מ"ס שפיה פתוח למעלה אין דינה כאהל לחוץ בין מטה למעלה. רק במודבק בדפנות אהלים [כפ"ה מ"ז]. וטעמא דמלתא נ"ל. משום דדפנה של כלי רק לתשמיש פנים היא דעבידא. להכי במאהיל צד פנים שלה חוצץ. ולא במאהיל צד החיצון של כלי. ולפיכך דוקא בכפויה על פיה שצד פנים שלה מאהיל על שתחתיו. מחשב חציצה אף בלי דפנות אהלים. וכ"כ במוטה על צדה. נהי דדופן התחתון של הכלי אינו חוצץ ומטעמא דאמרן. עכ"פ צד פנימי של דופן העליון של הכלי. מדעשוי לתשמיש פנים. מחשב אהל וחוצץ. אבל ביושבת על שוליה. שרק צד החיצון של השולים מאהילין על שתחתם. והרי גם השולים רק לתשמיש פנים עשויין ולא מחשבו אהל לחוץ בין טומאה לטהרה. רק במדובק בדפנות אהלים. ומצינו דוגמתו [סוכה י"ז א']:

סעיף סט

בוקעת ויורדת

וכל שכנגד הטומאה בתחתיה תוכה ועל גבה טמא דאף שאינו כלי עכ"פ מדפתוחה למעלה ועומדת על שוליה אין אהל כלל לא בתחתיתה ולא בתוכה ולפיכך אין השוליים חוצצין:

סעיף ע

ר' אליעזר ורבי שמעון אומרים אין טומאה עולה לה

ס"ל דפחותה או מחזקת מ"ס חוצצת אפי' כשפיה למעלה. ולפיכך כשהטומאה תחתיה אז רק תחתיה כנגד הטומאה טמא עד התהום:

סעיף עא

אף לא יורדת ממנה

דכשהטומאה ע"ג או בתוכה. אין טמא רק למעלה כנגד הטומאה. אבל תחתיה טהור. הכל כדין כפויה על צדה לעיל במשנה י"ב. רק דהתם מדיש דופן הכלי מפסיק בין תוכה לאויר שלמעלה. לפיכך אין טומאה בוקעת מתוכה למעלה או מלמעלה לתוכה. משא"כ הכא שאין הפסק להכי ודאי שבוקעת מתוכה למעלה ומלמעלה לתוכה:

סעיף עב

היתה גבוה מן הארץ טפח

בבא זו היא לכ"ע דאף דפיה פתוח למעלה. עכ"פ כיון דיש תחתיה מקום להתפשט שם הטומאה למן הצד. וגם דבר שאינו כלי מאהיל על אויר ההוא. והו"ל אויר זה כשאר אהל שחוצץ בין שהטומאה בתוכו או ע"ג. דמ"ש אהל זה מאילו היה האהל תוך הכלי [כלעיל סוף משנה י"ב]:

סעיף עג

ארון שהיא

אף דארון בתנ"ך נזכר בל' זכר. לשון תורה לחוד ולשון חכמים לחוד [כחולין קל"ז ב'] ובל"ז כבר יסוד מוסד בלה"ק דכל דבר שאין בו רוח חיים זכרהו ונקבהו [כרש"י בראשית ל"ב פ"ט]. ודע דכל קבר אע"ג שהמת בתוכו אין דינו כקבר סתום. לטמא גם צדדי כותלי הקבר מבחוץ והאהלים הסמוכים לכתליו [כרפ"ז] רק אם הוא בנין שבולט מהקרקע והמת תחתיו או תוך הבנין. ואויר טפח ממעל להמת תוך החלול שמונח שם. זה לבד נקרא קבר סתום לטמא כותליו שמן הצד [וכרמב"ם פ"י ה"ח ועמ"ש בס"ד לעיל בקרית ארבע סי' ג]. וכפי הנראה קברים שבמדינותינו שעושין גבשושית על הקבר. אם יש בתוך

הארון למעלה מהמת. דהיינו בין המת לכסוי של הארון חלול טע"ט אויר. יש לו דין קבר סתום לטמא כל סביביו. אפי' מה שאינו כנגד המת שתחתיו. מיהו כל קבר אף שאין בליטה ע"ג כל זמן שהטומאה בתוך הקבר. כל שיש חלול טע"ט בין המת להכסוי שע"ג תוך הקבר. מטמא כל חללו ונגדו למעלה. אפי' נגד הריקן שבקבר. למעלה עד לרקיע. ולמטה עד התהום. ורק מדאינו קבר סתום. אינו מטמא בצדדי כתלי הקבר מבחוץ. וכל זה בשיש כסוי ע"ג חלול הקבר. אבל מת המונח בתוך גומת הקבר. והוא מגולה למעלה הרי הוא כמונח על קרקע שוה שאינו מטמא נגד כל חלול הגומא. רק נגד המת ממש למעלה או למטה עד הרקיע ועד התהום [וכמבואר בה"ד במקום הנ"ל סי' א]. אמנם כסוי שע"ג קבר נקרא גולל. וכשהעמיד ד' דפנות תחתיו הדפנות אלו נקראים דופק. ובין גולל ובין הדופקין. כל א' מהן מטמא ג"כ למעלה עד לרקיע ולמטה עד התהום. ומיירי הכא לא בארון שעשאו בתלוש אלא שחצבו בקרקע ולא היה שם גולל על הקבר. דאל"כ אפי' לא היה המת מונח בתוך הקבר היה הגולל מטמא למעלה ולמטה. אלא מיירי שחקק חור בשפוע של סלע. ולא שחפר ממעלה למטה אלא שחתר הקבר מן הצד בשפוע השן סלע באופן שב' שפועי ההר הן כותלי החור וראש ההר הוא עליונו של החור. והכניס המת לתוך החור. וסתם אח"כ החור מן הצד של החור:

סעיף עד

רחבה מלמטן וצרה מלמעלן

ר"ל שהחלול של החור שהמת מונח בתוכו הוא רחב למטהו צר למעלה כזה:

סעיף עה

והמת בתוכה

דאל"כ אין הקבר מטמא:

סעיף עו

הנוגע בה מלמטן

ר"ל אם נגע הטהור בשפוע ב' הצדדים מבחוץ ולמטה דהיינו במקום שאין הדפנות מאהילין על המת

סעיף עז

ומלמעלן טמא

דרק עליונו של שפוע ההוא שהוא למעלה ממקום המת דינו כעליונו של קבר. שמטמא בחוץ במגע ובאהל. דשפוע אהלים כאהל דמי [כפ"ז מ"ב]. אבל מה שלמטה בהצדדים המשופעים הנ"ל דהיינו למטה מהרווח שהוא ממעל להמת. ככתלי הקבר נחשבים

שאינן מטמאין להנוגע בהן בחוץ. מיהו מתחתית ועליונו של הקבר בעצמו לא איירי תנא. דפשיטא דמטמא ככל תחתית ועליונו של כל קבר פשוט. מיהו כל זה כשחור הקבר מחודד כלפי מעלה. וכציור הנ"ל. אבל כשהחור רחב בראשו כזה בזה לא איירי תנא. אבל נראה שכך דינו. דאם מקום הרחב שבראש הקבר אינו רחב כרוחב המת שמונח תחתיו אז ג"כ דינו כלעיל. דכל שפוע הכותלי' שהן למעלה מהמת טמאין. ואם מקום הרחב שבראש הקבר רחב יותר מרוחב המת. הנוגע בכסוי טמא. ובכותלים טהור. וזהו הדין שנזכר בתוספתא:

סעיף עח

רחבה מלמעלן

שצדדי הקבר מתרחבים כלפי מעלה כזה:

סעיף עט

הנוגע בה מכל מקום טמא

דכשנוגע בהכסוי או בהכותלים שמשתפעים לתחתיו אפי' בכל מקום שבהן שאינו למעלה מהמת כיון שהוא תחת הכסוי טמא וכ"ש בנגע תחת המת ממש:

סעיף פ

היתה שוה

שכותלי הקבר עומדים שוה בזקיפה כזה:

סעיף פא

הנוגע בה מבל מקום טמא

ר"ל הנוגע בהקבר מבחוץ בכ"מ מהכותלים [וכ"ש בעליונו של קבר או בתחתיתו טמא] דס"ל דחשבינן להעליונו של קבר כאילו מתפשט להלן מחלל הקבר עד קצה החיצון של ראש הדפנות של הקבר. נמצא שהדפנות עומדין תחת עליונו של קבר. ונטמאו גם הם:

סעיף פב

רבי יהושע אומר מטפח ולמטן

ר"ל אם נגע הטהור בכותלי הקבר מבחוץ למטה מטפח העליון של הדופן ממקום חבור הדופן לעליונו של קבר:

סעיף פג

טהור

דבטל לקרקע עולם:

סעיף פד
מטפח ולמעלן

ר"ל אבל אם נגע בהטפח שסמוך לעליונו של קבר:

סעיף פה
טמא

דס"ל דדוקא כשהכותלים משתפעין לחוץ כלעיל סי' ע"ד אז כל השפוע שלמעלה מהמת נדון כעליונו של קבר וכולו טמא. אבל כשהכותלים עומדין בשוה. אז רק טפח העליון שסמוך לעליונו של קבר מחשב כעליונו משא"כ למטה ממנו. וטעם הדבר משום דהא דקיי"ל דכל קבר שהמת בתוכו מטמא בעליונו גם נגד הריקן שבתוך הקבר ולא דיינינן להמת כטומאה רצוצה. דמטמא רק נגד הטומאה. היינו רק בשיהיה אויר טע"ט תוך הקבר למעלה מהמת. ולפיכך גם בדפנות הקבר עד קצה טפח ההוא מבחוץ מחשב כעליונו של קבר. אבל מהטפח ולמטה כבר ניכר יפה שהם רק כותלי הקבר. ואמ"ט בנגע בהן בחוץ.

סעיף פו
העשויה כמין קמטרא

הוא תיבה שהכסוי והדפנות שלה עשויין בעיגול. קאפפער בל"א. ור"ל ואם חלול הקבר פשוט במושבו ועגול למעלה כזה:

סעיף פז
טמא

דמדאין שם שום זוית ניכר בין עליונו של קבר לכותליו להכי מחשב כל העיגול כעליונו של קבר ומטמא בכ"מ שנגע בו בחוץ:

סעיף פח
כמין גלוסקוס

שדפנותיו ג"כ עגולין אבל בראשו ובתחתיתו הוא שוה כזה:

סעיף פט
טהור

בעגלילותה שלא למעלה מהמת. אף שהוא למעלה מהחלול שבתוך הקבר למטה בצד המת:

סעיף צ
חוץ ממקום פתיחתה

דשם הוא שוה. ועי"ז ניכר יפה שהוא הוא עליונו של קבר. ואצ"ל תחתית הגלוסקוס כל שממנו נגד הפתיחה טמא:

סעיף צא
חבית

של חרס היא. ופיה צר למעלה ושוליה צרים למטה ובאמצע בולט בטן רחב ומיירי שלא נצרף בכבשן. דהו"ל כלי אדמה שאמק"ט וכדמסיק:

סעיף צב
וכזית מן המת נתון תחתיה

רצוצה:

סעיף צג
או בתוכה כנגד קורקורותה

ר"ל בתוכה על שוליה ונקט הכי לאפוקי בשמונחת הטומאה בתוכה תוך חלול הבטן שבולט סביב:

סעיף צד
טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת

אבל כל שלא כנגד הזית טהור. דדינה ממש ככוורת משנה י"ג [סי' ס"ה]:

סעיף צה
והחבית טמאה

החבית זו הרי אמק"ט רק ר"ל שהכלים שבתוך החבית נגד מקום הטומא' שתחתיה אי שע"ג טמאים:

סעיף צו
תחת דפנה מבחוץ

ר"ל ואם הטומאה מונחת בחוץ תחת בליטת הבטן והיא רצוצה:

סעיף צז
טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת

ומטמא כל שכנגד הטומא' למטה ולמעלה מהבטן:

סעיף צח
והחבית טהורה

ר"ל כל הכלים שבתוך החבית. ואפי' אותן כלים שמונחים תוך הבטן נגד הטומאה טהורים. דמדמופסק אויר שתוך הבטן מהאויר הטמא שלמעלה ושלמטה דמי בטן זה לכוורת מוטה על צדה. וטומאה תחתיה דתוכה טהור [כמשנה י"א]. ונ"ל דמה"ט ה"ה בשהטומאה למעלה מבטן החבית. דמ"ש ממוטה על צדה שם. אלא שקיצר התנא [וכמש"ל]:

סעיף צט
בתוכה ותחת דפנה

ר"ל ואם הטומאה מונחת בתוך החבית תחת דופנה דהיינו שהטומאה מונחת תוך חלול הבטן:

סעיף ק
אם יש בדפנות פותח טפח

דהיינו שיכול לרבע תוך חלול הבטן טע"ט ברום טפח:

סעיף קא
הכל טמא

ר"ל כל הכלים שמונחים תוך חלול הבטן סביב וגם כל הכלים שממעל ושמתחת הבטן סביב מבחוץ כולן טמאין. דע"י עליונו של בטן מתפשטת הטומאה תחת כל הבטן סביב. והו"ל כל תוך הבטן כמליא טומאה. וכלי אינו חוצץ. ולהכי כל שכנגד הבטן למעלה ולמטה טמא. ודמי ממש לכוורת מוטה על צדה וטומאה בתוכה [מי"א]:

סעיף קב
וכנגד פיה

ר"ל ומה שנגד פיה של חבית. אפי' הוא תוך החבית:

סעיף קג
טהור

מדאין אהל טמא ע"ג פיה:

סעיף קד
ואם לאו טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת

ורק נגד הזית טמא בתוכה ולמטה ולמעלה:

סעיף קה
במה דברים אמורים

אירשא קאי. דבאין אויר טע"ט תחת הבטן. והטומאה למטה או למעלה ממנה. אז בוקעת לתוכה רק נגד הטומאה:

סעיף קו
בטהורה

שהחבית אינה בת קבלת טומאה וכלעיל סי' צ"א. ולהכי כל שבתוכה שלא כנגד הטומאה טהור:

סעיף קז
אבל אם היתה טמאה

שהחבית היא בת ק"ט. וכגון שכבר נשרפה בכבשן. וא"כ כשבקעה הטומאה לתוכה. נטמא החבית עצמה. ונטמא נמי כל מה שבתוכה. אף כל מה שלא כנגד הטומאה. ככל הנתלה באויר כ"ח הטמא. ואפי' כלי שנתלה באוירה. אף דאין כלי נטמא באויר כ"ח [כשבת קל"ח ב'] אפ"ה בנתלה הכלי תוך החבית בשעה שהטומאה למטה או למעלה מהחבית. נטמא גם הכלי מטעם חבורין:

סעיף קח
הכל טמא

כלעיל משנה י"ג בבא ב'. מיהו אין דין כולן שוה. דאם החבית אינה בת קבלת טומאה. וגבוה טפח או מכוסה או כפויה על פיה אז כיון שהטומא' תחתיה. בתוכה או על גבה הטומאה היא באויר שהוא טע"ט או שבקעה לתחתיה בתוכה או על גבה. והרי כל כלי אף שאמק"ט נעשית אהל לטמא. אבל אינה חוצצת [כרפ"ו]. וכיון שהטומאה באויר טפח על טפח. או שבקעה לתוך אויר טע"ט נתפשטה הטומאה בכל אויר ההוא ומטמא כל האויר ההוא כנגדו למטה ולמעלה דהכלי אינו חוצץ [ושוה דינו לסיפא דמשנה י"ג]. אבל כשהחבית היא בת קבלת טומאה ויושבת על שוליה. ופיה פתוח למעלה. דאין כאן אהל בשום מקום. אז אם הטומאה למעלה מפיה או בתוכה נגד פיה בוקעת הטומאה למעלה ולמטה כנגד הטומאה ונטמא אפי' תחת שוליה. דאין כלי חוצץ. ומדבקעה לתוכה. נטמא גם החבית עצמה. ואפי' כשהטומאה למטה משוליה נמי בוקעת למעלה ולמטה ונטמא החבית ואע"ג דאין כ"ח מק"ט מגבו. ה"מ כשאין טומאה תחתיה אבל כשהטומאה תחת הכ"ח. בין כשהטומאה רצוצה תחתיה או שיש שם במקום הטומאה אויר טע"ט ואפי' הכלי מוקף צמ"פ נעשת הכלי אהל לטמא. ואפ"ה אינה חוצצת

ונטמא האויר שלמעלה מהכלי. ולפיכך כשהטומאה רצוצה תחתיה הרי ע"ג רק נגד הטומאה טמא. וכשיש תחתיה במקום הטומאה טע"ט. אז ע"ג כל שכנגד שוליה טמא [ועי' תוספתא אהלות ספ"י]. וכל זה כשהכ"ח מוקף צמ"פ. אבל הכא שהחבית פתוח למעלה בין שהטומאה רצוצה תחתיה או שיש אויר טע"ט במקום הטומאה. הרי עכ"פ מדבקעה הטומאה להאויר שממעל לפה החבית ואותו אויר הטמא מעורב עם האויר שתוך החבית להכי נטמא החבית וגם כל הכלים שבתוכה אפילו אותן כלים שאינן נגד הטומאה שתחתיה. וגם לא נגעו בפנים בהחבית כולן טמאין:

פרק י

סעיף א

ארובה שהיא בתוך הבית

דהיינו שהארובה במעזיבת התקרה ופתוח לאויר:

סעיף ב

ויש בה פותח טפח

שהארובה פתוחה טע"ט. דדוקא לענין שיטמא תחת משקוף שחוץ לדלת נעול של אהל המת. משום דסוף טומאה לצאת דרך שם. אז אם יש מת שלם באהל אין אומרין סוף טומאה לצאת רק בשהפתח הנעול הוא דעד"ט ובאינו מת שלם סגי בשהפתח הנעול הוא טע"ט. ואין חלוק לאיזה תכלית עשה הפתח [כפ"ג מ"ו]. אבל לענין התפשטות הטומאה דרך ארובה פתוח אין חילוק בין מת שלם או חסר כל שיש טע"ט פתוח להאהל מתפשטת הטומאה דרך שם להאהל שבצדו. וזה דוקא בעשאו להארובה לתשמיש. דהיינו להושיט דרך שם שום דבר וכדומה אבל בעשאו למאור שיעורו כמקדח. שהוא גדול כאגרוף. והוא טפי מטפח. ובנעשה החור ממילא שיעורו כראש כל אדם [כלקמן רפי"ג]:

סעיף ג

טומאה בבית

ר"ל אם הטומאה מונחת תחת מעזיבת הבית:

סעיף ד

כנגד ארובה טהור

ר"ל אפי' אותן כלים שמונחין תוך הבית אם הם תחת הארובה טהורים:

סעיף ה
הטומאה בין בבית ובין כנגד ארובה

ר"ל שמונחת כאן או כאן:

סעיף ו
נתן את רגלו מלמעלן

ממעל לארובה ועי"ז סתם הארובה. וה"ה בסתם הארובה אפי' בכלי שאמק"ט אפ"ה עירב הטומאה. דהרי אדם וכלים נעשין אהל לטמא אבל לא לטהר [כרפ"ו] רק אורחא דמלתא נקט. דאדם רגיל לפסוע ברגלו בעליה ממעל לארובה. והא דלא נקט הכא או קנה [כלקמן פי"א מ"ב] י"ל התם אף שהקנה דק. אפ"ה מערב הטומאה מחלק לחלק שבמעזיבה גופה. אבל הכא דלהני להביא טומאה תחת הקנה. הרי קנה דקה אין בה טע"ט:

סעיף ז
עירב את הטומאה

דמשום דאדם וכלים נעשים אהל לטמא ולא לטהר. לפיכך הו"ל הכל כאהל א' ונטמא כל הבית וגם האדם שנתן רגלו נטמא:

סעיף ח
מקצת טומאה בבית ומקצתה כנגד ארובה

וכולו רק כזית ולא נתן דבר למעלה:

סעיף ט
הבית טמא

ר"ל כל מה שתחת המעזיבה טמא:

סעיף י
וכנגד הטומאה טמא

ר"ל וגם כל הכלים שלמעלה ושלמטה ממקצת הטומאה שהוא נגד הארובה טמאים. ואע"ג שבכאן ובכאן לא האהיל רק על מקצת הזית. סגי בהכי [כפ"ג מ"ג]:

סעיף יא
כנגד ארובה טהור

דהלכה לממ"ס דבטומאה אין אומרים לבוד לחומרא [כסוכה די"ח ועמ"ש בס"ד פ"ד סי' י"ד]:

סעיף יב
טהור

הנותן הרגל דאין טומאה יוצאת בפחות מטפח. מיהו פשוט שעכ"פ עירב הטומאה מהבית להארובה ולהכי גם מה שתחת הארובה טמא:

סעיף יג
נתן את רגלו מלמעלן ר' מאיר מטמא

להנותן. ומיירי שנתן רגלו מכוון ממעל להטומאה בעצמה. דס"ל דדוקא התפשטות הטומאה אינה יוצאת בפחות מטפח:

סעיף יד
טמא

דהיכא שכבר היה הטומאה למטה בשעה שהניח רגלו למעלה. נמצא שכשהגביה רגלו ממעל להארובה כדי לסתמו כבר האהיל על הטומאה קודם שסתם הארובה ברגלו. דהרי בטומאה לא אמרינן לבוד:

סעיף טו
טהור

דהרי קודם שבאה לשם הטומאה כבר היה הארובה נחשבת כנסתם מהרגל. ולא יצאה הטומאה דרך שם. ואע"ג דאדם וכלי נעשין אהל לטמא ולא לחוץ [כרפ"ו] וא"כ למה יהיה האדם טהור. י"ל דהכא לא משום שרגלו חוצץ. אלא מדקדמה רגלו. הו"ל המעזיבה כסתומה תחת הרגל:

סעיף טז
ר' שמעון אומר שתי רגלים זו ע"ג זו

על הארובה. ואפי' הן של ב' בנ"א שהן ב' גופים:

סעיף יז
שקדמו את הטומאה

ממעל להארובה:

סעיף יח
טהור

גם השני:

סעיף יט

מפני שקדמה רגלו של ראשון את הטומאה

ולחכמי' דלעיל. אף אם רגלו של השר ג"כ היה שם קודם שבאה הטומאה למטה עכ"פ כיון דלא על יד השני נסתם הארובה. הו"ל כקדמה טומאה לרגלו:

סעיף כ

מקצת טומאה בבית ומקצתה כנגד ארובה

הכא מיירי בארובה שאין בה טע"ט. ומקצת מהכזית מונח תחת הארובה ומקצת הנשאר מונח תחת המעזיבה:

סעיף כא

וכנגד הטומאה טמא

ואע"ג דאין טומאה יוצאת בחלון פחות מטפח. וכריש משנה ב'. התם התפשטות הטומאה הוא. משא"כ הכא דקצת משיעור הטומאה מונח ממש תחת הארובה. מצטרף בהדי המקצת שמונח תחת המעזיבה כד' שיצא הטומאה גם בהארובה שפחות מטפח:

סעיף כב

כנגד הטומאה טהור

דס"ל דאפי' יש קצת משיעור הטומאה מונח ממש תחת הארובה. אפ"ה מדעכ"פ א"א שתצא הטומאה דרך הארובה מאותו חצי שיעור. רק ע"י שיצטרף אליו חצי השיעור שמונח תחת המעזיבה. דנימא דהתפשט גם ממנו הטומאה להארובה. א"כ הרי כל התפשטות הטומאה אינה יוצאת בארובה שהוא פחות מטפח. אבל ביש שיעור שלם תחת הארובה הרי כבר אמרינן במשנה ב' דבטומאה כנגד הארובה הבית טהור. דמשמע וודאי הא בהארובה עצמה כנגד הטומאה טמא אף שאין בהארובה טע"ט. ולא פליג ר' יהודה:

סעיף כג

ותטמא כנגד הטומאה

כגון שיש בהטומאה כשיעור ב' זיתים. ומונח כזית וחצי ממנו תחת המעזיבה. וכחצי זית תחת הארובה. והרי בכה"ג אפשר שתחלק כזית לכאן וכזית לכאן. ויתטמא כאן וכאן:

סעיף כד
טמא

אף שאין מונח תחת הארובה רק פחות מזית. מיהו זה דוקא בשקדמה הטומאה להדבר שהונח על הארובה לסתמו וכלעיל סי' י"ד.

סעיף כה
כנגד הטומאה טהור

דמדאין כזית נגד הארובה הו"ל רק התפשטות הטומאה ואינה יוצאת בארובה שהיא פחות מטפח:

סעיף כו
ארובות זו על גב זו

בב' תקרות. והארובות מכוונות זו למעלה מזו:

סעיף כז
ויש בהן פותח טפח

שיש בכל ארובה רוחב טע"ט כלעיל סי' ב':

סעיף כח
בין מלמעלן בין מלמטן

ר"ל בין שנתן הדבר רק על ארובה העליון בין שנתן דבר גם על התחתון:

סעיף כט
הכל טמא

כל מה שבבית וכל מה שבעלייה נטמא. דכשנתן הכלי רק על הארובה העליון. הבית והעליה שניהן טמאין דדל מעזיבה שביניהן באמצע הרי העליונה שמונח שם דבר לסתום הארובה היא מאהלת על כל החלול שתחתיה. וכב' זיזין שבכותל בית שהעליון מעדיף על התחתון וטומאה תחת התחתון תחתיהן וביניהן טמא [וכפט"ו מ"ה] רק נקט בין בין לרבותא. דאפי' הניח בשניהן אין התחתון חוצץ למנוע את העליון מלהביא הטומאה לכל העליה. אלא הכסוי התחתון מביא את הטומאה מתחת מעזיבת הבית לתחת הארובה התחתונה ומדאין סתימה זו חוצץ. להכי ע"י העליון מתפשטת בקוע טומאה הזאת גם לכל העליה שע"ג:

סעיף ל
ודבר שאינו מקבל טומאה

ר"ל ואם הניח על הארובה דבר שאמק"ט. ואפי' לא הניחו רק בא' מב' מקומות שזכרנו דהיינו או בארובה התחתון או בארובה העליון:

סעיף לא
ממנו ולמטן טמא

דהיינו כל החלול שלמטה מהסתימה שבארובה טמא. דאף דבר שאמק"ט. עכ"פ מביא טומאה לכל שתחתיו [כלעיל פ"ח ורמב"ם פי"ב מטו"מ]:

סעיף לב
ממנו ולמעלן טהור

דאע"ג דכל כלים אפי' כשהן כלי גללים וכדומה שאמק"ט אפ"ה אין חוצצין בפני הטומאה [כרפ"ח]. היינו בלי דפנות אהלים. אבל הכא דמונח הכלי על המעזיבה שסביב להארובה מביא וחוצץ. ורק כלי הבא במדה דינו כאהל ממש. ולפיכך אפי' בלי סיועת דפנות אהלים חוצץ עכ"פ למן הצד [ועמ"ש בס"ד רפ"ט]. אבל כלי המק"ט אפי' בסיועת דפנות אהלים מביא ואינו חוצץ. כדחזינן הכא ברישא. דהכל טמא. ורק בשיעשה בכלי זו מעשה. וכגון שיקבענו במסמרים בהמעזיבה וכדומה. אז אפי' כלי המק"ט חוצץ [כתוס' ב"ב די"ט ב' ד"ה ותיפוק ועי' עוד בקול מחצצים סי' ה' ו']. והא דנקט הכא דבנתן דבר שאמק"ט בארובה א' מב' הארובות. ממנו ולמטה טמא. ממנו ולמעלה טהור. ה"ה בנתן דבר שאמק"ט על הארובה התחתון וגם על העליון. אין טמא רק מהתחתון ולמטה. דכיון דהתחתון אמק"ט וחוצץ מה מזיק תו שהארובה העליון ג"כ מכוסה. הרי לא בקעה הטומאה כלל מהבית להעלייה:

סעיף לג
הבית טהור

דלא אמרינן לבוד גבי טומאה. למחשב ארובה תחתונה כסתומה. הא כנגד הטומאה שתחת הארובה. אפי' בעלייה טמא:

סעיף לד
בין מלמטן

האי בין בין מצי איירי בכל גוונא. בין רק למעלה או רק למטה. או על שניהן יחד:

סעיף לה
אין טמא אלא התחתון

דדוקא לעיל סוף משנה ד'. דאיירי שיש בהארובה טע"ט. ועי"ז צריך לחציצת הדבר שנתן על הארובה שלא תצא בו התפשטות הטומאה. להכי צריך דוקא שיתן על הארובה דבר שאמק"ט אז לבד חוצץ. אבל הכא שהארובה פחות מטפח על טפח. והטומאה רק התפשטה לשם מהבית. לפיכך אפי' נתן דבר שמק"ט על הארובה. הרי א"צ להדבר ההוא כלל. דבל"ז אין התפשטות טומאה יוצאת בארובה שהיא פחות מטע"ט. להכי אין טמא רק למטה מכסוי שע"ג ארובה התחתון שלשם התפשטה הטומאה מהבית:

סעיף לו
הכל טמא

אין הכל טמא זה כהכל טמא דמשנה ד'. דהתם מדהארובה טע"ט. והרי בכה"ג כיון שהכסוי שעל ארובה התחתון מק"ט חשבינן לכסוי זה כאילו ליתא. להכי הטומאה שהתפשטה מהבית להארובה. חוזרת ומתפשטת דרך הארובה גם לכל העלייה. מדגם הארובה העליונה מכוסה. משא"כ הכא שהארובה התחתונה אינה טע"ט. אף שהכסוי שעל הארובה התחתון מדמק"ט אינו חוצץ וחשבינן ליה כליתא. עכ"פ הרי גם בליתא. די לנו שיטמא למעלה דבר שהוא ממש נגד ארובה התחתון. אבל לא שתתפשט משם הטומאה לכל העליה. אלא הך הכל טמא הכא ר"ל הבית התחתון כולו טמא דע"י הכסוי שע"ג הארובה התחתון התפשטה הטומא' מתחת הארובה להבית וגם הכלי שכסה בה בעצמה ג"כ נטמאה. ומדמק"ט לא חצצה ולפיכך כל דבר שלמעלה מהכסוי נגד הארובה התחתון ג"כ טמא. מיהו גם מה שלמעלה נגד הארובה אינו טמא רק בקדמה טומאה לרגלו וכרבנן לעיל במשנה ב':

סעיף לז
אלא תחתון

הכא לא קתני ממנו למטה וכו' כדקתני לעיל סוף מ"ד. משום דבמשנתינו בין בין קתני. דמשמע נמי גם בנתן בשתיהן. ואי הוה תני ממנו ולמטה. לא הוה ידעינן על איזה מב' הכסויין קאי מלת ממנו. להכי נקט לישנא ברירא אין טמא אלא תחתון. ור"ל בין שנתן בשתיהן או רק בעליון או רק בתחתון בכולהו גוונא אין טמא רק תחת כסוי התחתון. דאם נתן בשתיהן או רק בתחתון הרי הכסוי התחתון הביא את הטומאה מתחת ארובה התחתון להבית. ומדהכסוי אמק"ט. חוצצת שלא תתפשט הטומאה להעלייה. ולפיכך מה שיש בהעלייה אפי' נגד הטומאה שבעלייה טהור. מיהו כשנתן הכסוי רק בארובה

שלמעלה. הבית כולו טמא. דהכסוי שבארובה העליון מביא הטומאה מתחת הארובה להבית [וכזיזין לקמן פט"ו מ"ה] אבל מה שבעליה. רק נגד הטומאה שלמטה טמא. וזה רק כשקדמה טומאה להדבר שמונח שם למעלה בארובה העליון וכמש"ל:

סעיף לח

ארובה שהיא בתוך הבית וקדרה נתונה תחתיה

שהקדירה מונחת למטה על קרקע הבית נגד הארובה:

סעיף לט

שאם תעלה

ר"ל שהקדירה מונחת למטה. באופן שישוער שבאם תעלה הקדירה להוציאה דרך הארובה:

סעיף מ

אין שפתותיה נוגעות בארובה

שהקדירה תצא דרך הארובה ברווח. כך פי' הר"ב. ול"מ היה נ"ל דר"ל דנשער שאם נעלה הקדירה מכוון למקום הארובה לא יהיו חוד שפתות הקדירה נוגעות בתחתית שפת הארובה. וע"י שפתות התחתונות אלה לא תוכל הקדירה לכנוס תוך חלול הארובה. אלא מיירי שאין שפתות הקדירה נוגעות בשפה תחתונה של הארובה. ועי"ז כשתעלה הקדירה לתוך חלול הארובה. תשאר תחוב תוך חלול הארובה. ובכה"ג דייינינן להקדירה כאילו דבוקה באמת בהארובה:

סעיף מא

טומאה בוקעת ועולה

דנהי דהוה כדבוקה בהמעזיבה עכ"פ טומאה רצוצה היא תחתיה. ובוקעת לתוך הקדירה ולמעלה ממנה עד לרקיע. ורק מה שבתוך הקדירה אפי' שלא כנגד הטומאה טמא ואפי' מה שבתוכה לא נגע בהקדירה בפנים. אפ"ה מדנטמאת הקדירה נטמא כל מה שבתוכה בחיבורין [כלעיל פ"ט סי' ק"ח]. אבל למעלה מהקדירה רק כנגד הטומאה טמא. אבל כל הבית שסביב להארובה. כולה טהור. דהואיל ואין הטומאה רחבה כרוחב חלול הארובה. נמצא שיש בהארובה אויר מפסיק בין האויר של בקוע הטומאה להחלול שבהבית תחת המעזיבה [ועפ"ו מ"ז ודו"ק]:

סעיף מב

בוקעת ויורדת

ואף דבמכוון רוחב הקדירה כחלול הארובה הול"ל גוד אחית שפת הארובה עד לשפת

הקדירה. ונידן להטומאה כאילו מונחת בהמעזיבה [וכלעיל פ"ו מ"ד]. י"ל מדעכ"פ מונחת הטומאה רצוצה תחת הקדירה. דנינן לכל הרווח שבין הארובה להקדירה כאלו יש שם עמוד. והרי כשהטומאה תחת עמוד כזה ג"כ בוקעת וכו' [כפ"ו מ"ו]. ואם הטומאה ממעל להקדירה או בתוכה. אע"ג שבעיקר מקום הטומאה אינה רצוצה. עכ"פ כיון דכלי אינה חוצצת. לפיכך בוקעת הטומאה להמקום רצוצה שתחת הקדירה. והו"ל כמונחת הטומאה רצוצה תחת הקדירה [כך כתב הרא"ש. ונ"ל ראיה לדבריו מלעיל ספ"ט ודלא כרתוי"ט]:

סעיף מג

טהור

דמדמכוונת הקדירה כרוחב חלול הארובה הו"ל כאילו תחובה הקדירה בהארובה. והרי גבה נגד הטומאה ומצלת על כל מה שלמעלה מהכלי. דלא דמי לסוף פ"ט. דכשיש טע"ט אויר בין שולי הכ"ח לקרקע שהטומאה שם. דכל מה שלמעלה נגד תחתית הכלי טמא. הכא שאני שמחוברת הכלי עם דפנות אהלים. ופשוט שאינו מציל הכא רק אוכלים ומשקין וכ"ח [כלעיל פ"ה מ"ג]:

סעיף מד

הכל טמא

תחתיה ותוכה וע"ג וכל הבית דמדנטמא הכלי לא מהני דפנות אהלים [כפ"ה מ"ג] וא"כ בקעה טומאה לתחתיה. ומדגבוה טפח. נטמא כל החלול ההוא ומטמא גם למעלה ולמטה. נגד כל תחתית הכלי ומשם התפשטה הטומאה גם להבית:

סעיף מה

היתה נתונה

הקדירה:

סעיף מו

בצד האסקופה

שעומדת בחוץ סמוך להמפתן:

סעיף מז

היא נוגעת במשקוף פותח טפח

ר"ל שנשער שאילו נעלה הקדירה. יהיה טפח מרוחב דופן הקדירה. נוגע בצד המשקוף שבחוץ. ולרבותא נקט הכא דאע"ג דבכה"ג מחשבה כמחובר למשקוף הבית. וסד"א דבכה"ג לא תהא טומאה בוקעת בו. דכמעזיבת הבית חשיבה קמ"ל. מיהו בהיתה

מהארץ גבוה טפח. ודאי דדוקא בשנוכל לשער שכשתעלה תגע טפח בהמשקוף מיירי. דאל"כ לא מחשב אויר שתחתיה כמעורב עם אויר הבית. וכסיף מתני' דידן [והר"ש והר"ב פירשו שנשער שאם תעלה יהיה רוחב טפח מחלול הקדירה נוגע בתחתית המשקוף]:

סעיף מח

טומאה תחתיה

רצוצה. דהרי באינה גבוה טפח מהארץ מיירי:

סעיף מט

או על גבה

לר"ש והר"ב הנ"ל. היינו למעלה מהקדירה שלא תחת המשקוף:

סעיף נ

בוקעת ויורדת

הכל כלעיל סי' מ"ב דדא ודא אחת היא. והא דלא נקט ברישא דמ"ו וברישא דמ"ז. היאך יהיה הדין כשהטומאה בבית כדנקט בסיפא כשגבוה מהארץ טפח. ה"ט משום דהכא דהקדירה יושבת על הארץ פשיטא דכשהטומאה בבית. אינה מתפשטת כלל לתחת הקדירה או לתוכה או ע"ג. משום דהקדירה הרי עומדת כולה מבחוץ רק סמוך לאסקופה:

סעיף נא

תוכה וגבה טהור

תחתיה והבית טמא. משום דמעורבין חלול שתחתיה עם חלול הבית. ותוכה וגבה טהור דכמחוברת במשקוף דיינינן לה. ומצלת עם דפנות אהלים. וכלעיל בטומאה תחת הארובה:

סעיף נב

בתוכה או על גבה הכל טמא

דכיון דנטמאת הכלי כלי טמא אינו מציל אפי' עם דפנות אהלים. והכל כלעיל סי' מ"ד:

סעיף נג

רק שישוער שאם תעלה לא תהיה נוגעת רק פחות מטפח:

סעיף נד
או מודבקת בשקוף

ר"ל או אפי' באמת דבוקה בצד המשקוף אבל רק פחות מטפח. ובשניהן מיירי שגבוה מהארץ טפח:

סעיף נה
טומאה תחתיה אין טמא אלא תחתיה

דאע"ג שאינה דבוקה למשקוף טפח. דינה כדפנות אהלים לחוץ בין מעלה למטה. ומצלת על מה שבתוכה ושע"ג. דהרי אפי' כשאינה דבוקה כלל להכותל. כל שאין שפתה מרוחק מהכותל טפח חוצצת. וככפישה שע"ג יתידות [ספ"ה]. ואפ"ה כיון דאין מודבק להמשקוף טפח. לא מחשב חלול שתחתיה כמעורב עם חלול הבית. ואין טומאה מתפשטת מתחת זה לתחת זה [הרא"ש ועמ"ש בס"ד פי"ב בבועז סי' ז']. וקיצר התנא בכל הסתעפות דין זה. משום דממילא משתמע. דבטומאה בבית אין טומאה מתפשטת משם לתחתיה ג"כ מהך טעמא. דהרי אין דבוקים יחד בפותח טפח. וכ"כ בטומאה ע"ג או בתוכה. ג"כ פשיטא דכיון דבקעה לתוכה ונטמא הכלי. הרי כלי טמא אינה מצלת אפי' עם דפנות אהלים כלעיל סי' מ"ד. וא"כ גם תחת הכלי נטמא ולפיכך כל כנגד הכלי תחתיה או ע"ג או בתוכה הכל טמא. כלעיל סי' נ"ב. אבל אם נשער שכשתעלה הקדירה תהיה כולה מופלגת טע"ט מהמשקוף אז הו"ל כעומדת באויר ולהכי כשיש אויר טפח תחתיה וטומאה שם או בתוכה או ע"ג. תחתיה וע"ג כל כנגד תחתית הכלי טמא [כלעיל ספ"ט]. אבל הבית ודאי טהור שהרי יש אויר מפסיק בין חלול שתחתיה לחלול הבית. ובטומאה לא אמרינן לבוד. ובטומאה בבית רק הבית טמא. שהרי אין מעורבין כלל:

פרק יא

סעיף א
הבית שנסדק

שנסדק גגו על פני כולו. באופן שנחלק הגג לב' חלקים ע"י זה הסדק חלק א' סמוך לפתח. וחלק האחר לפנים. באופן שאין אדם שעומד תחת החלק ההוא יכול להגיע להפתח רק כשיעבור דרך הסדק שהוא לרוחב הבית:

סעיף ב
טומאה בחוץ

ר"ל תחת חצי הגג שסמוך להפתח:

סעיף ג
כלים שבפנים טהורין

דהרי בטומא' לא אמרי' לבוד לחומרא [כסוכה די"ח א']. ואע"ג דלעיל [רפ"ד] אמרי' שאם אין בין המגדל להקרקע או בינו לכותל או בינו לתקרה פתוח טפח אין טומא' נכנסת לשם אלמא דגם בטומאה אמרינן לבוד. היינו רק לקולא אמרי' לבוד. גם בטומאה [ותמוהין בזה דברי רטו"ז [יו"ד שע"א סק"ה] שכ' שאפי' לחומרא לא אמרינן לבוד בטומאה משמע דכ"ש לקולא והרי קמן דלקולא גם בטומאה אמרינן לבוד]. וא"כ דאין כאן לבוד. הו"ל חלק הפנימי כרשות בפ"ע. ואין דרך טומאה להכניס:

סעיף ד
כלים שבחוץ בית שמאי אומרים עד שיהא בסדק ארבעה טפחים

אי"ל משום דכך הוא השיעור להוצאת המת [כפ"ג מ"ו] ויכול להוציא המת דרך הסדק. ליתא דהרי הכא לאו דוקא במת שלם מיירי דהרי סתם טומאה תני. אלא ה"ט דב"ש דמצרכי שיפסיק סדק רחב ד"ט מדחשוב שיעור מקום בכל דוכתא:

סעיף ה
בית הלל אומרים כל שהוא

בתוספתא מפרש דהך כ"ש היינו דעכ"פ צריך שיהיה הסדק רחב כעובי חוט המשקולת. דאז אינו יכול תו לקבל עליו מעזיבה בינונית:

סעיף ו
אכסדרה

עי' לעיל [פ"ו מ"ב] שהוא כעין תקרה הבולטת מאמצע גובה כותלי הבית כלפי הרחוב אלטאן בל"א. וכל הבתים פתוחים לאויר שתחתיו. והוא פרוץ מג' רוחות:
בין שנסדק לארכו או לרחבו והכי דייק דלעיל נקט פנים וחוץ. והכא נקט זה ושני. והא דלא פליגי הכא כבמשנה א'. ה"ט משום דהכא כל חלק פתוח מן הצד. אין מוכרח לומר דסוף טומאה לצאת [ורותוי"ט כאן כתב בשם רכ"מ דאכסדרה סתום מג' רוחות. ותמוה מאד דא"כ מה בין זה לבית שבמשנה א' וגם ארתוי"ט ק' היאך לא העיר עליו בזה]. וה"ה דהוה מצי למנקט בית שנסדקה התקרה מאמצע משקוף הפתח עד כותל הפנימי. דהרי גם בכה"ג יכול להוציא הטומאה מכל חלק דרך חצי הפתח שבראשו אלא שלא רצה תנא להאריך:

סעיף ז

נתן את רגלו או קנה מלמעלן

קאי גם על כל הסדקים שנזכרו במשנה א'. ונ"ל דנקט רגלו לרבותא דרישא אף דמק"ט ואינו חוצץ. אפ"ה מערב הטומאה למטה הימנו. ונקט קנה לרבותא. דאף דקנה אמק"ט וחוצץ בפני הטומאה. אפ"ה אינו מערב ב' האוירים שמזה ומזה כשמונח למטה רק כשגבוה מהארץ טפח. ומיירי הכא שהניח אורך הקנה לאורך הסדק ונמצא שב' חלקי התקרה שמזה ומזה להסדק נוגעים אהדדי ברוחב טפח. [אבל אי"ל דמיירי שהניח אורך הקנה לרוחב הסדק ליתא דא"כ מדלא נגעו ב' חלקי התקרה אהדדי רק ע"י רוחב הקנה שאין ברחבה טפח. לא התערבו ע"י נגיעה זו ב' האוירים. דכל טומאה אינה מתפשטת לצדדים דרך מקום שאין בו רוחב טפח. כדקאמרינן בטומאה תחת קורה שאינה רחבה טפח. שאינה מתפשטת ממקומה [פי"ב מ"ו]. ולא עוד אלא אפי' כשהטומאה והטהרה כל א' מהן מונח תחת אהל שהוא טע"ט ורק שב' האהלים נוגעין זב"ז בפחות מטפח אין טומאה מתפשטת מזה לזה. כדחזינן בטבליות שנוגעות זב"ז בקרנותיהן פחות מטפח. אם טומאה תחת א' מהן. תחת האחרות טהור [כפט"ו מ"ב] וכ"כ לעיל [ספ"י] בקדירה דבוקה במשקוף פחות מטפח אין טומאה מתפשטת מתחתיה להבית ולהיפוך. ורק כשא"א להוציא הטומאה רק דרך המקום שהוא פחות מטפח. אז גם במעורבים פחות מטפח סגי [כפי"ד סי' ל"ד] בב' זיזין ועליון עודף על התחתון פחות מטפח. אם טומאה תחת התחתון גם ביניהן טמא. ואילה"ק לזה מדאמרינן כשהטומאה מונחת תחת שפוע אהלים במקום שאין בו פ"ט שמתפשטת הטומאה משם לתחת האהל ולהיפך [כפ"ז מ"ב]. ואמאי והרי אין תחת שפוע האהל טפח. והיאך תתפשט הטומאה מתחתיו להבית. י"ל התם שאני דשפוע אהל כאהל דמי ובטל לגביה. וכמונח הטומאה תוך האהל דמי. דלא גרע מטומאה שמונחת רצוץ בתוך כותל הבית. דאע"ג דהטומאה כולה מובדלת מאויר הבית אפ"ה מדמונחת מחצי עובי הכותל ולפנים נדונית כמונחת תוך הבית [כפ"ו ריש מ"ג]. ומה"ט נמי כשזיז סובב הבית. ויש רוחב טפח תחתיו. ורק שפתוח תחתית הזיז להבית רק ברוחב ג' אצבעות דכשהטומאה בהבית. תחת הזיז טמא. אף שיכול להוציא הטומאה שלא במקום הזיז שע"ג הפתח. עכ"פ כל שתחתית הזיז כחור שבכותל שפתוח לבית דמי דכתוך חלול הבית נחשב וטמא [כפי"ד מ"ד. ועי' פי"ב בועז סי' ז']:

סעיף ח
עירב את הטומאה

אפילו כשהטומאה בחוץ וכלים בפנים או כשהטומאה בחלק א' מאכסדרה שנסדק אפ"ה נטמאו כל הכלים:
שארכה מול אורך הסדק שבתקרה:

סעיף ט
אינו מביא את הטומאה עד שיהיה גבוה מן הארץ פותח טפח

דביש חלול טפח תחתיה. אפילו נימא גוד אחית שפת הסדק ונידון כאילו התקרה משתפעת ויורדת עד הקנה ונמצא שיש מחיצה בין ב' החלקי' שבין ב' צדדי הסדק עכ"פ הרי יש טפח אויר תחת מחיצה זו ודרך שם מתפשט' הטומאה מחלק לחלק שבצדו. אבל כשאין בין הקנה להקרקע טפח. אמרינן גוד אחית שפת הסדק עד הקנה. ונמצא מחיצ' שלימה בין ב' החלקי' שבבית. [ורתוי"ט כ' בשם מהר"ם דהו"ל טומאה רצוצה. ואני בער ולא אדע מה ענין לטומאה רצוצה לכאן]:

סעיף י
סגוס עבה

חתיכת בגד צמר עב פלייש טוך בל"א. והוא עב הרבה:

סעיף יא
וכופת עבה

בול עץ עב קלאטץ בל"א. ונקט סגוס לרבותא דאע"ג שמק"ט אפ"ה אפשר שיביא הטומא'. ונקט כופת לרבותא דאף שאמק"ט אפ"ה אפשר שלא יביא הטומא':

סעיף יב
אינן מביאין את הטומאה

במונחים תחת הסדק. אע"ג שעבים הרבה וגם רחבים הרבה. אפ"ה אין מביאין הטומא' מחלק א' שבבי' להחלק שבצדו. רק ביש אויר טפח בין תחתון לארץ. ולא אמרינן דחלק התחתון של הסגוס והכופת כליתא דמי:

סעיף יג
עד שיהיו גבוהים מן הארץ פותח טפח

ר"ל עד שיהא אויר טפח בין תחתיתן לארץ. אז דרך שם באה הטומאה מחלק לחלק. מדמעורבין ב' האהלים יחד ע"י אהל טפח שתחת הסגוס [כלעיל סי' ט]:

סעיף יד
קפולים זו על גבי זו

ר"ל ואם קיפל טלית בכמה קיפולין זה ע"ג זה. והניח טלית מקופלת זו במקום א' למטה נגד הסדק שבתקרה [והר"ב פי' שהניח כמה כלים מקופלין זע"ז. ובמחכ"ר לאו בדיוקא כתב כן. וכי גרע מאדם בסיפא שהוא גוף א']:

סעיף טו
אינן מביאות את הטומאה

באין אויר טפח בין תחתית כל הקיפולין לארץ:

סעיף טז
עד שתהא העליונה גבוה מן הארץ פותח טפח

דאע"ג שאין תחת הקיפול התחתון אויר טפח עכ"פ מדלא אמרינן גוד אחית פי תקרה רק עד קיפול העליון. שאין הפסק בינו לתקרה. והרי הקפולין התחתונים שסמוכים לקרקע מדמק"ט אינן חוצצים וכליתנהו דמי. והרי כל הקיפולין התחתונים עבים טפח יחד והו"ל כיש אויר טפח תחת הקיפול העליון. שעי"ז האויר הו"ל ב' האהלים שבב' צדדי הסדק כמחוברים שם. ודרך האויר הזה באה הטומאה מאהל לאהל:

סעיף יז
היה אדם נתון שם

למטה נגד הסדק שבתקרה:

סעיף יח
בית שמאי אומרים אינו מביא את הטומאה

דאף דאדם ודאי חלול הוא. ואע"ג שמלא בני מעים. מ"ש מקיפולי טלית לעיל. י"ל דהכא שאני דס"ל אהל בידי שמים לא שמיה אהל. ולהכי הו"ל גוף האדם כסגוס וכופת עבה לעיל. שאינו יוביא הטומאה עד שיהא בינו לארץ אויר טפח:

סעיף יט
ובית הלל אומרים אדם חלול הוא והצד העליון מביא את הטומאה

דמדהוא חלול חשבינן ליה כקיפולין לעיל. והרי אדם וכלים נעשין אהל לטמא אבל לא לטהר [כרפ"ו]. ולהכי אין צדדי האדם סותמין החלול שתחת צד העליון שבו. אלא צד העליון שבו מערב ב' האהלים שבב' צדדי הסדק. [ונ"ל דה"ה בהניח תחת הסדק כלי שחלול תוכו טע"ט. והוא מוטה על צדו באורך טפח נגד הסדק שלמעלה לכ"ע צד

העליון שגבוה מהארץ טפח מביא הטומאה. ותחתית הכלי אינו חוצץ. ורק נקט אדם לאשמעינן פלוגתא דב"ש וב"ה דבאדם לבד פליגי ב"ש].

סעיף כ

היה משקיף בעד החלון והאהיל על קוברי המת

ר"ל על המת:

סעיף כא

בית שמאי אומרים אינו מביא את הטומאה ובית הלל אומרים מביא את הטומאה

להחדר שהמשקיף היה שם. וב"ש לטעמייהו דס"ל דחלול שתוך האדם לא מקרי אהל מדהוא מלא בני מעים [ועי' מ"ש בס"ד ספ"ד דעדיות]. ולא דמי לקיפולין הנ"ל שמופרדין ועומדין. וב"ה לטעמייהו דס"ל דצד העליון מביא את הטומאה. וכאילו יש חלול תחתיו עד החלון. ודרך שם באה הטומאה לבית. וקמ"ל רישא דהיינו משנה ג' לרבותא דב"ה. דאע"ג דאין אויר תחתיו בשום דוכתא דהרי מונח שטוח על הארץ. אפ"ה ס"ל לב"ה דנעשה אהל. וקמ"ל הכא משנה ד' לרבותא דב"ש דאע"ג דבאמת האהיל על המת ועל החדר. אפ"ה כיון דמפסיק בין ב' האוירים המקום שדבוק גוף המשקוף בהחלון אינו מביא טומאה מזה לזה:

סעיף כב

שהם מביאין את הטומאה

משום דהבגד או האדם העליון הרי הן גבוהים טפח מתחתית החלון. א"כ נעשין אהל להביא טומאה תחתיהן. והאדם התחתון מדמק"ט. מחשב כאילו אינו סותם האהל ההוא. והתפשטה הטומאה תחת העליון מבחוץ לתוך הבית גם לב"ש דדוקא חללו שבתוכו לא מחשב אהל אבל כל גופו הוה כסגוס עבה לעיל:

סעיף כג

היה מוטל על האסקופה

שהיה מוטל מקצת גוף האדם מבחוץ ומקצתו בפנים בין שהאסקיפה בולטת מהקרקע טפח נמצא שיש אויר טפח תחת האדם בחוץ ובפנים. ובין שהאסקופה שוה עם הקרקע. והאדם שטוח עליה:

סעיף כד

והאהילו עליו קוברי המת

ר"ל שנושאי המטה האהילו המת על בטן האדם שמונח על האסקופה:

סעיף כה

ובית הלל אומרים מביא את הטומאה

דלב"ש אף שיש אויר טפח תחת חלק האדם שבחוץ מהאסקופה. ונמצא שגם לשטתייהו עכ"פ נטמא האויר שתחת האדם. מדהאהיל עליו המת. דהרי גוף האדם אינו חוצץ. עכ"פ הרי האויר ההוא שתחתיו בחוץ אינו מעורב עם האויר שבבית שהרי גוף האדם מונח על האסקופה ואין אויר טפח בין האדם להאסקופה. ולפיכך אין הטומאה באה מתחת האדם בחוץ לתחת האדם בפנים. וב"ה ס"ל דצד העליון של אדם חשבינן ליה כאילו יש חלל תחתיו טפח. ולהכי אפי' כשהאסקופה אינה בולטת מהקרקע אפ"ה חשבינן להאדם ששטוח עליה קצתו בחוץ וקצתו בפנים כאילו כולו יש חלול תחתיו בין בחוץ ובין על האסקופה ובין בפנים ונמצא שכשהאהיל המת על החלול שבחוץ ונטמא כל האויר שתוך החלול ההוא התפשטה משם הטומאה לתוך הבית ונטמא הבית. וג"ר דהא דאצטריך למתני פלוגתייהו במ"ד ובמ"ה. והרי היא היא. די"ל דנקט משנה ד' לרבותא דב"ש. דאע"ג דהטומאה למטה מהאדם וכבר יש אהל טמא תחתיו. אפ"ה לא אמרינן שהרווח שבתוך חלול האדם מערב רווח האהל הטמא שתחתיו עם הרווח שתוך אהל הבית. אע"ג שכבר התחילה הטומאה להתפשט תחת האדם. והדר תו ונקט משנה ה' לרבותא דב"ה. דאע"ג שהטומאה למעלה מהאדם והרי בכה"ג אין כאן שום אהל טמא תחת האדם. אפ"ה מתחלת טומאת האהל להתפשט מתוך חלול שבתוך גוף האדם. ומשם לתוך הבית:

סעיף כו

הטומאה בבית

והאדם חי מוטל על האסקופה מקצתו בפנים ומקצתו בחוץ:

סעיף כז

והאהילו עליו טהורין

על מקצתו שבחוץ:

סעיף כח

ובית הלל מטמאין

כילהו לטעמייהו. דלב"ש כיון דלא נחשב גוף האדם כחלול. אין טומאה שבבית באה לתחתיו. ולפיכך המאהילין עליו בחוץ טהורים. ולב"ה באה טומאה שבבית לתחתיתו שם. ומשם התפשטה גם לתחתיתו שבחוץ והו"ל כאילו ישנה לטומאה שם תחתיו וגופו שמק"ט אינו חוצץ. ולהכי נטמאו המאהילין עליו שם. וקמ"ל תו הך בבא לרבותא

דב"ה דאע"ג דהטהורים לא היו בשום אהל. דהרי בחוץ היו. אפ"ה נטמאו ע"י הטומאה שבאהל:

סעיף כט

ומת הכלב

דאילו היה הכלב חי כל טומאה בליעה אינו מטמא כסוף מקואות. ולהכי בכה"ג אפי' היה הכלב כולו תוך הבית ובשר המת בבטנו היה הבית טהור [ועי' מ"ש בס"ד כלים רפ"ח]:

סעיף ל

ומוטל על האסקופה

ומיירי שאין המשקוף מגיע עד ממעל למקום הטומאה שבתוך בטן הכלב אלא שצואר הכלב מונח תחת המשקוף ופיו לפנים. והטומאה מונחת תוך בטן הכלב תחת אויר השמים:

סעיף לא

ר' מאיר אומר אם יש בצוארו פותח טפח

ר"ל שיש בהיקף צוארו ג' טפחים ואז יש בעובי רחבו טפח:

סעיף לב

מביא את הטומאה

דאע"ג דאין תוך חלול הצואר טפח. עכ"פ ס"ל חוקקין להשלים [כשבת ד"ז ב'] ונמצא שצד העליון של הכלב מאהיל על הטומאה שבתוך גופו שמבחוץ ומתפשטת הטומאה דרך פיו לתוך הבית. והרי בהמה וחיה שמתו מביא הטומאה ואינו חוצץ [כפ"ח סמ"ג]. ונ"ל לכאורה דהא דנקט פיו וצוארו לפנים ה"ה באחוריו לפנים. דאף דאי"ל כ"ש באחוריו לפנים מדסוף טומאה לצאת דרך שם. דליתא. דכיון דהשתא שמת הכלב אין סוף טומאה לצאת דרך שם. ותו דאפי' אי ניזל בתר סופו לצאת בעוד הכלב חי. הרי כשיצא הטומאה דרך שם יהיה כבר כמעוכל ולא יטמא [כתענית כב"ב]. אלא י"ל דנקט צוארו ופיו לפנים. משום דבו יש תנאי אם יש בו כדי לחטוט פותח טפח. משא"כ באחוריו לפנים פשיטא שיש בו עובי לחטוט פ"ט. מיהו רבא"ו לא כ' כן אלא צוארו לפנים דוקא נקט. ולא זכיתי לידע טעם לחלק:

סעיף לג

ר' יוסי אומר רואין את הטומאה

ר"ל לא כדבריך שאמרת שאין רואין ומשגיחין על הטומאה אם תוכל להתפשט דרך

חלול הצואר. רק רואין ומשגיחין על עובי הצואר. אלא אני אומר רואין את הטומאה אם תוכל להתפשט דרך הצואר. וכגון שיש בחלול הצואר טע"ט. אז מתפשטת הטומאה מתוך בטן הכלב שבחוץ דרך הצואר גם לתוך הבית. ואם לאו. שאין בחלול הצואר טע"ט. הבית טהור. דס"ל אין חוקקין להשלים [ובחולין קכ"ו א' ל"ג מלות את הטומ' רק ר' יוסי אומר רואין ואעפ"כ ר"ל כפירושינו הנ"ל]:

סעיף לד

מכנגד המשקוף ולפנים

מלתא אחריתא היא. דפליג בה נמי ר"י אדר"מ. דלר"מ כשפיו לפנים טמא אפי' כשפיו מן השקוף ולחוץ דהיינו מחוץ לנקישת הדלת. ולהכי קאמר ר' יוסי גם בהא פליגנא עלך. דהא דקאמינא דכשיש בחלול הצואר טפח טל טפח דהבית טמא זהו דוקא כשפיו מונח מהשקוף ולפנים. [וק"ל ממ"נ היכא איירי. אי בשיש משקוף ממעל למול פה הכלב. אמאי מטהר ר' יוסי כשפיו מהשקוף ולחוץ. ואמאי וכי גרע שקוף ולחוץ מקדירה שעומדת למטה אצל האסקופה בחוץ. שאם תעלה תגע במשקוף פ"ע דנתערב טומאה שתחתיה עם אויר הבית [כלעיל ספ"י]. וכ"ש הכא דמדיש משקוף ממעל למול פה הכלב. הרי אויר הטמא שבתוך חלול הכלב מעורב להדיא עם חלול אויר הבית. והיאך לא תתפשט הטומאה מתוך אהל אחד לחבירו כשפתוחים זל"ז. ואי אין משקוף ממעל למול פה הכלב היכ' מטמא ר"מ גם במונח פה הכלב מהשקוף ולחוץ. הרי אין אויר של תוך חלול גוף הכלב. מעורב כלל עם אויר של תוך הבית. י"ל דלעולם דמיירי בשיש משקוף ממעל למול פה הכלב ואפ"ה מטהר ר' יוסי כשפיו מהשקוף ולחוץ. ולא מחשב משקוף ותקרת הבית כאהל הפתוח לאהל. דמיירי שמהשקוף ולחוץ אין אויר טפח תחתיו. ולפיכך לא מחשב כלל אהל. וגם לאויר שתחת תקרת הבית לא נצרפו. מדמובדל ממנו ע"י סי' השקוף ולפיכך נידון האויר שתחת השקוף ולחוץ כאויר שתחת השמים וא"כ הטומאה שבתוך גוף הכלב אינו נמשך דרך חלול הצואר שמונח מהשקוף ולחוץ לטמא חלול הבית. דהרי מובדל חלול גוף הכלב שהטומאה בתוכו מחלול שתוך הבית ע"י שקוף ולחוץ שנידן כאויר ודו"ק. ואל תתמה דהרי מצינו בת בוקתא לקמן [פי"ד מ"ד] בזיז שמסבב מבחוץ כל הבית ואוכל בפתח ג' אצבעות דבטומאה תחת הזיז קיי"ל התם כר' יהושע. דאין הטומאה נמשכת מתחת הזיז לתוך הבית. דרך זיז ג' אצבעות שע"ג הפתח. והרי זה ממש כענינינו דטומאה שתוך חלול גוף הכלב. הוא כעין טומאה שתחת הזיז והחוץ מהשקוף דהכא דמי ממש לזיז גא"צ שממעל לפתח דהתם. ולפיכך כמו דהתם לא נתערבו ב' האהלים ע"י האהל פחות מטפח כ"כ הכא. [ועמש"ל סי' ז'].

אח"כ מצאתי קצת רמז מפלפול זה בתוס' [חולין קכ"ו א' ד"ה אנן]. אבל אילה"ק הרי גם בשפה הכלב מהשקוף ולפנים. עכ"פ כיון שגוף הטומאה מונחת תוך חלול הכלב בחוץ. נימא אין דרך טומאה להכניס לתוך הבית. הא בורכא. דזהו דוקא בשמבדיל בין אהל פנימי לחיצון דלת נעול. אבל בשפתוחים האהלים זל"ז מתפשטת מעצמה הטומאה גם מאהל החיצון להפנימי [ועי' לעיל פ"ג מ"ז. ופ"ד מ"ב וג']:

סעיף לה

הבית טהור

ואילה"ק דיוקא דרישא וסיפא אהדדי. דברישא משמע. דהא אם פיו על שקוף עצמו טהור. ובסיפא משמע איפכא. י"ל דבכל כה"ג אמרינן נעשה דיוקא דרישא כמפורש בסיפא [כקידושין דה"ב]. ונ"ל דע"כ הכא ה"ט משום דטומאה זו רק מדרבנן היא. דמדאורייתא לא מחשב פתח רק בעשוי לכניסה ויציאה [כשבת קמ"ו א' וכלעיל רפ"ה] להכי נמי מקלינן בפיו אשקוף גופי'. מיהו כל זה בשחלול הצואר פתוח טע"ט. מתפשטת משם הטומאה להבית כשפיו לפנים מהשקוף. אבל באין בו חלול טפח. דוקא כשהמקום שבכלב שהטומאה שם בתוכו. כולו תוך הבית. אז הבית טמא. דאפי' נימא דלא ס"ל לר"י דטומאה רצוצה שבתוך הכלב בוקעת ועולה. ותתפשט תחת תקרת הבית. אפ"ה כיון דבשר הכלב שמת אינו חוצץ [כפ"ח מ"ג] הו"ל כמונחת הטומאה להדיא תוך הבית:

סעיף לו

הבית טהור

אף כשפיו מהשקוף ולפנים. דהו"ל כמונח תחת תקרת הבית. ומיירי כשאין חלול הצואר פתוח לבית טע"ט [ועי' תוס' חולין קכ"ו א' ד"ה אנן]:

סעיף לז

הבית טמא

משום דבית הרעי לפנים. אף שאין בו פתח טע"ט. הרי דרך טומאה לצאת שם. ולרבנן עכ"פ מדגם פיו פתוח. והוא לחוץ. אדרבה אמרינן אין דרך טומאה להכניס להבית. דהרי משמת הכלב לא תצא הטומאה דרך שם מעצמה. וגם כשהיה הכלב בעודנו חי מוטל שם. גם כן הבית טהור. דמלבד שטומאה בלוע אינו מטמא [כחולין ע"א א'] הרי בל"ז אין דרך טומאה לצאת דרך בית הרעי רק כשתהיה מעוכלת. להכי עדיף טפי מיכול לשרפו במקומו או להוציאו לחצאין. דהרי מוכרח כן. להכי לכ"ע אינו מביא הטומאה להבית [וכמש"ל בס"ד]:

סעיף לח
רבי יהודה בן בתירה אומר בין כך ובין כך

בין שיש בעובי הצואר טפח או לא. ובין שפיו או בית הרעי לפנים. ס"ל בכולהו גווני דהבית טמא. דבפיו לפנים ס"ל אף דרך כניסתה מוציאה טומאתה. או משום דלפעמים מקיא הכלב דרך פיו מה שאכל. וכ"ש כשבית הרעי לפנים. הרי דרך הטבע להטומאה לצאת דרך בית הרעי [כל זה מרש"י שם]:

סעיף לט
כמה תשהה במעיו

בשר המת במעי הכלב קודם שימות. שיהא נחשב גם אחר מיתת הכלב כמעוכל. ולא יטמא:

סעיף מ
שלשה ימים מעת לעת

שכך הוא עיכול של כלב שהוא מאוחר משאר ברואים [כשבת קנ"ה ב']:

סעיף מא
בעופות ובדגים

ה"ה בשאר בהמה רק נקט עופות ודגים לרבותא דריב"ב מדקיי"ל כוותי':

סעיף מב
בעופות ובדגים

וה"ה בכל בהמה [כפרה פ"ט מ"ה] והכי קיי"ל לענין טומאה [רמב"ם טו"מ פ"כ ה"ד ועי' מ"ש בס"ד פ"א דבכורות סי' י"ד]. ודוקא בעוד המאכל במעיו. אבל ביצאו דרך בית הרעי אפי' קודם זמן הנ"ל. הבשר טהור והעצמות בטומאתן [רמב"ם שם]:

סעיף מג
החדות

הוא דות. דהיינו שבנוי ע"ג קרקע חלקה כעין בור [עי' לעיל פ"ה סי' ל"ח]:

סעיף מד
ומנורה בתוכו

מונח תוך הדות ויש מת בבית:

הוא כעין פרח ממתכות שעושין בראשה לקישוט. כעין שקדיה ופרחיה שבמטרה שבביהמ"ק:

סעיף מה
שלה יוצא

נ"ל דהאי יוצא אין ר"ל שהפרח מתפשט להלאה מחיצונית כתלי הדות. דבכה"ג ודאי דלכ"ע היה נטמאה המנורה מדקצת ממנה הוא באהל המת דגם בהאהיל המת על מקצת האדם או על מקצת הכלי נטמא [רמב"ם פ"א מטו"מ הי"א ועי' לקמן סי' נ']. אלא ר"ל שהפרח בולט מתוך חלול הדות וחוזר ומתפשט לצדדים רק על שפת הדות:

סעיף מו
וכפישה נתונה עליו

ר"ל שסל שמחזיק מ"ס שאינו מק"ט מכסה פה הדות וגם שפתו ונמצא שהסל זה מכסה גם הפרח. רק שהפרח נראה שמפסיק בין שפת הכפישה לשפת הדות. וכ"ש כשנסר חלק או דלת שבדות. סותמין פה הדות שמצילין מה שתוך הדות. ורק לרבותא נקט כפישה דאע"ג שהיא כלי מצלת מה שתוך הדות [כפ"ה מ"ו]:

סעיף מז
וכפישה עומדת על פי החרות

שאין המטרה מעכב שלא תפול הכפישה לתוך הדות. דאל"כ לא היתה הכפישה מצלת על מה שבתוך הדות. דהרי הדות והכפישה רק משום אהל מצילין על מה שבתוכן והרי אהל שעומד ע"י אדם וכלים אינו מציל [כלעיל רפ"ו]:

סעיף מח
בית שמאי אומרים החדות טהור

דכל מה שבחדות ניצל מטומאת מת שבבית ע"י סתימת הכפישה עם דפנות האהל. דהיינו דפנות הדות. ומיירי שאין בהפרח עובי טפח דאם היה בו טפח הרי טומאה נכנסת דרך שם לתוך הדות. ואע"ג שהפרח סותם הטפח ההוא. הרי הפרח הוא מק"ט. וכל המק"ט אינו חוצץ בפני הטומאה:

סעיף מט
ומנורה טמאה

מפני מקצת הפרח שנראה תוך הבית. ואפ"ה לא נטמא שאר דברים שבדות שלא נגעו בהמנורה. מדעכ"פ היו עם המנורה באהל א' והרי אמרינן חרב כחלל. ליתא. דרק לענין שיחשב כלי שנטמא במת כאבי אבות. דהיינו כמת עצמו וכ"כ כל הנטמא בהכלי צריך הזאה ג' וז' כהנטמא במת עצמו. אבל בטומאת אהל אדם כי ימות כתיב [ודלא כהר"ש והר"ב ועי' לקמן פי"ב מ"ד ופט"ז מ"א ועי' מ"ש בס"ד פ"א סי' ו' ושם הארכנו]:

סעיף נ
בית הלל אומרים אף המנורה טהורה

דאע"ג דנראה בהבית מהצדדים שבין הכפישה לכותלי הדות. עכ"פ מדאין בולטת ויוצאת לתוך חלול הבית. כמונחת בדות דמי [כרפ"ט דכלים וכן כתב הרמב"ם פכ"א מטו"מ]. אבל בבולטת מחוץ לכותלי הדות. ומתפשטת לתוך אויר הבית. ודאי שנטמאה המנורה. דגם מקצת טהרה שהאהיל על מקצת מהשיעור טומאה נטמא [כפ"ג מ"ד ופ"י מ"א ורתוי"ט שם ד"ה מקצת ועי' עוד שם מ"ג]:

סעיף נא
ומודים שאם תינטל המנורה וכפישה נופלת הכל טמא

מדנתמך הכפישה שהיא האהל ע"י הפרח שהוא כלי ואפילו היה המנורה פשוטי כלי עץ ג"כ כך דינו [כריש פ"ו]:

סעיף נב
כלים שבין שפתי כפישה לבין שפתי החדות

הכא מיירי שאין הכפישה נופלת לתוך החדות. וכבר שמעינן כן במשנה ח'. רק קמ"ל הכא רבותא דלא מבעיא ברישא. שרוב המנורה תוך הדות. אלא אפי' הכא שכל גוף הכלי מונח בין שפת הדות לשפת הכפישה אפ"ה ניצל. מיהו אפשר דהכא מיירי באינן נראין כלל תוך הבית. כמחטין וצנורות שהן דקין והכפישה מכסה אותן לגמרי. וקמ"ל דבכה"ג גם ב"ש מודו:

סעיף נג
אפי' עד התהום

ר"ל לא מבעיא במונחים על שפתות הדות. די"ל דכיון דמשתמש שם תשמישי הדות להכי כמונח תוך הדות דמי אלא אפי' הכלים המונחים למטה משפתות הכפישה ותחת כותלי הדות ממש. עד התהום. אפ"ה נצולו. דאע"ג דקרקע אהל המת טמא עד התהום. אפ"ה כיון דהדות מכוסה גם כל קרקעיתו וקרקע שתחת כותליו הכל שייך לתוך הדות. ואין דינו כשאר קרקע שבאהל המת שטמא עד התהום [כפט"ו מ"ה]:

סעיף נד
טהורים

ולא אמרינן דהו"ל דות ככלי שאמק"ט. והוא מכוסה ועומד באהל המת. דאמרינן גבה. דאע"ג דאין הטומאה בוקעת לתוכה. עכ"פ כל תחתית קרקעיתו טמא [עי' מחצצים סי' ט]. הכא שאני דהדות כאהל בפני עצמו חשבינן ליה וקרקעיתו בטל לגבה:

סעיף נה
טומאה שם

תוך הדות או על שפתו או תחת קרקעיתו:

סעיף נו
הבית טמא

דאפי' היה הכפישה מחובר לדות וסוגרו בצמ"פ עכ"פ מדאין להדות מקום אחר שתצא הטומאה דרך שם רק דרך הבית. לפיכך סוף טומאה לצאת דרך הבית [כפ"ד מ"א]:

סעיף נז
טומאה בבית

והדות מכוסה בכפישה כלעיל:

סעיף נח
טהורים

דמדיש ברווח ההוא טע"ט נידון כדות דהו"ל כאהל בפ"ע ומציל. והרי כל אהל שתחת או בצד אהל המת. אפי' היה האהל ההוא סתום מכל צד היה החלול שבתוכו טהור. וכביב טע"ט שבבית [פ"ג מ"ז סי' ע"ג]. מיהו מיירי שאין המקום שמונחים שם הכלים פתוח טפח לבית. דאל"כ היתה הטומאה מתפשטת לשם מהבית דרך הפתח ההוא:

סעיף נט
ואם לאו טמאים

דלא דמי לכלים שבכותלי מגדל דטהורים אף כשהטומאה בבית [כפ"ד מ"א]. דהתם כותלי המגדל אינן מחוברין בקרקע הבית. משא"כ הכא הרי כותלי הדות מחוברים לקרקע הבית. והחללים שבתוך הכותלים שייכים טפי להבית יותר מלהדות. שגם הדות הוא מתשמישי הבית. ולהכי גם כשהוא מכוסה וגם הוא גדול מאד. די לו שיהא מציל מה שהוא בתוכו ממש. אבל לא שיציל גם על מה שבתוך החללים שבכתליו. ומה"ט לא דמי נמי לטומאה רצוצה שבכותל הבית. דדייניגן בה דין מחצה על מחצה [כפ"ו מ"ג] דהכא שאני דכל הדות עם החללים שבכותליו הם תוך חללו של בית המת ומדאין בהן טע"ט בטלים לגבי בית. מיהו גריעי הנך חללים שבכותלי הדות טפי מהכלים שמונחים טמונים בקרקע שתחת כותלי הדות. דכל הקרקע שתחת הדות שייך להדות טפי מלהבית אבל הנך חללים שבכתלי הדות להבית ודאי שייכים:

סעיף ס
אם היו כותלי החדות רחבים משל בית

כגון שראשי כותלי הדות הם תוך הבית ומתעקמין בשפוע מתחת כותלי הבית ולחוץ כזה או כזה? וכפישה נתונה ע"פ הדות:

סעיף סא
בין כך ובין כך

אפי' הכלים מונחים בחללים שבכותלי הדות. ואפי' החללים אינן טע"ט:

סעיף סב
טהורים

דמשום דכותלי הדות רחבים משל בית. אין כותלי הדות שייכים כלל להבית. אלא כחדר בפ"ע דמי. ואף שפתחו הוא תוך הבית. הרי פתח זה סתום בכפישה ולפיכך גם מה שהוא מכותלי הדות תוך הבית לא שייכי להבית. אלא דמי ממש למגדל נעול שעומד כולו תוך הבית שהמת בתוכו. דכלים שבתוכו ושתוך כותלי כולן וטהורין [כפ"ד מ"א]:

פרק יב

סעיף א
נסר שהוא נתון על פי תנור

שכסה פה התנור עם לוח עץ. דלוח כזה אפי' פשוטי כלי עץ לא מקרי. מדאין עליו צורת כלי [ככלים פ"ב מ"ט ורמב"ם פ"ה מכלים ה"א] ולפיכך חוצץ בפני הטומאה:

סעיף ב
חדש

ר"ל שלא הוסק עדיין כל כך עד שיכול לאפות בו סופגנין. דתנור כזה ג"כ אמק"ט עדיין [ככלים פ"ה מ"א] ולפיכך הו"ל כאילו מונח הנסר על חתיכת טיט וחוצץ הנסר בין הטומאה להטהרה. ואילו היה התנור ישן. הרי כלי הוא. ונמצא שהנסר נתמך להיות אהל ע"י כלי. ואינו חוצץ [כרפ"ו]. וכולהו משניות דפרקן במשנה א' ב' ג' כולהו מיירי שהתנור עומד באויר:

סעיף ג
ועודף מכל צדדיו בפותח טפח

שעי"ז הו"ל כל האויר שתחת הנסר כאהל. שתתפשט הטומאה שתחת א' מצדדי הבליטה. לכל האויר שתחת כל הבליטה סביב והנסר שע"ג האויר הו"ל ככל עליונו של

אהל שחוצץ בין טומאה לטהרה שא' מהן למטה. וא' מהן למעלה מעליונו של אהל. ואילו לא היה הנסר בולט מכותל התנור רק פחות מטפח ממעל להטומאה. הרי אויר כזה לא מקרי אהל להביא הטומאה סביב. וגם לא היה עליונו של אהל כזה חוצץ בין הטומאה להטהרה. כשא' מהן למטה והשני למעלה. אלא הטומאה היה בוקע למעלה ולמטה כנגדו. וגם אם לא היה הנסר בולט רק מב' צדדים. טפח בכל צד. אף שבאותה צד שבולט טפח. חוצץ עליונו בין הטומאה להטהרה. עכ"פ אין הטומאה שתחת צד א' מתפשטת לטמא הטהרות שתחת צד בליטה הב'. ואפי' היה תנור ישן באמצע [כמבואר במשנה ג] וכ"ש הכא שהתנור חדש שאינו כלי מפסיק בין ב' האהלים שבב' צדדי התנור [ועי' בפרקן סי' מ"ד ודו"ק]:

סעיף ד

טומאה תחתיו

בשום מקום תחת בליטת הנסר:

סעיף ה

כלים שעל גביו

שממעל לנסר. אפי' כנגד הטומאה שתחת הנסר:

סעיף ו

כלים שתחתיו טהורים

דמדיש תחת הנסר אויר טפח. הו"ל אהל. והנסר שאינו כלי חוצץ. מיהו כל מה שתחת הנסר. אפי' מה שתוך התנור נטמא דאף דהתנור אמק"ט אפ"ה מה שבתוכו הו"ל כמוגבל בטיט בתוך אהל המת. דהרי הנסר מאהיל על כל שתחתיו ואין הטיט שבאמצע חוצץ. [וק"ל מבית שחצצו בנסרים דבטומאה בבית כלים שבחצץ טהורים [כפט"ו מ"ד] וה"נ נהוי האי כותל טיט שבאמצע כנסרים דהתם ויחצוץ. ודוחק לומר דהכא דמוקף מכותלי טיט מכל הצדדים דמי טפי לאוכל שגבלו בטיט. ליתא. דוכי ס"ד התם בשעשה ד' מחיצות לחצץ סביב באמצע חלול הבית שלא יצילו על שבתוכן. וא"כ מ"ש כותלי טיט מכותלי עץ. וגם בכמה גובה המחיצה לא מחלקינן הכא והתם. וכ"כ אין לחלק ולומר דהתם שאני שכבר היה המעזיבה בנוי. ואח"כ עשה הכותל תחתיו שפיר חוצץ. משא"כ הכא שמתחלה עשה כותל התנור. ואח"כ הניח הנסר על ב' החללים. דהיינו חלול שבתוך התנור וחלול שבצדו. בכה"ג אינו חוצץ ג"כ ליתא. דאדרבה הכי אורחא לעשות תחלה מחיצות ואח"כ המכסה שע"ג. כדאמרינן בכה"ג [ביצה ל"ב סע"ב] דמה"ט מדורתא ביו"ט מלמעלה למטה שרי ממטה למעלה אסור. אלא נ"ל דהתם שאני

שהעמיד הנסרים לשם מחיצה להכי חצצו שפיר. משא"כ הכא כותל התנור לא לשם מחיצה עבידא רק להדביק בם הפת עשאן ולא שמן מחיצה. [אב"י ול"מ נ"ל דשאני חצץ דהבית הוא אהל בפ"ע בלי חצץ משא"כ כאן דאהל שסביב התנור נעשה ע"י דופני התנור בעצמם]. כך נ"ל לתרץ דברי מור"ם שהביא רתוי"ט הכא]:

סעיף ז

ובישן

שכבר הוסק התנור כראוי והו"ל כלי:

סעיף ח

טמא

גם התנור עצמו נטמא. וכן כל מה שבתוכו וכל מה שלמטה ושלמעלה כנגד כל הנסר הכל טמא. בין שהטומאה למעלה או למטה מהנסר. דהאהל שנעשה תחת הנסר. נתמך ע"י הישן שהוא כלי והו"ל אהל לטמא רק כל שתחתיו. אבל לא לחצוץ בין הטומאה לטהרה כשא' מהן למעלה והשני מלמטה [כפ"ו מ"א]. והתנור עצמו וכל שבתוכו ג"כ נטמא. דאע"ג שהתנור אמק"ט מגבו. אפ"ה מדהתפשטה הטומאה תחת כל הנסר. הו"ל כאילו עומד התנור באהל המת. דאע"ג שמכוסה שם בנסר אינו ניצל [כרתוי"ט פ"ד מ"א ד"ה טמא] ורק במודבק פיה במעזיבה או בדפנות אהלים מצלת [כספ"ה]. ונסר מטולטל לא מחשב דפנות אהלים. ולא דמי לקורה [שם]. מיהו אם היה הנסר מודבק בהתנור בצמ"פ ודאי היה ניצל הוא וכל מה שבתוכו וכדמסיק בסרידה בסיפא. אבל בתנור חדש. שאינו כלי. אפי' נדבק בו הנסר בצמ"פ. לא ניצל תוכו. מדהו"ל כצמ"פ על פה גומא שעשה בגוש טיט [ועי' תוספתא פי"ג]. והא דמטמאינן להתנור הישן וכל מה שבתוכו זהו דוקא בשבולט הנסר לכל צד טפח סביב מכותלי התנור. דמדיש מקום להתפשטות הטומאה סביב להתנור חשבינן להתנור כליתא ומתפשטת הטומאה לפ"ז תחת כל הנסר. אפי' נגד פי התנור [כרתוי"ט ד"ה טמא]. אבל כשאין הנסר בולט טפח סביב לכל התנור. אז רק הטומאה או אהל הטומאה בוקע למעלה ולמטה כנגדו. ואינה מתפשטת לצדדים. ולפיכך בין שהתנור חדש או ישן ניצל הוא וכל מה שבתוכו [ולרב"א שנביא דבריו לקמו סי' כ"ג ע"כ הכא רק בישן הסתום בצמ"פ ניצל. דאל"כ אפילו רק בולט טפח מצד א' ולא משאר צדדים תחת כולו טמא]:

סעיף ט

ר' יוחנן בן נורי מטהר

דס"ל דאף דתנור מק"ט מגזירת הכתוב. אפ"ה מדמחובר בקרקע. ותו דמפולש מב'

צדדים [עי' כלים פ"ב מ"ג] לפיכך לא מחשב כלי. והרי לענין שיחוץ דבר בין טומאה לטהרה לאו בקבלת טומאה של הכלי שחוצץ תליא. דנימא דכל המק"ט אינו חוצץ. רק בשם כלי תליא. דהרי כלי גללים וכדומה שאמק"ט. ואפ"ה מדהן כלים אינן חוצצין. ולפיכך נסר שנתמך אפי' מתנור ישן. אף דמק"ט מתוכו. עכ"פ מדאינו כלי ולא נתמך הנסר ע"י כלי. שפיר חוצץ הנסר בין מטה למעלה. וגם התנור ומה שבתוכו ניצל דלא הצריכה התורה צמ"פ רק בכלי. אבל תנור שאינו כלי. בכסוי בעלמא סגי ליה:

סעיף י

נתון על פי שני תנורים

נ"ל דר"ל ואם הנסר מונח על ב' תנורים הנ"ל. דהיינו שא' חדש וא' ישן [וכן מפורש בתוספתא רפי"ג דמכילתין ודלא כהר"ב] ומיירי נמי כלעיל שהיה הנסר בולט טפח סביב לב' התנורים. דאל"כ אפילו היה הנסר נתון על הישן לבד. היה תוכו טהור [וכלעיל סי' ח']:

סעיף יא

טומאה ביניהם

נ"ל דר"ל אפי' מונח הטומאה תחת הנסר בהרווח טפח שבין ב' התנורים. והרי שם נתמך הנסר גם מהתנור החדש וכ"ש כשמונחת הטומאה תחת המקום שבנסר שבולט סביב להישן. דהרי החלק ההוא נתמך רק על הישן לבד ואינו חוצץ. מיהו כשהטומאה מונחת תחת המקום שבנסר שבולט סביב להחדש עכ"פ נמשכה הטומאה משם לתחת החלק שנתמך גם מהישן. והרי שם אינו חוצץ:

סעיף יב

הם טמאים

ר"ל כל מה שבתוך ב' התנורים. אפי' מה שבתוך החדש. וכן כל מה שלמעלה ולמטה נגד כל הנסר הכל טמא כאילו נתמך הנסר רק מהישן לבד. דבכה"ג נעשה הנסר אהל לטמא כל שתחתיו ולא לחצוץ. והישן עצמו פשיטא דטמא כמו ברישא דכיון דהתפשטה הטומאה תחת כל הנסר הו"ל כתנור פתוח שעומד באהל המת. אבל התנור החדש עצמו פשיטא דטהור. דהרי אמק"ט כלל [והן טמאין דקאמר תנא ר"ל תוכן. ואשכחן דכותה לעיל [פי"א מ"ח] דקאמר החדות טהור. דר"ל תוכו]. וכ"ש כשהיו ב' התנורים שניהן ישנים שהדין כך. אלא דזה כבר מרישא שמעינן לה. דמ"ש נתמך מב' ישנים או מא' ישן הרי בין כך או כך. הרי נתמך מכלי ואינו חוצץ [ערמב"ם פי"ב מטו"מ ה"ג והראב"ד שם]:

סעיף יג
ר' יוחנן בן נורי מטהר

לטעמי' אזל דלא מחשב לישן כלי. ונ"ל דנקט רישא לרבותא דריב"נ. דאע"ג דהנסר נתמך רק ע"י דבר המק"ט. אפ"ה ס"ל דחוצץ. וקמ"ל סיפא לרבותא דרבנן. דאע"ג דנתמך הנסר גם ע"י דבר שאמק"ט. והרי בשבת שנים שעשו מלאכה ביחד. לא מחשב כאילו נעשת מכל א' [כשבת צב"ב ועי' זבים פ"ד מ"ד ומ"ז ודו"ק] אפ"ה הכא חשבינן כאילו הנסר נתמך כולו מהישן [ועי' בהרא"ש שהניח בצ"ע מה קמ"ל סיפא]:

סעיף יד
סרידה

הוא לוח חרס פשוט בלי ב"ק שלשין עליו. וסותמין ג"כ עמו פי התנור [ככלים פ"ח מ"ג] ויש ג"כ סרידה שיש לה ב"ק [ככלים פט"ו מ"ב]. מיהו הכא שלא הזכיר התנא שהפך תוכו של סרידה לצד פה התנור כדי שיהיה גבה לחוץ דהרי אל"כ לא מהני צמ"פ דהרי תוך הסרידה שפונה לחוץ מק"ט. ש"מ דהכא בסרידה חלקה שאין לה ב"ק מיירי. דאע"ג שהוא כלי. אמק"ט כלל ככל כלי חרס שאין לו ב"ק [ככלים פ"ב מ"ג]:

סעיף טו
שהיא נתונה על פי התנור

נ"ל דהכא א"צ תנא לפרש דבתנור ישן מיירי וכלעיל בנסר. וכ"כ לקמן מ"ג. דהכא שאני. דהרי הכא במוקף צמ"פ מיירי. וממילא משתמע דע"כ בישן מיירי. דאי בחדש מה מהני לי' צמ"פ. הרי כל הטמון בתוכו כטמון תוך גוש טיט דמי [וכלעיל סי' ח']. ותו מדנקט הכא שהסרידה מונח על התנור. והרי סרידה כלי של לישה ואפייה הוא. ומדזקוק התנור לכלי תשמיש כזה. ש"מ דמיירי שכבר נגמר התנור לאפות בו. והיינו תנור ישן:

סעיף טז
מוקף צמיד פתיל

ר"ל שהסרידה דבוקה בהתנור בצמ"פ. והסרידה בולטת טפח לכל צד סביב התנור:

סעיף יז
טומאה תחתיו או על גביו

ר"ל תחת או ממעל להטפח העודף סביב לכותל התנור:

סעיף יח
הכל טמא

ר"ל כל מה שתחת או ממעל מהעודף כולו טמא. אף שהטומאה רק בצד אחד בעבר

השני. והיינו משום דהסרידה אף שאמק"ט. עכ"פ צורת כלי עליו והו"ל ככלי גללים וכו' דאף שאמק"ט אינן חוצצין בפני הטומאה. הא אם היה נסר דבוק בצמ"פ בהתנור. הרי נסר אינו כלי. והיה חוצץ בין מטה למעלה. ואע"ג דברישא אמרינן דנסר אינו חוצץ מדנתמך ע"י התנור שהוא כלי. התם באין הנסר דבוק בצמ"פ. משא"כ כשיש על התנור צמ"פ. עי"ז הו"ל התנור כאבן בעלמא ולא נחשב הנסר הנתמך על ידו כנתמך ע"י כלי. דמדסתום בצמ"פ הו"ל כאבן:

סעיף יט

כנגד אוירו של תנור

ר"ל אבל הטהרות שהן למעלה ממש מהתנור הסתום בצמ"פ כנגדו:

סעיף כ

טהור

בין שהטומאה למעלה או למטה מהעודף. דהרי לא התפשטה הטומאה לתוך חלול התנור תחת הסרידה דהרי התנור סתום בצמ"פ. ואע"ג דהאויר שע"ג העודף מעורב עם האויר שע"ג התנור אפ"ה לא דמי לטומאה שהיא רצוצה שתחת קרקע הבית שבקעה לתוך הבית. שהבית כולו טמא. מטעם שהאויר הטמא והטהור מעורבים [כביב פ"ג מ"ז]. התם שאני שתקרת הבית מאהיל על ב' האוירים. משא"כ כשאין שום דבר מאהיל על ב' מיני האוירים. אין א' מתטמא מחבירו. רק כשהאויר הטמא למעלה מאויר הטהור [כהר"ב ספ"ט]. מיהו תוך התנור פשיטא דטהור דהרי מוקף צמ"פ:

סעיף כא

תנור

שהטומא' מונחת על הסרידה שדבוקה בהתנור בצמ"פ:

סעיף כב

טמא

אבל למטה אינו יכול לבקוע דהרי סתום בצמ"פ. וגם למעלה ולמטה מהעודף שבסרידה. גם שם אין טומאה באה לשם. דאין טומאה מתפשטת לצדדים. מיהו נ"ל דכל זה דוקא כשהתנור יושב על הארץ. אבל כשיש בין שוליו להקרקע טע"ט. אע"ג דתוכו טהור. מדסתם בצמ"פ. עכ"פ טומאה שלמעלה מהתנור בוקעת לתחתיו [כתוספתא דמכילתין ספ"י] ומתחתיו מתפשטת הטומאה גם תחת העודף של הסרידה לכל הצדדים. וחוזר ובוקע למעלה לטמא כל כנגד הסרידה ואפי' מה שהוא נגד אויר התנור הכל טמא:

סעיף כג

נסר שהוא נתון על פי תנור ישן

ואף דבמשנה ב' לעיל נמי ביישן מיירי. ואפ"ה לא היה צריך תנא לפרש כן. מדמיירי במוקף בצמ"פ. וכלעיל סי' ט"ו להכי סמיך אסוף משנה א' שמפורש בו דמיירי ביישן. א"כ מ"ש הכא דאיצטריך לפרש דבישן מיירי. הרי ה"נ מיירי דמוקף בצמ"פ וכדמוכח לקמן סי' כ"ד. י"ל מדנקט הכא אוקימתא חדשה. והיא דומה בענין לריש משנה א'. דשניהן בנסר שעל התנור מיירי. להכי סד"א דהכא נמי בחדש מיירי. רק דהתם הנסר עודף מכל הצדדים. והכא מיירי שאין עודף רק מב' צדדים. להכי נקט הכא ישן לרבותא. דאפי' ישן מפסיק שלא תעבור הטומאה מתחת עודף שבצד א' לתחת העודף שבצד האחר. מדמוקף הישן בצמ"פ:

סעיף כד

טהורים

דהנסר הרי אין לו עודף טפח לחבר ב' העודפין שמזה ומזה. והתנור שסתום בצמ"פ ואמק"ט הוא מפסיק בין ב' האוירים. ולא תתפשט הטומא' מתחת עודף שבקצה הא' לתחת העודף שבקצה הב'. וע"כ דהכא בשהנסר דבוק בצמ"פ בהתנור ואע"ג שלא פי' כן התנא. היינו מדסמך א"ע על משנה ב' שמפורש שם כן [וכן כתב נמי הגאון רב"א זצוק"ל דהכא בתנור הסתום בצמ"פ מיירי]. עוד נ"ל דהא דשני תנא הכא מגוונא דלעיל דנקט התם סרידה והכא הדר תו נקט נסר. די"ל דלעיל במ"ב נקט סרידה לרבותא וכמ"ש לעיל סי' ט"ו. דאע"ג שהסרידה כלי ואינו חוצץ בין הטומא' לטהרה אפ"ה בדבוק בהתנור בצמ"פ מציל אבל הכא נקט נסר דאף דגם בסריד' שמודבקת בתנור בצמ"פ ועודפת רק מב' צדדים. ג"כ אין טומא' מתפשט' מתחת א' לתחת חבירו. עכ"פ בנסר הדבוק בצמ"פ. ועודף רק מב' הצדדים. פשיטא דגם בין מעלה למטה חוצץ דהרי אינו כלי. והא דנקט רק דכלי' שבצד השני טהורים. היינו משום דרק בכלים שבצד השני פליג ר' יוסי. אבל בין מעלה למטה לכ"ע חוצץ אבל בסרידה בכה"ג לכ"ע גם בין למעלה למטה אינו חוצץ. דאף דמסתום התנור בצמ"פ לא מחשב כנתמך סרידה בכלי וכלעיל סי' י"ח. עכ"פ הסרידה שדבוקה בהתנור הוא בעצמו כלי היא ואינה חוצצת בין הטומאה לטהרה:

סעיף כה

ר' יוסי מטמא

דס"ל דגם מה שתחת העודף בצד השני טמא. ונ"ל דטעמי' דר' יוסי דכיון שחלק הנסר שממעל להתנור הוא גוף א' עם ב' חלקי הנסר העודפים מכאן ומכאן. להכי חשבינן

להתנור כליתא והנסר מאהיל על ב' האוירים. דלא דמי לבית שחצצו בקנקנים דמציל [כפ"ו מ"ב]. ואין לחלק ביניהן כלעיל סי' כ"ד. ליתא. דהכא הרי גם בסתום בצמ"פ מטמא ר' יוסי. י"ל התם אין התקרה סמוכה על הקנקנים. רק מחובר' וסמוכה על כותלי הבית. להכי כיון שגב הקנקנים נגד הטומאה הו"ל האויר שמזה ומזה תחת התקרה כב' תקרות של ב' חדרים שסמוכין זה אצל זה. שאין טומאה עוברת מתחת זה לתחת זה. כשמובדלין מהדדי בדבר שאמק"ט. משא"כ הכא. כיון שב' האוירים שתחת הנסר מזה ומזה נעשין ע"י גוף א' המטולטל דהיינו הנסר. להכי שניהן כאהל א' דמי. ומתפשטת הטומאה בכל תחתיתו [ועמ"ש לעיל סי' ו']:

סעיף כו

הבטח

הוא כעין דות נמוך מחובר בקרקע לרחוץ בתוכו. ומיירי כלעיל שהוא תחת אויר השמים. ונסר מונח על פיו. רק משום דהבטח מחובר בקרקע. א"צ שיסתם בצמ"פ [כלעיל פ"ה מ"ו] ואין טומאה שתחת העודף מתפשטת לתוכו מדסתום מלמעלה:

סעיף כז

אינו מביא את הטומאה

מתחת העודף של הנסר מצד א' לתחת העודף של הנסר בצד אחר. ונ"ל דבהא כ"ע מודו דחוצץ. דכיון דהדות מחובר להקרקע. אינו מנתק דות זה מהקרקע רק לעתים רחוקים. להכי לא חשבינן ליה כליתא. דלא דמי לתנור שרגיל לנתקו [כגיטין פ"ה מ"ט]:

סעיף כח

היה בו זיז

ר"ל ואם הבטח עומד תחת זיז. והוא דף הבולט מכותל למעלה מהבטח. כדי לשמור חום הבטח. והזיז בולט מב' צדדי הבטח כנסר הנ"ל. וטומאה מונחת תחת בליטת הזיז שבצד א'. ומיירי שאין בין שפת פה הבטח לתחתית זיז אויר טפח [ורק הבטח פתוח לפני הזיז כדי להשתמש בתוכו שם]. דאם היה בין תחתית הזיז לפה הבטח אויר טפח היתה הטומאה מתפשטת דרך שם מקצה א' לחבירו תחת הזיז. ונ"ל עוד דמיירי שאין הזיז מכסה כל פה הבטח. דאל"כ איה מקום תשמיש הרחיצה שבתוך הבטח. והרי שניהן קבועין בקרקע:

סעיף כט

ר' אליעזר אומר אינו מביא את הטומאה

דסבירא ליה דזיז דינו כנסר. וכיון דהבטח מחובר הוא. לא חשבינן ליה כליתא. וחוצץ

הבטח בין הטומאה שתחת העודף של הנסר שעל גבי הבטח מצד זה. לתחת העודף של הנסר שבצדו הב':

סעיף ל

והזיז העליון מביא את הטומאה

דסבירא ליה דדוקא במכוסה הבטח בנסר שאין להנסר סמיכה רק מהבטח. להכי לגבי הנסר המטולטל. לא חשבינן להבטח המחובר בקרקע כליתא. אלא הו"ל כאהל וחוצץ. אבל לגבי זיז הבולט מכותל הבית. חשבינן להבטח שמתטלטל לפעמים ויהי' גם לעתים רחוקים כליתא ואינו חוצץ. ולא דמי למגדל לעיל [פ"ד] שחוצץ בפני הכלים שבינו לכותל. התם המגדל מחזיק מ' סאה. והו"ל כאהל אף שאינו מחובר בקרקע. משא"כ הכא שאין הבטח מחזיק מ"ס. כל חציצותו הוא רק מדמחובר בקרקע. אבל נגד הזיז שאינו נעתק כלל מהכותל אפי' לעתים רחוקים. אין חיבורי של בטח חיבור [כך פירשתי לדעת הר"ש והר"ב שכתבו שהבטח מחובר בבנין ונסר נתון עליו ואחמכת"ר דבר זה קצת דוחק. דנסר מאן דכר שמיה בכל משנתינו בהך בבא. ואף שי"ל דהתנא סמך א"ע אבבא דלעיל דמיירי שנסר מונח על התנור. עכ"פ לישנא דמתניתין דקאמר הבטח אינו מביא את הטומאה משמע טפי דבטח עצמו אינו מביא הטומאה. ואפשר י"ל שכוונת רבותינו שבכל בטח מחובר בו כעין דלת על פיו והוא מחובר בהבטח בצירין ומיירי שהדלת הזה עודף מב' צדדים. וא"כ שפיר א"צ תנא לפרש שיש להבטח דלת. משום דבכל בטח יש לי דלת לפתחו ולסגרו]. אולם הרמב"ם פי' דבטח הוא בליטה שיש בתחתית החלון כלפי הרחוב. והבליטה ההיא נקרא בטח. משום שהמשקיף שם מהחלון לחוץ סומך עליו לבטח. וקאמר הכא שכשמונח טומאה תחת הבטח בחוץ אין הבטח מביא טומאה מתחתיו לתוך הבית דהרי כותל הבית מפסיק ואפי' היה הבטח כלי ועפי"א מ"ג. אבל כשיש זיז הוא קורה רחב טע"ט בולט מהכותל למעלה מהחלון. לר"א הבית טהור. דהרי הטומאה תחת הבטח ולא תחת הזיז. ולר' יהושע רואין את הבטח כאילו אינו. והו"ל כאילו הטומאה מונחת תחת הזיז. ומתפשטת הטומאה מתחת הזיז לתוך הבית. ורבינו הראב"ד כתב דבטח היא בליטה היוצא מכותל התנור ואינו מטמא לשתחתיו כאהל. מדלא נעשה הבליטה ההיא בכוונה להאהיל על שתחתיו [עי' רתוי"ט שהביא דבריו בשלימות] ואנו בעניותינו קשה אזנינו מלשמוע סברא כזאת וכבר מצאנו הפוכה [פ"ח מ"א]. ורב"א נטה קצת אחר דעת הראב"ד. דבטח הוא כעין חגורה מטיט שבולטת מאמצעית גובה כותל התנור סביב ומיירי שאין בבליטתו רוחב טפח. ואפ"ה סד"א שיביא טומאה לכל תחתיתו סביב. וכזיז לקמן [רפי"ד] דמביא טומאה

בכ"ש. קמ"ל. דהתם מצטרף הזיז בהדי חלול הבית שהוא אהל ממש. משא"כ הכא התנור אינו אהל ולא מצטרף לאהל משהו שתחת הזיז. וכן פי' בסיפא דאבל אם היה בהתנור זיז למעלה מן הבטח [והזיז ג"כ אינו רחב רק פחות מטפח. והטומאה מונחת תחה הבטח] ס"ל לר"א דגם הזיז אינו מביא הטומאה. דמ"ש עליון מתחתון. והרי בשניהן אין בכל א' רוחב טפח. ור' יהושע ס"ל דרואין הבטח התחתון כאילו אינו. והזיז העליון מביא הטומאה בכ"ש. [ולא פי' לנו רבינו יפה. דמ"ש זיז העליון מבטח התחתון. ואפשר דלרבינו הזיז אינו יוצא מהתנור אלא יוצא מכותל להבית ממעל להפתח ומקיף גם הבית סביב דבכה"ג סגי לי' בכ"ש [כלקמן רפי"ד] אלא דהכא פליגי דלר"א הבטח שתחתיו שאינו מביא הטומאה מפסיק ולר' יהושע אינו מפסיק]:

סעיף לא

סנדל של עריסה

עריסת קטן רגילין לתת תחת כל א' מרגליה כעין סנדל של מתכות לנוי או כדי שלא יתרקבו הרגלים:

סעיף לב

שפחתו בתוך הבית

ר"ל שעשה נקבים טפח בכוונה. בהמעזיבה שבין חדר תחתון לעליי' והעלי' יש ג"כ קרוי ע"ג ותחב הסנדלין בהנקבים שבמעזיבה כדי שלא תזוז עריסת הקטן ממקומה. ומיירי שהמת בחדר התחתון:

סעיף לג

אם יש בו

בהנקב:

סעיף לד

הכל טמא

כל מה שבבית ושבעליה. דהסנדל אינו חוצץ מדהוא כלי [כרפ"ו] והטומאה נכנסת מהבית להעליה המקורה דרך החור שרחבו טפח [כרפ"י]:

סעיף לה

ואם לאו מונין בו כדרך שמונין במת

דהסנדל טטו"ז. והמטה שנגעה בהסנדל הו"ל אב. והתינוק ששוכב בעריסה הו"ל ראשון:

סעיף לו
שאין עליהן מעזיבה

שעשוי מטיט או נסרים. דביש מעזיבה בין הקורות. היה הוא מביא הטומאה לכל תחתיתו וחוצץ נמי בפני הטומאה כשהטומאה למעלה או למטה הימנו בין שהקורות עליונות מכוונות נגד התחתונות או שהיו עליונות מונחות כנגד האויר שבין א' לחברתה בתחתונות:

סעיף לז
והן מכוונות

שמונחות העליונות מכוונות ממעל להתחתונות ורחבות זו כזו לא פחות ולא יותר ורוחב כל קורה לא פחות מטפח. דאל"כ כליתנהו דמי. והו"ל כאילו טומאה מונחת באויר שטומאה רק בוקעת כנגדה למעלה ולמטה [כלקמן פט"ז]:

סעיף לח
תחתיה טמא

וע"ג טהור. דהקורה עצמה שרחבה טפח מפסיק כשאר אהל בין הטומאה לטהרה. וכ"ש שתחת שאר הקורות כולן טהור דהרי אויר מפסיק בין הקורה שהטומאה תחתיה לבין שאר הקורות. אפי' אותן שלצד הפתח [וע' רפי"א ודו"ק]:

סעיף לט
בין התחתונה לעליונה ביניהן טמא

ר"ל בין ב' הקורות אלו מתפשטת הטומאה בכל ארכן אבל בשאר כל מקום טהור. ומיירי מתניתין אע"ג שאין בין קורה לחבירתה שבצדה טפח. אפ"ה הרי אין לבוד לטומאה [כלעיל פ"י מ"ב]:

סעיף מ
היו העליונות כבין התחתונות

כנגד אויר התחתונות ורחבות כאותו אויר לא פחות ולא יותר:

סעיף מא
תחת כולם טמא

כאילו היה כל התחתונות והעליונות תקרה אחת שלימה. דלגבי דלטמאו כל תחת תחתונות אמרינן גוד אחית עליונות כאילו מונחות בין התחתונות ולגבי שתתפשט הטומאה גם תחת כל עליונות אמרינן גוד אסיק תחתונות כאילו מונחות בין עליונות והכל טמא [כשבת ק"א]:

סעיף מב
על גביהן כנגדו עד הרקיע טמא

רק כנגד הטומאה. דהרי אפי' נימא גוד אסיק או אחית ויהיה הכל כתקרה אחת. הרי לא נטמא. רק נגד הטומאה עד לרקיע:

סעיף מג
אם יש בה פותח טפח

שרחבה טפח בשום מקום. ואפילו הטומאה מונחת תחת מקום שאינה רחבה טפח [וכטומאה מונחת תחת שפוע אהלים [פ"ז מ"ב]]:

סעיף מד
מביאה את הטומאה תחת כולה

מדלא נקט סתם מביא את הטומאה רק נקט תחת כולה משמע אף תחת מקום שבקורה שאין רחב שם טפח אפ"ה מתפשטת הטומאה לשם ממקום הטומאה בעצמה שרחבה טפח [כ"כ הרמב"ם פי"ב מטו"מ ה"ז]:

סעיף מה
טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת

רק נגד הטומאה למעלה ולמטה טמא:

סעיף מו
בזמן שהיא עגולה הקיפה שלשה טפחים

דכשיש בהקיפה ג' טפחים יש ברחבה טע"ט:

סעיף מז
בזמן שהיא מרובעת ארבעה

דהרי טע"ט כשיהיה במרובע ונמדד כל צדדיו יהיה לו טפח לכל רוח דהיינו ד' טפחים:

סעיף מח
עמוד שהוא מוטל לאויר

ר"ל פיילער עגול שתונח בארץ תחת אויר השמים. והטומאה מונחת בהרווח שתחת בליטת בטן עגלילותו:

סעיף מט
אם יש בהקיפו עשרים וארבעה טפחים

דאז יהיה רוחב קטבו ח' טפחים. דהיינו שליש הקיפי. וכשנעשה על עיגול זה רבוע ח' על ח' טפחים יהי' אלכסון רבוע זה ח' טפחים וט"ז חומשין. משום דכל טפח בריבוע הוא

טפח וב' חומשין באלכסונו. נמצא שהט"ז חומשין היתירים בהאלכסון יותר מהרבוע. הם הם היתירים על קוטב העיגול בב' קרנות של הרבוע דהיינו בכל הב' קרנות שהן זה כנגד זה. וא"כ בולט האלכסין בכל קרן ח' חומשין. וכשנשוב ונעשה על אלכסון קטן הזה שארכו ח' חומשין שוב רבוע. יהיה רבוע קטן הזה קצת יותר מטע"ט [דלפי חשבון הנ"ל דכל טפח ברבוע יהיה אלכסונו ז' חומשי טפח והרי כאן האלכסון הוא ח' חומשין ועל כרחך שהרבוע הוא 1 1/7 טפח על 1 1/7 טפח כזה* ואם כן מדקיי"ל שפוע אהלים כאהלים [כלעיל פ"ז מ"ב] להכי אפילו אם הטומאה מונחת במקום נקודת א שתחת בטן העמוד דהיינו במקום הנמוך מטע"ט אפ"ה מתפשטת הטומאה מתחתית הבטן שם. לכל ארכו של עמוד:

סעיף נ

מביא את הטומאה תחת דפנו

אפי' כל מה שע"ג בליטת העמוד. כל מה שיש נגד הטומאה. שתחת הבליטה הכל טמא עד לרקיע. אע"ג שהבליטה מפסקת בין הטומאה להטהרה אבל אין הטומאה מתפשטת לצדדים תחת בליטת כל אורך בטן העמוד. דעכ"פ מדאין בולט כשיעור טפח. אינו מפסיק בין הטומאה להטהרה שכנגדה מלמעלה. ואינה מתפשטת לצדדים:

סעיף נא

כזית מן המת מודבק לאסקופה

מודבק בצדה הפונה לחוץ. או אפי' מונחת על האסקופה. ואין משקוף ממעל להטומאה:

סעיף נב

רבי אליעזר מטמא את הבית

דס"ל דאסקופה כבית דמי. ולא גרע מטומאה טמונה כולה בתוך הכותל. ואפ"ה בשהיא מחציה ולפנים כיון דשייך לבית הו"ל כאילו היא תוך הבית. וכ"ש הכא שהטומאה מגולה. והאויר שהטומאה שם מעורב עם אויר הבית [עפ"י מ"ג]:

סעיף נג

רבי יהושע מטהר

דס"ל כר' יוסי בכלב שאכל בשר המת. ומונח על האסקופה דמן המשקוף ולחוץ הו"ל כמונח בחוץ [כפי"א מ"ז]. מיהו נ"ל דפלוגתייהו הכא כי התם. דהיינו דוקא שאין משקוף על מקום הטומאה רק שהדלת פתוח. אבל בתרתי לריעותא שיש משקוף על הטומאה. והדלת ג"כ פתוח לכ"ע הטומאה נמשכת מתחת משקוף להבית. ואם הדלת נעול. אז לכ"ע אף שיש משקוף על הטומאה. אין הטומאה באה לבית. דאין דרך טומאה להכניס:

סעיף נד
ידון מחצה למחצה

דמחצי אסקופה ולפנים כלפנים. ומלחוץ כלחוץ. דכיון דהטומאה טמונה תחת האסקופה הוה שפיר דומה לטומאה טמונה תוך הכותל [כפ"ו מ"ג וסוף פרק שם] ולהכי כ"ע מודו דנידון. כי התם במחצה על מחצה. משא"כ ברישא הכא שמגולה לאויר פליג ר' יהושע וס"ל דהוה הכא כמונח בראש הכותל שבוקעת רק כנגדה:

סעיף נה
מודבק למשקוף

בצד חוץ של המשקוף [רב"א ודלא כהר"ש והר"ב שפירשו דמיירי שהטומא' מודבקת בתחתית המשקוף. ותמוה א"כ מ"ט דר' יוסי דמטהר. והרי הטומאה ואויר הבית תוך אהל א' הם. ובתוספתא ג"כ משמע כרב"א וע"ש]:

סעיף נו
הבית טמא

דבמשקוף גם ר' יהושע מודה. דהו"ל כהטומאה תוך הבית. מדאהל הבית נמשך לתחתיתו וגזרינן צדו אטו תחתיתו:

סעיף נז
רבי יוסי מטהר

לטעמיה אזל דס"ל בכלב הנ"ל [פי"א מ"ז] דכשהטומאה מתחת המשקוף ולחוץ כלחוץ. מיהו כשמודבק בתחתית המשקוף לכ"ע הבית טמא. וכלעיל סי' נ"ה:

סעיף נח
היה

הכזית מהמת:

סעיף נט
הנוגע במשקוף

אפי' בצד חוץ:

סעיף ס
טמא

לכ"ע מדסוף טומאה שבבית לצאת דרך שם. גזרינן בצדו אטו תחתיו:

סעיף סא
הנוגע באסקופה

בצד החוץ:

סעיף סב
רבי אליעזר מטמא

דאזל לטעמיה לעיל ברישא מחשיב לה כהבית:

סעיף סג
רבי יהושע אומר מטפח ולמטן

למטה מפני עליון של האסקופה לצד הארץ:

סעיף סד
טמא

כך משער ג"כ לעיל [פ"ט מט"ו]. דאע"ג דר' יהושע לא חשיב להאסקופה כבית. עכ"פ כל שנגע בה למעלה בטפח העליון. גזרינן אטו נגע בפני עליון של אסקופה ומדדרך שם יוצא הטומאה טמא מדרבנן אף שאין אהל ע"ג. וכשיש שם אהל ע"ג הרי תיכף כשהושיט ידו לשם נטמא אף שלא נגע:

פרק יג

סעיף א
העושה מאור

שעשה חור בכותל להכניס בו אור להחדר:

סעיף ב
בתחלה

נ"ל דמלת בתחלה הכא פירושו כתחלת התנור [כלים רפ"ה]. ור"ל כשהתחיל לעשות מאור ולא גמרו עדיין. אפ"ה משעשה כבר חללו כמלא מקדח של לשכה. מביא ומוציאה טומאה. ולא אמרי' דמדלא גמרו עדיין לא מחשב עדיין מאור. או נ"ל דמלת בתחלה הכא פי' כמלת בתחלה לעיל [פ"ז מ"ג]. דהיינו שלא היה בכותל חלון מקודם. ולרבותא נקט הכי. דלא מבעיא כשהיה כאן חלון וסתמו וחזרו נמלך לפתחו. ודאי סגי משעה שעשה חור למאור כמלא מקדח. אלא אפי' היה בתחלה כאן כותל סתום. וחתר השתא בהכותל ועשה בה חור למאור כמלא מקדח. סגי בזה להכניס ולהוציא בו טומאה:

ושיעור מקדח זה כגודל פונדיון [ככלים פי"ז מי"ב] והוא שליש טפח. וטפח הוא ד' גודלין [ועי' י"ד סי' ל' וסי' מ"ח]. וא"כ רוחב החלון גודל ושליש על גודל ושליש:

סעיף ג

שירי המאור

ר"ל אבל אם היה כאן חלון גדול. וסתם קצת ושייר ממנו קצת עדיין:

סעיף ד

רום אצבעיים על רוחב הגודל

נ"ל דאף דבכל מקום שמשערין באצבע. היינו אגודל [כרמב"ם פט"ו מתפלה ה"ד ופי"ז משבת ה"ו]. עכ"פ הכא מדלא קאמר אצבעיים על אצבע. וקאמר אצבעיים על גודל ש"מ דאצבעיים דקאמר. ר"ל אצבעיים ממש. דהיינו אצבע הסמוך לאגודל [כמנחות די"א א']. [ולפי מה דאמרינן [מנחות מא"ב] דד' גודלין הן ה' אצבעות א"כ יהיה אגודל 1 1/4 אצבע וכל אצבע יהיה לפ"ז 4/5 אגודל]:

סעיף ה

חלון שסתמה ולא הספיק לגומרה

לגמור סתימת החלון. ואין חילוק בין שנתעכב ע"י אדם שקראו ממלאכתו. או ע"י הזמן שנתהווה שבת. או ע"י שלא היה לו טיט לסתמו כולו. או שנעשה עיף וכדומה. ומדיש כמה מיני עכובים. להכי נקט אלו הן לשון רבים:

סעיף ו

חררוהו מים

ר"ל אבל אם החור הזה שבכותל לא עשאו בכוונה. אלא שהמים עשו החור:

סעיף ז

או שאכלתו מלחת

דע"י שהיתה ארץ מליחה תחתיו נתעכל המקום בהכותל ונעשה שם נקב מעצמו:

סעיף ח

שעורו מלא אגרוף

דאע"ג דלענין אהל לא גרע נעשה מעצמו מאילו נעשה בכוונה [כלעיל ספ"ג]. הכא שיביא טומאה מאהל לאהל אחר אינו מביא או מוציא הטומאה עד שיהיה הנקב כמלא אגרוף של אדם הגדול מאד. דהיינו כראש אדם בינוני שכבר נתגדל [כפי"ז דכלים מי"ב]:

סעיף ט
חשב עליו

אחלון שלא נעשה בכוונה קאי:

סעיף י
לתשמיש

להניח שם חפציו. או להושיט דרך שם להחדר הסמוך לו. או להציץ מתוכו לחדר האחר או לשוק. [ואף דלכאורה היה נראה כיון דלהוציא ולהכניס טומאה בעינן צריך שיהיה החור עשוי להכניס ולהוציא ולא סגי בשעשוי להניח שם תשמישיו. אפ"ה כיון דקיי"ל דגם בחור שאינו עשוי להכניס ולהוציא עכ"פ מדרבנן שמה פתח [כשבת קמ"ו א']. א"כ ה"נ לענין טומאה שמה פתח עכ"פ מדרבנן ומתפשטת ויוצאת הטומאה דרך שם]:

סעיף יא
למאור

ר"ל ואם חישב על נקב זה להביא דרך שם האור מבחוץ:

סעיף יב
הסריגות

גיטטער בל"א והוא כעין רשת מעצים דקים או ברזילין דקין שמחברין אותן תוך חלול החלון הגדול כדי שלא יכנוס גנב לשם:

סעיף יג
והרפפות

הוא מלבן כאורך ורוחב אויר החלון. וממלאין כל רוחב חלול המלבן זה. עם דפין קטנים שקובעין אותן בו בכל רחבו. וכולן שוכבין זע"ז בשפוע. ומרוחקין זה מזה קצת כדי שיבא דרך שם אור היום או אויר להבית. ואפ"ה לא יהיו בני רה"ר יכולים להציץ דרך שם להבית:

סעיף יד
מצטרפות כמלא מקדח

דאם כל האוירים שבין הסריגות. או שבין הדפים הקטנים שברפפות הם יחד כמלא מקדח מצטרפי:

סעיף טו
כדברי בית שמאי

מיהו נ"ל דבעשוי לתשמיש גם לב"ש אין האוירים מצטרפין לשעור טע"ט דכל שאין טע"ט ביחד אויר לא חזי לתשמיש ולהכי חוצץ ולא מביא [כלעיל פ"ח מ"ד]:

סעיף טז
להביא הטומאה ולהוציא הטומאה

אכולהו שיעורי שהזכיר במשנה קאי. כל חד וחד הוא מביא הטומאה מחדר לחדר דרך החלון שביניהן. וכמו כן הוא מוציא הטומאה וכגון שטומאה בבית. ובו חלונות הרבה סגורים כולן טמאין תחת המשקוף בחוץ. נפתח א' מהן ויש בו רווח כשיעור האמור בו. הוא טמא וכולן טהורים [כלעיל פ"ז מ"ו]. והיינו דקאמר הכא שמוציא את הטומאה. ר"ל דאמרינן שתצא בו הטומאה ולא בהאחרות או ר"ל שמוציא הטומאה מהאחרות שהיו טמאין קודם שנפתח זה. והשתא נטהרו [כך פירשתי ע"ד הגאון רב"א]:

סעיף יז
אבל להוציא את הטומאה בפותח טפח

דס"ל דדוקא להביא הטומאה לשום מקום סגי בשיעור זוטא מדהו"ל לחומרא אבל להוציא הטומאה ולהציל שאר הפתחים דהו"ל לקולא. צריך שיהיה בהחלון. שיציל האחרות שיעור גדול יותר מהנזכרים במשנה והיינו טפח:

סעיף יח
חלון שהיא לאויר

ר"ל הא דאמרינן במשנה א' דמאור שיעורו כמקדח. היינו בפתחו לאויר שאין בית חוצה לו:

סעיף יט
בנה בית חוצה לה

כנגד החלון. ונתבטל עי"ז הכנסת האויר. וגם אור היום שיכנוס השתא דרך שם חלש מאד:

סעיף כ
שעורה בפותח טפח

דמהשתא אינו רק להניח שם חפציו ושאר תשמיש:

סעיף כא
נתן את התקרה באמצע החלון

ר"ל שהניח באמצע גובה החלון את תקרת הבית שבנה בחוץ. נמצא שחצי העליון של החלון מגולה למאור ולאויר. וחציו התחתון מכוסה דחזי רק לתשמיש:

סעיף כב
והעליון מלא מקדח

מדעדיין חזי לאויר ולמאור כבתחלה:

סעיף כג
החור שבדלת

נ"ל שהוא חור שעשה האומן בשעה שעשה הדלת מדהיה צריך להנקב במלאכתו לפי שעה או כדי לתחוב שם בית האחיזה של הדלת. והאומן שכח לסתום חור זה. והשתא לא חזי למידי:

סעיף כד
שעורו מלא אגרוף

דמדנעשה רק לתשמיש שעה והשתא א"צ לו הו"ל כנעשה ממילא:

דמדעשאו החרש בידים או לתחוב שם מידי הו"ל כעשאו לתשמיש:

סעיף כה
שייר בה החרש

הוא האומן העושה הדלת:

סעיף כו
או מלמעלן

שהיו הנסרים קצרים מגובה הפתח. ועי"ז נשאר קצת מגובה הפתח פתוח סמוך להמשקוף או להאסקופה. והו"ל ודאי כנקב דממילא:

סעיף כז
ולא מירקה

ר"ל או שנעל אדם את הדלת ולא גמר לנעול. ועי"ז נשאר הבית פתוח קצת. דאילו פתחו בידים. הוה אזלינן בתר מחשבתו. לדבר מה פתחו אם לתשמיש או למאור. אבל פתיחה זו לא נעשה לשום כוונה:

סעיף כח
שעורו

של חלול הפתיחה להכניס ולהוציא טומאה:

סעיף כט
ולנר

כל הנזכרים בבבא זו. כלי מנורה הן. קנה ר"ל שעשה החור בכותל כדי לתחוב שם קנה המנורה להושיב עליו הלאמפע. ולאספתי. ר"ל שעשה החור כדי לתחוב שם הצבת שמוחטין בו הפתילה. ולנר ר"ל שעשה החור לתחוב בתוכו קצה קערת הנר שנותנין לתוכה השמן והפתילה. ולכ"א מהנך צריך חור רחב יותר מלחבירו [רב"א]. מיהו לפעד"נ דמשום דכל הנך חורים הרי אין עושין אותן מפולשין והרי הכא מדמיירי להביא טומאה מחדר לחדר א"כ ע"כ בחורין מפולשין מיירי. לפיכך נ"ל דמסתבר טפי שעשה החורים כדי להושיט כלים הללו מחדר לחבירו:

סעיף ל
שעורו כל שהוא

ר"ל שיעור של כל אחד הוא כפי הצריך לו. דס"ל דדוקא במיוחד להניח שם או להושיט דרך שם כל דבר שצריך אז צריך טפח על טפח. אבל בעשאו רק לדבר מיוחד. צריך שיהי' רחב כפי הצריך לאותו תשמיש. בין שהוא גדול או קטן מטפח. והא דאמרינן [פ"ד מ"א] טומאה בעוביו כלים שבתוכו טהורים. דלא כב"ש:

סעיף לא
לזון את עיניו

להסתכל דרך שם לרה"ר:

סעיף לב
ולתשמיש

ר"ל או שעשה חור להניח שם כל דבר שיצטרך:

סעיף לג
בפותח טפח

בהנך גם ב"ש מודו. מדעשאו סתמא. לרוב תשמישין צריך טע"ט. דהיינו כפי רוחב היד שמשתמש עמה:

סעיף לד
אלו ממעטין את הטפח

דחלון טע"ט שנתמעט ע"י שהניח בו א' מאלו. אין הטומאה עוברת בו:

סעיף לה
פחות מכזית בשר

ממת והרי אין בזה טומאה כלל:

סעיף לו
ממעט על ידי רובע עצמות

האי על יד. הוא כמו על יד הירדן דר"ל אצל. דהיינו חלון טפח על טפח מצומצם שהוא בין ב' בתים בכותל שביניהן. שבא' מהן מונח רובע עצמות. והרי הן מטמאין באהל. ואם בהחלון מונח פחות מכזית ממת. ממעט הוא החלול טע"ט שבחלון שלא תתפשט הטומאה מבית לבית. אבל כזית ממת. מדהוא עצמו מטמא באהל אינו ממעט להחלול שבחלון [כמ"ו]:

סעיף לז
ופחות מעצם בשעורה ממעט על ידי כזית בשר

עצם פחות מכשעורה שהוא טהור לגמרי שמונח בחלון שהוא טע"ט מצומצם שבין חדר לחדר שבא' מהן מונח כזית ממת שמטמא באהל אז העצם כשעורה ממעט הרווח טע"ט של החלון. ולא תתפשט הטומאה מחדר הטמא להטהור. ודוקא לרובע עצמות אמרינן דרק פחות מכזית בשר ממעט. ולא עצם פחות מכשעורה. אבל לשדרה וגולגולת. או לרוב בנין או רוב מנין. בין זה או זה ממעט [הר"ש והרא"ש]. ונ"ל הטעם משום דשדרה וגולגולת. ורוב בנין ורוב מנין. כולן צריכין שיהיו עצמות שלימות. ולהכי הו"ל עצם כשעורה לגבייהו כאינו מינו. ושפיר ממעט על ידן. משא"כ רובע עצמות. דמטמאו אף כשהן שבורין. הו"ל דוגמת עצם כשעורה. להכי אינו ממעט. דמדהוא מינו מחזיק בה [ועי' לעיל פ"ב סי' י' י"א]:

סעיף לח
פחות מכזית מן המת

אע"ג דכבר תני לה. הדר תני לה הכא מדבעי למתני כמה מילי שממעטין כשהן פחות מכשיעור. להכי הדר כלל גם הך בהדייהו. ואשכחן דכוותיה [ב"מ פ"ד מ"ז] ועוד בדוכתי טובא. א"נ לעיל נקט רק בשר שממעט. לאשמעינן מלתא בטעמא. דהיינו משום דבשר מהמת הוא אינו מינו עם עצמות. להכי ממעט על ידן. משא"כ הכא נקט סתמא כזית

ממת. היינו כזית נצל דג"כ מטמא באהל [כלעיל רפ"ב]. וה"ה שאר דברים דנקט התם דמטמאי באהל. וי"א דהכא קמ"ל דאם החלון גדול ואין בא' מהן כדי למעטו. מצטרפי כל השנויין במשנתינו למעט הרווח. ולא אמרינן דהחמור לכה"פ יצטרף להקל לטמא עכ"פ כקל שבשניהן [ככלים פכ"ז מ"ג]. וא"כ הרי דבר טמא אינו ממעט. קמ"ל. דמדאין טומאתן שוה או אין שעורן שוה לא מצטרפי [כלעיל כ"ד מ"א]:

סעיף לט

פחות מכביצה אוכלים

אף שהוכשרו. דמדאורייתא אמק"ט ולא מטמאי אחרים. ורק מדרבנן גם פחות מכביצה עכ"פ מק"ט אוכלין [כרפ"ב דטהרות ועי' חולין קי"ח ב' תוס' ד"ה אין] וכיון דמדאורייתא טהור הוא ממעט. [ולהרמב"ם דלק"ט א"צ שיעור מדאורייתא [כרכ"מ רפ"ד מטומאת אוכלין]. א"כ ע"כ דמיירי הכא בלא הוכשרו. והא דנקט פחות מכביצה היינו משום דאז לא חשיב ומבטל ליה התם [ועמ"ש בס"ד לעיל פ"ו מ"ב] ולפ"ז יפה נקט במ"ו דכביצה אוכלין אינן ממעטין. ומדנקט סתמא משמע אפי' אינן מוכשרין אפ"ה אינן ממעטין והיינו מדחשיבי. וכן משמע בב"ב [די"ט ב'] דמוקי לגרוגרת דחוצצין [כפ"ו מ"ב] דאיירי במוסרחין ולא באינן מוכשרין. אולם מ"ש הרמב"ם [פט"ו מטו"מ ה"ב] דגרוגרת מוסרחין דוקא באינן מוכשרין חוצצין. תמוה דהרי אפי' מוכשרין. עכ"פ מדלא חזו לאדם אמק"ט וחוצצין. ואף לבתר מ"ד [טהרות פ"ח מ"ו] דכל המיוחד לאדם טמא עד שיפסול לכלב. היינו רק לאסוקי מיניה טומאה [כרכ"מ פ"ב מאוכלין הי"ד] ולא דלא לאחותי לה טומאה וצ"ע]:

סעיף מ

התבואה שבחלון

שהשרישה בקרקע רחוק ג"ט מהכותל. והשבלין המחוברין שאמק"ט גדלו למעלה וסתמו החלון עד שמיעטוהו לפחות מטפח [הא בסתמו לגמרי החור שהיה טע"ט אז א"צ שיבטל את הסותם שיניחו שם לעולם וכן כתבו רבעתו"ס [ב"ב ד"כ ע"א ד"ה היא גופה]. וכן כתב הראב"ד פט"ו מטו"מ. ודעת הרמב"ם אינו כן]. אבל בגדלו סמוך להכותל אז התבואה מקלקלת הכותל. ולמיעקר קאי. ולפיכך אינה ממעטת [כלקמן מ"ו]. ואע"ג דזרעים המחוברין אין נחשבין אהל [כפ"ח מ"ה] התם ה"ט משום דהרוח מניען. משא"כ הכא שנסמכין בחלון ובכותל א"א להרוח להניען:

סעיף מא
וככיי שיש בה ממש

ככיי י"א שהוא קורי עכביש. וי"א שהוא מוח שתוך מין ענפי אילן [כספי"ז דכלים] ובין כך או כך שיש בה ממש. היינו שהוא עב:

סעיף מב
ונבלת העוף הטהור שלא חשב עליה

שתהיה לאכילת אדם. דבחישב עליה ויש בה כשיעור לק"ט. אז מק"ט בכפרים אף שלא הוכשרה [כעוקצין פ"ג מ"ג]:

סעיף מג
ונבילת עוף הטמא שחשב עליה ולא הכשירה

ר"ל אעפ"י שחישב עליה להאכילה לאדם אם לא הוכשרה ממעטת. וכ"ש בהוכשרה ולא חישב עליה להאכילה לאדם. דאפי' נבילת עוף טהור אמק"ט רק בחישב עליה. משא"כ נבילת עוף טמא בכפרים דמדאין שם רוב אוכלסין לא אכלי לה להכי אמק"ט אוכלין. רק בחישב עליה וגם הוכשרה בא' מז' משקין שנמנו במסכת מכשירין [פ"ו מ"ד]:

סעיף מד
אין העצם ממעט על ידי עצמות

דבמונח עצם פחות מכשעורה בחלון שהוא טע"ט ורובע עצמות מונחים בא' מהחדרים שהחלון פתוח בכותלו אין העצם כשעורה ממעט הטע"ט שבחלון. ומתפשטת הטומאה דרך החלון זה מחדר לחדר שבצדו. דמדשניהן מין א'. אינו בדין שאותו מין המטמאו יעכב התפשטות הטומאה. דמינה מחזיק בה [כזבחים ד"ג ב']:

סעיף מה
ולא בשר על ידי בשר

כשמונח בחלון הנ"ל פחות מכזית בשר. אינו מעכב התפשטות הטומאה. כשמונח באחד מהחדרים כזית בשר ממת:

סעיף מו
ולא כזית מן המת

נקט כזית לדוגמא. וה"ה שאר שעורין שלמין כעצם כשעורה וכדומה. אמנם כל הנזכרים במשנתינו מכאן ולהלן. כיון שהן עצמן טמאין. אפילו אשלא במינן אינן חוצצין [ומה שהקשה רתוי"ט כאן בשם מהר"ה למאי איצטריך למתני שאינו ממעע בחלון. הרי הכזית גופיה מביא הטומאה מתוך החור להבית שאצלו עי' מ"ש ע"ז בפרקן בבועז סי' ח'].

סעיף מז
ולא כביצה אוכלים

שהוכשרו לק"ט ע"י אחד מז' משקין. אולם להרמב"ם שהבאנו לעיל [סי' ל"ט] מירי הכא אפי' בלא הוכשרו. ואע"ג שאמק"ט. אפ"ה מדחשיבי לא מבטל להו. [ונ"ל ראיה אלימתא לרמב"ם. דאי נימא דהכא ה"ט דאינה חוצצת. מדהוכשרה ונטמא השתא מהטומאה שבבית. מלבד דק' הוכשרה מאן דכר שמיה הכא. ק' נמי היכי פסק ותני הכא דאינו חוצץ. הרי בשמונח האוכל בחצי החור שסמוך לבית הטהור. לא נטמא האוכל [כאהלות פ"ו מ"ד] וא"כ ניחוץ. אע"כ דה"ט דאינו חוצץ משום דחשיב ולא מבטל ליה לפיכך אפי' בחצי חלק החור שלצד הבית הטהור לא מבטל ליה ואינו חוצץ]:

סעיף מח
ולא תבואה שבחלונות

ותמוה דברי הר"ב שכתב שהשרישה תוך החלון ממש. אלא כדמוקי לה בב"ב [ד"כ ע"א] שהשרישה תוך ג"ט סמוך לחלון. וכ"ש בהשרישה תוך החלון בעצמו. דבהנך תרי גוונא הצמחים מקלקלין הכותל ולמעקר קאי. ולהכי מדאינו מבטלו שם אינו ממעט. [והא דנקט הכא חלונות דלא כלעיל דנקט חלון לרבותא נקט חלונות לאשמעינן דאפי' רגילין כך בכל החלונות אפ"ה כשירא' הפסד בכותלו יעקרו ולהכי לא מבטל ליה]:

סעיף מט
ולא ככיי שאין בה ממש

שנימוח בין האצבעות כשיאחזנו:

סעיף נ
ולא נבלת העוף הטהור שחשב עליה

עי' לעיל סי' מ"ב:

סעיף נא
ולא נבלת עוף הטמא שחשב עליה והכשירה

עי' לעיל סי' מ"ג. [ואילה"ק להרמב"ם לעיל סי' ל"ט דכל מאכל אדם שהוא חשוב לא מבטל ליה. א"כ ל"ל הכא שהוכשרה. הרי בל"ז מדיחדה לאכילת אדם לא מבטל ליה שם. י"ל מדנקט הכא סתמא משמע אפי' אינה כביצה. דלא חשיבה. ואפ"ה מדמק"ט אינה חוצצת]. וכל הנהו דנקט עד הכא לא צריכה כלל. דהרי מדיוקא דרישא שמעינן לכולהו. אצא איידי דבעי למתני מכאן ולהלן כמה דברים דלא תני הפוכן. הדר תני נמי הפוכן דרישא:

סעיף נב
ולא השתי והערב המנוגעים

ר"ל או שתי או ערב המנוגעים ודוקא בשיש בו כזית [כנגעים פי"ג מ"ח] או שיש בהן בכדי לארוג געגא"צ [כרמב"ם מטו"צ פי"ג הי"ד] וגם שאין בו פסיקות [כנגעים פי"א מ"ח] דבאין חד מהנך. טהור הוא [והא דלא נקט בגד טמא. ואת"ל דזה פשיטא דאינו חוצץ. מדאית ביה תרתי. חדא שהוא טמא ועוד מדמהני לי' טבילה לא מבטל ליה התם. עכ"פ לתני בגד מנוגע או אבן או עפר מבית מנוגע. ומ"ש שתי וערב דנקט מכל המנוגעים. י"ל דלא נקט שתי וערב רק לדיוקא דדוקא מנוגעים אח"צ אבל שאר שו"ע מדאינו מק"ט חוצץ. ואע"ג דכשיש בהן כדי לארוג ג' על ג' אצבעות מסתבר דהוה כמטלניות בהך שעור' דמדחשיב אח"צ. עכ"פ כשהשו"ע הוא רק כזית. אינו חשוב וגם אמק"ט וחוצץ. אבל אם השו"ע מנוגעים אפילו הם רק כזית אח"צ. אבל בגד מנוגע לא אצטריך למתנייה דהרי גם כל שאר בגד בין שהוא טהור. או אפי' הוא טמא מדאית ליה טהרה במקוה לא מבטל ליה ואינו חוצץ וגם אבן ועפר מבית מנוגע לא אצטריך למתנייה לדיוקא דפשיטא דכשאין מנוגעים חוצצין. דאפי' הונחו סתם שם מסתמא בטולא בטליה [כסוכה דד"א]. וא"ת גם שו"ע מנוגעים פשיטא דאח"צ דכיון דאסורים בהנאה ואי נימא דחייצי הרי נהנה מאסורי הנאה. ואי"ל בכה"ג מצות לאו ליהנות נתנו. מדעכ"פ נהנה גופו עי"ז [כתוס' ר"ה דכ"ח א] וכ"כ פסק בש"ע יו"ד [קמ"ב ס"ב] דסכין של משמשי עבודת כוכבים ששחט בה מסוכנת אסורה. וי"ל דהכא כיון דרק להציל הוא לא מחשב הנאה. דהנאה ממילא קאתא [ועש"ך יי"ד קרי"ב ס"ק כ"ה]:

סעיף נג
ולא לבינה מבית הפרס

לבינה שנעשה מטיט בית הפרס שנחרש בה קבר שעפר' טמא. ואע"ג שטומאת ביה"פ רק מדרבנן הוא [ככתובות כ"ח ב'] והרי מה"ט אמרינן לעיל [סי' ל"ט] דממעט. י"ל דהכא חשש עצם כשעורה יש דטמא מדאורייתא:

סעיף נד
וחכמים אומרים הלבינה ממעטת

דדוקא גוש מעיקרא. דהיינו כברייתא והוא גדול כפיקה של מחט שתופרין בה סקאין גזרו בו טומאה [ככלים פי"ז מי"ב]. משא"כ הכא בלבינה הרי נעשה רק גוש ע"י שגבלו במים:

סעיף נה
והטמא אינו ממעט

זה הכלל דטהור מרבה כל כלי שאמק"ט ואוכלין כביצה שלא הוכשרו וזה הכלל דטמא מרבה כל כלי או בגד המקבל טומאה:

פרק יד

סעיף א
הזיז

כעין מסגרת געזימס בל"א שבולט מהכותל ממעל למשקוף הפתח או החלון לצד הרחוב. ופנים התחתון של הגעזימס דהייט צדו שכלפי מטה. מחלקים ברהיטני האבעל בל"א:

סעיף ב
מביא את הטומאה

מתחתיו להבית אפי' אם הטומאה ממעל להפתח תחת הזיז:

סעיף ג
כל שהוא

אפי' אינו בולט מהכותל טפח. אפ"ה כשהטומאה תחתיו והפתח פתוח הבית טמ [הרא"ש] דכיון שפניו המוחלקין הן כלפי מטה וכדמסיק מצטרף אהל שתחתיו להרווח שתוך הבית. והו"ל כאילו תקרת הבית נמשכת עד שפת החיצונה של הזיז כלפי הרחוב וכאילו הכל אהל אחד [ולא דמי להך דספ"י דאין הטומאה בא מתחת הקדירה שמודבקת בשקוף לתוך הבית. דהתם אינה דבוקה ברוחב טפח בשקוף. אבל הכא הזיז נוגע ברוחב טפח בכותל]:

סעיף ד
הגיזרה

שפני העליון של המסגרת מוחלקים ברהטני. ועי"ז ניכר שעשוי רק להשתמש ע"ג. ולפיכך אין אהל שתחתיו שייך להאהל תחת תקרת הבית ואין לומר בו שיהיה נחשב כאילו תקרת הבית נמשכת עד קצהו החיצון. ולפיכך צריך שיהיה הוא עצמו בולט טפח:

סעיף ה
והגבלית

הוא נמי כעין גזירה שפניו העליונים מוחלקין רק שב' קצוותיו משופעי' כלפי מטה. ובאמצעו הוא שוה כזה וע"י ששוה באמצע. ניכר שאין אהל שתחתיו שייך לאהל שתחת

תקרת הבית ואמ"צ לו. ונקט גבלית לרבותא מדסד"א דמדמשופע לכאן ולכאן מוכח דלתחתיה עשויה ולצטרף להדי אהל שתחת תקרת הבית. קמ"ל דאפ"ה כיון שבאמצע הגבלית הוא שוה ופניו מוחלקין כלפי מעלה. אמרינן דלהשתמש ע"ג עשויה ואינו מצטרף:

סעיף ו

והגיזרה שפניה למעלה

ואינו מפרש גבלית מדהוא נמי מין גיזרה שגם הוא שוה ופניה מוחלקין כלפי מעלה. ולהכי צריכא נמי שתהיה בולטת טפח כבגיזרה:

סעיף ז

בזיז שהוא גבוה מן הפתח שלשה נדבכין

נדבך הוא שורת אבני החומה. ושיעור גובה כל שורה ד' טפחים:

סעיף ח

שהם שנים עשר טפח

וכ"ש כשהזיז נמוך מזה. וסמוך טפי למשקוף הפתח. אבל כשהזיז גבוה ורחוק מהמשקוף טפי מזה השיעור. אמ"צ אהל שתחתיו להאהל שתחת המשקוף שהוא אהלו של בית:

סעיף ט

העטרות

אבנים שבולטים בעיגול ממעל להפתח כזה נמצא שא"א להשתמש ע"ג:

סעיף י

והפתוחים

הוא כעין פטורי ציצים מפותחים ממעל להפתח עשויין לנוי. ולכן ג"כ אין משתמשין ע"ג:

סעיף יא

מביאין את הטומאה בפותח טפח

דאע"ג דלא דמו לגיזרה וגבלית. דהרי א"א להשתמש ע"ג. אפ"ה מדעשויה רק לנוי בעלמא ולא לאהל שתחתיו לפיכך אמ"צ אהל שתחתם לאהל של הבית. ומה"ט לא כלל להו תנא בהדי גיזרה וגבלית. דבהנהו טעמא לחוד מדעשוין להשתמש ע"ג. ובהנך טעמא לחוד מדאין עשוין רק לנוי ולא לאהל. א"נ התם עשוי מעץ. והכא מאבן:

סעיף יב

זיז שעל גבי הפתח מביא את הטומאה בפותח טפח

תמוה דהרי בריש משנה א' אמרינן דשיעור זיז בכ"ש. ול"מ נ"ל דה"ק עפ"י מה דתנינן לעיל [רפי"ג] דיש כמה מיני פתחים ששיעור ביאת טומאה בתוכן חלוק זה מזה. ואהא קאמר הכא. דבין זיז שע"ג פתח ששיעור ביאת טומאה בו להבית ומהבית. הוא כשהפתח פתוח טפח. ובין זיז שע"ג חלון ששיעור ביאת טומאה בו הוא כשהחלון פתוח רום אצבעיים. ובין זיז שע"ג חלון ששיעור פתיחתו כמלא מקדח. כולן שיעור בליטת הזיז להרחוב בכ"ש. [והא דלא נקט נמי שיעור זיז שע"ג חלון ששיעורו בכראש כל אדם. ה"ט דהרי שיעור זה הוא רק בחור שנעשה מאליו. והרי בכה"ג אין דרך לעשות זיז ע"ג. ואי שאעפ"כ עשה זיז ע"ג. א"כ במה שחישב עליו תליא וכמבואר שם במשנה. ולפיכך ויהיה חישב עליו במה שירצה. כבר נתבאר שיעור בליטתו לרחוב במשנתינו]:

סעיף יג

שעל גבי מלא מקדח כל שהוא

על כל ג' מיני זיז הנ"ל קאי. וכדאמרן:

סעיף יד

ר' יוסי אומר מלואו

דס"ל דשיעור בליטת הזיז להרחוב הוא כשיעור פתיחת החלון. אבל בשיעור זיז שע"ג פתח דעלמא. שעשוי לכניסה ויציאה. מודה דסגי בפחות מזה. דמדעשוי לכניסה ויציאה. מצטרף הזיז להמשקוף שעל פתח הבית:

סעיף טו

קנה שעל גבי הפתח

שארכו מונח עם המשך הכותל:

סעיף טז

אפי' גבוה מאה אמה

שיש ק' אמה תחתיה עד משקוף הפתח:

סעיף יז

מביא את הטומאה כל שהוא

אפי' בולט רק כ"ש להרחוב אפ"ה כשטומאה תחתיה מתפשטת הטומאה מתחתיה להבית. דאע"ג דלעיל אמרינן בזיז דדוקא במרוחק רק עד י"ב טפחים מהפתח סגי ליה

בכ"ש. קנה שאני דאפשר לטלטלו ורגיל להורידו למטה עד סמוך ממעל להפתח. להכי גזרו בה רבנן למעלה. אטו שתהיה למטה:

סעיף יח

רבי יוחנן בן נורי אומר אל יחמור זה מן הזיז

וסגי בשמרוחק י"ב טפחים. דהרי צירוף האויר שתחת בליטה זו להרחוב. עם האויר שתוך הבית. כיון שאין ב' האהלים הללו מחוברין ממש. אמ"צ רק מדרבנן ולפיכך הו"ל כעין גזירה לגזירה ולא גזרי לה:

סעיף יט

ואוכל בפתח שלש אצבעות

עד הכא הוה נקט תנא שיעור בליטת הזיז לרה"ר. דכשהוא תוך י"ב טפחים ממעל להפתח סגי בבולט כ"ש לרה"ר. ומצטרף בהדי אהל הבית. והשתא קאמר תנא דאף לענין המשכת זיז הנ"ל עם המשך רוחב הפתח. נמי א"צ שימשוך עם רוחב הפתח טפח אם הוא תוך יב"ט ממעל להפתח. ומיירי ששאר הזיז שלא כנגד הפתח בולט להרחוב טפח. ורק אותו חלק של הזיז שלמעלה מהפתח נמשך רק ג' אצבעות עם רוחב הפתח. דאילו היה נמשך עם רוחב הפתח ד' אצבעות דהיינו טפח. הרי הטומאה שבבית ושתחת הזיז מתפשטת מזל"ז. דתרווייהו כאהל א' דמי. אבל מדמיירי הכא שאין הזיז נמשך עם הפתח רק גא"צ. נמצא שיש כאן ב' אהלים נפרדים. דהיינו תוכו של הבית ותחתית הזיז שאחורי כותל הבית. והב' אהלים נוגעים זב"ז דרך הזיז שעל הפתח. שאינו רחב רק גא"צ. והא דנקט גא"צ. נ"ל דדוקא גא"צ צריך דאילו היה פחות מזה. קינסא בעלמא הוא. מדגם בליטתו לרחוב רק משהו. ולא היו נחשבים על ידו ב' האהלים. דהיינו תוכו של בית ותחתית הזיז כמשותפים [ודלא כרתוי"ט]. ונ"ל עוד דה"ה באין הזיז סובב כל הבית נמי מתפשטת הטומאה לשם מהבית. דאין סברא כלל למתלי הא בהא. דוכי משום שהזיז סובב כל אחורי כותלי הבית תתפשט הטומאה מהבית לשם טפי מאילו לא היה נמשך הזיז אחורי הכותל רק איזה טפחים. אלא לרבותא נקט סובב כל הבית לאשמעינן דאפי' לאחורי הבית שרחוק מאד מהפתח. מתפשטת הטומאה לשם מהבית דרך הזיז של ג' אצבעות שממעל להפתח. מיהו פשיטא דכולה מתניתין דידן מיירי בזיז שהוא תוך י"ב טפחים ממעל להפתח. ואפי' אינו בולט להרחיב רק כ"ש. אבל זיז שהוא למעלה מי"ב טפחים ממעל להפתח ודאי דאינו מביא או מוציא הטומאה עד שיהא בולט להרחוב טפח. וגם ימשוך עם הכותל ממעל להפתח המשך טפח:

סעיף כ
כלים שתחתיו

סביב כל הבית. דהטומאה מתפשטת מהבית להאויר שתחת הזיז שממעל להפתח. אף שאין הזיז בולט שם רק ג' אצבעות. ולא אמרינן דהאויר הקטן הזה מחשב לגבי הבית כחור פחות מטפח על טפח שבכותל הבית. דאין הטומאה מתפשטת מהבית לשם. רק בחצי החור שכלפי פנים [כפי"ג סי' ל"ו] דהכא שאני. דמדהאויר של ג' אצבעות פתוח בכל גובה אוירו להחלול שלבית שהטומאה בתוכה. הו"ל האויר הזה שתחת הזיז שממעל להפתח. כחלק מהפתח. וכזוית שבבית. שבוודאי טומאה שבבית מתפשטת בכל זויותיו אפי' אינן טע"ט. ומהאויר הזה של הג' אצבעות שבאה הטומאה מתוך הבית לתחתית הזיז. שוב חוזרת ומתפשטת לכל תחתית הזיז כולו גם אחורי הבית סביב אבל בתנאי שיהיה המשך חלק הזיז שאינו ממעל להפתח. בולט טפח להרחוב. דדוקא חלק הזיז מה שיש ממנו ממעל להפתח. י"ל דאע"ג דאינו בולט רק משהו. מצטרף הוא עם אויר שתחת משקוף הפתח. אבל חלק הזיז מה שיש ממנו שלא ממעל להפתח. איך יצטרף אויר כ"ש שיש תחתיו עם אויר שתחת משקוף הפתח. ולא דמי חלק הזיז שאינו נגד הפתח לזוית שבבית שאע"ג שאינו טע"ט מתפשטת הטומאה לשם. התם הזוית ההוא מוקף מדפנות שסביב חלול הבית להכי מתפשטת הטומאה מהבית לשם. מדהו"ל אהל א' עם הבית. משא"כ הכא האויר שתחת חלק הזיז שאחורי כותלי הבית. לא שייכים כלל להבית. להכי על כרחך צריך שיהיו בולטים טפח להרחוב. אז מתפשטת טומאה מהבית לשם דרך הזיז שבולט כ"ש ממעל להפתח [ועי' פי' הרא"ש ספט"ו ממכילתין. וא"ת גם אם שאר חלק הזיז בולט טפח להרחוב. היאך תתפשט הטומאה לשם דרך זיז כ"ש שממעל להפתח שאין תחתיו טע"ט. ומ"ש מטבליות שנוגעות בקרנותיהן והן מנושאין טע"ט מהארץ וטומאה תחת א' מהן. שאין הטומאה מתפשטת מתחתיה לתחת חבירתה מדנוגעות זב"ז בקרנותיהן רק פחות מטפח [כלקמן פט"ו מ"ב] וא"כ ה"נ נימא דהטומאה שמונחת תוך הבית. תהיה כאילו מונחת תחת. טבלא א' שם. וחלק הזיז שאחורי הכותל שבולע טפח להרחוב. יהיה כתחת טבלא שנגעה בחברתה בקרן. והזיז שממעל להפתח שבולע להרחוב רק כ"ש יהיה כקרן פחות מרוחב טפח שמזל"ז והיאך תתפשט טומאה מתחת אהל טע"ט לתחת אהל טע"ט שבצדו ע"י האהל שאינו טע"ט. י"ל הכא כיון שחלק הזיז שממעל להפתח מצטרף לתחת משקוף הפתח. הו"ל כאילו ב' אהלים טע"ט נוגעים להדיא זב"ז בנגיעת טע"ט ודו"ק:

סעיף כא

טומאה תחתיו

שלא כנגד הפתח:

סעיף כב

ורבי יהושע מטהר

לטעמייהו אזלי דכמו לעיל [פי"ב מ"ח] בטומאה מודבק באסקופה משוה ר"א כניסת טומאה ליציאת טומאה ה"נ הכי ס"ל דכמו דכשהטומאה בבית מתפשטת הטומאה לתחת כל הזיז שבחוץ דרך תחתית הזיז כ"ש שממעל להפתח. כ"כ כשהטומאה תחת הזיז שאחורי הבית מתפשטת הטומאה משם להבית דרך תחתית הזיז כ"ש שבולט ממעל להפתח. ואין כאן סברא דדרך טומאה להוציא ולא להכניס [כדלעיל פ"ד מ"ב] דהכא שאני דכחד אהל חשיבי. ור' יהושע ג"כ לטעמי' אזל. דכמו דס"ל התם במודבק באסקופה. דדוקא להוציא מתפשטת הטומאה דרך מקום שאינו בעצמו טע"ט ולא להכניס. דדרך טומאה לצאת ולא להכנס. כמו כן הכא. ואע"ג דגם להוציא על כרחך חשבינן להאויר שתוך הבית עם האויר שתחת הזיז אחורי כותל הבית כאהל א' דאל"כ לא היתה מתפשטת מתחת זה לתחת זה דרך זיז כ"ש שממעל להפתח וכמ"ש בסי' כ'. אפ"ה ס"ל דרק להוציא חשבינן להו כאהל אחד ולא להכניס. ואע"ג דבזיז שע"ג פתח [במ"ב] לא פליג ר' יהושע וס"ל דבין להוציא ובין להכניס מביא הטומאה. התם איכא רק חדא לריעותא שאינו בולט טפח. אבל עכ"פ יש בהמשכו טפח ויותר משא"כ הכא איכא ב' לריעותא דאין טפח בהמשכו ולא בבליטתו:

סעיף כג

וכן בחצר שהיא מוקפת אכסדרה

אכסדרה הוא כעין קרוי הבולטת מאמצע גובה הכותל של חצר. וקאמר הכא דאם אוכלת ג"כ ממעל להפתח של הבית בהמשך ג' אצבעות לרוחב הפתח. אז אם הטומאה בבית. מתפשטת הטומאה לתחתית כל האכסדרה סביב דרך הג' אצבעות שממעל להפתח. אף שאין הבליטה ההיא טע"ט. ובטומאה תחת האכסדרה. ר"א מטמא הבית ור' יהושע מטהר. וקמ"ל אכסדרה לרבותא דרישא בטומאה בבית. דאף דאכסדרה לתוכה עשויה [כפסחים כ"ו א' ועי' סוכה י"ז א'] אפ"ה הגא"צ שממעל להפתח מחשבו כזוית הבית. וכ"כ לרבותא דסיפא. בשהטומאה תחת האכסדרה. אע"ג שגם אותן גא"צ שממעל להפתח. הם רק מקצוע מהאכסדרה הגדולה. אפ"ה לר' יהושע אין הטומאה מתפשטת

מהאכסדרה הגדולה לתחת אותן גא"צ ומשם להבית. [וע"ר אאמ"ו זצוק"ל עוררני לזה בדבריו הקדושים בכנסת ישראל]:

סעיף כד

שני זיזין זה על גבי זה

מכוונין זה ממעל זה. ואין א' בולט להרחוב טפי מחבירו:

סעיף כה

ויש בהן פותח טפח

מדקתני סתמא. [אב"י לא זכיתי להבין דהרי בפירוש נאמר במשנה יש בהן פותח טפח ועי' מ"ש רבינו בעצמו בסי' כ"ח]. משמע בין שכל זיז געזימס בעצמו בולט טפח להרחוב. דאז הו"ל הוא אהל אפי' אינן ממעל להפתח כלל. ובין שאין כל א' בולט טפח להרחוב אבל הן תוך י"ב טפחים ממעל להפתח. דאז כל זיז שתוך יב"ט להפתח. נחשב כאילו רחבו טפח. עדמצטרף להחלול שתוך הבית [כלעיל סי' ג']. ואפשר דכששניהן תוך י"ב טפחים. רק התחתון מצטרף ולא העליון. משום שהתחתון מפסיק. ועי' לעיל [פי"ב מ"ג] בדין בטח. דקאמר ר' יהושע רואין בטח כאילו אינו ודו"ק שם בפירושינו בס"ד:

סעיף כו

וביניהן פותח טפח

שהתחתון גבוה מהארץ טפח. והעליון גבוה ג"כ מהתחתון טפח:

סעיף כז

טומאה תחתיהן

ר"ל תחת התחתון:

סעיף כח

תחתיהן טמא

רק תחת התחתון טמא. דמדהזיז התחתון רחב טע"ט. מביא הטומאה לכל שתחתיו. וגם חוצץ שלא תבקע למעלה ממנו [כפ"ג מ"ז]:

סעיף כט

ביניהם

בין התחתון לעליון:

סעיף ל
ביניהן טמא

אבל מה שתחת התחתון. ומה שלמעלה מהעליון טהור. דמדכל זיז רחב טע"ט הזיז העליון חוצץ למעלה. והתחתון חוצץ למטה:

סעיף לא
על גביהן

ממעל להעליון:

סעיף לב
היה העליון עודף על התחתון פותח טפח

שבולט להרחוב טפח יותר מהתחתון:

סעיף לג
טמא

דתחת עודף טפח שהעליון בולט טפי מהתחתון. דרך שם באה טומאה מזה לזה:

סעיף לד
טמא

ואע"ג דהעודף אינו רק פחות מטפח. והרי כל התפשטות הטומאה אינה יוצאת פחות מטפח [כפ"י מ"ב] והרי ה"נ אין רווח התחתון פתוח לרווח האמצעי רק פחות מטפח. י"ל דהיינו רק התם שיש בכל צדדי הארובה סביב מעזיבה. שפיר י"ל דכשהארובה פחות מטפח. אמרינן לענין התפשטות הטומאה דכסתום דמי. אבל הכא שהאויר שתחת העודף פתוח גם להרחוב. להכי אף שאין העליון עודף על התחתון רק פחות מטפח אפ"ה טומאה יוצאה דרך שם מזל"ז [וכבקורה פי"ב סי' מ"ג]:

סעיף לה
ביניהן

אם הטומאה בין התחתון להעליון:

סעיף לו
או תחת המותר

ר"ל שהטומאה מונחת למטה בארץ תחת העודף:

סעיף לז

טמא

נ"ל דלטעמיה אזל. דס"ל [לעיל סי' כ"ב] דאפי' להכניס סגי במעורבין ב' האוירים אפי' רק פחות מטפח. וכל אויר שסמוך לארץ. היינו להכניס:

סעיף לח

ותחתיהן טהור

ג"כ אזל לשטתיה [שם] וכדאמרן:

סעיף לט

יש בהן פותח טפח

שיש בבליטת כל אחד להרחוב טע"ט:

סעיף מ

ואין ביניהן פותח טפח

האי ביניהן דהכא אין פירושו כביניהן דלעיל סי' כ"ו. דהתם ר"ל שגם בין תחתון לארץ יש גובה טפח. אבל הכא ר"ל ביניהן ממש. דהיינו שרק בין תחתון לעליון אין גובה טפח. אבל מהתחתון לארץ. יש גובה טפח:

סעיף מא

טומאה תחתיהן

לרמב"ם בפירושו כאן וגם בחיבורו [טו"מ פי"ז ה"ד] וגם לר"ש בפירושו השני כאן. וגם לרב"א. ה"ג. טומאה תחתיהן תחתיהן טמא. ביניהן או על גביהן. כנגדו עד הרקיע טמא. וה"פ דכשהטומאה תחתיהן. דהיינו תחת התחתון רק תחתיו טמא. דהרי יש בין תחתון לארץ גובה טפח. וחוצץ שלא תבקע טומאה למעלה ממנו. אבל כשהטומאה ביניהן. דהיינו בין העליון לתחתון. שאין שם רווח טפח ביניהן. א"כ טומאה רצוצה היא. ובוקעת עד להרקיע. אבל תחתיו אינה בוקעת. דהרי אהל טפח שתחת זיז התחתון חוצץ הוא:

סעיף מב

אין בהן פותח טפח

שכל אחד מהזיזין אינו בולט טפח להרחוב:

סעיף מג

בוקעת ויורדת

דמדאין ברוחב כל א' טע"ט כליתנהו דמי:

סעיף מד
וכן שתי יריעות שהן גבוהות מן הארץ פותח טפח

ויש גם ביניהן אויר טע"ט. והא דלא צריך תנא לפרש הכא דמיירי שכל יריעה רחבה טע"ט. ה"ט משום דסתם יריעה כך היא. ולהכי דינן כב' זיזין בכה"ג בריש משנה ה' וכן בכל החילוקין השנויין לעיל בזיזין. רק תנא נקט דוגמת גוונא קדמאה. דהיינו ב' זיזין שיש בהן טע"ט. וביניהן פ"ט. וממילא דה"ה באינך ד' גווני. דהיינו בהיה העליון מוסיף וכו':

פרק טו

סעיף א
סגוס עבה

בגד צמר עב טפח:

סעיף ב
וכופת עבה

נסר עב טפח:

סעיף ג
עד שיהו גבוהין מן הארץ פותח טפח

ר"ל שיהיה חלול טפח על טפח תחתיהן. אז מביאין הטומאה תחתיהן ממקום למקום. וקמ"ל דאע"ג שהן עצמן עבין טפח או יותר לא אמרינן דרואין עובי התחתון שלהן כליתא ופני עליון שלהן יביא הטומאה:

סעיף ד
קפולין זו על גבי זו

בגד מקופל. וכפיליו מונחים זה ע"ג זה. או ר"ל כפילי סגוס דלעיל שמקופלין כך:

סעיף ה
אינן מביאות את הטומאה עד שתהא העליונה גבוהה מן הארץ פותח טפח

דאם אין טע"ט תחתיו. אין הטומאה שתחתיו מתפשטת לכל שתחתיו אלא בוקעת רק כנגדה למעלה ולמטה. ואף שכבר שנויה לעיל [פי"א מ"ג] אפ"ה סד"א דדוקא התם שמונחין תחת סדק שמחלק הבית. אמרי' דהסגוס והקיפולין שמונחין תחת הסדק אין מערבין ב' חלקי הבית להביא הטומאה מחלק א' להחלק שבצדו. עד שיהא אויר תחת הסגוס והקיפולין טע"ט. ולא סגי כשמקצת מעובי עליונו למעלה מטפח. דנימא

דחשבינן לתחתית עוביו כליתא. דהרי צריך נמי לומר גוד אסיק. כדי שיסתם הסדק שלמעלה. ותרתי לא אמרינן. אבל הכא לענין להביא הטומאה לכל תחתיתו. דאצ"ל רק דרואין תחתית העובי כליתא. להכי ס"ד דסגי כשקצת מהעובי הוא למעלה מטפח מהארץ קמ"ל:

סעיף ו

טבליות של עץ

התנא מחלק לכולהו בג' בבי. (א) סגוס וכופת שהן גוש אחד. (ב) קיפולין. שהן ג"כ גוש א'. אבל מחולק לכמה חלקים. (ג) וטבלאות שהן כמה גושין שמחולקין לגמרי זמ"ז. וכולהו צריכי. דלא מיבעיא סגוס. שאין רגילין לחלק עוביו. לכן אין רואין תחתיתו כליתא אלא אפי' כופת שעשוי לחלקו לפעמים לנסרים דקין. אפ"ה אין חושבין תחתיתו כליתא. ולא מיבעיא סגוס וכופת שהן גוף א'. אלא אפי' קיפולין דאע"ג שמחולקין ועומדין הן. עכ"פ כיון שגוף א' הם. להכי סד"א דאף שיש תחת הקיפול העליון טע"ט. אפ"ה תהיה הטומאה בוקעת ועולה רק כנגדה. מצד ממ"נ. דאי חשבינן לקיפולין תחתונים כליתנהו א"כ גם העליון שהוא עמם גוף א' נחשביני' כליתא. ואי חשבינן לעליון כאיתא א"כ גם לתחתונים נחשביני' כאיתנהו. והו"ל טומאה רצוצה. קמ"ל. ואי תני קיפולין סד"א דדוקא בקיפולין אמרינן דכשיש תחת העליון טע"ט. חשבי' לתחתונים כליתנהו. משום דהתחתונים מק"ט. ואין חוצצין בפני הטומאה. אבל טבליות של עץ. הרי ע"כ הא דכשאין העליונה גבוה מהארץ טפח אינו מביאה הטומאה. מיירי שאין בעובי כל א' מהתחתונים עובי טפח. דאל"כ הרי היה מתחת העליון טפח לארץ. וא"כ כיון דאין בעובי כל א' מהתחתונים טפח אמק"ט [ככלים פכ"ב מ"ג] וכיון דאינן מק"ט סד"א דחוצצין. ולפיכך אפי' טבליות התחתונות מרובות עד שיש טפח תחת העליון. נחשוב הטומאה שתחת התחתונית כרצוצה שרק בוקעת ועולה. קמ"ל. דכיון דעכ"פ לא בטלינהו להתחתונים בפירוש. חשבינן להו כליתא [וכתבן לקמן סי' נ"ג]:

סעיף ז

ואם היו של שיש

שהן טבלאות של אבן מונחות זה על זה. וטומאה תחת תחתון:

סעיף ח

בוקעת ויורדת

אפי' היתה כל עובי העליונה גבוה מהארץ טפח. אפ"ה מדשיש מין ארץ הוא. הו"ל כל הטבלאות כגל צרורות שטומאה תחתיהן שבוקעת כנגדה למעלה ולמטה:

סעיף ט
שהן נוגעות זו בזו בקרנותיהם

שמונחות שטוחות בארץ. ואין במקום נגיעתן בקרנות טע"ט כזה ▚:

סעיף י
והן גבוהות מן הארץ פותח טפח

שכל א' מהן יש אויר טע"ט תחתיה:

סעיף יא
טומאה תחת אחת מהן הנוגע בשניה

בשעה שהטומאה תחת הראשונה:

סעיף יב
טמא טומאת שבעה

כאילו היתה השני' נטמאת ממת עצמו וכ"ש כשנגע הטהור בראשונה שטמא טו"ז:

סעיף יג
כלים שתחת הראשונה

בעוד הטומאה תחתיה:

סעיף יד
טהורין

אף בעוד טומאה תחת א'. הרי שניה לא נטמאה מדמאהלת השתא על מת. דהרי כיון דאין ב' האהלין נוגעין זב"ז ברוחב טפח אין טומאה באה מתחת זה לתחת זה [כמודבקת בשקוף פחות מטפח ספ"י ועי' מ"ש לעיל פי"ד סי' כ']. רק מחמת נגיעת טבלא ב' בטבלא א' חשבינן לטבלא ב' כמאהלת אף שאינה מאהלת. וא"כ איך יהיו הכלים שתחת הב' טמאין. הרי באמת אין הכלים והמת תחת אהל איך והרי כלי שנטמא במת אינו חוזר ומטמא לטהרות שהאהיל עליהן. ולא דמי לקורה [פי"ב סי' מ"ג] ולזיז [פי"ד סי' י"ט]. התם הכל גוף א':

סעיף טו
עד שיהא בו ריבוע בפותח טפח

שולחנות שלהן עשוין מתיבה של ד' דפנות בלי שולים. וזה נקרא רבוע. ועל רבוע זה מניחין הטבלא. והטבלא בולטת טפח סביב לכל צד מהתיבה. וקאמר הכא שבאם הטומאה תוך התיבה אינה מתפשטת לכל תחתית בליטת שפת הטבלא. דהרי כבר כתבנו בכמה דוכתי במכילתין דכל טומאה רצוצה מדבוקעת ועולה אין לומר בה סוף

טומאה לצאת [ועי' פ"ד סוף משנה א' ובפירושינו שם. ובפ"ו סוף מ"ו]. אבל כשיש תוך הרבוע חלול טע"ט. הו"ל כאהל תוך אהל. אמרינן בהטומאה שתוך אהל הפנימי סוף טומאה לצאת דרך אהל החיצון שסביב לו וכולו טמא. וכדאמרינן בטומאה תוך מגדל שעומד תוך הבית [פ"ד מ"א]:

סעיף טז

חביות

סתמן של חרס:

סעיף יז

שהן יושבות על שוליהן

ר"ל שעומדות זו אצל זו סמוכות על הארץ ופיהן למעלה:

סעיף יח

או מוטות על צידיהן

על הארץ ופיהן למן הצד:

סעיף יט

באויר

מלת באויר אכולהו קאי. ור"ל בין שיושבות על שוליהן באויר או מוטות על צדן באויר. דבין כך או כך אין אהל על גביהן מלמעלה:

סעיף כ

והן נוגעות זו בזו בפותח טפח

שהבטנים של החביות שבולטין מאמצען נוגעין זב"ז ברוחב טע"ט. ונקט הכי רק משום סיפא. דתני גבה שתתפשט הטומאה תחת כולהו. אבל ברישא בכל גוונא בוקעת הטומא' כנגדה:

סעיף כא

טומאה תחת אחת מהן

רצוצה:

סעיף כב

בוקעת ויורדת

לצדדין קתני דבפיהן למעלה אז תחת החבית שהטומאה שם. ותוכה וע"ג כל כנגד הטומאה טמא ואין הכלי חוצץ. מדמעורב אויר הטמא שע"ג עם אויר תוכה נטמא כל תוכה [כפ"ט סי' ס"ה] וגם החבית עצמו נטמא עי"ז. מדנטמא אויר תוכה. אבל בפיה

מן הצד. אז רק תחת וממעל להחבית כל כנגד הטומאה טמא אבל תוכה טהור דדפנות הכ"ח שאמק"ט מגבו חוצץ. דלא דמי ב' דפנות החבית שהן זה ע"ג זה. לקיפולין לעיל במשנה א'. דאין חוצצין. וכ"כ כל כלי חלול דפנו העליון מביא הטומאה [כפי"א מ"ג]. די"ל דהתם הקיפולין ודפנות הכלי מק"ט. ולהכי אינן חוצצין. דחשבינן חלק התחתון שבהן כליתא. והעליון מביא הטומאה. משא"כ הכא. הכ"ח אמק"ט מגבו. ולהכי ב' דפנות הכלים חוצצין על תוכו. ואפ"ה אינה מצלת על מה שלמעלה מהחבית רק עם דפנות אהלים [כפ"ה מ"ה]:

סעיף כג

במה דברים אמורים

אסיפא קאי. וה"ק בד"א דגם בפיהן למן הצד בוקעת רק נגד הטומאה:

סעיף כד

בטהורות

שעדיין לא נטמאו החביות. וכ"ש כשאינן בני קבלת טומאה כלל. וכגון שהן של אבן:

סעיף כה

אבל אם היו טמאות

דאז אע"ג שטומאה תחת א' מהן רצוצה. עכ"פ כיון שמוטות על צדיהן הרי דפנות התחתונות שהן טמאות אינן חוצצין ובוקעת הטומאה לתוך החבית. ונמצא שדפנות העליונות של כל חבית. אע"ג שהן גופין נפרדין. עכ"פ כיון דנוגעין זב"ז ברוחב טפח. כאהל אחד חשבינן להו [כפ"ח סי' י"ח] ומתפשטת הטומאה לכל תחתיהן:

סעיף כו

או גבוהות

שהיו כל החביות טהורות אבל היו גבוהות וכו':

סעיף כז

מן הארץ פותח טפח

שהי' אויר טע"ט תחת שוליהן. ואפי' פיהן למעלה:

סעיף כח

תחת כלם טמא

מיהו לא רצה תנא לאשמעינן רק החילוק שבין רישא לסיפא. דברישא אין הטומאה מתפשטת לצדדין ובסיפא מתפשטת תחת כולן אע"ג שהן גופין נפרדין. אבל דין תוכן ועל גבן א"צ למתניא הכא. דכבר שמעינן לדינייהו במכילתין בדוכתי טובא. ובפרטות

בסוף פ"ט. ולפי המבואר שם. יש גם בסיפא הכא חילוק לענין תוכן וע"ג. דכשהן טמאות ומוטות על צדן. או שהן טהורות ופיהן למעלה אבל יש אויר טפח תחתיהן. אז לא לבד כל תחתיתן. אלא גם כל תוכן ולמעלה מהן. כל כנגד כל החביות טמא. אבל כשהחביות טהורות ופיהן למן הצד. והן גבוהות מהארץ טפח. אע"ג שכל תחתיתן ולמעלה מהחביות כולן טמא. אפ"ה תוכן טהור. דעל עצמו מצלת החבית הטהורה [ועי' רב"א]:

סעיף כט

בית שחצצו בנסרים או ביריעות

היינו רק בשכבר קשר לולאות בהיריעות. דאז כבר נתבטל מהן קבלת טומאה [ככלים פ"כ מ"ו]:

סעיף ל

מן הצדדים

ר"ל שהעמיד המחיצה שמהנך או מהנך. בזקיפה. מרוחק קצת מכותל הבית בפנים. ועי"ז נתהווה החלול שאחורי המחיצה. כחדר לפנים מהבית:

סעיף לא

או מן הקורות

ר"ל או שהניח המחיצה בשכיבה באמצע גובה הבית. וסמוך לתקרה כדי שלא יפול עפרורית המעזיבה למטה על בני הבית. ועי"ז נתחלק גובה הבית כחדר ועליה על גבו:

סעיף לב

כלים שבחצץ

הוא הרווח שבפנים או שלמעלה מהמחיצה:

סעיף לג

טהורים

נ"ל דטעמא דמתניתין מדהו"ל הכא כבית שחצצו בקנקנים וטחן בטיט שחוצץ [כפ"ו מ"ב]. וה"נ כיון שמחיצה זו אמק"ט כסי' כ"ט חוצצת. וכיון שהוא כסתום אין דרך טומאה להכנס:

סעיף לד

כלים שבבית טמאין

דאע"ג דיש מחיצה בין הרווחים. עכ"פ דרך טומאה לצאת דרך הבית. מדאין בהחצץ פתח אחר [כפ"ד מ"א]:

סעיף לה
כלים שבחצץ

אסיפא קאי. וה"ק. ואם הטומאה והכלים שניהן מונחים בהרווח שאחורי כותל החצץ:

סעיף לו
טמאים

דכשיש באויר שברווח הקטן טע"ט. הרי התפשטה שם הטומאה גם על הכלים שבצדן:

סעיף לז
טהורים

דמדאין בהרווח ההוא טע"ט לא התפשטה הטומאה על הכלים שבצדן. והבית בין כך ובין כך טמא. משום דסוף טומאה לצאת דרך הבית. ואפ"ה לא דיינינן להכלים שבאויר החצץ כאילו מונחים תוך הבית הטמא. וכטומאה בבית וכלים בכותל. קרוב לטומאה טמאים [לעיל פ"ו מ"ד]. י"ל התם חצי כותל שלפנים ודאי שייך להבית. אבל הכא חצץ חדר בפ"ע הוא. ואע"ג שאין בו רווח טע"ט. וגם פתוח פחות מטע"ט להבית. לא אמרינן דהרווח ההוא כחור שבכותל הבית הטמא דדיינינן להו כמחצה על מחצה [כפ"ו מ"ג]. די"ל דהכא שאני דהרווח ההוא מדחצצו בידים לא בטל לגבי בית. ולא גרע ממגדל העומד תוך הבית וטומאה תוך המגדל. שהבית טמא מדדרך טומאה לצאת שם. ואפ"ה כלים שבין מגדל לכותל הבית וכו' כשאין שם פ"ט טהורין [כפ"ד מ"א]. וכ"כ הכא דיינינן להרווח שבתוך החצץ כרווח שבמגדל תוך הבית. דאפי' דכשהחצץ או המגדל נעול. אפ"ה הבית טמא מדדרך טומאה לצאת שם. ואע"ג דבכל טומאה רצוצה לא אמרינן סוף טומאה לצאת [כלעיל סי' ט"ו] היינו ברצוצה ממש. אבל הכא הרי הוא חצצו בידים. וכחדר אחשביה והו"ל כחדר לפנים מחדר [ועי' ס"ד סי' ט"ז]. ואעפ"כ כלים שבחצץ טהורים. מדאין טע"ט מאהיל על הטומאה והכלים. וגם מהבית א"א שתבוא הטומאה לשם. דהרי החצץ אינו פתוח טע"ט להבית. מיהו דוקא כלים שבצד הטומאה תוך אויר החצץ טהורים. אבל כלים שלמעלה או שלמטה מהטומאה טמאין מדקיי"ל דבהאהיל מקצת טומאה על מקצת טהרה או איפכא טמא [ספ"ג מ"ד ופ"י מ"א ורתוי"ט שם ד"ה מקצת ושם מ"ג]. ועי' בהרא"ש שתירץ קושייתנו הנ"ל באופן אחר:

סעיף לח
חצצו מארצו

שהניח הנסרים לא סמוכים להתקרה. אלא שטחם ממעל לקרקע הבית:

סעיף לט
טומאה בחצץ

היינו בהאויר שתחת הנסרים והיריעות:

סעיף מ
כלים שבבית טמאים

אפי' כשיש אויר טע"ט ממעל למקום הטומאה תחת החצץ. וא"כ אין כאן טומאה רצוצה. וגם הרווח שהטומאה בתוכו אין פתוח להבית כלל. אפ"ה הבית טמא. וא"ת מ"ש הכא כשהטומאה בחצץ למטה מהבית. דאמרינן דהכלים שבבית למעלה מהחצץ טמאים. ומ"ש מלעיל [מ"ד] דכשהטומאה בהבית למטה. דאמרי' דכלים שבחצץ למעלה טהורין. ומ"ש חצץ למעלה מהבית. או שהבית למעלה מהחצץ. י"ל לעיל כשהחצץ למעלה מהבית. יש להבית פתח מן הצד. להכי לא בקעה הטומאה למעלה לתוך החצץ. אבל הכא שהחצץ שתחת הבית. הטומאה שבחצץ אין לו פתח בחצץ שתצא דרך שם. להכי בקעה לתוך הבית שלמעלה מהחצץ. דמדהו"ל החצץ כביב קמור תחת הבית. דבין שחלול הביב טע"ט או לא. עכ"פ כיון שאין להביב פתח לחוץ. הרי כל אויר הטמא שהתפשט הטומאה בתוכה. בוקעת ועולה לתוך הבית [כלעיל פ"ג מ"ז]:

סעיף מא
טהורים

ואי"ל מ"ש הכא כשהטומאה בבית שלמעלה מהחצץ שיש בו טע"ט. שהחצץ טהור. ולעיל [מ"ד] אמרינן דכשהטומאה בהחצץ שלמעלה מהבית דהבית טמא. ומ"ש בית שלמעלה מהחצץ או שהחצץ למעלה מהבית. י"ל כמש"ל התם אין להחצץ מקום שיצא הטומאה שם רק דרך הבית שלמטה מהחצץ. אבל הכא כשהטומא' בבית. הרי יש מקום להטומאה לצאת דרך פתח הבית ולא דרך החצץ. להכי הוה ממש כטומאה בבית שהביב טהור [לעיל פ"ג מ"ז]:

סעיף מב
שארצו של בית כמוהו

נ"ל דה"ק דלהכי רק הכא מחלקינן ואמרינן דכשאין בהחצץ טע"ט וטומאה בבית דנטמאו כל הכלים שבחצץ. והרי לעיל כשהטומאה בהבית. אמרינן דכלים שבחצץ תחת התקרה טהורים ולא מחלקינן בין שיש באויר שבחצץ טע"ט או לא. להכי מסיק תנא דשאני הכא שהרווח שבחצץ הוא תחת קרקעיתו של בית. דכל שאין טע"ט בחלול שבחצץ שלמטה הרי ארצו של בית כמוהו וכו'. משא"כ לעיל שהחצץ הוא למעלה

מאויר הבית אין הטומאה שבבית בוקעת למעלה לתוך אויר החצץ אפי' אין בהחצץ אויר טע"ט. כיון שיש להבית פתח בצדו וכמש"ל. ולא דמי לטומאה בבית וכלים במעזיבה מחציה ולמטה דטמאין [כפ"ו מ"ד]. התם מעזיבה שייכי להבית. אבל הכא חצץ שעשאו בידים כחדר בפ"ע דמי. ולהכי אף שאין בתוכו טע"ט לא בטל לגבי בית:

סעיף מג
עד התהום

כשאין חלול טע"ט תוך ארצו של בית:

סעיף מד
בית שהוא מלא תבן ואין בינו לבין הקורות פותח טפח

והרי אז אפי' הניחו שם סתם כביטלו בפירוש דמי:

סעיף מה
טומאה בפנים

טמון בתוך התבן:

סעיף מו
כלים שכנגד יציאה

במקום הפנוי מתבן סמוך להפתח בפנים:

סעיף מז
טמאים

דמדנחשב כביטלו. הו"ל כאילו טומאה רצוצה תוך כותל הבית [פ"ו מ"ד] דהבית טמא. ואע"ג דהתם [במ"ג] דיינינן להכותל במחצה על מחצה וע"ש. הכא שאני שכותלים ממש של הבית מקיפין לכל התבן. ומצרפין לכל שבתוכן. לדון הכל כתוך הבית. ומה"ט אמרי' הכא דכשהטומאה תוך התבן רצוצה. אז הכלים שבצדן. ואף כשהכלים למעלה. אפ"ה כשהתבן מפסיק ביניהן. ואין הכלים והטומאה מאהילין זה על זה ממש. טהורין. דלא גריעי כלים הללו. מהעומד למעלה שם דטהור [ולהכי לא דמי לחצץ לעיל דאמרינן דכלים וטומאה שמאהילין זע"ז טמאין התם שאני דאין הפסק בין הטומאה להכלים]:

סעיף מח
טהורים

תמוה מ"ש הא מהך דלעיל בטומאה בבית וכלים בחצץ דתנינן סתם דטהורין. דמשמע אף שאין במקום הכלי טע"ט אויר. אמנם להר"ש והרא"ש והר"ב אע"ג דלעיל סתמא

קתני טהורין. אפ"ה גם התם מחלקינן בטומאה בבית. דדוקא כשיש במקום הכלים אויר טע"ט בחצץ טהורין. ואם לאו טמאין:

סעיף מט

אם יש בין תבן לקורות פותח טפח

דאז ודאי דעתו לפנות התבן ואינו חוצץ:

סעיף נ

בין כך ובין כך טמאים

אפי' יש במקום הכלי רווח טע"ט. חשבינן התבן כליתא. והתפשטה הטומאה תוך כל הבית. וגם בל"ז אם אין במקום הטומאה טע"ט הרי בקעה למעלה לתוך האויר טע"ט שבין התבן להקורות. והאויר ההוא פתוח טע"ט לאויר שבמקום היציאה. והתפשטה הטומאה לשם:

סעיף נא

בית שמלאו

אפי' לא ביטלו שם בפירוש הו"ל כאין דעתו לפנותו:

סעיף נב

עפר

גושי עפר שראללען בל"א:

סעיף נג

ובטלו

דדוקא עפר דק אפי' הניחו סתם. אמרינן דכביטלו בפירוש דמי. אבל צרורות אינן בטלין עד שיבטלם באמת בפירוש. [וקו' הש"ס בעירובין [דע"ח ב'] נ"ל דצרורות אצרורות קק"ל. ולא עפר אעפר. ומה דמקשה שם תו והרי ר' יוסי איפכא שמעינן ליה. לאו היינו בעפר אלא בתבן דקאמר דבאין עתיד לפנותו סגי. ובאהלות קאמר דצריך לבעל התבן בפירוש. ובזה יתורץ קושיית רתוי"ט הכא. מיהו לתוס' שם לא גרסינן במשנינו תבן. וכן מוכח לפענ"ד. דהרי לעיל [במ"ו] גרסינן שמלאו תבן ועי' סוכה דד"א]:

סעיף נד

וכן כרי של תבואה

שמונח באויר והטומאה טמונה בתוכה. וביטל להכרי להניחו כך:

סעיף נה
או גל של צרורות

שמונחים באויר. ולעיל מיירי שמילא מהן הבית. וקמ"ל דנתבטל עי"ז אהל הבית. והכא קמ"ל דהגל בעצמו אינו חוצץ. אפי' גבוה הרבה:

סעיף נו
אפי' כגלו של עכן

שלא היה אלא לפי שעה עד שקברוהו. אפ"ה חשוב כבטלוהו לעולם והו"ל טומאה שתחתיו רצוצה:

סעיף נז
ואפי' טומאה בצד הכלים

רק שאין נוגעין הכלים בהטומאה:

סעיף נח
טומאה בוקעת ועולה

גם למעלה מגג הבית. וגם למעלה מהגל. וגם הכלים שבבית [אב"י אם הגל הוא בתוך הבית] טהורין מה"ט כשאינן למעלה מול הטומאה. מדנתבטל חלול הבית לגמרי. מיהו אם יש במקום הטומאה טע"ט. אע"ג שאין הטהרה בתוך החלול שהטומאה בתוכו. הרי כל העפר ושאר הדברים שמסבבים ומכסים הטומאה. דינן כקבר סתום שמטמא כל סביביו [ועי' לעיל פ"ד בקרית ארבע סי' ג']:

סעיף נט
חצר הקבר

הוא גומא מרובעת שממנה נכנסין לתוך המערות שבג' רוחותיה בפנים. וברוח הד' שם יש הכבש שבו יורדין להחצר ההוא:

סעיף ס
עד שיהא בה ארבע אמות

האי עד מלמעלה למטה קחשיב. ועד בכלל. ור"ל דכשיש ד' אמות או יותר בהחצר אז טהור הנכנס שם. דאע"ג דחכמים גזרו טומאה לכל הנכנס תוך ד' אמות של מת או קבר [כסוטה מד"א] וא"כ ה"נ אף שיש בהחצר ד' אמות. הו"ל לטמא הנכנס לתוכו. דהרי אדם המתרחק ד' אמות שבחצר מהקבר שבמערה זו מתקרב א"ע לתוך ד' אמות של הקבר שבמערה שכנגדה. ומכ"ש דק' לב"ה דסגי להו בד' טפחים. י"ל הכא בחצר שאני.

דמדיש שם סי' מחיצות לבלי להתקרב להטומאה אע"ג שהפתח פתוח מזל"ז. אפ"ה כל שרוח הד' של החצר פתוח לא גזרו בה רבנן:

סעיף סא

בית הלל אומרים ארבעה טפחים

מיהו דוקא בשפתוח החצר מצד א'. וכדאמרן. דהו"ל תרתי לטיבותא. דמסיימי מחיצות. וגם אין טומאה מסבבו. אבל ביש מערות סביב החצר בכל הד' רוחות. אע"ג שנכנס לשם באופן שלא נטמא. מודו ב"ה דצריך ד' אמות. דאל"כ חיישינן שמא יתקרב ויגע בהטומאה. מיהו בכל גוונא אם נגע בהמשקיף שע"ג פתח המערות נטמא [כלעיל ספי"ב]:

סעיף סב

קורה שעשאה גולל לקבר

דהיינו שכיסה בה הקבר:

סעיף סג

בין עומדת

נ"ל דר"ל בין שהקורה עומדת זקופה על פה הקבר וקצהו התחתון רחב יותר מפתח הקבר:

סעיף סד

בין מוטה על צרה

שעומדת הקורה בשפוע ממעל להקבר. וה"ה במונחת ארכה על הקבר. רק קמ"ל דכלהשפוע שממעל לפתח הקבר טמא. אף שהשפוע הוא טפי מרוחב הקבר:

סעיף סה

אין טמא

מי שנוגע בקורה זאת:

סעיף סו

אלא כנגד הפתח

אבל אדם או כלי הנוגע באותו חלק של הקורה שעודף חוץ להקבר טהור. דבכל גולל אינו מטמא רק מה שיש ממנו נגד חלול הקבר [וכמ"ש בס"ד לעיל פ"ב סי' ל"ט]:

סעיף סז

עשה ראשה גולל לקבר

נ"ל דלעיל קמ"ל דין הנוגע בחלק של הקורה במה שעודף הקורה יותר משטח הקבר

ברחבו. והכא קמ"ל עד היכן בגובה הקורה נגד חלול הקבר יטמא להנוגע שם. והא דנקט הכא עשה ראשה וכו' ולא כלעיל היתה עומדת וכו'. היינו מדבעי למנקט דמקצה ראשה שסמוך להקבר מודדין הר טפחים. [וזה כוונת הרמב"ם [פ"ו מט"מ ה"ה] שכ' על הסיפא וז"ל. והיא עומדת על הקבר כאילן. נ"ל כוונת דברי רבינו להודיענו דאיו דברינו בזה מדין הנוגע ברוחב עובי הקורה כברישא. רק בנוגע בגובה הקורה]:

סעיף סח

אין טמא אלא עד ארבעה טפחים

שסמוכין להקבר. אבל למעלה מד"ט טהור:

סעיף סט

ובזמן שהוא עתיד לגוד

ר"ל ודוקא בזמן שעתיד לחתוך מה שלמעלה מד':

סעיף ע

ר' יהודה אומר כולה חבור

אפי' דעתו לחתוך לאחר זמן את השאר. אפ"ה כל זמן שמחובר בו. כולו חיבור וטמא. מיהו באין דעתו לקוץ הנותר גם לח"ק כולו חיבור. [ונ"ל דלשטתייהו אזלו [מקוואות פ"י מ"ה] דלת"ק הכא והתם ס"ל כל העומד לקצץ כקצוץ דמי. ור' יוסי ס"ל לאו כקצוץ דמי]:

סעיף עא

הנוגע בה טמא טומאת שבעה

דאע"ג דאין כ"ח מק"ט מגבו. אפ"ה מדעשאו גולל מטמא כל עוד שמונח על הקבר. ומידי דהוה אכלי אבן או בע"ח שג"כ אמק"ט [כחולין ע"ה א'] ואפ"ה כל עוד שהן על הקבר הרי הן אה"ט [כספ"ק דעירובין ט"ו א']:

סעיף עב

והחבית והמשקין

לאחר שפירש מהקבר:

סעיף עג

טהורין

ואילה"ק עכ"פ אף שפירש החבית מהקבר יטמא. דאז אף שאין בו דין גולל. עכ"פ הרי האהיל על המת. י"ל כיון דאמק"ט מגבו וגם צמ"פ היה עליו. דנמצא שלא בקעה הטומאה לתוכה. דהרי מה"ט מטהרינן המשקין שבתוכה. להכי אין בה דין מאהיל. דהו"ל ככלי אבן שהאהיל על המת [וערתוי"ט פי"ב מ"ב]. ואי"ל עכ"פ בעוד החבית על

הקבר טמאה היתה מטעם גולל. ולמה עי"ז לא נטמאו אז המשקין שבתוכה שנגעו בה אז. כשאר דברים שכשנגעו בה אז נטמאו. י"ל טהרה בלועה אמק"ט. כדאמרינן [שלהי מקואות] בבלע טבעת טהורה ונכנס באהל מת וטבל והקיאה טהורה. א"נ כיון שאין הטומאה דבוקה בהחבית. דהרי כשתפרוש מהקבר תפרח הטומאה ממנה. להכי גם לתוכה לא דחקה. [ומה"ט ליכא. לאקשויי נמי אדאמרינן דכשפירשה מהקבר טהורה ואמאי וכי טומאה שבהן להיכן הלכה [כפסחי' ל"ג ב'] ועמ"ש בזה בס"ד פ"א דכלים סי' י"ד]:

סעיף עד

בהמה

כפותה:

סעיף עה

הנוגע בה

בעודה כפותה ומונחת על הקבר:

סעיף עו

אינו מטמא משום גולל

ולרבנן רק אדם אין נעשה גולל לטמא באהל [ובמשא] מיהו במגע מטמא גם האדם דהרי האהיל על המת ונעשה אה"ט:

סעיף עז

הנוגע במת והנוגע בכלים

אפי' לאחר שפירש מהמת:

סעיף עח

המאהיל על המת והנוגע בכלים

אפי' לאחר שפירש מהמת. הכלים שנגעו בו טטו"ז. מדהו"ל כלים שנגעו בטמא מת. והא דנקט שנגעו כלים. היינו משום דאדם שנגע באדם שנגע במת בו יש חילוק. דבנגע ב' בהראשון בעוד הראשון נוגע בהמת. גם השני טטו"ז מטעם חיבורין. אבל בנגע ב' בא' לאחר שפירש הא' מהמת אין הב' טמא רק טו"ע [כפ"א מ"א]:

סעיף עט

ומאהיל על הכלים

לא שכפוף קומתו והאהיל על המת ועל הכלים ביחד דאז פשיטא שנטמאו הכלים.

דהרי אדם וכלים נעשים אהל לטמא [כרפ"ו] אלא דמיירי שהאהיל בידו א' על המת. ובידו ב' האהיל על הכלים:

סעיף פ

טהורים

דבמאהיל על המת. ומאהיל על הכלים. אפי' בשעה א'. הכלים טהורים. שאע"ג שבפסת היד שהאהיל בה על המת יש בה רוחב טפח. וכ"כ יש רוחב טפח ביד השני שהאהיל בה על הכלים. והגוף שבאמצע אינו חוצץ. דהרי כל המק"ט אינו חוצץ בפני הטומאה. ונעשה אהל לטמא אבל לא לטהר. ונמצא שהמת והכלים הם כאילו ישנם תחת אהל א' עכ"פ. כיון דסתם זרוע של אדם אין בו רוחב טפח. הרי הזרוע מפסיק בין רוחב פסת היד שהאהיל בה על המת לפסת. היד שהאהיל בה על הכלים. ולא מחשבו כאהל א'. ואע"ג דהאדם עצמו שהאהיל ודאי נטמא אפי' לא האהיל רק באצבעו. דהרי האדם והכלים שהאהילו על המת. או המת עליהן או דבר אחר על שתיהן. בכל גוונא אפי' היה רק קצת מזה ומזה בהאהל נטמאו [כפ"ג מ"ג וכט"ז מ"א]. עכ"פ אין האדם שנטמא ממת חוזר ומטמא כלים רק במגע ולא במשא ואהל. וכל זה בהאהיל על המת והכלים בשעה א'. וכ"ש בשהאהיל עליהן שלא בשעה א'. דאז ודאי אין הנטמא במת חוזר ומטמא כלים שמאהיל עליהן. והיינו נמי טעמא דסיפא. בנגע במת והאהיל על הכלים אפי' בשעה א'. הכלים טהורים. ומהטעם שאמרנו:

סעיף פא

אם יש בידו פותח טפח

נ"ל פשוט דרק אירשא קאי בשהאהיל על המת ביד א' ובידו הב' האהיל על הכלים באותה שעה. והיה כל הזרוע רחב טפח מהמקים שהטומאה תחתיו עד תחת פסת היד שהכלים תחתיו:

סעיף פב

טמאין

דמדאין הפסק רוחב פחות מטפח בין הפס יד שהטומאה תחתיו לתחת הפס יד האחר שהכלים תחתיו. הו"ל כאילו המת והכלים תחת אהל אחד ונטמאו הכלים. שהגוף אינו מפסיק מדמק"ט. וכדאמרן בסי' פ':

סעיף פג

פשט את שתי ידיו להן

יד א' לתוך פתח או חלון בית זה. ויד ב' לתוך פתח וחלון שכנגדן בבית אחר:

סעיף פד
אם יש בידיו פותח טפח

ר"ל שיש בכל זרוע רוחב טפח בכל הבית:

סעיף פה
מביא את הטומאה

מטעם דאמרן. דב' הזרועות מצרפין לב' הבתים שיחשבו שניהן כאהל אחד שיש כזית ממת תחתיו [ועי' לעיל פ"ח מ"ו] וגופו שמק"ט. אינו מפסיק בין האהלים. וכנסר עפ"י תנור ישן [רפי"ב]. וקמ"ל הך בבא דאף לענין צירוף כזית שתתפשט ג"כ הטומאה לכל הבית נמי מחשב הזרוע שרחב טפח כאהל. מיהו האדם עצמו נטמא. מדמביא טומאה על עצמו. אפי' בשמאהיל ממנו רק כ"ש וכדאמרן. והרי האהיל על זית ממת. אולם ב' בתים זה לפנים מזה ובכל א' חצי זית. לכאורה י"ל דבכה"ג שניהן טהורין. דעד כאן לא פליגי רבנן אר' יוסי דחיצון טמא [כפ"ד מ"ב] מדדרך טומאה לצאת. רק התם דיש זית שלם בפנימי. ולהכי ודאי יוציא הטומאה מביתו. אבל בשיש חצי זית בפנימי גם רבנן מודו דחיצון שבו החצי זית השני טהור. דהרי חציה שבפנימי. אינו מוכרח שיוציאו משם. ושמא ישאירנו במקומו ואפ"ה ישאר פנימי בטהרתו. אבל מסוף פ"ח לעיל מוכח דבכה"ג חיצון טמא דלא גרע הכא מב' חדרים שבכל א' חצי זית ושניהן פתוחין לבית:

פרק טז

סעיף א
בעובי המרדע

דכשיש תחת המטלטל אויר טע"ט ברום טפח. וטומאה תחת קצה הא' של המטלטל. והטהרות תחת קצה האחר נטמאו. אפי' רחוקה הטומאה מהטהרה אלף אמה ויותר. זהו מדאורייתא. וקאמר הכא דמד"ס סגי אפי' כשהמטלטל שמאהיל אין בעביו רק כעובי המקל שרודין בו השוורים דהיינו שיש בהקיפו טפח. נמצא שרחבה אינו רק שליש טפח. ועי"ז גם רוחב אויר שתחתיו אינו טע"ט. אפ"ה מביא הטומאה. וגזרו כך מדאתו למטעי שכשישמע שטיהרו חכמים בשהאהיל דבר שהקיפו טפח. יבוא לטהר נמי בשיאהיל דבר שרחבו טפח. מיהו מדנקט כל המטלטלין. משמע דהא מחובר שמאהיל על הטומאה וטהרה גם לת"ק דוקא ברחב טע"ט דינו כאהל:

סעיף ב
אמר רבי טרפון אקפח

קפוח לשון שסוף וחיתוך הוא [כמו לקפח שוקיו סוטה פ"ח מ"ו]. והכא ר"ל שנשבע שישסף ויהרוג בניו אם אין הלכה זו קטועה וכרותה. שהשומע שמע רק חצי הענין. והיינו הדין ולא טעמו:

סעיף ג
ששמע השומע

הדין שטמאו האדם:

סעיף ד
וטעה

בטעם הדין. שכך היה מעשה. האיכר וכו':

סעיף ה
שהאיכר עובר

אקקערסמאן [כירמיה נ"א כ"ג] עבר בשדה בחרשו עם בקריו:

סעיף ו
והמרדע

ר"ל והמקל שרודה בו השורים היה על כתיפו:

סעיף ז
והאהיל צדו אחד על הקבר

ר"ל באותה שעה שעבר האיכר בהשדה והמרדע על כתיפו האהיל צד א' של המרדע על הקבר שבשדה:

סעיף ח
משום כלים המאהילים על המת

ר"ל טמאו להאיכר. לא מדהאהיל המרדע עליו ועל המת כדעת הת"ק. אלא מדנטמא המרדע שהאהילה על הקבר. דאע"ג דאין בהמרדע טע"ט רוחב. אפ"ה נטמא כשהאהיל על הקבר. דדוקא לענין שתתפשט טומאה תחת שום דבר ממקום למקום. צריך שיהיה רוחב המאהיל טע"ט. אבל כלי עצמו שהאהיל על המת אפי' הוא מחט. נטמא. ומדחזר האיכר ונגע בהמרדע. אי משום דנגע המרדע בכתפו כשנשאו. או משום דאחזו בידו. הרי נטמא האיכר טו"ז כאדם שנגע בכלי שנטמא במת. כבריש מכילתן. ולפיכך האדם ששמע דין זה שטמאו האיכר טו"ז. טעה וסבור שלהכי טמאו להאיכר טו"ז משום

שהמרדע האהיל עליו ועל הקבר. ואע"ג שהמרדע אינו רחב טפח. חשב שאפ"ה מטמא להאדם באהל. וזה טעות. דאפי' נימא חרב כחלל. לטמא גם באהל [עי' פ"ק סי' ו'] היינו רק לענין שיטמא בכל ג' מיני אהל. בשהאהיל הוא על הטהור או הטהור עליו או דבר אחר על שניהן. אבל עכ"פ אינו כחלל בשיעורו. דהיינו לטמא גם כשיהיה ברחבו פחות מטפח. אלא צריך שיהיה הדבר המאהיל רחב טפח. ואל"כ אמ"ט:

סעיף ט

שיהו דברי חכמים קיימין

במה שאמרו ברישא שכל המטלטל שיש בו רוחב כמרדע מביא הטומאה כשהאהיל. שכך אמרו. שיהו וכו':

סעיף י

על אדם הנושאן בעובי המרדע

ר"ל דוקא בשנשא אדם מרדע בשעה שהאהילה הכלי על טומאת מת. טמאו להאדם טו"ז. אע"ג שמרדע אינה רק הקיפה טפח ואפי' גם היה מפסיק בין המרדע לאדם הבגד והכתונת שבכתף הנושא דהו"ל האדם הנושא דיקרב בדיקרב לדיקרב. אפ"ה הצריכוהו להאדם טו"ז והזאה. מדעכ"פ טמא האדם מדאורייתא טומאת ערב. מטעם חיבורין [ועי' תוס' שבת י"ז א' ד"ה אמר ועמ"ש פ"א סי' כ']. והרי כל נושא הרי הוא נאהל מהדבר שנשאו. ולהכי גזרו שמא יחשבו העולם דטמאוהו טו"ע מדהאהיל עליו המרדע ועל המת. ויטעו לומר דכל הנטמא באהל אפי' כשהמאהיל רחב טפח טמא רק טו"ע. אבל בהאהיל המרדע על המת ועל האדם ביחד. ולא נשא אז המרדע. טהור האדם לגמרי. כיון שאין ברוחב המרדע טפח. דהרי א"א שיטעו לומר דכל הנטמא באהל טהור אפי' כשהמאהיל רחב טפח. דזה ידוע לכל:

סעיף יא

ועל עצמן בכל שהן

דכלי שהאהיל על המת. אפי' אינו רחב רק כרוחב שערה נטמא:

סעיף יב

ועל שאר אדם וכלים בפותח טפח

מלת ועל שאר. רק על אדם קאי. ור"ל אבל אדם אחר שהאהיל המרדע עליו ועל המת ולא נגע בהמרדע. או כל כלי שהאהיל עליו המרדע. רק דבאותה שעה לא נגע הכלי במרדע. לא נטמאו רק בשהדבר המאהיל הוא רחב טפח:

סעיף יג
כיצד

מביא טומאה על עצמו בכ"ש:

סעיף יד
כוש

שפינדעל בל"א. ואע"ג שהוא פשוטי כלי עץ. אפ"ה מק"ט ככלי מתכות משום הצנור' שבראשו [ככלים כ"ט מ"ו]:

סעיף טו
וכחצי זית מעל גביו

שב' חצאי הזיתים. התחתון מונח תחת קצה אחד. והעליון מאהיל על קצה אחר:

סעיף טז
אע"פ שאינן מכוונין טמא

דאהל ואהל מצטרפין [כלעיל רפ"ג]:

סעיף יז
נמצא מביא את הטומאה לעצמו בכל שהוא

והיינו דקמ"ל דאפי' ע"י צירוף טומאה נטמא הכוש אע"ג שגם אין הכוש רחב טע"ט:

סעיף יח
הקדר

הוא המוכר קדירות:

סעיף יט
והסל

הוא המוט שתולה בה קדירותיו:

סעיף כ
הכלים שבצד השני טהורין

אף שהקדירות נתלו ונגעו בווי הברזל שבמוט. הרי כ"ח אמק"ט מגבו. ואע"ג דעכ"פ המוט האהיל עליהן ועל הקבר. אפ"ה טהורין מדאין המוט רחב טפח. ואפי' יש בהמוט עובי מרדע. אפ"ה לא גזרו בכלים. מיהו פשוט דהמוט והאדם שנגע בהמוט נטמא. ואפי' אין בהמוט ווי ברזל. אפ"ה מק"ט מדיש בו ב"ק [ככלים פי"ז מט"ז]:

סעיף כא
אם יש בסל פותח טפח

רוחב טפח:

סעיף כב
טמאים

וקמ"ל דאף דגוף האדם מפסיק בין האויר שתחת המוט ממעל להקבר להאויר שתחתיו ממעל להכלים. אפ"ה אינו חוצץ [כרפ"ו]:

סעיף כג
התלוליות

לשון תל הוא. ור"ל גבעות נמוכות שכך היו רגילין לקבור עליהן מתיהן:

סעיף כד
הקרובות

הסמוך לבית הקברות. ונ"ל דמיירי שהביה"ק הוא מיד בסוף הנ' אמה שמהעיר או הדרך. דבמרוחק מהן טפי. תו לא מקרי סמוך לקברות. ולא מחזקינן אז טומאה בהתל אף שהוא סמוך להעיר או להדרך:

סעיף כה
טמאות

דמדקרוב התל להעיר שסמוך להקברות חיישי' שהלכה אשה יחידה לשם וקברה שם נפל משום דלכ"ע מיירי שהתל הוא תוך הנ' אמה מהעיר. וכדבעינן למימר לקמן. להכי לא רצתה להתרחק לקברו בביה"ק. וקברתו בהתל שתוך הנ' אמה. ומדהלכה לשם יחידית לפיכך לא נתפרסם הדבר. להכי אף שהתל חדש לא ידע אדם שנקבר שם מת. וכ"כ כשהתל סמוך לדרך שסמוך לקברות. אף שאין עיר סמוך לשם. דליכא למיחש שקברה שם אשה יחידית נפל. אפילו הכי חיישינן שמא פ"א בע"ש הביאו מת בדרך לקברו בביה"ק. ומדלא היה להם פנאי להעלותו לביה"ק הרחוק מהם נ' אמה. ולכן קברוהו בהתל שהוא להם תוך הנ' אמה. ומדקברוהו שם ע"י יחידים בחפזון לא נתפרסם הדבר. להכי אפי' חדשות טמאות:

סעיף כו
הרחוקות

מעיר ודרך שסמוכים לביה"ק:

סעיף כז

חדשות טהורות

דמדרחוק התל מהעיר נ' אמה וכדמסיק. אין האשה הולכת לשם יחידית. ומדצריכה ליקח עמה אדם [עי' יו"ד שנ"ג ה"ד] ניחא לה טפי לקברו בביה"ק ולא בהתל. ואף ששניהן במרחק שוה. וכ"ש כשהביה"ק רחוק טפי מהעיר והדרך. אז ודאי לא מחזקינן טומאה בהתל אפילו קרובות וכ"ש כשרחוקות [כלעיל הי' כ"ד]. וכ"כ בתל שרחוק מהדרך הסמוך לביה"ק. מה"ת יטו מהדרך אפי' בע"ש לקברו בהתל ולא בביה"ק אף ששניהן שוין במרחק:

סעיף כח

וישנות טמאות

משום דחיישינן דמדהתל ישן. שמא מתחלה היו העיר והדרך קרובים להתל. וברוב הימים נחרבה העיר שם ונשתנה הדרך. ולפיכך אפי' רחוק התל מהעיר והדרך טמא:

סעיף כט

חמשים אמה

משום דכל קברות הוא חוץ לנ' אמה מהעיר [כב"ב פ"ב מ"ט] רק הכא מיירי שהביה"ק הוא סמוך מיד לסוף הנ' אמה וכדאמרן. וכ"כ בהדרך מדנקטיה בהדי עיר. ג"כ בכה"ג מיירי שהביה"ק הוא סמוך מיד לסוף הנ' אמה מהדרך. לפיכך כל תל הקרוב לעיר טפי מנ' אמה. או שקרוב להדרך טפי מנ' אמה. ואפי' יש שם כמה תילין ס"ל לר"מ דחיישינן בכולהו שמא קברו שם ואפי' א' מרוחק מהעיר והדרך טפי מחבירו:

סעיף ל

וישנה ששים שנה

דכל שתוך ס' שנה נתהווה התל הזה. אילו היו העיר והדרך קרובים להתל. היה הדבר מפורסם עדיין. אבל כשכבר קודם ס' שנה היה התל. אע"ג שאין ידוע שהיה שם סמוך להתל עיר או דרך. אפ"ה חיישינן שהיו סמוכין להתל ונשכח. ולפיכך אפי' השתא רחוק התל מהעיר ודרך טמא. ונ"ל דגם לר"מ אם יש אדם שזוכר שמשעה שנעשה תל הזה לא היה עיר ודרך קרובים לו. אפי' כבר יש יותר מס' שנה שנתהווה התל גם לר"מ טהור:

סעיף לא

רבי יהודה אומר קרובה שאין קרובה ממנה

נ"ל דגם ר"י מודה שרק התל שהוא תוך נ' אמה טמא. רק דלר"מ כל התילין שתוך נ' אמה טמאין. ולר"י רק היותר קרובה תוך הנ' אמה טמא. אבל הרחוקים ממנה אע"ג שגם

הם תוך נ' אמה טהורין דלא שבקה קרוב וקברה ברחוק. מיהו בשניהן חוץ לנ' אמה סמוך. אבל הביה"ק שהוא ג"כ חוץ לנ' אמה רחוק מעיר ודרך טפי מהתל. התל טהור. דמדאין הקברות בסוף הנ' אמה מיד. תו אינ' סמוכין לביה"ק:

סעיף לב

וישנה שאין אדם זוכרה

מתי נעשה התל. לפיכך גם ברחוקים השתא חוץ מנ' חיישינן שקרובים היו ונשכח. אבל כשאדם זוכר מתי נתהווה התל. אפי' כבר הוא יותר מס' שנה משנעשה התל. אמרינן אילו היה עיר ודרך קרובים להתל. היה זוכר אדם גם זאת כמו שזוכר מתי נעשה התל. ונ"ל דלכ"ע דוקא בשסמוך התל מיד חוץ לנ' אמה חיישינן בישנות. אבל בשרחוק התל מאד מהם. גם בישנות לא מחזקינן טומאה לומר שהיו מתחלה קרובים ונשכח. דא"כ נחזיק טומאה בכל גבעה שבא"י שמא קרובים היו לעיר ודרך ונשכח. וכקו' הש"ס:

סעיף לג

כדרכו

כל מלה ומלה שבבבא זו לדיוקא אחרינא נקטיה. והיינו משום דבמסקנא במשנתינו נקט התנא ג' דינין. א' דמותר ליטול המת משם. ב' דצריך ליטול עמו עפר תבוסה שתחתיו. ג' דבמצא ג' צריך לבדוק משם ולהלן אחר קברי מערות סביבו להכי נקט מקמי הכי כל הני מלות לדיוקא. המוצא פרט למצוי. כלומר הא דאמרינן דנוטלו עם תבוסתו. היינו רק במצא זה המת. אבל בקברו שם בכוונה. אע"ג דיש לו תבוסה וגם בשיש שם ג' קברים ידועים ודאי צריך לבדוק כ' אמות להלן. אבל זה שנקבר כאן בכוונה לבלי לפנותו אסור לפנותו משם [עי' תוס' נזיר סה"א ד"ה מצא]. מת פרט להרוג כגון שמצאו מגוייד שעי"ז ניכר שהוא הרוג. אז אין בו כל הג' דינין. דמותר ליטלו משם. דודאי שלא בכוונה הוטל לשם. וגם אין לו תבוסה מדחסר קצת ממנו. דהיינו דמו. וגם אם מצא ג' מגויידין א"צ לבקש ולחפש עוד כ' אמה אחר קברים אחרים. דאמרינן שלא בכוונה הוטלו כאן ולא היו כאן קברות מעולם. בתחלה [בש"ס נזיר ס"ה א' לא מדייק מהך מלה שום מלתא. אולם מדגרסינן להך מלה במשנתינו וגם במשנה דשלהי נזיר. ומייתי עלה התם עובדא דר' ישבב ור' עקיבא. נראה גם עלה לדייק] דדוקא בשזה המת שמצא השתא לא היו שם עוד קברים סמוך לו. אז אין צריך לבדוק אחר קבר אחר ונוטל זה המת ממקומו עם תבוסתו. אבל אם מצא סביביו עוד ב' קברים אחרים יש חילוק. דדוקא בשלשתן ידועין או שלשתן אינן ידועין אסור ליטלן ותבוסתן אסור. וצריך לבדוק אחר מת עד כ' אמה. אבל כשיש בין הג' א' ידוע וב' שלא היו ידועים. או א' שלא היה ידוע וב' ידועים מותר

ליטול כולם ואין להן תבוסה. וא"צ לבדוק אחר מת אחר עד כ' אמה [נמצא שד' חלוקים יש בקבר ידוע או אינו ידוע. (א) מצא קבר א' או ב' שלא היו ידועים מותר לטלן משם ותבוסתן אסור. וא"צ לבדוק משם ולהלן כ' אמה. והיינו רישא דקתני מצא וכו'. (ב) ואם היה ידוע שם קבר שנקבר שם בכוונה אסור לטלו ותבוסתו אסור אבל א"צ לבדוק משם ולהלן כ' אמה. וכן הוא הדין בב' קברים ידועים. והיינו דווקא דרישא דקאמר פרט למצוי (ג) ג' קברים שיש מהן שהיו ידועים ויש שאינו ידוע. אין להן לכולן תבוסה [ולרמב"ם פ"ט מטו"מ יש להן תבוסה]. ולכ"ע א"צ לבדוק משם ולהלן כ' אמה. וגרע מאילו היו שם רק ב' קברים ידועים דהוה אמרינן מסתמא נקברו שם בכוונה ואסור לטלן משם וגם תבוסתן אסור. וכ"כ גרע מאילי מצא שם ב' קברים סמוכין שאינן ידועים. דאע"ג דמותר ליטלן משם עכ"פ תבוסתן אסור. אפ"ה הנך ג' קברים שמצא מדיש מהן ידועים ויש מהן שאינן ידועים אמרי' דמסתמא לא נקבר גם א' מהם שם להשאר שם לעולם דא"כ היו הכל ידועים. ולפיכך מותר ליטול כולן וגם תבוסתן מותר. וגם א"צ לבדוק משם ולהלן. ואפשר דהלמ"מ כך הוא [ועי' תוס' נזיר סה"א ד"ה אחד]. וכל זה דייקינן ממלת בתחלה דנקט תנא. (ד) ג' קברים ידועים או שמצא ג' קברים שאינן ידועין אסור לטלן ממקומן ואם ניטלו תבוסתן אסור וגם צריך בדיקה משם ולהלן כ' אמה. והיינו סיפא דמשנתינו. דקתני מצא ג' אם יש וכו'. וכמו שפי' ר"ע הדין בסוגיא דנזיר הנ"ל]. מושכב פרט למצא המת בתמונת יושב. כדרכו פרט למצא המת ראשו שוכב בין ברכיו. דבמצאו בחד מהנך גוונא מוכח שמת עובד כוכבים הוא. שאז אפי' נקבר שם להשאר שם לעולם. מותר לטלו משם. ולהר"ש והר"ב גם תבוסה אין לו. ולהרמב"ם [פ"ט מטו"מ] יש לו תבוסה. מיהו בכה"ג לכ"ע אם מצא רק א' מהג' מונח כך. וכ"ש כשכל הג' מונחים כך א"צ לבדוק משם ולהלן הכ' אמה:

סעיף לד

נוטלו ואת תבוסתו

תבוסה לשון עירוב הוא. ור"ל לכשירצה מותר לפנות משם המת והעפר התחוח שתחתיו שאפשר שהתבוסס והתערב שם דם או נצל מהמת [ועמ"ש בס"ד לעיל פ"ב סי' כ"ה דלאו משום טומאה צריך לפנות התבוסה. תדע דא"כ למה נפלים והרוגים ועובד כוכבים אין להן תבוסה והרי כולן יש בהן טומאת שאר מתים אלא משום כבוד המת נגעו בו] ונוטל עוד קרקע בתולה שתחת התחוח בעומק ג' אצבעות. ומפנה הכל למקום אחר. ואח"כ מותר להביא לשם טהרות ואינו חושש שמא עוד מת אחר קבור שם:

סעיף לה
מצא שלשה

וכל השלשה מונחים בשורה א' ארכו של זה בצד ארכו של זה. כזה* או אפי' בב' שורו' באופן שיש לומר שהיו כולן קבורי' במערה א' כזה * או כזה * או אפי' בג' שורות כזה * שבכל ג' האופנים י"ל שבמקום נקודת א' היה חלול המערה והג' המתים שנמצאו היו קבורים בכתלי המערה:

סעיף לו
ועד שמנה

ר"ל אם בין קבר ראשון לקבר ג' שמצאן. דהיינו שמהנקודה הראשונה של מת שבקצה א' של הג' מתים. שהנקודה הוא לצד חוץ. עד הנקודה הראשונה של המת שבקצה האחר. שהנקודה היא לצד פנים של השורה. נמצא שבין ב' הנקודות קבורים רק ב' מתים. ובין ב' הנקודות יש לא פחות מד' אמות ולא יותר מח' אמות. דפחות מד' אמות א"א. דא"כ לא יהיה הקבר האמצעי שרחבו אמה. מרוחק מכל קבר שבצדו כרוחב אמה. דכך היה דרכם להניח עובי אמה בין קבר לקבר [כב"ב ד"ו מ"ח]:

סעיף לז
כמלא מטה וקובריה

הר"ש והר"ב כתבו דל"ג הכא כמלא מטה וקובריה. רק בב"ב [שם] בשיעור רוחב חצר הקברות. וכ"כ התוס' [נזיר שם]. ול"מ היה נ"ל דעל כרחך צריך לגרום גם הכא כן. דאל"כ הוה ס"ד דגם במונחים הג' מתים בשורה א' במרחק ח' אמות נמי חיישינן שהיו מונחים במערה א'. והרי זה אי אפשר. שהרי אורך המערה אינה רק ו' אמות על רוחב ד' אמות. להכי שפיר צריך לומר נמי כמלא מטה וקובריה. ור"ל דמדת ד' וח' אמה שאמרנו היינו כהחזקת מטה וקובריה. כשקוברים הג' מתים בכותל א' או בב' או ג' כותלים. וכשיש מהתחלת קבר הראשון עד קבר השלישי ח' אמות. ונחזיק שכולן היו קבורים במערה אחת. זה א"א רק כשהג' מתים קבורים בב' כותלי מערה שארכה ו' אמות ורחבה ד' אמות. והוא שיעור החזקת מטה וקובריה. כיצד דהרי אורך הארון שמונח על המטה. הוא ד' אמות כאורך הכוך [כתוס' יומא ל"א א' ד"ה אמה] והרי ב' בני אדם צריכין לישא המטה [כדמוכח בגיטין נ"ו א' בארונו של ר' יוחנן בן זכאי]. ואם לישיבת אדם צריך רוחב אמה [כסוכה ד"ו ב'] מכ"ש שצריך אמה לכל אדם כשהולך ונושא המטה. מדצריך ההולך רוחב רב טפי מלהיושב. וא"כ צריך לב' נושאי המטה א' לראשה וא' לרגלה שוב ב' אמות באורך דהו"ל יחד עם אורך המטה ו' אמות. ולפיכך צריך שיהיה אורך

ורוחב המערה ו' על ד' אמות כפי אורך ורוחב המטה וב' נושאיה. ומה"ט נמי סגי לרוחב המערה ד' אמות. דהיינו כאורך הארון. ואין צריך עוד ב' אמות יתירים לנושאי המטה כשיתהפכו אורך המטה לרוחב המערה וכדאמרן. משום דאז כשיהפכו המטה ארכה לרוחב המערה. אז אין נושאי המטה עומדים לראשה ולרגלה כמו שעשאו כשהכניסו המטה להמערה. אלא סבבו וחזרו ועמדו מזה א' ומזה א' בב' צדדי הארון כדי שלא יעכב גופם בהרצת הארון לתוך הכוך:

סעיף לח

הרי זו שכונת קברות

ר"ל אז חיישינן שיש שם שכונה שמיוחדת לקברות. והרי כל מת שיחדו לו קברו אסור לפנותו מקברו. וגם לענין טומאה חיישינן דמדמיוחד המקום לקברות שמא יש שם עוד קברים אחרים. לפיכך אסור להכנים טהרות שם בכל הבקעה עד שיבדוק וכדמסיק. מיהו דוקא כשמצאן קבורים שם בא' מד' אופנים הנ"ל [סי' ל"ה] דאז אפשר שהיו כל הג' קבורין בכוכי מערה אחת וכדבעינן למימר לקמן. היאך אפשר בכל אופן ואופן מד' אופנים הנ"ל. ומשו"ה מדהיו רגילין לעשות מערה נגד מערה אחרת. וחצר ביניהן. לפיכך חיישינן שפיר לבדוק כשיעור אורך ב' המערות והחצר שביניהן. הא אם היו כל הג' קברים ראשו של זה נגד רגליו של זה כתמונה זו * או שראשו של א' מהן מונח נגד צלעות של חבירו כזה * אמרינן בתוספתא [פט"ז דאהלות הובאה בנזיר ד' ס"ה א'] דאע"ג דאסור לפנותן דמצאן ג' קבורים יחד ודאי בכוונה קברן שם. ואפ"ה א"צ לבדוק כל סביבותיהן. מדא"א שיהיו כל הג' קבורים בג' כוכי מערה א'. ורק כשקבורים בא' מד' אופנים הנ"ל אפשר להסתפק שקבורין כאן במערה ומסתבר שהיה גם מערה אחרת כנגדה. וחצר בינתיים. וברוב הימים נתמלא הכל עפר. להכי צריך נבדוק כשיעור הזה. והא דמצרכינן שיהיו כל הג' קבורים תוך מרחק שאינו פחות מד' אמות ולא יותר מח' אמות. ה"ט משום דכשקבורים במרחק כזה אז יש לחוש שהיו כל הג' קבורים בג' כוכי מערה אחת. דכך היה דרכן. עושין חפירה ו' על ו' אמה עמוקה קצת [ועי' תוס' ב"ב דק"א א' ועי' לעיל פט"ו סי' ה'] וחפירה זו נקראת חצר הקברות משום דמן החצר הזה נכנסין לב' המערות שבב' כותלי החפירה. מערה מול מערה. ואורך כל מערה ו' אמות ברוחב ד' אמות. ובכל ג' כותלי המערה סביב. היו כוכין לקבור בתוכן המתים והכוך הוא כמין ארגז שובבע בל"א. שבכל כוך מניחין מת א'. ואורך כל כוך ד' אמות. לתוך עומק הקרקע שבכותל המערה. ורוחב כל כוך אמה. ורומו ז' טפחים [כב"ב כ"ו מ"ח]. ובין כל כוך וכוך עובי אדמה אמה. והוא היה הכותל שבין כוך לכוך. אמנם מפני שהמערה

ארכה ו' אמות. להכי א"א לעשות בכל כותל ארוך של המערה. יותר מג' כוכין. דהרי כל כוך רחבה אמה. וכל רווח שבין כל כוך וכוך ג"כ רחבו אמה. א"כ צריך לג' כוכין וב' רווחין שביניהן מרחק ה' אמות. ואמה היתירה שבאורך המערה. הניחו חצי אמה בזוית הא' וחצי אמה בזוית האחר של הכותל הארוך בקצוות כותל המערה מזה ומזה. וכ"כ מדהיה מדת רחבה של מערה רק ד' אמות. לפיכך א"א לעשות בכותל שברוחב המערה. שהיא ממול הפתח רק ב' קברים. דהיינו ב' אמות לב' כוכין. ואמה א' לכותל שבין ב' הכוכין. והאמה הרביעית יהיה חצי אמה ממנה בזוית א' והחצי האמה השניה בזוית השני. כאשר נראה בהציור שלפנינו.* נמצא בסוגיין. אם נוכל לחשוב שהג' קברים שמצא הן מקברי מערה א' א"א שיהא מרחק מתחלת קבר א' שמצא מקצה הא'. עד תחלת קבר השלישי שמצא בקצה השני. פחות מד' אמות. או יותר מח' אמות. כיצד למשל אם מצא ג' הקברים בשורה א'. א"כ כיון שאין ג' קברים בשורה א' רק בכותל הארוך של המערה. ולפיכך ע"י מנהג של אותו מקום יוודע ג"כ לאיזה צד היה פנימית המערה. דהיינו לפי מנהגם אם לקבור הראש או הרגל לצד פנימית המערה. וא"כ אם למשל מצא ג' קברי א ב ג או ג' קברי ו ז ח יהיה מתחלת קבר א עד תחלת קבר ג ד' אמות. וכן מתחלת קבר ו עד תחלת קבר ח ד' אמות. ואם מצא ב' קברים א ד וביניהן היה אמצעי א' מקברי ב ג יהי' מתחלת קבר א עד תחלת קבר ד ו' אמות. ואם מצא ב' קברים א ה והקבר האמצעי שביניהן היה מקברי ב ג ד יהיה מתחלת קבר א עד תחלת קבר ה ח' אמות. וכן בכל אופנים שימצא הג' קברים. אי אפשר שיחוש שהן ג' הנקברים במערה אחת רק בשמצא מתחלת קבר הראשון שבקצה אחד עד תחלת קבר השלישי שמצא בקצה האחר. במרחק שהוא לא פחות מד' אמות ולא יותר על ח' אמות. וצא וחשוב. ותראה ביורר הדברים בהצורה שלפניך. ואפי' ימצא הקבר השלישי בהכותל הארוך השני של המערה. יהיה באיזה אופן שיהיה המרחק שמתחלת קבר א' שבקצה זה. לתחלת קבר השלישי שמצא בקצה האחר. רק א' ממספרי האמות שזכרנו. כיצד . למשל אם מצא הג' קברים ב א ח הרי אפי' תמדוד מתחלת קבר ב שבקצה א' עד סוף קבר א . יהיה רק ג' אמות ועוד ד' אמות של רוחב המערה. דהיינו מסוף קבר א עד תחלת קבר ח שבכותל השני. לא יהיה המרחק יותר מז' אמות. וכ"ש אם נשער המרחק שמתחלת קבר ב לתחלת קבר ח לפי מרחק אלכסונן זמ"ז לא יהיה הרחקם זמ"ז רק חמשה אמות שלמין [וכמו שנבאר להלן]. וכן הוא ג"כ ממש. אם יהיה ג' הקברים א ח ז או ב ז ה ג"כ יהיה המרחק שבין ב' קברי הקצוות כמו שאמרנו בשמצא ג' קברים ב א ח. ואפי' יהיה הקבר הא' שמצא בקצה הא' קבר א . והקבר שמצא בקצה השני היה קבר

ו והקבר שבאמצע שניהן היה א' מקברי ב ג ד ה או מקברי ז ח אפ"ה לא יהיה מתחלת קבר א לסוף קבר ו רק קצת יותר מז' אמות. דהיינו כמדת אלכסון של רבוע שהוא ד' על ה' אמות כאשר תראה בהציור שלפנינו ובנקודות שבאלכסון. ונתברר בזה בס"ד. כל זויותיה של משנתינו. שאין לך בכל קברי המערה ג' קברים שאפשר שימצאם. ויהיו ב' הקברים שבב' הקצוות רחוקים זה מזה פחות מד' אמות או יותר מח' אמות. ולהכי דוקא במרוחקים ב' הקברים. שבב' הקצוות זמ"ז כשיעור הזה. שפיר מספקינן שמא היו כולן קבורים במערה אחת ולהכי שפיר צריך לחפש גם למקום שנשער שהיו שם חצר והמערה האחרת שנגד מערה זו שמצאה:

סעיף לט

בודק ממנו

נ"ל דמלת מ מ נו. היינו מהתחלת המקום שמצא שם הג' מתים קאי. אבל מקום המתים וגם הרווח שבין אחד לחבירו. הכל בכלל הכ' אמה. דכולן צריך לבדוק. והיינו משום דמצא בין ב' קברים החיצונים רווח ד' או ח' אמות. חיישינן שכל הג' מתים שמצא היו קבורין כאן במערה. משום שכך הוא שיעור רווח האפשרי שבין כוכי המערה. ולפיכך חיישינן עוד שמערה זו היתה פתוחה לחצר. והחצר היה פתוח שוב למערה אחרת מול מערה ראשונה שמצא. דהו"ל בין הכל כ' אמות. דהיינו ו' אמה לאורך כל מערה. ועוד ו' אמות לאורך החצר שבין ב' המערות. דהו"ל יחד י"ח אמות. ועוד ב' אמות צריך לבדוק להלן. דחיישינן שמא ג' המתים שימצא יהיו ב ג ד נמצא שהן קבורין באלכסון. נמצא שחפר בצפון רק ג' אמות וחצי ובמערב חפר א' אמה וחצי. שהן יחד ה' אמות. והוא יטעה לחשוב שהן קבורין בקו שוה בכותל הארוך של המערה. ולפיכך יניח חצי אמה מקבר ב לצד מזרח לזוית המערה. משום שיחשוב שאחר חצי אמה זו שם הוא סוף המערה שארכה ו' אמות. ויבדוק בטעותו רק עוד י"ב אמות דהיינו כפי שיעור אורך החצר והמערה שלאחריו. והרי באמת לא בדק בארכה של מערה רק ד' אמות. דהיינו בצירוף אותו חצי אמה שהניח בטעותו לזוית. והוא צריך לבדוק עוד באמת י"ד אמות. דהיינו ב' אמות לכותל הארוך של מערה זו. שמצא בתוכה הג' מתים. ועוד י"ב אמות לאורך החצר והמערה האחרת. להכי משום לא פלוג גזרו שלעולם יבדוק כ' אמה. ואת"ל א"כ גם במערה שלבסוף ניחוש שמא יבדוק אותה בעיקום אלכסון ולא יבדוק כלל אורך המערה השניה. י"ל דוקא מערה ראשונה חיישינן שינכה מהכ' אמה מדת אלכסון משום דלפעמים מוצא אותן קבורים קצת בעיקום וכמו דאמרן. אבל מערה שניה למה יבדוק בחפירתו באלכסון. והרי יכול לכוון יפה לבדוק ולחפור בקו שוה מקצה הג' מתים שמצא

ולהלאה. אמנם אופן הבדיקה כך הוא. במקום שמשער שהיה שם אמצעית המערה שם ודאי א"צ לבדוק כלל. דהרי אין קוברין באמצע המערה [וכן כ' ג"כ הרשב"ם בסוף הסוגיא שם]. ורק במקום שמשער שהיה שם ג' כותלי המערה שם צריך לבדוק סביב כי שם יש לחוש לכוכין. אבל בדיקת ג' הכותלים שאמרנו. אין כולן עולין לו לחשבון הכ' אמות שצריך לבדוק. אלא רק אותו מקום שקבורין שם הג' מתים. עם ב' הרווחים שבין הקברים. אותו מקום לבד עולה לו בחשבון העשרים אמות. ולכן אם מצא השלשה מתים קבורין בשורה א' כזה וראשיהן ורגליהן בין צפון לדרום ואין מתחלת הקבר שבקצה לתחלת הקבר שבקצה האחר לא יותר מד' אמות. א"כ על כרחך שג' קברי' הללו שמצא הן הנה הג' קברים שבכותל הארוך של מערה שארכה ו' אמות. והרי מקום ג' הקברים שמצא. עם הב' רווחים שבין הג' קברים. הוא ה' אמות. וישער עוד שהיה חצי אמה בקרן זוית למזרח. וחצי אמה בקרן זוית למערב. דהו"ל יחד ו' אמות כפי אורך המערה. ולכן בודק מלבד המערה שמצא בה הג' מתים אלו. עוד י"ד אמות וחצי למזרח. וי"ד אמות וחצי למערב דהו"ל עם הה' אמות של מקום ג' המתים שמצא. ועם החצי אמה של זוית האחר. כ' אמה לכאן. וכ' אמה לכאן. דדלמא לכאן או לכאן היה החצר והמערה שניה שממול מערה זו שמצא בה הג' מתים. ואותן י"ד אמות וחצי שצריך לבדוק. בודקן בסירוגין. דהיינו בודק אמה על אמה ומניח אמה על אמה. דאין לחוש שמא לא יבדוק במקום הקברים רק בהרווח שבין קבר לקבר. ולהכי לא ימצא שם עצמות. ליתא. דחדא כיון שאין בין קבר לקבר רק אמה מצומצמת. לפיכך אפי' יהי' חפירת בדיקתו בהרווח שבין קבר לקבר. אפ"ה אם היה קבר סמוך למקום בדיקתו היה מרגיש בדבר והיה רואה קצת מהעצמות במקום חפירתו. מיהו גם בל"ז אין לחוש חשש זה. דהרי לפי הג' מתים שמצא יודע יפה היכן היתה מערה זו. א"כ יוכל לשער נמי יפה היכן המקום הראוי לכוכין של מערה האחרת. מיהו לרשב"ם בסוגיא דב"ב הנ"ל. צריך לבדוק עוד כ' אמה. ברחוק ד' אמות לצד דרום. וברחוק ד' אמות לצד צפון מג' קברים שמצא. דהיינו במקום שמשער שהיה שם הכותל הארוך השני של המערות. שממול כותל זה שמצא בה הג' מתים. ואעפ"כ גם להרשב"ם אם יודע שנוהגין להניח רגלי המתים או ראשי המתים לצד פנימית המערה. א"צ לבדוק כלל אחר כותל השני שמחוץ להמקום שיודע שהיה שם פנימית המערה. למשל בציור הנ"ל. אם ידע שבמקום ההוא נוהגין לקבור הרגלים של מתים מול פנימית המערה. והוא מצא רגלי הג' מתים כולן פונים לצד דרום. בודק אחר הכותל השני רק לצד דרום. דהיינו שבודק ה' אמות ממזרח למערב מול הג' מתים שמצא. ורחוק מהן ד' אמות לדרום. דהיינו כפי רוחב המערה שמשער שהיתה שם. ובודק עוד

מקצה הה' אמות ההם עוד י"ד אמות וחצי למזרח וי"ד אמות וחצי למערב. דהו"ל יחד עם הה' אמות שבדק מול הג' מתים. שמצא בדיקה ארוכה ל"ד אמות ממזרח למערב. והיינו משום דמסופק אם למזרח או למערב היה החצר והמערה השניה. ואם אינו יודע מנהג המקום. אם קוברים ראשי או רגלי המתים מול פנימית המערה. אז צריך לבדוק ברחוק ד' אמות מהמתים לדרום ולצפון. ל"ד אמות לצפון ול"ד אמות לדרום. דאולי לכאן או לכאן היה פנימית המערה. ופשוט דלדעת רשב"ם זה. כמו שהצריך רבינו שיבדוק במקום שמשער שהיו שם כותלי המערות שהן ממול כותל זה שמצא שם המתים כמו כן צריך נמי לבדוק במקום שמשער שהיו שם הכותלים של רוחב כל מערה ומערה. שהרי גם בהן אפשר שיש שם ב' כוכין בכל כותל וכותל כפי שרגילין לעשות כך וכדאמרן. אמנם מדאין רמז לכל זה בש"ס וגם הרמב"ם והראב"ד לא הזכירו מבדיקת הכ' אמה שבכותל השני. ולא מבדיקת הכותלים שמשער שהיו שם לרוחב המערה. לפיכך מדברי כולן נלמד. שבאמת א"צ לבדוק אלא לאורך כ' אמה שמצא בה הג' מתים. אבל אחר שאר כותלים א"צ לבדוק כלל. והיינו משום שלא הוחזק שם טומאה. איכא ס"ס שמא לא היה כאן מערה מעולם. ואת"ל שהיה כאן מערה. שמא לא קברו בשורה ההיא שום מת. ומלבד דפשטותא דש"ס ורמב"ם הכי משמע. ג"כ יש ראיה לזה. דאי נימא שצריך לבדוק הכותלים שלרוחב המערה דהיינו בקצה הכ' אמה של מזרח וגם בקצה הכ' אמה של מערב. א"כ יהיה צריך בדיקה יותר מאורך כ' אמה. דהרי הכוכין שבכותלי רוחב המערה. הם חוץ להכ' אמה. והיכי קאמר הש"ס הכא דבודק רק כ' אמה. אע"כ דאחר כותלי רוחב המערה א"צ לבדוק. מדיש בהן ס"ס וכדאמרן. א"כ גם בכותלים הארוכים של המערות שכנגד כותל זה שמצא בה הג' מתים ג"כ א"צ לבדוק מדאית גם בהו ס"ס. אולם אם הג' מתים שמצא מונחים בב' שורות כזה ? ששנים מהן ראשיהן ורגליהן בין צפון לדרום. והשלישי שבשורה האחרת. ראשו ורגליו בין מזרח למערב [או איפכא] אז א"צ לבדוק כלל לצד מערב להלן מקבר המערבי. דהרי ע"י שמצאן בב' שורות אלו ניכר היטב שפנימית המערה במקום נקודת א היתה. אבל עכ"פ עדיין יש להסתפק אם המקום שמצא שם הב' קברים בשורה א' בכותל צפון שם היה כותל האמצעי של המערה דהיינו כותל של רוחב המערה. וא"כ הרי מדרגילין להניח בכותל זה חצי אמה לזוית מב' הקברים למערב ועוד חצי אמה לזוית מב' הקברים לצד מזרח. לפיכך צריך לבדוק כ' אמה מזוית ב לצד דרום. או שהמקום שמצא קבור המת האחד. שם היה כותל של רוחב המערה. נמצא שצריך לבדוק הכ' אמה מזוית ב מול צד מזרח להכי בכה"ג משום ספק צריך לבדוק מנקודת ב כ' אמה לצד דרום. וכ' אמה למול מזרח. וכמרושם

בצורה שלפנינו בנקודות מאות ב ולדרום. ומאות ב ולמזרח. והן הן סימן למקום הבדיקה לכאן ולכאן. ולרשב"ם הנ"ל דס"ל דבכל מקום שחושש למערה. צריך לבדוק ב' כותליה הארוכים. א"כ באופן הנ"ל דלא ידע איזה מב' השורות של קברים שמצא היה של כותל הארוך של המערה. להכי מודד מזוית ב ד' אמות לצד דרום דהיינו כפי שיעור רוחב המערה. וכשיכלו הד' אמות בנקודת ג יבדוק מנקודת ג שוב כ' אמה להלן לצד מזרח. והיינו מחשש שמא אותן ב' מתים שקבורים בצד צפון. הם היו קבורים בכותל הארוך של המערה. ושוב ימדוד ד' אמות מנקודת ב לצד מזרח. וכשיכלו הד' אמות בנקודת ד יבדוק שוב מנקודת ד ולהלן לצד דרום כ' אמות. וזה מחשש שמא המת האחד שמצאו בצד מערב. הוא היה קבור בכותל הארוך של המערה. ונמצא שצריך נמי לבדוק אחר הכותל האחר שממול הכותל הארוך שמצא בה המת. אמנם אם השלשה הקברים נמצאו בשלש רוחות כזה* שקבר א' בצפון וקבר א' בדרום. והקבר. השלישי במערב מכוון בין הרווח שבין הקבר הצפוני להדרומי. אז א"צ לבדוק רק מן הזוית של צפונית מערבית כ' אמה לצד מזרח. ועוד כ' אמה מהזוית של דרומית מערבית ג"כ למזרח. דהרי ניכר יפה שהקבר האמצעי שבמערב. הוא היה הקבר שבכותל האמצעי של המערה. ועל כרחך דבכה"ג מיירי נמי שהיה הרווח שבין הקבר שבצפון לבין הקבר שבדרום רק ד' אמות. דהיינו כפי רוחב כל מערה. מיהו הכא לכ"ע צריך לבדוק ב' פעמים כ' אמה. א' בצד צפון למזרח. וא' בצד דרום למזרח. דאפי' דלא כרשב"ם הנ"ל דמצריך תמיד לבדוק ב' כותלים. בכה"ג כ"ע מודו דצריך לבדוק אחר ב' כותלים שבמערה. משום דאתחזיק טובא בב' כותלים. מדמצא בכל א' מת א' מהג' מתים. והי מינייהו נפקי'. אבל בשאר הרוחות א"צ לבדוק כלל. דהרי יודע יפה היכן הוא תוכה של מערה. ואולם מסתפקנא בבדיקת כותלי החצר שבין ב' המערות. מי נימא דג"כ צריך לבדוק בכותלי החצר נגד כותלי המערה שיבדוק. דאף שאין עושין כוכין בחצר. עכ"פ כיון דהוחזק אותו צד בטומאה ע"י ג' מתים שמצא. להכי חיישינן שבאותו מקום שמשער שהיה שם החצר. שם היה מערה. וכדחיישינן לקמן במשנה [סי' מ'] במצא מת יחידי באמצע מדידתו. דבודק משם ולהלן כ' אמה כאילו שם התחלת מערה אף דאילו שם התחלת מערה על כרחך שג' המתים שמצא בתחלה לא במערה היו קבורים. ה"נ נימא דהג' מתים לא היו קבורים במערה אלא החצר היה מערה. או דלמא דהכא שאני כיון דכל עיקר החזקת טומאה באותו צד. הוא רק מדמצא שם ג' מתים ולא מצא עוד מת אחר באמצע מדידתו. ולהכי רגלים לדבר. לפיכך רגלים לדבר שהג' מתים שמצא במערה היו קבורים. והרי כיון ששם מערה. כאן חצר היה ולמה יבדוק בחצר שאין קוברין בתוכו. א"כ התם מדמצא קבר באמצע

מדידתו איתרע חזקת מערה דמעיקרא ושפיר חיישינן שמכאן התחיל מערה. אבל הכא דלא איתרע חזקת מערה דמעיקרא. למה ניחוש בחצר למערה שאין רגלים לדבר לומר כן ומ"ש מלעיל [פט"ו מ"ח]. וכן מוכח קצת בסוגיא דב"ב הנ"ל למאי דמסיק דלעולם מתניתין רבנן דס"ל כל מערה ומערה וחצר כל א' וא' ארכו ו' אמה. ואפ"ה מצרכינן במשנתינו בדיקת כ' אמה. מדחיישינן שיבדוק מערה הראשונה באלכסון ויתרבה עי"ז מדידתו ב' אמות. ומקשינן תו מדהא באלכסונה אידך נמי באלכסונה. עשרין ותרתין הויין. א"כ מדלא מקשה הש"ס גם מחצר דדלמא גם בחצר יבדוק באלכסון. ועשרין וארבע הויין ש"מ לכאורה דהחצר באמת א"צ לבדקו כלל בכותליו משום דאין קוברין בתוכו. והא דקאמרינן במשנה דלקמן בודק אמה ומניח אמה. היינו רק במקום הראוי לבדיקה. דהיינו במקום שמשער שהיו שם המערות. אולם כל רבותינו עצרו במילין בזה ולא פירשו לנו. ומסתימת דבריהן משמע דבגזרת עירין פתגמא דגם כותלי החצר צריך בדיקה. ולא לבד מטעמא דאמרן. רק גם מדלא גרע משדה בוכין דחיישינן בה לטומאה. משום יאוש בעלים נגעו בה [כמ"ק דה"ב]. ועכ"פ צ"ל דכותלי חצר גרע מתוכה של מערה דלכ"ע אין צריך בדיקה. וכמש"ל. דה"ט דאפי' אם נתדלדל אבר ממת שהביאוהו מרחוק כיון שכבר הגיעו למערה היו מניחין האבר ההוא בכוך. ולא באמצעה של מערה. [ואפול מלוא קומתי ארצה ואשתחוה לפני ד' צורי וגואלי. מלוא כל הארץ כבודו. כי רק הוא היה עמי בכל הדרך אשר הלכתי. ורק בחסדו יתברך מלמד ידי לקרב בבירור הלכה זו העמומה. ומי ומה אתי מאומה. ושכלי כשבולת שדופת קדים וצנומה. ולכן תהלת ד' ידבר פי. לשוכן רומה. האומר לגומא קומה. ועל דל שפתי תהלתו משא דומה]:

סעיף מ

ולהלן עשרים אמה

דאולי זה המת בתחלת מערה אחרת נקבר:

סעיף מא

בודק ממנו ולהלן עשרים אמה

ר"ל אף שלא מצא רק א' אפ"ה צריך לבדוק מכאן ולהלן שוב כ' אמה. מדחיישינן שזה נקבר בסוף מערה אחרת. ולהכי יש לו לבדוק עוד כל אורך מערה. ואח"כ חצר שפתוח לה. ועוד מערה אחרת שפתוחה לחצר שבין ב' המערות דהיינו שוב כ' אמה ממקום שמצא זה המת החדש. וה"ט משום דרגלים לדבר שיש בסביבה זו מערות רבות. מדמצא כאן כבר ג' מתים בתחלה ואם גם הם לא נקברו במערה. אולי נקברו סמוך למערה:

סעיף מב
נטלו ואת תבוסתו

לכאורה ק' דזו משנה שא"צ. דכבר תנינן הכי ברישא. המוצא מת מושכב בתחל' נוטלו ואת תבוסתו. ונ"ל דה"ק שאילו בתחל' מצאו לזה המת שמצא בסוף הכ' אמה. היה נוטלו ואת תבוסתו. אע"ג שאח"כ היה מוצא הג' מתים שמצא השתא תחלה. אפ"ה לא היה צריך להחזיר זה המת למקומו. דעילא מצאו וטיהרו א"י [כנזיר ס"ה ב']. אפ"ה השתא שמתחלה מצא הג' מתים. ואח"כ מצא זה המת היחידי בסוף הכ' אמה. קנה מקימו ואסור לפנותו:

סעיף מג
הבודק

הכ' אמה שאמרנו:

סעיף מד
בודק אמה על אמה

שהרי כל בדיקתו הוא בכותל הארוך של המערה דהיינו לרוחב הכוכין. לכן בודק רק האמה שמשער שם שהיה שם רוחב הכוך. כי כל כוך היה רחבו אמה [כב"ב פ"ו מ"ח] ומניח האמה שמשער שהיה שם שיעור עובי האדמה שבין כוך לכוך כמבואר שם במשנה. ונ"ל עוד דשפיר גרסינן אמה על אמה [ודלא כרב"א דגריס רק בודק אמה] דהיינו אמה לרוחב הכוך על אמה לאורך הכוך. וה"ט משום דאורך הארון היה ארכו ד' אמות. צא מהם חצי אמה לכותל הארון למראשותיו וחצי אמה לכותל הארון למרגלותיו והוא עובי דפי הארון [כמו שהוכיחו רבעתו"ס יומא לא"א ד"ה אמה] ועוד משום שיש מת שהיה קצר קומתו. ולפיכך כשלפעמים יחפור הבודק רק בשפת הכוך לא ימצא בבדיקתו כלום. אבל כשיחפור אמה על אמה. ודאי אם יהיה בהכוך מת קבור ימצאנו. דאין לך מת קצר מקומת אדם בינוני אמה. רק במלתא דלא שכיחי ולא גזרו בה רבנן. [והא דלא חששו שמא קברו בהכוך ילד שקצר בקומתו הרבה מאדם בינוני משמע שלא היו רגילין לקבור ילדים בכוך שבמערה. אלא רק אנשים גדולים בשנים קברו שם].

סעיף מה
או לבתולה

ר"ל כל אמה על אמה שיבדוק צריך להעמיק עד הסלע שימצא. ואם לא ימצא סלע צריך לבדוק עד הבתולה. והוא קרקע שניכר בה שלא נחפר שם מעולם. וכגון שאין שם עפר תחוח. או שימצא שם מים [תוספתא פט"ז]:

סעיף מו

המוציא את העפר ממקום טומאה

ממקום שחופר ובודק. ולא שצריך להוציא העפר ממקום שבודק. דוכי מה עסק יש לפנוי הזה. הרי אם קודם שגמר בדיקתו. ממ"נ אם ימצא בבדיקתו מת. הרי יהיה כל הקרקע שסביב למקום הנחפר הכל טמא. ולמה יוציא העפר שחפר. ואם לא ימצא מת הרי יהיה הכל טהור. חוץ מג' הקברים שמצא. שעפרן ודאי טמא בכל גוונא. אלא ר"ל אם רוצה להוציא העפר שחפר בבדיקתו לשום טעם. ועדיין לא גמר בדיקתו ואינו יודע שמא ימצא אח"כ להלן מת. ותהיה העפר טמא למפרע. וגם הא דקאמר ממקום הטומאה. הוא לאו דוקא שכבר הוא טמא. דא"כ היאך היה רשאי המפנה לאכול בדמע אחר שפינה. הרי העפר מטמא במגע ובמשא ככל שדה שנאבד בה קבר [כפי"ח מ"ג]. אלא ר"ל ממקום שיש לחוש בו לטומאה. דשמא אח"כ ימצא מת בבדיקתו כשיגמור לחפור:

סעיף מז

אוכל בדמעו

ר"ל מותר גם בשעה שמפנה העפר. לאכול תרומה המעורבת בחולין [דכל חולין שמעורב בתרומה נקרא בלשון חכמים דמוע כמו נזיד הדמע [טהרות פ"ב מ"ג] והמטמא והמדמע והמנסך [גיטין נ"ב ב']. ואע"ג שלא נתבטלה התרומה בק"א. והרי יש לחוש שמא ימצא מת להלן ונמצא שנטמא למפרע הנכנס לתוכה כשדה שנאבד בה קבר. דמטמא באהל. וגם עפרה שנשא כשהוציאו היה מטמא במגע ובמשא [כפי"ח מ"ג] אפ"ה כיון שתרומה שנתערבה ברוב חולין. רק מדרבנן אסור לטמא. דמדאורייתא ברוב בטלה. וא"כ הו"ל ספיקא דרבנן ולקולא. אף שאפשר שיתברר אח"כ לאיסורא. אם טריחא מלתא [כהפמ"ג ביו"ד בכללי ס"ס]. ולרמב"ם [בפ"ט מטו"מ] אפי' בתרומה בעינא מותר לאכול. דגם תרומה מקרי דמע וכדכתיב מלאתך ודמעך לא תאחר. וצ"ל דה"ט. משום דכל עוד שלא מצא שם מת ספק דרבנן הוא. דמדאורייתא אין מחזיקין טומאה ממקום למקום [כנדה פ"ח מ"א]. ותו דגם ספק ספיקא הוא. שמא לא ימצא עוד מת בבדיקתו. ואת"ל שימצא שמא במקום שנכנס זה המוציא לא היה שם קבר. וגם בהעפר שהוציא שמא לא היה בו עצם כשעורה. מיהו מיירי שהיה המוציא עבד כהן או אשת כהן או בת כהן. דאי כהן עצמו הרי אסור לכנוס לשם. מחשש שיטמא גופו למפרע. וכן משמע קצת ממשנתינו מדהתיר רק האכילה ולא קאמר שכהן מותר לכנוס לשם. ש"מ דלכנוס אסור. מדמכניס א"ע לספק איסור בשעת כניסתו לשם. מיהו מתוספתא משמע דקודם שמצא הבודק את הקבר תוך הכ' אמה. גם לכהן עצמו אינו אלא זהירות בעלמא

מלכנס לשם. מיהו מדקתני בדמעו דייק הגאון רב"א זצוק"ל דדוקא בשהיא כבר שלו מותר לאכלה. ומשום חיי נפש. אבל בשל אחרים אסור. והכל משום סלסול תרומה:

סעיף מח
המפקח בגל

שמסיר גל אבנים או בנין שנפל על אדם. ואינו יודע אם ימצאנו תחתיו חי או נהרג:

סעיף מט
אינו אוכל בדמעו

אף היכא דאיכא נמי התם ס"ס. כגון ספק אם ישנו שם או לא. וספק אם חי או מת [כיומא פ"ה א'] אפ"ה לא דמי למוציא עפר הבדיקה לעיל. דהתם אותו מקום שהעפר שם לא אתחזק בטומאה. דאדרבה באותה שעה שמוציא העפר. כבר נחפר שם ועדיין לא נמצא טומאה. משא"כ מפקח הגל שכיח טפי שימצא הרוגים תחתיו:

סעיף נ
הגיע לנחל

ר"ל נהר קטן. וכ"ש גדול.

סעיף נא
או לשלולית

בב"ק [ס"א א'] אמרינן דלשמואל שלולית הוא עמק שבין ההרים. שכשהגשמים מרובים מתכנסין ונשללים לשם שטף מי הגשמים מן ההרים שסביבות העמק [וא"כ יהיה מלת שלל לשון כינוס. כמו שלל של ביצים. דר"ל המעי של העוף שכל הביצים שנתעבר העוף מהן כנוסים עליו. וכ"כ אמרינן במ"ק [כ"ו ב'] שוללת קריע'. וכ"כ אמרינן [פרה פי"ב מ"ט ועוקצין פ"ב מ"ו] שלל הכובסין. דר"ל שאינן תפורין מהודקין יחד. רק כנוסין זל"ז] ולר' יוחנן שלולית היא חפירה עשויה בידי אדם סמוך לאמת המים. ועושין כן כדי שכשירבו המים בהאמה. לא ישטפו משפתו להשדה. רק ירדו לשם מהאמה [ולפ"ז מלת שלולית לשון חטיפה הוא. שחוטפין המים ממקום גדילתן. לתוך החפירה שבשפת האמה]. וקמ"ל הכא דאף שאין המים תדירין שם. אפ"ה מדמצויין שם ביאת מים לא חיישינן שיקברו שם:

סעיף נב
או לדרך הרבים

דרבים מצויין לילך שם. ומהאי טעמא גם כן אין לחוש שיקברו שם ויגרמו טומאה לרבים:

סעיף נג
מפסיק

ואין צריך לבדוק בעבר השני לתשלום העשרים אמה. וכ"כ במצא סלע מחובר בולט מהקרקע באמצע בדיקתו. אין צריך לבדוק משם ולהלן [רמב"ם פ"ט מטו"מ]. ולא דמי לדלעיל סי' [מ"ה] שכשמגיע לסלע בודק ממנו ולהלן. דהתם שאני. די"ל שאפשר למעלה מהסלע היה הכוך. משא"כ הכא הרי הסלע בולט:

סעיף נד
שדה שנהרגו בה הרוגים

אפי' ישראלים:

סעיף נה
והכל טהור

נ"ל דהאי הכל טהור. לרבויי אתא. דלא לבד מקום שכיבתן טהור. דהרי פינה אותם. והרי הרוגים אין להם תבוסה [כנזיר ס"ה א']. אלא גם שכונה שלהן. דהיינו לבדוק משם ולהלן כ' אמה. ג"כ א"צ. דמדלא הונחו שם מדעת. לא חיישי' שאחר שנהרגו אלו שם יחדו אותו מקום לקברות:

סעיף נו
המפנה קברו מתוך שדהו

כך היה דרכם. בתחלה קברו את המת במהמורות. והיינו חפירה עמוקה ולחה כדי למהר עיכול הבשר. ואח"כ מלקטין העצמות וקוברין אותן במקום נכבד [כירושלמי מ"ק פ"א ה"ה. ונ"ל דעשו כן משום דכל עוד שלא נתעכל הבשר עדיין הדין מתוח על הנפש. כמ"ש המקובלים. ורמז לדבר אך בשרו עליו יכאב ונפשו עליו תאבל] וקאמר הכא שכשקבר המת תחלה בשדהו. לא על דעת שישאר שם קבור עולמית רק עד כדי שיתעכל הבשר שם כשמפנהו הר"ז מלקט וכו'. ויש ספרים שגורסים בתוך שדהו והיא היא שוה עם הגי' מתוך שדהו. דר"ל שמפנה קבר שהוא בתוך שדהו:

סעיף נז
מלקט עצם עצם והכל טהור

ר"ל ג"כ כלעיל דאין לו תבוסה ושכונה. דאע"ג דהונחו שם ג' מתים מדעת. עכ"פ דעתו היה לחזור ולטלן משם ולהכי לא חיישינן שאח"כ קבר שם מתים אחרים:

סעיף נח
והכל טהור

אע"ג שהונחו שם מדעת. אפ"ה כל נפל או הרוג אין לו תבוסה. וגם שכונה אין להם. לא לבד מדאין קבורים שם מד' ועד ח' אמות וכלעיל וכל כה"ג הרי אפי' בגדולים שמתו כדרכן אין להם שכונה אלא גם בל"ז דדוקא בקבורים בדרך כבוד במערה חיישינן שהיו שם מערות אחרות סביב. אבל אלו שהושלכו לבור. דרך בזיון הוא. ולהכי אין חוששין שסמכו להבור קברים אחרים שיהיה גם להם בזיון שקבורים סמוך למקום בזיון. וקמ"ל בבא זו טפי מרישא. דאע"ג דיחדו להן בור זה להיות קבור שם עולמית. והרי בידים הטילום לשם. אפ"ה אין להם שכונה ותבוסה:

סעיף נט
יש לו תבוסה

נ"ל דברישא מודה ר"ש דאין להן תבוסה. מדלא הונחו לשם מדעת. ופשעו לערוך מלחמה בשדה שאינה של וכדאמרן [בבועז סי' יג]. וגם בסיפא דוקא לענין תבוסה פליג ר"ש. מדהונחו שם מדעת. אבל שכונה גם ר"ש מודה דלית להו ומטעמא דאם

פרק יז

סעיף א
החורש את הקבר

שחרש מקום הקבר וממנו ולהלן לכל רוח:

סעיף ב
הרי זה עושה בית הפרס

מלת פרס לשון התפשטות הוא. כמו ויפרוש האהל על המשכן. ובלשון חכמים נכתב בסמ"ך. כמו פורס מפה ומקדש. והכא ר"ל שע"י שחרש הקבר התפשטה הטומאה מהקבר לכל סביביו. א"ג דמלת פרס לשון שבירה הוא. כמו פרוס לרעב לחמך. כמו כן ה"נ ע"י שחרש חיישינן שנשברו ונתפרפרו עצמות מהקבר. ונתגלגלו להלן מהקבר. ולהכי כל עפרות השדה מטמא במגע ובמשא. אבל לא באהל. דחיישינן לעצם כשעורה שמא מעורב שם. ואפי' קבור המת בארון או משוקע תחת רגבים ורובדים. ואפי' תחת ק' אמה. אפ"ה כשחרש ע"ג הקבר עושה בית הפרס. דלא פלוג רבנן. אבל בחרש ע"ג גופו של מת אין עושה ביה"פ. דהא חזי ליה החורש ויהא נזהר מלגרור העצמות עם המחרישה [כלקמן במשנה ותוספתא פי"ד]:

סעיף ג
מלא מענה

ר"ל כתלים בעהטען בל"א שרגילין לעשותה באורך ק' אמה. דהיינו ק' אמה לכל צד מהקבר [כרמב"ם פ"י מטו"מ] דכשהתחיל לחרוש מהקבר ולהלן אז רק עד ק' אמה טמא משום חשש ביהפ"ר. אמרו חכמים דרק עד שם אפשר שיתגלגל עצם כשעורה מהקבר עם עגלת המחרישה. אבל מה שחרש מהקבר מק' אמה ולהלן טהור:

סעיף ד
בית ארבעת סאים

והיינו משום דשיעור המקום הצריך לזרוע שם סאה גרעינין הוא נ' על נ' אמה. נמצא דק' על ק' לכל רוח הוא בית ד' סאין סביבות הקבר כזה* ולהכי כשיחרוש מהקבר בכל המרובע הזה טמא המקום שהחריש. אבל מה שלא חרש בהמרובע הזה טהור. ונ"ל דהק' אמה מאמצע הקבר הוא מודד דאל"כ ע"י אורך הקבר ורחבו יתרבה מדת האורך והרוחב שלחוץ יותר מר' על ר' אמה. ועוד הרי נתת דבריך לשיעורין. דיש ארוך או רחב יותר מחבירו ועוד דא"כ יהיה מדידת הר' אמה שממול אורך הקבר מתפשט להלן טפי ממדת הר' אמה שממול רוחב הקבר ולא יהיה רבוע אמיתי ר' על ר' אמה:

סעיף ה
במורד

ר"ל כשחרש מהקבר שלמעלה בשפוע ההר. ס"ל לר' יוסי דחיישינן באותו צד המשופע להולכת עצם כשעורה עד כדי שיעור זריעת ה' סאין. והוא להלן מהקבר קי"א אמה וג' רביעיות אמה בקירוב אבל רק נגד שיפוע ההר שחרש חושש כן. אבל כשחרש מהקבר בקרקע שוה מודה ר' יוסי לת"ק דשיעורו הוא ק' על ק' לכל רוח דרק במורד פליג דע"י שהמקום משופע חיישי' שתוליך המחרישה העצם טפי להלאה. ורק משום לא פלוג לא מחלקינן בין משופע הרבה או מעט ולת"ק משו' לא פלוג לא מחלקינן לקולא בין שחרש במקום מדרון או בקרקע שוה. דכיון דטומאת ביה"פ מדרבנן לא מחמרינן במדרון טפי מבקרקע שוה [ככתובות דכ"ח ב']:

אסוקי מלתא דת"ק הוא. וה"ק במד"א בחורש בשוה או דרך מורד אבל בחורש דרך מעלה מהקבר שלמטה נותן וכו':

סעיף ו
עד מקום שיצמחו שלשה כרשינין זו בצד זו

מנהגן היה בכמה מיני זרעים. לחרוש ולזרוע ביחד. דהיינו שבעגלת המחרישה היה

בית קבול אחורי הקנקן. וקנקן הוא יתד הברזל שחופר הארץ והב"ק שאחוריו נקרא בורך [ככלים ככ"א מ"ב] ונותן גרעיני הזרע תוך הבורך. וכשיתנועע העגלה בעת חרשו. יתגלגלו ויצאו הגרעינין אחת אחת מתוך הנקב שבקרקעית הבורך ויפלו לתוך העפר שנחפר מהקנקן ואולם לבסוף כשיתמעטו הגרעינין תוך הבורך לא יפלו הרבה גרעינין תכופים. והיינו דקאמר הכא עד המקום שיצמחו וכו'. ור"ל במקום שיפסקו ליפול שם ג' גרעינין תכופים. שם כלה טומאת ביה"פ כשחורש בהר:

סעיף ז

ר' יוסי אומר במורד

יש לדקדק דמלת במורד לר' יוסי מיותר לגמרי. דהר אפי' להרא"ש הנ"ל סי' ה'. כבר שמעינן לר' יוסי ברישא דיש טומאת ביה"פ לחורש במורד. ותו דהרי בשוה לכ"ע יש ביה"פ. א"כ למה שבק ר' יוסי שוה ונקט רק מורד. אמנם לפי' הרמב"ם הנ"ל סי' ה' יתישב שפיר דנקט כך הכא לא לאשמעינן גוף הדין דבמורד יש ביה"פ. אלא לדיוקא נקטי' דלא תטעה לומר דר' יוסי לעיל בתרתי פליג. ומחמיר טפי מת"ק. להכי קאמר הכא מלת במורד ר"ל רק במורד מחמירנא טפי מת"ק. ואצטריכנא בית ה' סאין. והיינו משום דמסתבר להחמיר במורד טפי מבשוה. אבל במעלה מקלינא טפי מת"ק ואמינא דאין שם דין ביה"פ כלל. דכשיחרוש במעלה ננערת המחרישה מיד. ואם יש שם עצם מיד נופל ויוצא:

סעיף ח

היה חורש

מהקבר:

סעיף ט

או בגדר

שהוכה עגלת המחרישה בכח בסלע שתחת העגלה. או בגדר שבצד העגלה. ונתנער עי"ז העפר מתוכה:

סעיף י

או שניער המחרישה

שניערה בכוונה מהעפר שבתוכה:

סעיף יא

עד שם הוא עושה בית הפרס

וקמ"ל סלע וגדר דלא מבעיא סלע דמדלא חזיא ליה אפשר שהכה בכח ונתנער. אלא

אפי' גדר דחזי ליה בצדו. ומסתמא מתרחק ממנו. ולא היתה ההכאה חזקה כל כך אפי' תלינן שנתנער. וקמ"ל תרווייהו אע"ג דנתנער העגלה בלי כוונה אפ"ה לא חיישינן שלא נתנער יפה וקמ"ל ניער אף שלא הוכה בכח כבסלע וגדר אפ"ה לא חיישינן שלא נתנער עצם מהעגלה:

סעיף יב

בית פרס עושה בית פרס

אם חזר וחרש מתוך הק' אמה שכבר נטמאו. שוב משם ולהלן ק' אמה או פחות. הו"ל גם חרישה שניה כחורש מהקבר. וטמא שוב עד ק' אמה. ואע"ג דבהחורש מהקבר בפעם א' מודה דאינו מטמא רק עד ק' אמה. ה"ט דהתם כך שיערו חכמים שכל העצמות שתפסה העגלה עמה אינה גוררתן רק עד ק' אמה. אבל כשהתחיל לחרוש מתוך ביה"פ ותפסה העגלה שוב עצמות שנגררו לשם מהחרישה ראשונה חוזרת וגוררתן משם שוב עד ק' אמה:

סעיף יג

וחזר וחרש חציה

דהיינו נ' נ' אמה. אף שהפסיק ונח באמצע הק' אמה:

סעיף יד

וכן הצדדין

ר"ל או אם אפי' אחר שהפסיק אחר חרישת הנ' אמה הפך פני העגלה לחרוש למן הצד כמין גאם כזה* דחרש מהקבר נ' אמה ממערב למזרח. ומקצה הנ' אמה הפך העגלה. וחרש משם מצפון לדרום שוב נ' אמה:

סעיף טו

הרי זה עושה בית פרס

דאף שהפסיק ונח בינתיים. או שנ' אמות הראשונים לא היו מכוונים לאותו רוח שהיה חרישת הנ' אמה האחרונים אפ"ה יש בכל הק' אמה דין ביה"פ:

סעיף טז

חזר וחרש ממנה ולחוץ אינו עושה בית פרס

דאפי' אם אחר שחרש נ' אמה חזר וחרש מאמצעית החרישה דהיינו למשל מקצה נ' אמה מהקבר שוב נ' אמה למן הצד. אפ"ה מטהר ר' יהושע. ונ"ל דטעמיה מדמחש' כס"ס שמא לא נגרר כלל מהקבר בחרישה ראשונה ואת"ל שנגרר לקצה הק' אמה הראשונים. עכ"פ שמא לא חזר ונגרר משם שוב להלן משם למקום אחר:

סעיף יז

החורש מלטימיא

להרמב"ם הוא מלה מורכבת מלא טמיא. ור"ל חפירה מלא עצמות. [ול"מ היה נ"ל שהמ"ם שבראש המלה מלטמיא. הוא משמש כמלת מן כהמ"ם שבמלת מצבירת ומלת משדה. וא"כ יהיה שורש המלה לטמיא. וחרש מהלטמיא ולהלן]:

סעיף יח

מצבירת העצמות

ר"ל או שאין העצמות בחפירה. רק הם צבורין כגל על פני הקרקע. וזה חרש על גבן. והרי זה מלתא דלא שכיחא דאין לך אדם שמבזה מתים כל כך. וכל מלתא דלא שכיחא לא גזרי בה רבנן [כביצה י"ח א']. ותו מדחורש על עצמות גלויי'. הרי וודאי ישגיח שכל עצם שיתאחז בהעגלה ינערו. ולא גזרו בה רבנן [הר"ש סוף משנה א']:

סעיף יט

משדה שאבד הקבר בתוכה

דהו"ל ס"ס. שמא לא חרש במקום הקבר. ושמא לא נאחז עצם בעגלה. דהרי אינו יודע מקום הקבר ומיירי שלא חרש כל השדה כולה:

סעיף כ

או שנמצא בה קבר

ר"ל או שחרש השדה. ואח"כ מצא בה קבר. ואע"ג דודאי נחרש הקבר מדחרש כל השדה. אפ"ה לא גזרו בה רבנן. כדי שלא הרבות טומאה בכל קרקעית א"י. דאל"כ כל מקום שימצא שם עצם מת בשדה. יטמאו כל השדה כולה. ולרמב"ם מיירי שלא נחרש הקבר. ואפ"ה קמ"ל דלא חיישינן שהיה עוד שם קבר במקום שנחרש השדה:

סעיף כא

החורש את שאינו שלו

מהרמב"ם משמע לכאורה דהטעם הוא משום דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו [כחולין ד"מ ע"ב]. מיהו א"א לומר כן. דוכי ס"ד שהזורק חלב לתוך קדירת חבירו לא יאסרנו [וכקושיית תוס' יבמות דפ"ג ב']. אע"כ דהא דאין אדם אוסר את שאינו שלו היינו רק באיסור התלוי במחשבת הפועל. משא"כ הכא עיקר האיסור הוא משום גלגול עצם כשעורה. ומ"ש בשלו או בשל חבירו. אלא נ"ל כוונת רבינו. משום דמצד הדין טהור לגמרי. מדאין מחזיקין טומאה ממקום למקום [כנדה פ"ח מ"א] ואיכא נמי ס"ס. שמא לא נתפרר עצם למקום הלוכו. ואת"ל שבא עצם לשם אולי לא הסיטו המהלך שם. אלא רק

מטעם קנסא טימאו השדה. מדביזה המתים. או משום שע"י חרישתו אפשר שיתפרדו העצמות לשם. ותתרבה הטומאה בא"י [ועי' לקמן סי' כ"ב]. וכיון דזה חרש שדהו בלא דעתו. לא ס"ד דנקנס עי"ז לבעל השדה:

סעיף כב

וכן עובד כוכבים שחרש

אפילו בשדה שלו. ונ"ל משום דסתם עובדי כוכבים גזלי ארעתא נינהו [כסוכה ד"ל ע"א] הו"ל כחורש בשאינה שלו:

סעיף כג

שאין בית פרס לכותיים

אע"ג שאין סתמן גוזלי קרקע. וכ"ש עובדי כוכבים:

סעיף כד

שדה בית הפרס על גבי טהורה

שב' שדות היו במדרון ההר הטמאה למעלה והטהורה למטה:

סעיף כה

אפילו אדומה והלבינוה

שהיה עפר הטהורה אדומה. וכששטפו הגשמים עליה מהטמאה שהיתה לבנה נתלבנה הטהורה. או איפכא:

סעיף כו

או לבנה והאדימוה אין עושה אותה בית הפרס

דלא גזרו טומאה על עפר ביה"פ רק כשמחוברת עפרה בגוש שגדול כפיקה [כבכורות דכ"ב א'] וגם אז רק כשהגוש כברייתה ולא כשנגבל אח"כ יחד כפיקה [כלעיל ספי"ז]. ואע"ג דאפי' בחרש מסוף הק' אמה. מטהרינן לעיל. נ"ל דקמ"ל הכא אפי' הציף העפר מתוך הנ' אמה של חרישה:

סעיף כז

שדה שאבד קבר בתוכה

שאין ידוע היכן מקום הקבר ולכן כל השדה מטמא במגע ומשא ואהל [כפי"ח מ"ג]:

סעיף כח

מכוון כנגד פתחו של בית

שהפתחים מכוונין ממש זה תחת זה. ושוין נמי ברחבן. או שפתח חדר התחתון רחב טפי מהפתח של עליה. אבל לא איפכא:

סעיף כט
עליה טהורה

ממ"נ אם הקבר תוך הבית. הרי תקרת הבית חוצץ. ואין הטומאה מתפשטת מהבית לעליה מדהו"ל אהל ע"ג אהל. [ועי' בקרית ארבע]. ואם הקבר תחת מפתן פתח הבית. ובקעה הטומאה לתוך חלול פתח התחתון [ועי' לעיל ספי"ב] הרי אף שע"י המשקוף שעל חלול פתח התחתון התפשטה הטומאה מחלול הפתח לתוך הבית. אפ"ה עכ"פ העליה טהורה. דתקרת הבית התחתון והמשקוף עצמו חוצצין שלא תבקע הטומאה למעלה מהם. ואם הקבר תחת הכותל. הרי הטומאה בוקעת ועולה רק כנגדה. והחדר התחתון וגם העליה שניהן טהורין. דדוקא כשהטומאה עצמה תוך הכותל. הרי כל העליות שע"ג טמאות [כרפ"ז] ולא כשהטומאה תחת הכותל [ועי' פ"ו מ"ג ומ"ו]. ועוד י"ל התם הכותל הוא תחת חלול העליה. משא"כ הכא:

סעיף ל
עליה טמאה

ר"ל ואם פתח העליה רחב טפי מפתח הבית. או שאין פתח העליה מכוון ממש ממול פתח הבית שלמטה ממנו. ולהכי יש שפיר לחוש שמא הקבר תחת הכותל נגד פתח העליה במקום שאין פתח הבית תחתיו. ובקעה הטומאה לתוך פתח העליה. ופשטה שם מתחת משקוף של עליה. להעליה עצמה:

סעיף לא
עפר בית הפרס ועפר חוצה לארץ

או או קתני. דכל חד מהנך מטמא במגע משא ואהל:

סעיף לב
שבא בירק

שהיה דבוק עפרן בשרשי הירק. ולא נדבק בכל קלח בפני עצמו כשיעור גוש של פיקה והוא כשיעור חותם המרצופין:

סעיף לג
מצטרפין בחותם המרצופים

אם העפר שבכל הקלחין יחד הוא כשיעור חותם מרצופין. דהיינו אמתחת סחורה ששולחין מרחוק מצטרף לטמא עכ"פ במשא [אבל המגע כבב' גופים. ודאי אינו מצטרף ועי' פ"ב מ"ז]. ובהא פליג על ר"מ לעיל [ספי"ג]. דלר"מ דוקא בנדבק יחד כפיקה. אפי'

שלא הי' דבוק מתחלה כברייתה טמא. ולר"א אפילו עדיין מפורר מצטרף ומטמא. ונ"ל דלר"א נמי רק כשהקלח מצרף שיעור כפיקה:

סעיף לד

והיו בהם כסאה וכסאתים חותמות

ר"ל לפעמים היו בהן סאה ולפעמים סאתים עפר. ונ"ל דנקט סאה ג"כ לרבותא דלא תימא דלהכי לא חשו בסאתים מדהוא מלתא דלא שכיח שיהיה כל כך עפר בחותם. להכי קמ"ל סאה. דאפי' בכה"ג דשכיח. אפ"ה לא חששו בו. וקמ"ל סאתים דאע"ג שהיה עפר מרובה אפ"ה לא חששו שמא ברבויו יצטרך לבדוק אחר עצם כשעורה שודאי מעורב שם:

סעיף לה

ולא חשו להם חכמים משום טומאה

מדלא היה בכל א' גוש כפיקה בברייתו. והיינו כחכמים דר"א:

פרק יח

סעיף א

כיצד בוצרים בית הפרס

באופן שיהיו הענבים שיבצור טהורות. והרי כשהולך הבוצר תוך השדה. אפשר שיסיט ברגליו עצם כשעורה ונטמא ומטמא הענבים שלוקט. דאע"ג שלא הוכשרו עדיין האשכלות עכ"פ רבנן גזרו שכל הבוצר ענבים כדי לדרכן בגת יהיו דינן כמוכשרין ויק"ט [כשבת די"ז]:

סעיף ב

ושונים

ר"ל סופרין ז' ימים בטהרה. ומזין על האדם והכלים שנצרכים להבצירה. ביום ג' לספירתן. ושונין להזות שוב עליהן גם ביום הז'. ואפי' הבוצרים והכלים טהורין לגמרי. אפ"ה סופרים ז' ימים בפנינו ומזין עליהם ג' וז' כאילו ודאי נטמאו במת. ונ"ל דתקנו כך משום שהקילו לבצור ע"י אדם וכלים שודאי נטמאו בביה"פ. להכי כדי שלא יזלזלו בטומאה החמירו עליהן להכירא. כדי שידעו שאפי' לספק טומאה שלא ידעו ממנה כלל חששו והזו ג' וז'. ועי"ז ידעו דרק משום דכל עיקר טומאה ביה"פ מדרבנן הוא. ושיוכשרו הענבים לקב"ט ע"י הבציר הוא נמי מדרבנן. והו"ל תרי דרבנן. והו"ל כגזירה לגזירה דלא גזרו בה רבנן בכל דוכתא [ועי' פרה פ"ג מ"א דהתם ג"כ מדהקילו בה מצ"א החמירו בה

מצד אחר להכירא]. ונ"ל דעכ"פ היו צריכים טבילה אחר הזייה. דהרי נטמאו מהזאה זו שהיא שלא לצורך. שנשאו. דטמא מדאורייתא וצריך גם הע"ש:

סעיף ג
ובוצרים

לוקטין הענבים מהגפנים:

סעיף ד
ואחרים

אנשים אחרים שלא נטמאו בהליכתן בביה"פ:

סעיף ה
ומוליכים לגת

אבל הבוצרים עצמן לא יכנסו לבית הגת. משום דהגת מלא משקין ויוכשרו שם הענבים. ואח"כ יטמאום הבוצרים שנטמאו בביה"פ:

סעיף ו
אם נגעו אלו באלו

הבוצרים שנעשו אה"ט מדנכנסו לביה"פ. חזרו ונגעו בהמקבלין הענבים מהם:

סעיף ז
טמאים

ר"ל נטמאו גם המקבלין מהם. ולהכי גם הם לא יביאו הענבים לתוך הגת מחשש שיטמאום:

סעיף ח
בדברי בית הלל

נ"ל דמשום כל קודם בת קול. כל הרוצה עושה כב"ש או כב"ה [כעירובין ד"ו ב'] ולהכי כל משנה שנשנית אז. אם היה מנהג העולם כזה או כזה. נקט תנא סתמא כהך מ"ד שנהגו כוותי' וקאמר בתר הכי כדברי פלוני. ולהכי אם היה המנהג כב"ה. נקט בתר הכי כדברי ב"ה קודם לדברי ב"ש. אע"ג דבמורגל נקט ב"ש קודם ב"ה. וה"ט נמי הכא. אבל לעיל [פט"ו מ"ח] נקט בסוף. בלשון כדברי ב"ש. מדבההוא היו נוהגין כב"ש. וכ"כ [בנדה פ"י מ"ו] נקט בסוף הדין כדברי ב"ה. מדהיו נוהגין כב"ה להכי נקט כך סתמא. וכן בכל דוכתא:

סעיף ט
בית שמאי אומרים

ב"ש ס"ל דאף אמרינן שהבוצר לגת הוכשר. להכי לא היו הבוצרין רשאין ליגע בהאשכלות ללקטן מהגפן. דהרי הבוצרים טמאין הם מביה"פ. וגם במגל אינו רשאי ליגע הבוצר. משום שיטמא הבוצר את המגל. ותחזור ותטמא האשכלות. אלא אוחז וכו':

סעיף י
אוחז את המגל בסיב

באסט בל"א. שאמק"ט אוחז בו את המגל לחתוך עמו האשכלות:

סעיף יא
או בוצר בצור

אבן חד דמדהוא אבן אמק"ט. [ומ"ש הר"ב שאינו כלי במחכ"ר אינו מדוייק בלשון]:

סעיף יב
ונותן לתוך הכפישה

ר"ל סל גדול שמחזיק מ"ס שאמק"ט. מעמידו תחת הגפן שכשיחתוך האשכלות יפלו לתוכו מעצמן:

סעיף יג
ומוליך לגת

אפי' הוא עצמו. דכיון דעשה כל הנך שנויים בבצירתו אית ליה הכירא שפיר שלא יטעה ליגע בהענבים שם. ועוד מדהיה נזהר מליגע בהענבים קודם שהוכשרו. מכ"ש שיזהר אח"כ כשיוכשרו בהגת. וא"כ לב"ש שלא הקילו כלל בבצירתו לפיכך לדידהו א"צ נמי להזות על הבוצרים כשהן טהורין:

סעיף יד
במה דברים אמורים בכרם הנעשה בית הפרס

שאחר שנטע הגפנים נחרש ביניהן הקבר:

סעיף טו
ימכר לשוק

ר"ל לא ידרוך ענביו שמהכרם בהגת אלא ימכרן לאכלן אשכולות. דאז לא יוכשרו ע"י הבצירה. דדוקא הבוצר לגת הוכשרו. דס"ל לר' יוסי דקנסוהו מדנטע במקום הטומאה. שפירות מרגילין רגל בני אדם לשם ויתטמאו. ועוד מדביזה המתים ליטע על עצמותיהן. ולהכי אפי' יבצור כב"ש. שאין שם חשש טומאה כלל. אפ"ה משום קנס יטמא היין:

סעיף טז
שלשה בית פרסות הן

חורש קבר [מפורש במ"ב] ושאבד בה קבר [מפורש במ"ג] ושדה בוכין [מפורש במ"ד] וכולן נקראין ביה"פ וכל אחד חלוק בדינו מחבירו. וכדמפרש ואזיל:

סעיף יז
החורש את הקבר

שמטמא כל ק' אמה שסביב לו כשחרשן מהקבר ולהלן [כלעיל רפי"ז]:

סעיף יח
נטעת בל נטע

ר"ל מותר ליטע בה כל מיני אילנות. דאע"ג דהאדם הלוקט שם פירות ודאי נטמא. דכשהלך שם אפשר שהסיט עצם כשעורה. עכ"פ הפירות שלקט בידו. הרי לא טימאן בידו. דממ"נ אם לקטן לאכילה הרי לא הוכשרו. ואם לקטן לגת הרי לא גזרו בה כמשנה א'. ורק לר' יוסי במשנה א' בנחרשה. ואח"כ נטע. עביד איסורא ולפיכך קנסינן ליה לומר דהבוצר לגת הוכשר:

סעיף יט
ואינה נזרעת כל זרע

דדוקא כשנשאר השורש בקרקע מותר. אבל בזרעים שנעקרים עם השרשים. יש חשש שבהעפר שישאר בהשרשים יהיה דבוק בהם עצם כשעורה וכשיביאן עם העפר שבשרשי' לביתו. נמצא מרבה הטומא':

סעיף כ
חוץ מזרע הנקצר

שהכל קוצרין אותו:

סעיף כא
ואם עקרו

לזרע הנקצר:

סעיף כב
צובר את גרנו לתוכו

ר"ל כל השבלין שעקר עם שרשיהן צוברן בתוך אותה שדה ביה"פ. ולא יביאן לשדה אחר. כדי שלא נרבות הטומאה [דרק בדיעבד אמ"ט בשטפו ע"י גשמים מזל"ז [כפי"ז מ"ד] ודשן שם. כדי לנקות התבואה יפה מכל עפרורית קודם שיביאן לביתו:

סעיף כג
וכוברו בשתי כברות

נ"ל דמדלא קאמר וכוברן ב' פעמים. ש"מ דה"ק כוברן בב' מיני כברין א' גסה וא' דקה. זה אחר זה [ועמ"ש בס"ד מנחות פ"י סי' כ"ז] וזה כדי לנקות הגרעינין יפה יפה מעפרירותן שמא מעורב בו עצם כשעורה:

סעיף כד
וחכמים אומרים התבואה

הן ה' מיני דגן. שהן חטה. וכוסמין. שעורה. ושיפון. ושבולת שועל:

סעיף כה
והקטניות

הן קטניות ממש. ופולין ואפונין ועדשים. וכן כל פרי ארץ שמונח בשרביטין:

סעיף כו
בשלש כברות

דמדנדבק בהן עפר רב בשרביטין. להכי חיישינן בהו טפי. מיהו בזרע הנעקר לא רצו חכמים לתקן כן לכתחי'. דמדלאו אורחא לדשן בשדה להכי חיישינן דלמא ישכח ויכניסן להבית עם העפר הדבוק בהן:

סעיף כז
ושורף את הקש

לתוס' והר"ן. קש הוא חלק קנה השבולת הנשאר לאחר קצירה דבוק בארץ [ועי' מ"ש בס"ד שבת פ"ג סי' ג' וב"מ פ"ט סי' ה']. א"כ הכא שנעקר כל הקנה צ"ל דמה שאמרה המשנה ושורף הקש. היינו ששורף רק חלק התחתון שבו השרשים. אולם זה קשה קצת. דמ"ש חלק התחתון מהעליון. והרי כולו נידוש ונתבוסס יחד ונתערב העפר בכולן. אולם לדברינו שם דכל מה שנקצר עם השבולת ביחד נקרא קש ניחא טפי. דר"ל התבן שמחובר בארץ ודאי אפי' היה קוצר לא היה מביאו לביתו. אלא אפי' הקש שאילו היה קוצר היה רשאי להביאו לביתו. הכא שעקרו כולו שרפו כולו דמדמחובר כולו בהשבולת. כולו נקרא בשם קש. א"נ ר"ל דרבותא קמ"ל תנא. דאפי' חלק העליון שרחוק מהארץ ולולא שעקר היה רשאי להכניסו להבית. הכא שעקרו. שורף גם אותו. מדנדבק גם בו עפר השרשים כשנידש יחד:

סעיף כח
ואת העצה

הוא תבן קטניות דאפי' התבן שבראש הקנה אפשר שכשנסתבך יחד כשדשו נדבק בו עפר ביה"פ. ונ"ל דמה"ט נמי לא יאכילם לבהמה. דהרי כשיצא עם הרעי. עצם לא נחשב כמעוכל [כתענית כ"ב ב']. אבל עצם שרוף טהור [כלעיל פ"ב מ"ב]:

סעיף כט
ומטמא במגע ובמשא

כל דבר שנגע בהשדה או בכל גוש ממנה שגדול כפיקה או בנשא גוש כזה ואפי' בגוף השדה שייך טומאת משא. וכגון שהלך בה במנעלים או ע"ג אבנים שמונחים בשדה. באופן שלא נגע בעפרה. ואפ"ה טמא מדיש לחוש שמא הסיט עצם כשעורה ברגליו כשהלך. והרי כל היסט דינו כנשא:

סעיף ל
ואינו מטמא באהל

שאינו ידוע באיזה מקום הוא הקבר:

סעיף לא
נזרעת כל זרע

דאע"ג דהאדם שלוקט שם ודאי נטמא. שמא האהיל על הקבר כשהלך בה. עכ"פ אין בה החשש כל כך כבביה"פ שנחרש. דהרי הפירות אמק"ט כלעיל סי' י"ח. ושנחוש בזרע הנעקר שנזרע שם. כבשדה שנחרש בה קבר י"ל דוקא בנחרש הקבר בהשדה. שנתדקדקו העצמות ונתפזרו. חיישינן לעצם כשעורה שנדבק בשרשי הזרע. ומשום לא פלוג גזרו נמי אפי' היה הקבר תחת רובדין. אבל בשדה שנאבד בה קבר. אין שרשי הזרע מגיעין בעומק עד העצמות שבקבר. ולהכי אפי' בזרע הנעקר אין לחוש. ואע"ג שגזרו על גוש ממנה שגדול כפיקה. היינו בשנטמא ודאי בעפרה אבל שנחוש שמא יוציא עפרה. כולי האי לא גזרו:

סעיף לב
ואינה נטעת כל נטע

דאע"ג דהפירות ודאי טהורין וכדאמרן אפ"ה מדאדם תאב הרבה לפירות אילן. כשיטע שם עצי פרי. יהא רגל בנ"א מצוי שם. ותתרבה הטומאה בבני אדם שיאהילו על הקבר. א"נ להכי בשדה שנאבד בה קבר אסור ליטע. משום דשרשיו הולכין בעומק ומגיעין עד המת נמצא שיונק האילן מאיסור הנאה. ואי גרסינן כהר"ב אינה נזרעת כל זרע ואינה

נטעת וכו'. י"ל דתרווייהו אסירי משום כבוד מתים. וכמו דאין מרעין בהמה בביה"ק מה"ט [כתוס' מגילה דכ"ט]. והרי הכא שאינו יודע היכן הוא הקבר יש לחוש שיטע על הקבר ממש. מיהו כל זה בשדה שנאבד בה קבר אבל בשדה שנחרש בה קבר. הרי יודע היכן הוא הקבר. ולא יטע שם. ובשאר מקום שבהשדה אין שום חשש איסור הנאה או חשש כבוד המת. ורב"א פי' דרק בנאבד בה קבר. דמטמא השדה גם באהל. להכי אסור ליטע בה אילן. שע"י ענפיו תתפשט טומאת האהל מהקבר ולהלאה. משא"כ בנחרש בה קבר. הרי יודע מקומו ושם לא יטע:

סעיף לג

ואין מקיימין בה אילנות

שכשיש שם כבר אילן צריך לעקרו. וכולה מטעמא דאמרן:

סעיף לד

ומטמא במגע ובמשא ובאהל

ר"ל כל גוש וגוש ממנה שגדול כפיקה. מטמא במגע ובמשא שמא נתגלגל לתוכו ונידש עצם כשעורה [ומה"ט נקרא גם שדה זו ביה"פ. דהרי גם בה חיישינן לפריסת ושבירת עצמות]. אבל באהל רק השדה עצמה מטמא. דהיינו כשהאהיל על השדה חיישינן שהאהיל על הקבר. ואפי' האהיל עליה בימות החמה. דדין השדה אז כרה"ר [כטהרות פ"ו מ"ז] והו"ל ספק טומאה ברה"ר דספיקו טהור [כטהרות פ"ד מי"א]. אפ"ה שדה שנאבד בה קבר. מדהוחזקה בטומאה גם בספק טומאה ברה"ר טמא עכ"פ מדרבנן. מיהו כשהאהיל עליה בימות הגשמים. דאז דין השדה כרה"י. ודאי הו"ל ספק טומאה דאורייתא. אבל בשדה שנחרש בה קבר. דאמרינן בכל דוכתא דטומאתו מדרבנן. משמע אפי' ברה"י. והיינו מדהו"ל ס"ס. וכלעיל סי' ל"ב:

סעיף לה

שדה בוכין

היא שדה הקרובה לביה"ק שמיוחד להושיב שם המטה. כדי להספיד המת. ובוכין האבלים ונפטרים והולכין להם. ובתוספתא גרסינן שדה כוכין. וכן גרס נמי רב"א במשנה. ור"ל שמשהין שם המת עד שיתקנו הכוך כמדת המת כראוי:

סעיף לו

לא נטעת ולא נזרעת

מפרשינן בש"ס [מ"ק דה"ב] דמשום יאוש בעלים נגעו בה. ור"ל שמא נדלדל אבר ממת שהובא לפעמים מרחוק. וכשהובא המת לשדה זו הקרובה לביה"ק. ופתחו הארון כדי

ליישר אבריו כראוי קודם שיקברוהו נתדלדל שם אבר. ונתיאשו אלו על אלו מלהניחו בהארון ולקברו. ונשאר שם ונשכח. וי"א דר"ל דבעלים נתיאשו מהשדה. מדהוא סמוך לקברות חוששין שיקברו שם נפל וכדומה. וי"א דיאוש בעלים דקאמר הש"ס. אינו משום חשש טומאה רק ר"ל שהבעלים נתיאשו מהשדה. מדהוחזקה לתשמיש רבים. והו"ל מצר שהחזיקו בו רבים שאסור לקלקלו:

סעיף לז

ועפרה טהור

דגם גוש כפיקה משם טהור. וא"ת אם משום טומאה נגעו בה אמאי עפרה טהור. י"ל מדלא הוחזקה טומאה במקומה. הו"ל בעפר שנתטלטל משם שלא למקומה ס"ס. שמא לא היה במקום הראשון אבר ממת כלל. ושמא לא נתפרך ממנו עצם כשעורה למקום השני. ועוד הרי אין מחזיקין טומאה ממקום למקום. ולא דמי לביה"פ. דאתחזק שם טומאה וודאית. משא"כ הכא:

סעיף לח

ומודים בית שמאי ובית הלל שבודקים לעושה פסח

לאו אשדה שנאבד בה קבר קאי. דמה מהני בה בדיקת עפרה. שמא קבר טמון מתחת. ויאהיל עליה ועל שדה בוכין נמי א"א דקאי. דאפי' לי"א הנ"ל שהוא טמא מחשש קבורת נפל. מה מהני בדיקת העפר מלמעלה. ואפי' ליש אומרים דחששו לאבר שנתדלדל ונפל שם. עכ"פ זה א"צ לבדיקת כברה. דאבר הרי גדול הוא וחזי ליה ומכ"ש לאידך י"א. דלאו משום טומאה גזרו בשדה בוכין א"כ ודאי א"צ שום בדיקה. אלא אשדה שנחרש בה קבר לחודה קאי דההולך לשחוט פסחו וצריך לעבור בדרכו בשדה ביה"פ. או שכבר עבר ורוצה להקריב פסחו. הקילו גביה לבדוק עפרה וכדמפרש ואזיל:

סעיף לט

ואין בודקין לתרומה

דדוקא בפסח שיש במניעתו חיוב כרת. לא העמידו גזירתן לטמא ביה"פ. אבל בהולך דרך שם כדי לאכול תרומה. שאין באכילתה רק עשה. יש כח ביד חכמים לעקור דבר מהתורה בשב ואל תעשה [כיבמות ד"צ נ"ב]:

סעיף מ

ולנזיר

ר"ל ואם נזיר הלך שם וחשש אם נטמא או לא:

סעיף מא
בית שמאי אומרים בודקין

ר"ל בודקין ע"י אחר. דאם לא ימצא הרי הנזיר טהור. ואם ימצא עצם הרי הנזיר טמא מספק. מיהו הוא עצמו לא יבדוק. דשמא ימצא והרי אתה מטמאו בידים:

סעיף מב
ובית הלל אומרים אין בודקין

דס"ל דאפי' לא ימצא עצם. אפ"ה טמא מספק:

סעיף מג
מביא את העפר שהוא יכול להסיטו

ר"ל כל עפר רפוי שאפשר שיזיזנו בהלכו עליו:

סעיף מד
ונותן לתוך כברה שנקביה דקים וממחה

מפרר כל הגושין שנשארו בהכברה. וכובר אח"כ גם אותן כדי לבדוק יפה:

סעיף מה
טמא

ר"ל הבודק טמא ודאי שהרי כשכברו הסיטו. אבל אותו שנבדק השדה עבורו אם להבא בין שימצא שם עצם או לא רשאי מהשתא לילך שם. דהרי נתנקה השביל יפה. ואם כבר הלך ובודק השתא כדי לטהרו למפרע. אם נמצא עצם בבדיקתו הרי הוא טמא למפרע מספק:

סעיף מו
כיצד מטהרין בית הפרס

הך משנה נמי רק אשנחרש בה קבר לחוד קאי. אבל בנאבד בה קבר לא מהני רק כשחופר פני כולה עד הסלע ומוציא העפר [כלעיל פט"ז מ"ד וע"ש]. ומטהרין דנקט מתניתין. היינו כדי שיהא רשאי לילך שם גם אחר שישוב לחרוש השדה אחר בדיקתו. אבל במטהר השדה כדי לילך שם. בכסוי בעלמא סגי. רק בתנאי שיהא מכוסה באופן שההולך שם לא יהא יוכל להניע עצם שתחת המכסה [וכמשנה ו']:

סעיף מז
נוטלים ממנו שלשה טפחים

בעומק כשיעור עומק המחרישה שהקנקן שבעגלת המחרישה מהפך את תחתית העפר להיות למעלה [וכן מפורש בב"ב פ"ב מי"ב] והעפר שחופר נותן במקום שאין רגל אדם

טהור מצוי שם. ולהר"ש הנ"ל זהו דוקא באינו רוצה לבדוק בהעפר אחר עצם אבל בכובר בכברה [וכלעיל מ"ד] לאחר שניקה העפר. יכול להניחו במקום שחפרו. רק דהכא מדמטהרו לחרישה צריך שיכבור כל העפר שחפר עד ג' טפחים בעומק:

סעיף מח

או נותן על גביו שלשהטפחים

ר"ל לוקח עפר אחר ממקום טהור ונותן ע"ג השדה הטמאה בגובה ג"ט. ולת"ק הא לא מהני. דשמא ברוב הימים יתהפך התחתון לעליון. אבל כשנוטל העפר הטמא ממקומו לכ"ע מהני דכולי האי לא גזרו. ויש ספרים דלא גרסי אמר רבי. אלא ה"ג או נותן וכו'. וכן נראה שהיה גרסא הרמב"ם מדפסק כרבי [בספ"י מטו"מ]:

סעיף מט

טהור

ר"ל אם נטל מחצי השדה ג"ט עפר בעומק והוציאו משם כלעיל סי' מ"ז ועל חצי האחר של השדה נתן עפר בגובה ג"ט טהור. ר"ל נטהר השדה. ולא חיישינן דמדהגביה חלק שדה א' טפי מהחלק שבצדו. לבסוף ננער העפר מהגבוה להנמוך. ויתגלה עפר ביה"פ. דכולי האי לא גזרינן. מיהו למאי דגרסינן לעיל אמר ר' אתיא הך בבא דלא כת"ק. רק אסוקי מלתא דרבי היא. ורבותא קמ"ל. וי"א דה"פ אם הג"ט עפר שלקח מהחצי השדה. בדקו שלא יהיה בתוכו עצם כשעורה וחזר ונתן העפר הזה שבדק על חצי השדה האחר שלא בדקו. והניחו בגובה ג"ט עליו. נטהר כולו. ואין לדקדק א"כ ג"ט ג"ט ל"ל ולא הול"ל אלא ונתן על חצי השדה האחר. י"ל דקמ"ל דסד"א דחצי חצי ל"ד. קמ"ל דצריך לתנו שם על חצי האחר בגובה ג"ט:

סעיף נ

ונתן עליו טפח ומחצה ממקום אחר

נ"ל דאפי' למה שכתבנו לעיל סי' מ"ח דהא דקאמר ת"ק נותן ע"ג עפר בגובה ג"ט. היינו נמי ממקום אחר. אפ"ה צריך הכא ר"ש לומר דנוטל ממקום אחר לאשמעינן דהאי נתן עליו. לאו אחצי שדה שהזכיר ת"ק קאי. רק על כל השדה. ודו"ק:

סעיף נא

טהור

נ"ל דטעמיה דר"ש. דכיון שיעשה בה היכר כזה. תו לא יעמיק בהקנקן כל כך עד ג"ט. ומדאיכא כמה ספיקות בטומאות ביה"פ לא גזרו בה כולי האי:

סעיף נב
הרוצף בית הפרס באבנים שאינו יכול להסיטן

שעשה רצפה על כל שדה ביה"פ מאבנים גדולות שכשילך עליהן לא יתנועעו:

סעיף נג
ר' שמעון אומר אף העוזק בית הפרס טהור

ר"ל שחפר סביב האילנות שבביה"פ. כדי להסיר משם אבנים שמונחי' על השרשים. ומעכבין פרנסת האילן מהקרקע. ואז לא עלה בדעתו לבדוק אחר עצמות רק שבחפרו להוציא אבנים לא מצא עצמות. טהור. ופשוט דמיירי שחפר כך כל השדה. או שרק על מקום שחפר אנו דנין. והיינו דקאמר בתוספתא ר"ש אומר. עזקו אין לך בדיקה גדולה מזו. מיהו לת"ק לא סגי בבדיקה כזו. משום דבשעת העיזוק לא זכר לחפש אחר עצמות כל מלתא דלא רמיא עליה דאינש לאו אדעתיה [שבועות מ"א ב']:

סעיף נד
המהלך בבית הפרס על אבנים שאינו יכול להסיטן

אע"ג דכבר תני לעיל הרוצף ביה"פ טהור. י"ל דהתם ברצף כל השדה אז רשאי לכתחילה לילך לשם. אבל הכא שהאבנים הגדולות או שקבועי' בקרקע בחוזק אינן רק במקום הלוכו. אז רק בדיעבד לא חיישינן שהרוח נשף לשם עפר טמא שבצדו. אבל לכתחילה לא ילך שם. וכדחיישינן בהולך בהרים וסלעים בחו"ל. ורק הכא בא"י הקילו בדיעבד:

סעיף נה
על האדם ועל הבהמה שכחן יפה

וא"ת אע"ג דתחתון כחו יפה. עכ"פ הרי נטמא במת ונעשה אב. ויטמא לעליון שנוגע בו. ואת"ל דמיירי שהתחתון עובד כוכבים שאמק"ט. ליתא דאז ק' טפי. דהרי עשאום כזבין [כנדה ל"ד א'] וכל הנישא ע"ג זב טמא [כזבים פ"ה מ"ב]. ואף אם נדחק לומר דטהור דקאמר תנא היינו רק מטומאה דאורייתא. עכ"פ ק"ל דבין שיהיה התחתון עובד כוכבים או בהמה או אפי' אבן הרי הו"ל חיבורין ובכה"ג אפי' מפסיק בין הטהור להטומאה גם דבר שאמק"ט. נטמא הטהור [כתוס' שבת י"ז א']. וא"כ הכא נמי יטמא העליון טומאת ז' מדהוא בחיבורין בטומאה ע"י התחתון. ואפי' נימא כהרמב"ם [פ"ה מטו"מ ה"ז] דהשני וממנו ולהלן טמא רק ט"ע. עכ"פ הרי קאמר הכא דעליון טהור. י"ל דמיירי הכא שמפסיקין כמה בגדים בין עליון לתחתון. כגון מנעלים ומלבושין וכדומה. והרי אליבא דכ"ע אין הטומאה מתפשטת משלישי ואילך [ועמ"ש בס"ד ברישׁ מכילתין]. א"נ

הא דקאמר הכא טהור היינו שאינו אה"ט מחשש היסט עצם כשעורה. אבל עכ"פ טמא טומאת ערב. וכדאשכחן טובא דכוותיה בסדרן:

סעיף נו

על האדם ועל הבהמה שבחן רע

באדם נקרא כחו רע כשארכבות התחתון משמיעות קול כשעולה העליון לרכוב על גבו. ובבהמה כשמטלת גללים כשיטענו עליה משא כבד של הרוכב. ופשוט דלא תליא בחוזק הנרכב לבד אלא גם בגודל וכובד זה הרוכב. אם נגד משאו כח הנרכב חלש:

סעיף נז

טמא

הא כבר מדיוקא דרישא שמעינן לה. אלא הא קמ"ל דביכולים להתנועע אפילו לא התנועעו. טמאים. דשמא התנועעו ולאו אדעתיה:

סעיף נח

טמא

אע"ג שאין דרך לקבור שם. עכ"פ חיישינן שעפר טמא התגלגל לשם. ולא דמי לדלעיל במהלך ע"ג אבנים שבביה"פ דטהור ולא חיישינן שהופרך עפר טמא לשם. התם בדרך ע"ג אבן קטן אילו היה שם עצם ראהו משא"כ הכא בהרים וסלעים גדולים שפיר חיישינן שהתנפח לשם עצם כשעורה ולא ראהו. א"נ טומאת ארץ עממים לאו משום עצם גזרו. רק כדי שימנעו מלצאת מא"י לשם [ועי' ברמל"מ רפי"א מטו"מ]. ונ"ל דאפ"ה בים ושונית לא גזרו. מדהוצרכו ללכת לשם לסחורה וכדומה. לא רצו לטמא כולה. מדהו"ל גזירה שאין רוב הציבור יכולין לעמוד בה. מיהו טהור דקאמר. היינו רק דאין בה טומאת גוש חו"ל. דטמא עלה טו"ז וצריך הזאה. אבל עכ"פ טמא טומאת ערב. מדהיה עכ"פ באוירה [ועי' רמב"ם פי"א מטו"מ ה"ה]. אבל רמ"ל שם כתב מדלא גזרו שם על גושה. כ"ש דאוירה טהור שם. דהרי גם בחו"ל גופא דגזרו שם אגושה. אפ"ה הקילו באוירה. דאגושה טמא טו"ז. וצריך הזאה ג' וז'. ושורפין עליה תרומה וקדשים. אבל הנטמא באויר חו"ל טמא רק טומאת ערב. ותרומה וקדשים שנטמאו בה תולין לא אוכלין ולא שורפין [כהרמב"ם שם ה"ב]:

סעיף נט

כל מקום שהים עולה בזעפו

כשהים הולך וסוער שוטף על שן סלע ההוא לפיכך אם היה שם קצת עפר טמא שבא לשם ממקום אחר. כבר שטפוהו הגלים משם:

סעיף ס
הקונה שדה בסוריא

היא ארץ ארם ארמענין בל"א שכבשה דוד. ואינה בכלל ז' עממין שהבטיח הקב"ה לישראל. רק שסמוכה לארץ ישראל. ונקראת כעת זיריעין שקרוב לשם סוריא:

סעיף סא
אם יכול להכנס לה בטהרה

דאין חוץ לארץ ממש מפסיק שם בין סוריא לארץ ישראל:
דאותה שדה אפי' גושה טהור מדקנה אותה ישראל:

סעיף סב
וחייבת במעשרות ובשביעית

עי' מ"ש בס"ד [ידים פ"ד מ"ג]:

סעיף סג
ואם אינו יכול להכנס לה בטהרה

שרוחב טפח מחו"ל או מבית הקברות של א"י מפסיק:

סעיף סד
מדורות העובדי כוכבים

אף שבא"י:

סעיף סה
כמה ישהא בתוכן ויהא צריך בדיקה

כשדה שאבד בה קבר [לעיל מ"ג]:

סעיף סו
ארבעים יום

דהיינו כפי שיעור יצירת הולד. ושמא הפילה אשתו וקברתו שם. ואף דאין עובד כוכבים מטמא באהל. עכ"פ דינה כשדה שאבד בה קבר לטמא במגע ובמשא. וכל הבא לשם חיישינן שמא יגע או יסיט עצם כשעורה. וקיי"ל דכל שאפשר נכון לכהן ליזהר מטומאת אהל שבמת עובד כוכבים [יו"ד שמ"ב]:

סעיף סז
אע"פ שאין עמו אשה

משום דפרוץ בזנות נשים אחרות. א"נ גזרו הא אטו הא:

סעיף סח
ואם היה עבד

נ"ל דר"ל ואם דר שם גם עבד כנעני שאצל ישראל שמל וטבל:

סעיף סט
או אשה

ישראלית. ואע"ג דאסורה להתיחד עמו. י"ל דמיירי בנכנסת ויוצאת. א"נ דמיירי שדרה שם עם אשת עובד כוכבים. דגם בדרה שם אשת עובד כוכבים לבד גזרו:

סעיף ע
משמרים אותו

להמדור:

סעיף עא
אינו צריך בדיקה

וקמ"ל דאף דהנך מחמת עצלותן אין רגילין לדקדק במידי דצריך טרחא או השגחה יתירה אפ"ה המנום רבנן בדרבנן [כפסחים דד"א וכתובות בח"ב]. והא דקתני משמרים. היינו בדרך שמירה דאפי' בנכנס ויוצא סגי:

סעיף עב
את הביבים העמוקים

הם צנורות שהשופכין שבבית יוצאין דרך שם לרה"ר ונקט העמוקים משום דבאינן עמוקים לא שייך בהם בדיקה דהיינו לחפור שם [וכמ"ד]. והרי כשאינן עמוקים קרקעיתן נראה ואילו הוה שם נפל הא חזי ליה:

סעיף עג
ואת המים הסרוחים

מקום כנוס מים שופכין שבחצר:

סעיף עד
בית שמאי אומרים אף האשפתות ועפר התיחוח

מהר"ש משמע דרק הנך המקומות צריך לבדוק משום שרק שם היו רגילין להשליך הנפלים. ותמהני דא"כ במקום דליכא כל הנך באמת א"צ לבדוק. והיאך קתני ברישא סתמא מדורות כותים טמאים. ותו הרי קתני בסיפא דאצטוונית א"צ בדיקה משמע ודאי דהא בשאר דוכתי בחצר צריך בדיקה. אלא נ"ל דלרבותא נקט הנהו דוכתי לאשמעינן דאף דהנך מקום בזוי הם אפ"ה אין חוששין מלהשליך לשם נפליהן:

סעיף עה
אינו צריך בדיקה

דמסתמא אכלוהו. ומש"ה אשפתות שמצויין שם אלו דהיינו חזיר באשפתות וחולדה בעפר תחוח. אמרינן גררום למקום אחר: וה"ה במצוי שם שאר חיה אוכלת בשר ככלב וחתול. רק נקט הנך מדמצויין אלו שם וכדאמרן:

סעיף עו
האצטווניות

הוא אצטבא אלא שלפעמים נקרא אצטווא בוי"ו והוא מושב שעשוי לנוי בצד פתח הבית בחוץ:

סעיף עז
אין בהן משום מדור העובדי כוכבים

דמדעשוי לנוח עליו בשעשוע ועונג אין רגיל לקבור תחתיו מפני הריח וכדומה:

סעיף עח
רבן שמעון בן גמליאל אומר עיר עובדי כוכבים

שבא"י. דאילו שבחו"ל אפי' חרבה הרי גזרו על עפרה ואוירה:

סעיף עט
אין בה משום מדור עובדי כוכבים

דמדחרבה מצויות שם חיות אוכלות בשר. וחכמים פליגי עלי' מדלא ידע בודאי שמצוי שם חיה. ולא קיי"ל בהא כרשב"ג. דאע"ג דקיי"ל דבכל מקום ששנה רשב"ג במשנתינו הלכה כמותו [כגיטין ל"ח א'] היינו רק בדינין הנוהגין בזה"ז [כמהרי"ק שורש קס"ה]. מיהו גם בל"ז בכל דוכתי אין למדין מהכללות אפי' במקום שנאמר בהן חוץ [כעירובין כ"ז א']:

סעיף פ
מזרח קסרין

היא העיר צור שהיתה קרובה לים הגדול במערב א"י [ונקראת לפעמים קסרי כמגילה דז"א]:

סעיף פא
ומערב קסרין

נ"ל דמזרחה ומערבה דקאמר היינו עבורה של עיר. והוא ע' אמה וד' טפחים למזרח. וכן למערב [כרפ"ה דעירובין] ושם חיישינן לקברות כשאר חו"ל משום דקסרין עצמה

חו"ל היא. אבל מזרח העיר ומערב העיר א"י הוא. ואפ"ה גזרו על תחומה שבא"י טומאת חו"ל מדנודע שקברו שם עובד כוכבים מתיהם:

סעיף פב

היה ספק

דעכו גופה חציה א"י וחציה חו"ל [כתוס' גיטין דב"א ד"ה ואשקלון] ובמערב העיר ודאי א"י היא מרצועה שיצאת לשם מא"י [כגיטין דח"ב] אבל במזרח עכו. הסתפקו אם כבשוהו עולי בבל ודינה כא"י או לא:

סעיף פג

וטהרוהו חכמים

מדהתברר להן שהוא מא"י. עוד יש לפרש שגם בתחלה ידעו שמזרח עכו א"י היא. רק שהיו מסופקים אם קברו שם עובד כוכבים כבקסרי לעיל [וכן משמע קצת דהרי בטומאת מדור עובד כוכבים מיירי כולה מתניתין ברישא דטמא אפילו בא"י ומדנקט נמי בסיפא נמנו משמע קצת שהיו מסופקים בדבר שהיה יכול להתברר בהזמן האחרון שאחר החורבן. והיינו בשהיו ספיקתן אם קברו שם. אבל בשהיה ספיקתן בכבוש עולי בבל. מי ומי היה יכול לברר כן מה נעשה קודם איזה מאות שנים. אולי כבשוה וחזר ונלקח מהם].

סעיף פד

רבי ובית דינו נמנו על קיני

שם מקום סמוך לעכו:

סעיף פה

וטהרוהו

שחקרו ונודע להם שאין שם קבר [וש"מ שבימי רבי שהיה כמו קרוב למאה שנה אחר החורבן עדיין היה להן אפר פרה.] דאי"ל משום טומאת כהנים. דהרי אין הנזיר מגלח על טומאה זו [כנזיר פ"ז מ"ב] וכל טומאה שאין הנזיר מגלח עליה. כהן אינו מוזהר עליה [כתוספתא שמחות פ"ד הכ"ה]. והרי הכהן מותר לדרוך על קבר עובד כוכבים [כרמב"ם פ"ג ה"ג מאבל]:

סעיף פו

עשרה מקומות אין בהן משום מדור עובדי כוכבי'

דמדאין להן מדור קבוע. להכי אפי' שהה שם מ' יום אינו קובר נפלו באהלו. דירא שמא יודעו להבא אחריו לדור באהלו שזנתה אשה עמו:

סעיף פז
והסוכות

העשויין לשומרי פירות. וגם בהנך אית בהו טעם הנ"ל שלא יקברו שם. מדלא קביעי להו:

סעיף פח
והצריפין

הוא ג"כ כסוכה. רק שדפנותיהן נוגעות בראשיהן יחד. ואין להן תקרה. וג"כ לא קביעי למדור רק ללון שם עוברי דרך:

סעיף פט
והבורגנין

סוכות להכניס לשם הפירות שאצרו בקיץ מהשדה וג"כ לא קביעי:

סעיף צ
והאלקטיות

גג שנתמך על ד' עמודים בד' הזויות. כדי לישב תחתיו בקיץ באויר דאע"ג דקביעי. אפ"ה מדפתוח מכל הצדדים. נראין כל מעשיו שם. ואין קוברין שם:

סעיף צא
ובית שער

הוא כעין חדר קטן שעושין לפני שער החצר מבחוץ. ששם יושב שומר החצר. שלא יכנוס לשם שום אדם שלא ברשות. ומדגם הוא פתוח לרחבו לרה"ר במלואו חושש שיראו בני רה"ר כשיקבור שם:

סעיף צב
ומקום החצים

חדר ששומרים שם חצים למלחמה:

סעיף צג
ומקום הלגיונות

הוא מקום שלנין שם חיל המלך בדרך. וכל הנך מצויין בהן הרבה בני אדם יחד. והו"ל כשאר מקומות פרהסיא הנ"ל שאין קוברין שם. והא דלא כלל בהדי הנך גם אצטוונית ועיר שחרבה ולהוי י"א לת"ק וי"ב לרשב"ג. י"ל דהנך כולהו טעמא חדא אית בהו דלא היה שם טומאה מעולם. דאין קוברין שם. משא"כ אינך ב'. א"ג הנך כולה י' מדור נינהו. ואפ"ה אין חוששין שם לטומאה. אבל אינך תרתי. אינן מדור כלל. דאפי' אצטבא הוא רק

מושב לפני הבית. ואמר מהו' משה טארנער נ"י. דכמו מסכת כלים נכנס בטומאה ויצא בטהרה. כ"כ אהלות שמדברת מטומאת מת ומאהליו הטמאים פתח בטומאה ומסיימת בטהרה. דהיינו באהלים הטהורים ובח"י פרקים. ע"ש חי חי הוא יודוך: